

ГОЛОМТ БАНК

**Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартын
дагуу бэлтгэгдсэн Санхүүгийн тайлангууд болон Хараат
бус аудиторын тайлан**

2020 оны 12 дугаар сарын 31

АГУУЛГА

Байгууллагын талаарх мэдээлэл

Хараат бус аудиторын тайлан

Санхүүгийн тайлангууд

Санхүүгийн байдлын тайлан	2
Орлого үр дүнгийн болон Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан	3
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан	4
Мөнгөн гүйлгээний тайлан	5

Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд

1	Танилцуулга	6
2	Банкны үйл ажиллагааны орчин	7
3	Тайлан бэлтгэх үндэслэл	8
4	Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд	17
5	Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт	34
6	Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд	34
7	Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	39
8	Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	39
9	Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	40
10	Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	41
11	Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	48
12	Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	49
13	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	68
14	Бусад хөрөнгө	68
15	Биет бус хөрөнгө	73
16	Үндсэн хөрөнгө	74
17	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	75
18	Өмчлөх бусад хөрөнгө	76
19	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	77
20	Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	78
21	Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	78
22	Бусад зээлийн эх үүсвэр	79
23	РЕПО хэлцэл	83
24	Бусад өр төлбөр	83
25	Хоёрдогч өглөг	84
26	Хувьцаат капитал	85
27	Хүүгийн орлого ба зардал	87
28	Хураамж, шимтгэлийн орлого болон зардал	88
29	Бусад үйл ажиллагааны орлого болон зардал	88
30	Удирдлага ба үйл ажиллагааны бусад зардал	89
31	Орлогын албан татвар	89
32	Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг бүрт хүлээн зөвшөөрсөн бусад дэлгэрэнгүй орлого	93
33	Ногдол ашиг	93
34	Цэвэр өр төлбөрийн тохируулга	93
35	Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага	94
36	Капиталын удирдлага	114
37	Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг	116
38	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	118
39	Бодит үнэ цэнийн тодруулга	120
40	Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга	130
41	Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ	132
42	Тайлант хугацааны дараах үйл явдлууд	137
43	Товчлол	138

ГОЛОМТ БАНК ХХК

Байгууллагын талаарх мэдээлэл

Үүсгэн байгуулах шийдвэр

Голомт Банк (цаашид “Банк” гэх) нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдөр анх үүсгэн байгуулагдсан.

Гэрчилгээ ба Лиценз

Банк нь 2005 оны 12 дугаар сарын 05-ны өдөр Монгол улсын Улсын бүртгэлийн ерөнхий газраас шинээр олгосон 2075377 тоот регистрийн дугаар бүхий 9016001014 тоот Улсын Бүртгэлийн гэрчилгээг эзэмшдэг.

Банк нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдөр банкны үйл ажиллагаа эрхлэх 25 тоот Тусгай зөвшөөрлийг Монголбанкнаас авсан.

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл

Ч.Мөнхцэцэг	<i>ТУЗ-ийн дарга</i>
Урс Е.Шварценбах	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Д.Мөнхтөр	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Л.Болормаа	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Ж.Үнэнбат	<i>ТУЗ-ийн гишүүн</i>
Лопез Абелло	<i>Хараат бус гишүүн</i>
Жэймс Б.Двайер	<i>Хараат бус гишүүн</i>

Гүйцэтгэх Удирдлага

К.Норихико	<i>Гүйцэтгэх захирал</i>
Г.Ганболд	<i>Ерөнхийлөгч</i>
Т.Нямсүрэн	<i>Гүйцэтгэх захирлын орлогч болон зээл хариуцсан захирал</i>
М.Сайнбилэг	<i>Мэдээлэл технологий хариуцсан захирал</i>
С.Мөнхтуяа	<i>Санхүү удирдлагын газрын захирал</i>
Д.Бадрал	<i>Байгууллагын банкны газрын захирал</i>
Ц.Байгалмаа	<i>Иргэд, жижиг дунд байгууллага хариуцсан банкны газрын захирал</i>
Б.Баяртбилэг	<i>Зээлийн газрын захирал</i>
Т.Отгон	<i>Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал</i>
Г.Уянга	<i>Хүний нөөцийн удирдлагын газрын захирал</i>
М.Наранхүү	<i>Бизнес процесс менежментийн захирал</i>
О.Батцэнгэл	<i>Мэдээллийн технологийн газрын захирал</i>
Ё.Пүрэвбат	<i>Бүртгэл тооцооны газрын захирал</i>
Х.Пүрэвдорж	<i>Захиргааны газрын захирал</i>
Ж.Хишигжаргал	<i>Хөрөнгө оруулалт санхүүгийн байгууллагын газрын захирал</i>

Хаяг

Голомт Банк
Голомт Банкны төв байр
Сүхбаатарын талбай 5, Ш/Х-22
Улаанбаатар 15160, Монгол улс

Аудитор

ПрайсуотерхаусКуперс ХХН
Аль-Фараби өргөн чөлөө 34, А байр, 4 давхарт
Алматы 050059, Казахстан улс

Мэдээлэл Аудит ХХК
19-32В, 18-р хороо, Баянгол дүүрэг, Улаанбаатар хот, Монгол улс

Хараат бус аудиторын тайлан

Голомт банк ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчид

Бидний дүгнэлт

Бидний дүгнэлтээр, Голомт банк ХХК (“Банк” гэх)-ийн санхүүгийн тайлангууд нь 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн санхүүгийн байдал хийгээд мөн тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн үр дүн болон мөнгөн гүйлгээг бүх материаллаг зүйлсийн хувьд Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт (СТОУС)-ын дагуу бодитойгоор илэрхийлэгдсэн байна.

Бид юунд аудит хийсэн талаар

Дараах бүрэлдэхүүн бүхий Банкны санхүүгийн тайлангуудад бид аудитыг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд:

- 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар санхүүгийн байдлын тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн орлого үр дүнгийн болон бусад орлогын дэлгэрэнгүй тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн өмчийн өөрчлөлтийн тайлан;
- тухайн өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн мөнгөн гүйлгээний тайлан; болон
- нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогууд болон бусад тайлбар мэдээллээс бүрдсэн санхүүгийн тайлангуудын тодруулга.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид Аудитын олон улсын стандарт (АОУС)-ын дагуу аудитын ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Уг стандартын дагуу бидний хүлээх үүрэг хариуцлагын талаар тус тайлангийн *Санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага* хэсэгт тусгасан.

Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь дүгнэлт гаргахад хангалттай бөгөөд зохистой үндэслэл болсон гэдэгт бид итгэлтэй байна.

Хараат бус байдал

Нягтлан бодогчдын олон улсын ёс зүйн стандартын зөвлөл (НБОУЁСЗ)-өөс гаргасан Мэргэжлийн нягтлан бодогчдын ёс зүйн дүрэм (МНБЁЗД)-ийн дагуу Банкнаас бид хараат бус болно. Бид НБОУЁСЗ-ийн МНБЁЗД-ийн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагыг биелүүлж ажилласан.

ПрайсуотерхаусКуперс ХХН
34 Аль-Фарабийн өргөн чөлөө, А барилга,
4th давхар, 050059, Алматы,
Казахстан
Утас: +7 (727) 3303201 Факс: +7 (727) 2446868
www.pwc.kz

Мэдээлэл аудит ХХК
505-JDS Барилга, Амарсанаагийн гудамж,
Баянгол дүүрэг, 17-р хороо,
Улаанбаатар, Монгол улс
Утас: +(976) 11 369511 Факс: +(976) 11 369511
www.monicpa.mn

Санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээд болон удирдлагын зүгээс хүлээх үүрэг хариуцлага

Санхүүгийн тайлангуудыг Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт (СТОУС)-ын дагуу бэлтгэж, бодитойгоор тайлагнах болон залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийллээс ангид санхүүгийн тайлангууд бэлтгэхэд шаардлагатай гэж удирдлага тодорхойлсон дотоод хяналтын тогтолцоог бүрдүүлэх нь удирдлагын үүрэг хариуцлага байна.

Санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх явцад удирдлага Банкны үйл ажиллагааг цаашид тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадамжийг үнэлэх, тухайн чадамжид нөлөөлөх нөхцөл байдлын талаар зохистой үед тодруулах болон Банкны үйл ажиллагааг татан буулгах, үйл ажиллагааг зогсоохоор төлөвлөж байгаа эсвэл зогсоохоос өөр сонголтгүй болсноос бусад тохиолдлуудад нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх зарчмыг баримтлах үүрэгтэй.

Банкны засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээд нь санхүүгийн тайлагналын үйл явцыг хянах үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага

Бидний зорилго бол залилан эсвэл алдааны улмаас санхүүгийн тайлангууд нь бүхэлдээ материаллаг буруу илэрхийлэлгүй эсэх талаар үндэслэлтэй баталгааг олж авах мөн бидний дүгнэлтийг агуулсан аудиторын тайланг бэлтгэх явдал юм. Хэдийгээр үндэслэлтэй баталгаа нь өндөр түвшний баталгаа боловч, АОУС-ын дагуу гүйцэтгэсэн аудит нь материаллаг буруу илэрхийлэл байх тохиолдол бүрийг олж илрүүлнэ гэсэн баталгаа болохгүй. Буруу илэрхийлэл нь залилан эсвэл алдааны улмаас үүсэх боломжтой ба энэ нь санхүүгийн тайланг хэрэглэгчдийн эдгээр тайланд үндэслэн гаргах эдийн засгийн шийдвэрт тус бүрдээ эсвэл нийт дүнгээрээ нөлөөлөхүйц байвал материаллаг буруу илэрхийлэл болно.

АОУС-ын дагуу бид аудитын туршид мэргэжлийн үл итгэх байр сууринаас хандах, мэргэжлийн холбогдох итгэл үнэмшил бүхий үнэлэлтүүдийг хийдэг. Мөн бид:

- Залилан болон алдааны улмаас санхүүгийн тайланд материаллаг буруу илэрхийлэгдэх эрсдэлийг илрүүлэн үнэлэх, тэдгээр эрсдэлүүдэд нийцсэн аудитын горимыг тодорхойлон гүйцэтгэх, аудитын дүгнэлт гаргахад үндэслэл болох хангалттай бөгөөд зохистой нотолгоог олж авдаг. Залилан нь нууцаар үгсэн тохирох, хуурамч бичиг баримт үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, хуурамч батламж гаргах эсвэл эрх мэдлээ хэтрүүлэн дотоод хяналтыг зөрчих зэрэг үйлдлүүдтэй холбоотойгоор үүсдэг тул залилангаас үүдэлтэй материаллаг буруу илэрхийллийг олж илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас шалтгаалж үүсэх материаллаг буруу илэрхийллийг олж илрүүлэхгүй байх эрсдэлээс илүү өндөр байдаг.
- Банкны дотоод хяналтын үр дүнтэй байдлын талаар дүгнэлт өгөх зорилгоор бус харин тухайн нөхцөл байдалд тохирох аудитын горимыг тодорхойлох зорилгын хүрээнд дотоод хяналтын тогтолцооны ойлголтуудыг аудитын явцад олж авдаг.
- Удирдлагын зүгээс мөрдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогуудын зохистой байдал болон хийсэн тооцооллуудын үндэслэлтэй байдал, холбогдох тодруулгуудыг үнэлдэг.
- Банкны нь үйл ажиллагаагаа тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадварт томоохон хэмжээний эргэлзээ үүсч болох нөхцөл байдал, тухайн үйл явдлуудтай холбоотойгоор материаллаг тодорхой бус байдал оршин байгаа эсэх болон удирдлага нь үйл ажиллагаагаа

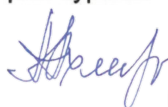
Санхүүгийн тайлангийн аудитын хүрээнд аудиторын хүлээх үүрэг хариуцлага (үргэлжлэл)

тасралтгүйгээр хангахад зөв зохистой нягтлан бодох бүртгэлийн суурийг сонгосон эсэхийг аудитын туршид бүрдүүлсэн нотолгоонд үндэслэн дүгнэдэг. Хэрэв үйл ажиллагаагаа тасралтгүйгээр үргэлжлүүлэх чадамжид материаллаг тодорхойгүй байдал оршин байгаа гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн тайлангуудын холбогдох тодруулгыг аудиторын тайланд тусгах, анхааруулах мөн эдгээр тодруулгууд хангалтгүй гэж үзсэн тохиолдолд дүгнэлтээ өөрчилдөг. Бид дүгнэлтээ аудиторын тайланг гаргах өдрийг хүртэл олж авсан аудитын нотолгоонуудад үндэслэн гаргадаг боловч ирээдүйд болох үйл явдал, нөхцөл байдлуудаас шалтгаалан Банкны үйл ажиллагаа зогсох нөхцөл байдал үүсч болно.

- Тодруулгуудыг оролцуулан санхүүгийн тайлангийн ерөнхий агуулга болон бүтцийг бүхэлд нь үнэлдэг ба ач холбогдол бүхий ажил гүйлгээ, үйл явдлуудыг санхүүгийн тайланд үнэн зөв тодруулах шаардлагыг хангахуйц байдлаар илэрхийлсэн эсэхийг тодорхойлдог.

Бид засаглал хариуцсан эрх бүхий этгээдэд аудитын үйл ажиллагааны төлөвлөсөн цар хүрээ, аудит гүйцэтгэх цаг хугацаа болон аудитын явцад олж илрүүлсэн томоохон асуудлуудын талаар мэдээлдэг бөгөөд үүнд дотоод хяналтын дутагдалтай талууд мөн багтдаг.

Гарын үсэг зурсан:

ПрайсуотерхаусКупер ХХН

2021 оны 3 дугаар сарын 30

Алматы, Казахстан

Даваасамбуугийн Товуудорж
Захирал
Мэдээлэл Аудит ХХК

2021 оны 3 дугаар сарын 30

Улаанбаатар, Монгол

Голомт Банк ХХК
Хураангуй Санхүүгийн Байдлын Тайлан

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Хөрөнгө		
Бэлэн мөнгө ба төв банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	561,259,957	1,110,252,507
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	243,458,197	291,911,405
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	1,273,144,461	906,564,709
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	1,364,400,620	286,935,722
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	29,495,322	24,697,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,031,345,915	3,306,694,312
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	39,671,913	42,387,502
Бусад хөрөнгө	121,266,425	158,666,998
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө	-	91,018
Үүсмэл санхүүгийн хэрэгсэл	205,614,803	138,110,388
Биет бус хөрөнгө	16,754,344	14,370,011
Үндсэн хөрөнгө	144,135,456	147,748,830
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	9,882,736	6,262,751
Өмчлөх бусад хөрөнгө	210,576,325	151,317,600
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	26,983,976	57,125,324
Нийт хөрөнгө	7,277,990,450	6,643,136,311
Өр төлбөр		
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	14,638,962	52,928,512
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	5,285,675,177	4,900,641,622
Бусад зээлийн эх үүсвэр	1,202,264,649	916,032,162
Репозит	20,088,596	24,876,114
Орлогын татварын өглөг	-	1,444,404
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	12,356,607	-
Түрээсийн өр төлбөр	10,611,448	6,524,901
Бусад өр төлбөр	100,796,545	106,156,139
Хоёрдогч өглөг	-	172,027,616
Нийт өр төлбөр	6,646,431,984	6,180,631,470
Эзэмшигчдийн өмч		
Давуу эрхтэй хувьцаа	16,388,100	25,778,900
Энгийн хувьцаа	42,159,537	32,014,498
Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	291,843,805	135,171,702
Хуримтлагдсан ашиг	210,853,485	197,396,268
Өмчийн бусад хэсэг	70,313,539	72,143,473
Нийт эзэмшигчдийн өмч	631,558,466	462,504,841
Нийт өр төлбөр ба эзэмшигчдийн өмч	7,277,990,450	6,643,136,311

2021 оны 03 дугаар сарын 30-ний өдөр Гүйцэтгэх удирдлагыг төлөөлж энэхүү тайланг нийтлэхийг хүлээн зөвшөөрч гарын үсэг зурав.

Ч.МӨНХЦЭЦЭГ
Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн Дарга

НОРИХИКО КАТО
Гүйцэтгэх Захирал

С.МӨНХТУЯА
Санхүүгийн Удирдлагын Газрын Захирал

Тодруулга: Тайлан бэлтгэх үндэслэл. Голомт банк ХХК (цаашид "Банк" гэх)-ийн энэхүү хураангуй санхүүгийн тайлангуудыг Санхүүгийн Олон Улсын Стандартын дагуу бэлтгэсэн санхүүгийн тайлангууд дахь санхүүгийн байдлын тайлан, орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангаас ямар нэгэн өөрчлөлтгүйгээр хураангуйлан бэлтгэсэн болно.

Голомт Банк ХХК

Орлого үр дүнгийн болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тодруулга	2020	2019
Хүүгийн орлого	27	551,881,787	556,957,598
Бусад адилтгах орлого	27	18,250,599	20,934,133
Хүүгийн зардал	27	(364,394,243)	(365,155,590)
Бусад адилтгах зардал	27	(1,385,422)	(851,077)
Хүүгийн цэвэр орлого		204,352,721	211,885,064
Зээлжих эрсдэлийн сангийн зардал	12	(93,836,353)	(135,444,583)
Зээлжих эрсдэлийн сангийн зардлын дараах хүүгийн цэвэр орлого		110,516,368	76,440,481
Хураамж, шимтгэлийн орлого	28	49,077,568	55,098,342
Хураамж, шимтгэлийн зардал	28	(15,595,724)	(17,094,328)
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн олз/(гарз)		(1,023,322)	2,319,394
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад зээлийн эх үүсвэрийн гэрээний өөрчлөлтөөс үүссэн олз		1,847,344	-
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн олз/(гарз)/		2,217,585	(3,761)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олз		14,504,028	15,029,328
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн олз		4,182,339	11,971,271
Гадаад валют болон үнэт металын арилжаанаас үүссэн олз		26,029,308	12,585,157
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх зээлийн бодит үнэ цэнийн гарз		(5,970,851)	-
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн гарз, бүртгэлээс хасагдахгүй		(549,771)	(288,293)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хүлээгдэж буй эрсдэлийн алдагдлын сангийн зардлын буцаалт		47,359	697,526
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт	10	(2,581,031)	990,237
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт		594,619	(839,402)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз	12	(922,974)	(5,348,937)
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлын сангийн зардал	14	(761,576)	(2,689,233)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн олзоос хасах гарз		(344,059)	1,792,301
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал		(38,176,652)	(9,559,169)
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сангийн зардал		(959,246)	1,461,464
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээний өөрчлөлтийн олз/(гарз)	13	(1,778,646)	3,217,996
Ногдол ашгийн орлого		232,901	96,178
Үйл ажиллагааны бусад орлого, зардал	29	2,918,037	1,024,184
Дирдлагын болон үйл ажиллагааны бусад зардал	30	(121,014,584)	(122,005,830)
Татварын өмнөх ашиг		22,489,020	24,894,906
Орлогын албан татварын зардал	31	(12,095,260)	(8,590,226)
Тайлант жилийн ашиг		10,393,760	16,304,680
Бусад дэлгэрэнгүй орлого(алдагдал):			
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд ангилагдах зүйлс:</i>			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт:			
- Тайлант жилийн олз/(гарз)		2,217,585	(3,761)
- Худалдан борлуулснаас ашиг алдагдалд дахин хуваарилагдсан олз/(гарз)		(2,217,585)	3,761
<i>Ирээдүйд ашиг, алдагдалд ангилагдахгүй зүйлс:</i>			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтаас үүссэн олз/(гарз)	32	3,905,911	(8,924,616)
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	32	-	1,242,104
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд шууд бүртгэгдсэн орлогын татвар	32	(976,478)	2,231,155
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		2,929,433	(5,451,357)
Тайлант жилийн нийт дэлгэрэнгүй орлого		13,323,193	10,853,323

Энэхүү санхүүгийн тайлангийн 6-138 дүгээр хуудсан дахь тодруулгууд нь уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

Голомт Банк ХХК
Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан

Банкны эздэд хамаарах											
Мянган төгрөгөөр	Тод-руулга	Давуу эрхтэй хувьцаа	Халаасны хувьцаа/ давуу эрхтэй хувьцаа	Хувьцаат капитал	Халаасны хувьцаа	Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	БДОБҮЦ-ээрх ҮЦ-ны дахин үнэлгээний нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц	Бусад нөөц	Хуримтлагдсан ашиг	Нийт эзэмшигчдийн өмч
2019 оны 01 сарын 01-ний үлдэгдэл		75,778,900	-	32,321,857	-	127,629,293	(9,097,995)	6,855,242	76,745,659	202,842,670	513,075,626
Тайлант жилийн ашиг		-	-	-	-	-	-	-	-	16,304,680	16,304,680
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	-	(6,693,461)	1,242,104	-	-	(5,451,357)
2019 оны нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	-	(6,693,461)	1,242,104	-	16,304,680	10,853,323
Цуцалсан энгийн хувьцаа	26	-	-	(5,954,264)	-	(81,045,736)	-	-	-	-	(87,000,000)
Цуцалсан давуу эрхтэй хувьцаа	26	(50,000,000)	-	-	-	-	-	-	-	-	(50,000,000)
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт	26	-	-	5,646,905	-	88,588,145	-	-	-	-	94,235,050
Зарласан ногдол ашиг	33	-	-	-	-	-	-	-	-	(9,009,657)	(9,009,657)
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		-	-	-	-	-	-	(350,676)	-	350,676	-
МБ-ны журмын дагуу бусад нөөц рүү шилжүүлсэн нөөц		-	-	-	-	-	-	-	3,442,600	(3,442,600)	-
Бусад шилжүүлэг		-	-	-	-	-	-	-	-	(9,649,501)	(9,649,501)
2019 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		25,778,900	-	32,014,498	-	135,171,702	(15,791,456)	7,746,670	80,188,259	197,396,268	462,504,841
Тайлант жилийн ашиг		-	-	-	-	-	-	-	-	10,393,760	10,393,760
Бусад дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	-	2,929,433	-	-	-	2,929,433
2020 оны нийт дэлгэрэнгүй орлого		-	-	-	-	-	2,929,433	-	-	10,393,760	13,323,193
Халаасны хувьцааны буцаан худалдан авалт	26	-	(13,511,650)	-	-	(981,508)	-	-	-	-	(14,573,658)
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт	26	-	-	10,225,539	(80,500)	161,774,461	-	-	-	-	172,000,000
Зарласан болон төлөгдсөн ногдол ашиг	33	-	-	-	-	-	-	-	-	(1,695,911)	(1,695,910)
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлсэн үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		-	-	-	-	-	-	(251,127)	-	251,127	-
МБ-ны журмын дагуу бусад нөөц рүү шилжүүлсэн нөөц		-	-	-	-	-	-	-	(4,508,240)	4,508,240	-
2020 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдэл		25,778,900	(13,511,650)	42,240,037	(80,500)	295,964,655	(12,862,023)	7,495,543	75,680,019	210,853,485	631,558,466

Энэхүү санхүүгийн тайлангийн 6-138 дүгээр хуудсан дахь тодруулгууд нь уг санхүүгийн тайлангийн салшгүй хэсэг болно.

Голомт Банк ХХК
Мөнгөн гүйлгээний тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2020	2019
Үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Татварын өмнөх ашиг		22,489,020	24,894,906
Тохируулгууд:			
	12	93,836,353	135,444,583
Зээлжих эрсдэлийн сангийн зардал		(2,217,585)	3,761
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн (олз)/гарз			
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс үүссэн (олз)/гарз		1,023,322	(2,319,394)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад зээлийн эх үүсвэрийн гэрээний өөрчлөлтөөс үүссэн олз		(1,847,344)	-
	38	(14,504,028)	(11,081,513)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн (олз)/гарз		549,771	288,293
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн өөрчлөлтөөс үүссэн гарз, бүртгэлээс хасагдахгүй			
Ашиг алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн зээлийн олзоос хасах гарз		5,970,851	-
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт		(594,619)	839,402
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт		2,581,031	(990,237)
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хүлээгдэж буй алдагдлын сангийн зардлын буцаалт		(47,359)	(697,526)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз		922,974	5,348,937
	32	(330,660)	1,536,773
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз		(4,182,339)	(11,971,271)
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн (олз)/гарз			
	14	761,576	2,689,233
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдал сангийн зардал		959,246	(1,461,464)
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сангийн зардлын буцаалт			
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн (олз)/гарз		1,778,646	(3,217,996)
	13		
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн (олз)/гарз		344,059	(1,792,301)
	19		
Элэгдлийн зардал		20,893,854	14,015,517
	16,17		
Хорогдуулалтын зардал		3,300,686	2,860,510
	15		
Данснаас хассан үндсэн хөрөнгө		199,973	45,682
	16		
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал		38,176,652	9,559,169
	18		
Хүүгийн орлого		(570,132,386)	(577,891,731)
	27		
Хүүгийн зардал		365,779,665	366,006,667
	27		
Үйл ажиллагааны хөрөнгө, өр төлбөрийн өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан мөнгөн гүйлгээ		(34,288,641)	(47,890,000)
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн цэвэр (бууралт)		48,453,208	163,161,487
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)		(263,571,706)	(305,824,959)
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр бууралт		39,713,894	114,709,744
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаасны цэвэр өсөлт		(515,433)	9,794,053
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны цэвэр (өсөлт)		(19,804,309)	(650,176,728)
Бусад хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)		2,613,223	(64,213,447)
Өмчлөх бусад хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		(44,631,606)	(9,559,169)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		29,107,289	(20,555,934)
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн цэвэр (өсөлт)/бууралт		-	(4,875,684)
Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн цэвэр (бууралт)/өсөлт		(38,289,550)	(95,838,215)
Харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн цэвэр өсөлт		389,215,894	495,714,366
Бусад өр төлбөрийн цэвэр (бууралт)/өсөлт		(6,318,838)	61,031,495
Татвар болон хүүгийн өмнөх үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгө		98,683,425	(354,522,991)
Төлсөн орлогын албан татвар		(2,068,516)	(15,262,893)
Хүлээн авсан хүү		507,987,326	525,560,117
Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх хөрөнгө оруулалтаас хүлээн авсан хүүгийн орлого		10,458,601	205,299
Төлсөн хүү		(357,859,711)	(339,927,112)
Үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгө		257,201,125	(183,947,580)

Голомт Банк ХХК
Мөнгөн гүйлгээний тайлан

Мянган төгрөгөөр	Тодруулга	2020	2019
Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ			
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		(348,851,636)	(4,020,651,932)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаасны худалдан авалт		-	(9,012,274)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		200,806,180	4,260,523,837
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх өмчийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		27,694,023	87,659
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтын худалдан авалт		-	409,233
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх өрийн хэлбэрээрх үнэт цаас борлуулсны орлого		6,581,628	34,161,381
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө борлуулсны орлого		7,705,891	-
Үндсэн хөрөнгийн худалдан авалт	16	(12,180,906)	(31,325,390)
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого	16	3,313,026	847,712
Биет бус хөрөнгийн худалдан авалт	15	(5,685,019)	(2,980,195)
Хөрөнгө оруулалтад (зарцуулсан)/орсон цэвэр мөнгө		(120,616,813)	232,060,031
Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ			
Энгийн хувьцааны буцаан худалдан авалт	26	(1,062,008)	(45,000,000)
Давуу эрхтэй хувьцааны буцаан худалдан авалт	26	(13,511,650)	-
РЕПО хэлцлээс орж ирсэн орлого		1,822,632,072	3,439,794,977
РЕПО хэлцлийн эргэн төлөлт		(1,829,718,400)	(3,571,210,255)
Бусад зээлийн эх үүсвэрээс орж ирсэн орлого	22	357,938,206	395,226,792
Бусад зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт	22	(23,120,151)	(89,115,105)
Түрээсийн өр төлбөрийн эргэн төлөлт		(5,818,276)	(4,747,112)
Хоёрдогч өглөгөөс орж ирсэн орлого	25	-	80,000,000
Хоёрдогч өглөгийн эргэн төлөлт	25	(27,616)	1,732,849
Төлсөн ногдол ашиг	33	(1,695,911)	(9,009,657)
Бусад төлбөр		-	(9,649,500)
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд орсон мөнгөн гүйлгээ		305,616,266	188,022,989
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө		39,206,535	47,056,670
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр өсөлт		481,407,113	283,192,110
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		1,465,380,055	1,182,187,945
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	7	1,946,787,168	1,465,380,055

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө ашиглахыг шаардахгүй МИК-ТЗК-ийн хэлцлүүд нь Мөнгөн гүйлгээний тайланд ороогүй бөгөөд дэлгэрэнгүйг Тодруулга 3 болон 10-аас үзнэ үү.

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаанаас өмчлөх бусад хөрөнгө рүү, өмчлөх бусад хөрөнгөөс борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө болон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө рүү шилжсэн мөнгөн бус гүйлгээ нь энэ тайланд ороогүй (Тодруулга 4.30, 14, 19 болон 20-оос үзнэ үү).

1 Танилцуулга

Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь Голомт Банк ХХК (“Банк”)-ийн Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандартууд (“СТОУС”)-ын дагуу бэлтгэгдсэн 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн санхүүгийн тайлангуудаас бүрдэнэ.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкийг шууд хянадаг, эцсийн шатны толгой компани нь Голомт Файнэншил Групп ХХК (2019 оны 12 сарын 31: Голомт Файнэншил Групп ХХК) байна. Банк нь Монгол Улсын хууль, эрх зүйн хүрээнд үүсгэн байгуулагдсан ба Монгол Улсад албан ёсны бүртгэлтэй хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн эзэмшигч Д.Баясгалан нь 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Голомт Банкны эцсийн шатны эзэмшигч юм.

2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 26-оос үзнэ үү.

Банк нь 2005 оны 12 сарын 05-ны өдөр Улсын Бүртгэлийн Ерөнхий Газраас олгосон 2075377 тоот регистрийн дугаартай, 9016001014 тоот Улсын Бүртгэлийн Гэрчилгээтэй. Банк нь 1995 оны 03 дугаар сарын 06-ны өдөр Монголбанкнаас (“МБ”) олгосон банкны үйл ажиллагаа эрхлэх 25 тоот тусгай зөвшөөрлийг авсан.

Банкны хүчин төгөлдөр дүрмийн дагуу Банкны үндсэн үйл ажиллагаа нь:

- Хадгаламж;
- Зээлийн үйлчилгээ;
- Картын үйлчилгээ;
- Баталгаа ба аккредитив;
- Мөнгөн шилжүүлэг;
- Гадаад валют худалдах, худалдан авах, хадгалах, болон арилжаалах;
- Үнэт метал худалдах, худалдан авах, хадгалах, болон арилжаалах;
- Гадаад төлбөр, тооцоо;
- Үнэт цаас гаргах, арилжаалах;
- Санхүүгийн түрээсийн үйлчилгээ;
- Зээл болон бусад санхүүгийн хэрэглүүр худалдан авах, худалдах;
- Кастодиан банкны үйлчилгээ;
- Хууль эрх зүйн хүрээнд хязгаарлагдаагүй бусад санхүүгийн үйлчилгээ болон Монголбанк ба Засгийн Газрын бусад байгууллагуудын хүлээн зөвшөөрсөн бусад үйлчилгээг үзүүлнэ.

Банк нь 2011 оны 06 сарын 02 болон 2014 оны 08 сарын 27 болон 2014 оны 10 сарын 21-ны өдөр тус бүр Монгол Улсын Санхүүгийн Зохицуулах Хорооны 163 тоот, 295 тоот болон 358 тоот тогтоолын дагуу андеррайтер болон кастодиан банкны үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг Санхүүгийн Зохицуулах Хорооноос (“СЗХ”) авсан.

Банк нь 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсад 77 салбар, тооцооны төвүүдтэй (2019 оны 12 сарын 31: 77 салбар, тооцооны төвүүдтэй), мөн 26 касс (2019 оны 12 сарын 31: 26 касс)-тайгаар үйл ажиллагаагаа явуулсан.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны ажилтны тоо 2,233 (2019 оны 12 сарын 31: 2,273) байсан.

Банкны бүртгэгдсэн албан ёсны хаяг, компанийн байршил нь: Монгол Улс, Улаанбаатар хот-15160, Сүхбаатарын талбай 5, шуудангийн хайрцаг-22.

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Монгол төгрөгөөр (“Төгрөг”) толилуулсан.

Энэхүү тайланд ашигласан төрөл бүрийн товчилсон тайлбарыг Тодруулга 43-т оруулав.

2 Банкны үйл ажиллагааны орчин

2.1 Ерөнхий

Монгол улс хөгжиж буй зах зээлийн олон шинж чанарыг агуулдаг бөгөөд тэр дундаа харьцангуй өндөр инфляци, хүүгийн түвшинтэй. 2017-2019 онд эдийн засаг дунджаар 6 орчим хувиар өссөний дараагаар Монголын эдийн засагт КОВИД-19 цар тахал хүчтэй сөрөг нөлөө үзүүлж, манай улсад орж ирж буй гадаадын хөрөнгө оруулалт удааширч, макро эдийн засгийн эмзэг байдал үүссэн. Монголын эдийн засаг 2021-2022 онд өрхийн хэрэглээ, тэр дундаа уул уурхай, үйлдвэрлэлийн салбарт хөрөнгө оруулалт хийхэд илүү анхаарснаар 4-өөс дээш хувийн өсөлттэй байх төлөвтэй байна.

Монгол улсын зээлжих зэрэглэлийн үнэлгээ 2020 оны 7-р сарын 9-ний өдөр Standard and Poor's кредит рейтинг тогтоох байгууллагын үнэлснээр тогтвортой төлөвтэй, В түвшинд байна. Moody's үнэлгээний агентлаг Монгол Улсын зээлжих зэрэглэлийг 2020 оны 12-р сарын 18-ны өдөр "В" гэж зарласан. Дараах хүчин зүйлүүд нь "В" зээлжих зэрэглэлийг хадгалахад чухал үүрэг гүйцэтгэсэн: Монгол Улсын эдийн засгийн тогтвортой өсөлт, Засгийн газраас төсвийн зарцуулалтыг хянаж буй байдал, түүхий эдийн үнэ зэрэг болно.

2020 оны 3-р сарын 12-ны өдөр Дэлхийн Эрүүл Мэндийн байгууллагаас КОВИД-19 вирусын тархалтыг дэлхий нийтийг хамарсан цар тахал хэмээн зарлав. Монгол Улсын засгийн газар вирусын тархалтыг зогсоон барих яаралтай арга хэмжээ, тухайлбал хүн хоорондын зайг баримтлах, хилээ хаах зэрэг арга хэмжээг хэрэгжүүлсэн.

2020 оны 11-р сарын 11-ний өдөр Улсын Онцгой Комисс (УОК) болон Эрүүл мэндийн яамнаас Ковид-19 вирус нь олон нийтэд дамжиж халдварласан болохыг баталгаажуулсан анхны тохиолдлыг бүртгэсэн бөгөөд ийнхүү Онцгой Байдлын Газраас Улаанбаатар хотод өндөржүүлсэн бэлэн байдал зарласан. Зарим заавал шаардлагатай үйлчилгээнээс бусад бүх бизнесийг хааж, алсын зайнаас ажиллуулахаар болсон.

Монгол Улсын Банкны салбар цар тахлын нөлөөнд бусад салбаруудын адил өртсөн. Банкинд хамгийн ихээр нөлөөлсөн хүчин зүйл нь харилцагчдын зээлийн чанар муудсантай холбоотой байсан. Монголбанкнаас гаргасан арилжааны банкуудын санхүүгийн нэгтгэсэн тайлангаас харахад 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаарх чанаргүй зээлийн харьцаа өмнөх оныхоос 1.51%-аар өссөн байна.

Монгол Улсын Засгийн газар цар тахлын үед эдийн засгийг дэмжих хэд хэдэн шийдвэрийг гаргаж хэрэгжүүлснээс 2020 оны 4-р сараас 9-р сар хүртэл, 2021 оны 1-р сараас 6-р сар хүртэлх хугацаанд хэрэглээний болон орон сууцны зээлийн төлбөрийг 6 сараар хойшлуулах шийдвэр гаргасан. Засгийн газрын шийдвэрийн дараа Монгол банк 2020 оны 1-р сарын 31-нээс 2021 оны 6-р сарын 30-ны өдрийг хүртэл хүчинтэй байгаа хэрэглээний болон орон сууцны зээлийн чанарын ангиллыг сулруулах тухай Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журамд түр өөрчлөлт оруулсан.

КОВИД-19 цар тахлын эдийн засаг, банк санхүүгийн зах зээлд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах зорилгоор Монголбанк 2020 онд бодлогын хүүг 6% хүртэл бууруулж (2019 оны 12-р сарын 31-нд 11% байсан) нийт иргэд, аж ахуйн нэгжүүд, бизнесүүд, санхүүгийн байгууллагуудад учрах санхүүгийн дарамтыг багасгасан.

2019 оны 10-р сард манай улс ФАТФ-ийн саарал жагсаалтад орсон нь олон нийтийн гадаад валютад хөрөнгө оруулах сонирхолыг эрс нэмэгдүүлж, үндэсний мөнгөн тэмдэгт уналтад ороод байсан. Төгрөгийн худалдан авах чадварын талаархи ихээхэн эргэлзээтэй байдал үүссэн нь олон нийтэд гадаад валютын хадгаламж руу хөрөнгө оруулахад ихээр нөлөөлсөн. 2020 оны 10-р сард СЗХ, Сангийн яамны хүчин чармайлтаар Монгол Улс ФАТФ-ийн саарал жагсаалтаас гарсан.

Хямралын үеэр Засгийн газар Банкны салбарын шинэчлэлийг үе шаттай эхлүүлсэн. 2019 он хүртэл хэрэгжүүлсэн ОУВС-гийн Активын чанарын үнэлгээний хүрээнд авсан үүргийн дагуу Монгол Улсын нэр хүнд бүхий хоёр банк болох Худалдаа хөгжлийн банк, Улаанбаатар хотын банк 2020 оны 6-р сард нэгдсэн. Энэ нь зарим талаараа компанийн засаглалыг сайжруулах зорилгоор хувьцаа эзэмшигчдийн төвлөрөлтэй холбоотой шинэ зохицуулалтыг тусгасан 2018 оны Банкны тухай хуулийн хэрэгжилттэй холбоотой байсан. Улмаар 2020 оны парламентын сонгуулийн дараа Банкны салбарын шинэчлэл эхэлсэн билээ.

2 Банкны үйл ажиллагааны орчин (үргэлжлэл)

2.1 Ерөнхий (үргэлжлэл)

Дэлхийн эдийн засагт үүсээд буй тодорхойгүй байдал, санхүүгийн зах зээлийн тогтворгүй байдал, дэлхийн зах зээл дээрх түүхий эдийн үнийн уналт, шинэ коронавирус КОВИД-19-ийн тархалт, Хятадын эдийн засгийн өсөлтийн удаашрал, Монголын эдийн засгийн өсөлтийн удаашрал, төгрөгийн ам.доллар болон евротой харьцах ханшийн сулралт болон бусад болзошгүй эрсдэлүүд нь Монголын санхүүгийн зах зээл болон аж ахуй нэгжүүдэд мэдэгдэхүйц сөрөг нөлөө үзүүлж болзошгүй юм.

Ирээдүйд эдийн засгийн болон удирдах байгууллагуудын зохицуулалтын арга хэмжээ, нөхцөл байдал нь Банкны удирдлагуудын өнөөгийн хүлээлтээс ялгаатай байх магадлалтай. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг (ECL) хэмжих зорилгоор Банк ирээдүйд чиглэсэн мэдээллүүд, тэр дундаа таамаглалууд болон макро эдийн засгийн хувьсагчдыг ашигладаг. Гэсэн хэдий ч эдийн засгийн урьдчилсан таамаглалуудын хувьд тэдгээр тохиолдлын биелэх магадлал, зураглал нь ерөнхийдөө маш тодорхойгүй байдаг тул бодит үр дүн нь төлөвлөснөөс эрс өөр байж болно. Тодруулга 4 болон Тодруулга 35 нь Банк ECL-ийн тооцоололд ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн тусгаж өгсөн талаар илүү дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгөх болно.

2.2 Валютын арилжаа

Гол гадаад валют болох Ам.доллар болон Евро зэрэг нь Монгол Улсын ихэнх бизнесийн төлбөр тооцоонд ашиглагдаж, суурь эдийн засагт чухал үүрэг гүйцэтгэдэг. Доорх хүснэгт нь Монгол Улсын Төв Банкнаас зарласан Ам.доллар болон Еврогийн Төгрөгтэй харьцах ханшийг харуулав.

Огноо	Ам.доллар	Евро
2020 оны 12 сарын 31	2,849.51	3,495.78
2019 оны 12 сарын 31	2,733.52	3,061.00
2018 оны 12 сарын 31	2,642.92	3,028.65
2017 оны 12 сарын 31	2,427.13	2,897.87
2016 оны 12 сарын 31	2,489.53	2,605.79

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл

3.1 Ерөнхий зарчмууд

Банкны эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь СТОУС-ын дагуу түүхэн бодит өртөг дээр үндэслэн санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр өөрчилсөн бодит үнэ цэнээр ба үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдал (“БҮЦАА”)-аар илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэглүүр болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлого (“БҮЦБДО”)-р илэрхийлэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрээр бүртгэх зарчмыг баримтлан бэлтгэгдсэн. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг Тодруулга 4-т толилуулав. 2020 оны 06 сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдөгдөж буй СТОУС 16-д КОВИД-19-тэй холбоотой үүссэн түрээсийн хөнгөлөлттэй холбоотой өөрчлөгдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоос бусад нь өөрөөр заагаагүй бол бүх тайлант жилүүдэд тасралтгүй мөрдөгдөн ирсэн. Тодруулга 5-аас харна уу.

Банк нь Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу нягтлан бодох бүртгэлээ хөтөлдөг. Эдгээр санхүүгийн тайлангууд нь СТОУС-тай бүх материаллаг зүйлсийн хувьд нийцсэн нягтлан бодох бүртгэлийн суурийн дагуу бэлтгэгдсэн. Тодруулга 4-т эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд хэрэглэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг тусгав.

3.2 Бүртгэлийн болон тайлагналын валют

Банкны бүртгэлийн мөнгөн тэмдэгт нь түүний үйл ажиллагаа явуулж буй эдийн засгийн орчны үндсэн мөнгөн тэмдэгт байна. Банкны бүртгэлийн болон тайлагналын мөнгөн тэмдэгт нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөг юм. Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад өөрөөр тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд бүх үзүүлэлтүүд мянгачлан илэрхийлэгдсэн.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж

Банк нь санхүүгийн тайланг бэлтгэсэн өдрөөр тайлагнасан болон дараагийн санхүүгийн жилийн хөрөнгө, өр төлбөрийн дүнд нөлөөлөх тооцоолол болон таамаглалыг хийдэг. Удирдлагын туршлага болон ирээдүйн үйл явдлын талаарх тухайн нөхцөл байдалд зохистой гэж үзсэн хүлээлт зэрэг бусад хүчин зүйлүүдэд үндэслэдэг чухал тооцоолол дүгнэлтүүд нь байнга дахин хянагдаж байдаг. Удирдлага нь мөн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо хэрэгжүүлэхдээ тооцооллоос гадна тодорхой дүгнэлт хийдэг. Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн дүнгүүдэд хамгийн мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэх үнэлэлтүүд болон дараагийн санхүүгийн жилийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнгүүдэд мэдэгдэхүйц тохируулга хийх шаардлага үүсгэж болох тооцооллуудад дараах зүйлс хамаарна. Үүнд:

3.3.1 Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал ("ХБЗА")-ын хэмжилт нь аргачлал, загвар болон өгөгдлийн орц зэргийн сонголтыг өөртөө багтаадаг чухал тооцоолол юм. ХБЗА-ын хэмжилтийн аргачлалын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 35-аас харна уу. Дараах бүрэлдэхүүн хэсгүүд нь зээлийн алдагдлын санд гол нөлөө үзүүлдэг:

- ХБЗА-ын үнэлгээний зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийг ангилах;
- ХБЗА-ын үнэлгээний түвшинг тусгай хэрэглүүрийн эсвэл багц хэрэглүүрийн суурьт үндэслэн тодорхойлох;
- Банкны хэрэглэсэн дефолтын тодорхойлолт;
- тусгай үнэлгээний зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийг дефолтын магадлалд (PD) хуваарилах дотоод зээлийн үнэлгээний загвар боловсруулах, ашиглах;
- санхүүгийн хэрэглүүрүүд болон зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэгтэй холбоотой дефолт болох үеийн үлдэгдлийг ("EAD") үнэлэхэд ашигладаг дотоод загварыг боловсруулах, ашиглах;
- барьцаа хөрөнгийг үнэлэхэд гарсан дүгнэлтийг багтаасан дефолт бий болгох алдагдлын үнэлгээ
- зээлийн эрсдэл эрс нэмэгдсэн эсэхийг үнэлэх шалгуур нөхцөл;
- макро эдийн засгийн хэтийн төлөв, тэдгээрийн магадлалын жинлэсэн тооцооллын хувилбар сонголтууд.

Банк нь ХБЗА-ыг хэмжих зорилгоор макро эдийн засгийн урьдчилсан хувилбар зэрэг ирээдүйг харсан хүлээн зөвшөөрөгдөхүйц мэдээллүүдийг ашигласан. 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЗА-ын тооцоололд хамааралтай хамгийн хэрэглэгдэхүйц таамаглал болон магадлалын хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Жинлэгдсэн хувь*	Таамаглалууд		
				2020	2021	2022
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлт	Суурь	66%	57%	5.6%	5.4%	5.5%
	Дээд	23%	21%	8.4%	10.8%	11.0%
	Доод	12%	22%	-2.8%	2.7%	0.5%
M2 /Жилийн өсөлт/	Суурь	66%	57%	16.0%	10.0%	10.0%
	Дээд	23%	21%	24.8%	18.8%	18.8%
	Доод	12%	22%	7.2%	1.2%	1.2%
Төгрөг/Доллар/Жилийн өсөлт/	Суурь	66%	57%	2,935	2,921	2,921
	Дээд	23%	21%	2,689	2,674	2,674
	Доод	12%	22%	3,182	3,167	3,167
Зээлийн хүү	Суурь	66%	57%	13.6%	13.6%	13.1%
	Дээд	23%	21%	12.2%	12.2%	11.7%
	Доод	12%	22%	16.1%	15.6%	15.1%

*Цар тахлын нөлөөлөл хүндээр туссан салбаруудад хамааралтай тусгай жинлэгдсэн хувь. Салбаруудын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг Тодруулга 35-аас харна уу.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх таамаглал болон жинлэгдсэн хувиудыг дор үзүүлэв:

Өгөгдөл	Хувилбар	Жинлэгдсэн хувь	Таамаглалууд		
			2020	2021	2022
Инфляци	Суурь	53%	8.1%	7.0%	6.9%
	Дээд	21%	11.5%	10.4%	10.3%
	Доод	26%	4.7%	3.6%	3.5%
Зээлийн хүү	Суурь	53%	16.9%	17.4%	17.4%
	Дээд	21%	16.9%	16.9%	16.9%
	Доод	26%	16.9%	17.4%	17.9%
M2 /Жилийн өсөлт/	Суурь	53%	13.4%	12.9%	12.9%
	Дээд	21%	16.9%	16.4%	16.4%
	Доод	26%	9.9%	9.4%	9.4%
Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний өсөлт	Суурь	53%	6.5%	5.4%	5.1%
	Дээд	21%	9.8%	8.1%	7.7%
	Доод	26%	1.0%	0.4%	0.3%

Банк нь магадлалын суурь болон доод хувийг өөрчлөх шийдвэр гаргаж бууруулсан нь голчлон түүхий эдийн үнийн эерэг төлөв байдал мөн цар тахлын дараа эдийн засагт сэргэлт гарна гэж үзсэнтэй холбоотой.

3.3.2 Эргэлтийн зээлийн хэрэгслүүд (жишээ нь, зээлийн карт, овердрафт)

Зарим зээлийн хувьд Банкны зээлийн алдагдалд өртөх магадлал нь зээлийн гэрээний хамгийн дээд хугацаанаас хэтэрч болно. Энэхүү хөнгөлөлт нь зээл болон зээлийн шугамын ашиглагдаагүй үлдэгдлийн аль алиныг агуулдаг бөгөөд зээлийн эргэн төлөлтийг шаардах, ашиглагдаагүй шугамыг цуцлах зэрэг Банкны гэрээгээр олгогдсон эрх нь зээлийн алдагдалд өртөх эрсдэлийг хязгаарладаггүй.

Ийм зээлийн хувьд Банк зээлийн эрсдэлд өртөж болох хугацааны туршид зээлийн алдагдлын санг тооцдог бөгөөд зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа нь зээлийн алдагдлын санг бууруулахгүй. Энэхүү хөнгөлөлтийг хэрэгжүүлэхийн тулд үнэлгээ шаардагддаг. Удирдлага нь энэхүү онцгой тохиолдолд хамаарах жижиглэнгийн болон арилжааны зээлийг тодорхойлохдоо үнэлгээ хийсэн.

Банк дараах онцлог шинж чанар бүхий зээлд уг хөнгөлөлтийг олгосон: (а) тогтоосон хугацаа эсвэл эргэн төлөлтийн хуваарьбайхгүй, (б) зээлийн гэрээг цуцлах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын өдөр тутмын ажил нь практикт хэрэгждэггүй бөгөөд гэрээг Банк зээлийн эрсдэлийн түвшин нэмэгдэж байгааг мэдсэн тохиолдолд зөвхөн цуцалдаг, (в) зээлийн багцын түвшинд хянагддаг. Цаашилбал, Банк зээлийн эхлэх үе болон эргэн төлөгдөх хугацаа зэргийг оруулан зээлийн алдагдлын санг хэмжих хугацааг тодорхойлохдоо үнэлгээ хийдэг.

Банк нь дараах түүхэн мэдээлэл болон туршлагыг авч үзсэн: (а) Банк нь хэзээ зээлд хамгийн сүүлд томоохон өөрчлөлт бий болсон зэргийг харгалзан ижил төстэй зээлийн зээлийн эрсдэлд өртсөн хугацааг үнэлэн зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийн эхэн үед тодорхойлдог, (б) зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлттэй ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дефолтын хугацаа, (в) зээлийн эрсдэлийн хэрэгжүүлж буй үйл ажиллагаа (жишээлбэл, ашиглаагүй зээлийн шугамын хэмжээг бууруулах эсвэл зогсоох), урьдчилгаа төлбөрийн хувь болон дуусгавар хугацааг бий болгох бусад хүчин зүйлүүд. Эдгээр хүчин зүйлийг харгалзан үзэхдээ Банк зээлийн багцыг дэд бүлгүүдэд хувааж, түүхэн мэдээлэл, туршлага болон ирээдүйн холбогдох мэдээлэлд үндэслэн хамгийн их хамааралтай хүчин зүйлсийг ашигладаг.

3.3.3 Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт (“SICR”)

Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг тодорхойлохын тулд Банк тайлант үеийн эцэст санхүүгийн хэрэглүүрийн бүх хугацаан дахь дефолт болох эрсдэл болон анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн дефолт болох эрсдэлийг харьцуулна. Үнэлгээгээр тайлант үеийн эцэст тодорхой нэг зээлийн

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

эрсдэлийн түвшинд хүрэх гэхээсээ илүү зээлийн эрсдэлийн харьцангуй өсөлтийг нь авч үздэг. Банк бүхий л боломжит ашиглаж болохуйц бэлэн байгаа ирээдүйг харсан мэдээллийг хэт их зардал, хүчин чармайлт гаргалгүйгээр авч үздэг. Банк нь зөрчил дутагдал болон зээлийн эрсдэлийн үнэлгээнд хэрэглэх ирээдүйг харсан мэдээллээс өмнө зээлийн эрсдэлийн өсөлтийн төлөв байдлын үзүүлэлтүүдийг тухайн хэрэглүүр эсвэл багцын түвшинд тодорхойлдог. SICR-ийг тодорхойлохын тулд удирдлага нь үнэлгээнд үндэслэсэн тодорхой шалгуурыг авч үздэг. Тодруулга 35-аас харна уу. Бүх төрлийн зээлийн хувьд доорх SICR-ийн шалгуурыг хангах ёстой:

- Бизнесийн болон жижиг дунд бизнесийн зээлийн хувьд 30 хоногоор хугацаа хэтэрсэн. Орон сууцны болон хэрэглээний зээлийн хувьд 60 хоногоор хугацаа хэтэрсэн;
- “Forbearance” статустай;
- Монголбанкны “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам”-ын дагуу эрсдэлийн ангилал нь “Анхаарал хандуулах” гэж ангилсан;
- Дефолт болсон статустай.

Монголбанк нь “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах журам”-ын дагуу орон сууц болон хэрэглээний зээл хэлбэрээр иргэнд олгосон активт тогтоох хугацааны ангилалд түр хугацаанд хөнгөлөлт үзүүлсэн. Ингэж хөнгөлөлт үзүүлсэн тул орон сууц болон хэрэглээний зээлийн SICR нь 30 хоног байх нь тохиромжгүй гэж Банк үзсэн. Өөрчлөлтөөс шалтгаалж хойшлогдсон төлбөрийн ирээдүйн нөлөөлөл хязгаарлагдмал болж, төлбөрийн хөнгөлөлтийг авах боломжтой болсон тул хөнгөлөлт авахаар мэдэгдээгүй байсан ч санхүүгийн бэрхшээлгүй иргэд төлбөрөө цаг тухайд нь хийхгүй байх хандлагатай байсан. Иймээс банк үүссэн нөхцөл байдлыг дүгнэж үзээд 2020 оны 1-р сарын 31-ээс 2021 оны 6-р сарын 30-ны хоорондох хугацаанд хамаарах орон сууцны болон хэрэглээний зээлийн төлбөрийн хугацааг активыг ангилах, эрсдэлийн сан байгуулах журамд гарсан өөрчлөлттэй уялдуулан 60 хоног байхаар SICR-ийн шалгуур үзүүлэлтийг түр хугацаагаар өөрчилсөн. Үүний нэгэн адил, дээрх хугацаан дахь эдгээр хоёр зээлийн багцын дефолт болох шалгуурын хугацааг 120 хоног хүртэл сунгасан.

Хэрэв харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны ХБЗА-ыг хугацааны турш дахь ХБЗА (Үүнд одоогийн байдлаар 12 сарын ХБЗА-р хэмжигдэх 1-р шатлалд байгаа зээлүүд орно)-аар тооцсон бол 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар ХБЗА нь 12,323,106 мянган төгрөгөөр (2019 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр 14,981,110 мянган төгрөг) нэмэгдэх байсан.

3.3.4 Бизнес загварын үнэлгээ

Бизнес загварт үндэслэн санхүүгийн хөрөнгийг ангилна. Удирдлага бизнес загварын үнэлгээг хийхдээ санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн багц болон ижил байдлын түвшинг тодорхойлохдоо үнэлэлт өгсөн. Борлуулалтын гүйлгээг үнэлэхдээ Банк нь түүхэн давтамж, цаг хугацаа болон үнэ цэнэ, борлуулалтын зорилго, ирээдүйн борлуулалтын үйл ажиллагааны тухай хүлээлт зэргийг авч үздэг. Зээл чанаргүйдсэнээс үүдэн гарах боломжит алдагдлыг багасгах зорилготой борлуулалтын гүйлгээ нь “цуглуулах зорилгоор эзэмших” бизнесийн загвартай таарч байна. Зээлийн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагаанд хамааралгүй бусад хугацаанаас өмнөх борлуулалтууд ч мөн дангаараа болон бүлгээрээ олон давтамжтай биш эсвэл үнийн дүнгийн хувьд их биш гэдгийг харгалзан “цуглуулах зорилгоор эзэмших” бизнесийн загвартай таарч байна. Мөн түүнчлэн зөвхөн стрессийн тохиолдлын үед эсвэл Банкны хяналтаас гадуур нэг удаагийн үйл явдлын үр дүнд хийгдэж болох санхүүгийн хөрөнгийн борлуулалт нь байнга давтагддаггүй бөгөөд Банкны зүгээс таамаглах боломжгүй байх ба бизнесийн загварын зорилгын хувьд тохиолдлын гэж үзэх учир тухайн санхүүгийн хөрөнгийн ангилалд нөлөөлөхгүй.

“Цуглуулах болон зарах зорилгоор эзэмших” бизнес загвар нь гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон тухайн хөрөнгийг борлуулснаас үүссэн мөнгөн урсгалыг цуглуулах нь мөн энэхүү бизнес загварын зорилгыг биелүүлэхэд чухал юм. Үүнд хөрвөх чадвартай байдлаа удирдахын тулд, тодорхой нэг өгөөжид хүрэхийн тулд эсвэл тухайн хөрөнгийг санхүүжүүлэхэд ашигласан өр төлбөрийн хугацааг санхүүгийн хөрөнгийн хугацаатай нь тохируулахын тулд гэх мэт.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Үлдэгдэл дүнгийн ангилалд худалдан борлуулснаас үүсэх мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор удирдаж байгаа санхүүгийн хөрөнгийн багцууд багтах бөгөөд жишээ нь, өмнө нь худалдан борлуулсан төлөвтэй байх ёстой. Гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах нь энэ бизнес загварын хувьд заримдаа тохиолддог. Банк өрийн үнэт цаасны ойролцоогоор 91% (2019: 58%) нь хөрвөх чадвартай багц гэж үзэн “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах ба зарах зорилгоор эзэмших” ангилалд багтаж үлдсэн нь зөвхөн стрессийн тохиолдлын үед зарагдах үнэт цаасууд гэж үзсэн учир “гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмших” ангилалд багтсан.

Банк нь бүх төрлийн зээлийн бизнес загварыг үнэлсэн ба өнгөрсөн жилүүдийн үнэт цаасжуулах гүйлгээ буюу Монголын ипотекийн корпораци ХХК (“МИК-ОССК” ХХК)-д буцаах үүрэггүй худалдсан ипотекийн зээлийн багцаас бусад зээлүүд нь “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмших” гэсэн бизнес загварыг хангаж байгаа гэж дүгнэсэн. Тиймээс МИК-д борлуулсан ипотекийн зээлийн багц нь “Гэрээт мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай нийцэхгүй. Мөн энэхүү үнэт цаасжуулах гүйлгээний дүн нь их хэмжээнийх бөгөөд олон давтамжтай хийгдсэн учир “Худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” гэсэн бизнес загвар нь тохиромжтой.

3.3.5 Мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй эсэх үнэлгээ (“ЗХҮТ”)

Санхүүгийн хөрөнгийн мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс (“ЗХҮТ”) бүрдэж буй эсэхийг тодорхойлоход үнэлэлт өгөх шаардлагатай.

Банк нь гэрээний хугацаа эсвэл мөнгөн урсгалыг өөрчлөх боломжтой гэрээний заалтуудыг тодорхойлж, дүгнэлт хийсэн. Зээлийн хугацаанаас өмнөх эргэн төлөлт болон урьдчилгаа төлбөрийн дүн нь хуримтлагдсан хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэх бөгөөд нэмэлтээр гэрээг хугацаанаас өмнө дуусгахтай холбоотой тодорхой хэмжээний нөхөн олговор авдаг тохиолдолд уг зээл нь ЗХҮТ шалгуурыг хангана. Хөрөнгийн үндсэн дүн нь дараа үеийн үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хассан анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн бодит үнэ цэнэ юм. Жишээ нь үр ашигт хүүгийн аргаар тодорхойлсон хүүг ашиглан тооцсон цэвэр дүн.

Үндсэн төлөлтийг үл харгалзан стандарт нь мөн ЗХҮТ шалгуурыг хангах дараах нөхцөлүүдтэй урьдчилсан эргэн төлөлттэй хэрэглүүрүүдийг хүлээн зөвшөөрдөг: (i) урамшуулал эсвэл хямдруулалттай үүссэн хөрөнгө, (ii) хуримтлагдсан хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэх, мөн нэмэлтээр гэрээг хугацаанаас өмнө дуусгахтай холбоотой тодорхой хэмжээний нөхөн олговор авдаг урьдчилгаа төлбөр, (iii) урьдчилгаа төлбөрийн шинж чанар нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед материаллаг бус байх. ЗХҮТ шалгуурыг даваагүй хэрэглүүрүүд ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэнэ. Энэхүү ангилал нь орон сууцны зээлийн хөтөлбөрийн санхүүгийн хэрэглүүрүүдтэй холбоотой.

Банкны зээлийн гэрээ нь Банктай дахин өөр гэрээ хэлэлцээрт орох эсвэл тодорхой шалгуурт хүрсэн тохиолдолд хүүний түвшинг бууруулахад чиглэсэн заалтыг агуулдаг. Үүнд Банкнд байршуулсан харилцах дансны гүйлгээг хамгийн бага байхаар хадгалах зэрэг орно. Тухайн хэрэглүүр дэх энэхүү заалт нь Банкны нийт ашгийн хэмжээг бууруулахгүй болон зээлийн үндсэн шинж чанарыг алдагдуулахгүй бол мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ шалгуурыг хангана гэж үзнэ.

Банк нь стандартын жишээг авч үзсэн бөгөөд уг заалт нь хууль тогтоомжоос үүдэн бий болсон ба гэрээний нэг хэсэг биш юм. Хэрвээ хууль тогтоомж өөрчлөгдвөл уг заалт нь цаашид хэрэгжихгүй (зарим орны хууль тогтоомжууд гэх мэт) буюу ЗХҮТ-ийн үнэлгээнд хамаарахгүй.

3.3.6 Санхүүгийн хөрөнгийн өөрчлөлт

Хэрэв санхүүгийн хөрөнгүүд гэрээгээр өөрчлөгдсөн үед (өөрөөр хэлбэл дахин тохиролцоо гэх мэт) Банк уг өөрчлөлтийн ач холбогдлыг үнэлж, анхны хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх, шинэ хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг үнэлдэг. Энэхүү үнэлгээ нь ач холбогдол бүхий үнэлэмжийг шаарддаг нягтлан бодох бүртгэлийн холбогдох бодлогод тусгагдсан чанарын хүчин зүйлсэд үндэслэдэг. Тухайлбал, Банк нь үнэ цэнийн бууралттай дахин тохиролцсон зээлийг үл хүлээн зөвшөөрөх, шинээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн зээлийг анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь үнэ цэнийн бууралттай хэмээн тооцох эсэхийг шийдэхэд үнэлэмжийг ашигладаг.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Хөрөнгийн үл хүлээн зөвшөөрөлт нь эрсдэл болон өгөөжөөс шалтгаална. Үүнд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний (үүнд гэрээний мөнгөн гүйлгээ орохгүй) өөрчлөгдөх боломж, уг өөрчлөлтийн үр дүнгээс бий болсон зөрүү гэх зэрэг орно. Удирдлага нь гэрээний өөрчлөлтийг харгалзан тухайн нөхцөл байдал бүрд оруулах өөрчлөлтийг үнэлдэг бөгөөд эдгээр зээлийн өөрчлөлтөөс үүсэх эрсдэл, өгөөж нь өөрчлөгдөөгүй гэж тодорхойлсон. Тиймээс бүх өөрчлөлтийг хийхдээ эдгээр зээлийг бүртгэлээс хасаагүй эсвэл үнэ цэнэ нь буурсан ангиллаас дахин ангилаагүй.

3.3.7 Хөрөнгийг актлах бодлого, журам

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн төлбөрийн эргэн төлөгдөх үйл ажиллагаа дуусгавар болсон, эргэн төлөгдөх үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл зарим хэсгийг нь акталдаг. Энэхүү үндэслэлийг хийхэд ашиглагдах мөнгөн гүйлгээг тодорхойлох нь үнэлгээ шаардагддаг. Удирдлага нь дараах тохиолдлуудад эргэн төлөгдөх үндэслэлгүй хэмээн үздэг. Үүнд: зээл нь шүүхийн шийдвэрээс хойш хамгийн багадаа 180 хоногийн хугацаа хэтэрсэн, татан буугдсан эсвэл дампуурлаа зарлаж буй тохиолдолд, зээлийн барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь зээлийн үлдэгдлээс бага үед, хууль сахиулах үйл ажиллагаа бүрэн дууссан гэх мэт.

3.3.8 Холбоотой талын ажил гүйлгээний анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь холбогдох талуудтай ажил гүйлгээнд оролцдог. СТОУС 9 нь санхүүгийн хэрэглүүрийг тэдгээрийн бодит үнэ цэнэд суурилан анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр бүртгэхийг шаарддаг. Энэхүү ажил гүйлгээг зах зээлийн эсвэл зах зээлийн бус (өөрөөр хэлбэл энэхүү ажил гүйлгээтэй холбоотой идэвхтэй зах зээл байхгүй) хүүтэй уялдсан эсэхийг тодорхойлоход үнэлгээ хийдэг. Энэхүү үнэлгээнд өөр бусад хамааралгүй этгээдтэй хийсэн ижил төрлийн ажил гүйлгээний үнийн дүн болон үр ашигт хүүгийн шинжилгээг ерөнхий зарчим болгодог. Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээний нөхцөл болон дансдын үлдэгдлийг тодруулсан Тодруулга 41-ээс харна уу.

3.3.9 Барилга байгууламж болон хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг жил бүрийн эцэст бодит үнэ цэнээр нь үнэлдэг. Үнэлгээг Монгол улсад байрших ижил төстэй хөрөнгийг үнэлсэн туршлагатай, хараат бус, мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэдэг. Уг үнэлгээг санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан үнэлгээнээс тусад нь хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө, өр төлбөрийг давхар тоолохоос зайлсхийх зорилгоор эдгээр санхүүгийн тайланд тохируулсан.

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан таамаглал ба үнэлгээний аргыг Тодруулга 39-д дурдсан.

3.3.10 Түрээсийн хугацааны тодорхойлолт

Банк оффисын барилгыг гэрээний дагуу гуравдагч этгээдээс түрээслэдэг ба гэрээний хугацаа дуусахад 10-30 хоногийн дотор талууд өөрөөр тохиролцоогүй тохиолдолд түрээсийн гэрээг ижил нөхцөлөөр сунгасанд тооцдог. Банк түрээсийн хугацааг тодорхойлохдоо түрээсийн хугацааг цуцлахад гарч болзошгүй торгууль, түрээсийн сайжруулалт, нүүлгэн шилжүүлэх өртөг мөн уг түрээсийн байрны Банкны үйл ажиллагаан дахь ач холбогдол зэргийг харгалзан үздэг. Үүний үр дүнд хамгийн их ач холбогдолтой оффисын барилгуудыг түрээслэх хугацаа нь 1-5 жилийн хугацаатай байна.

3.3.11 Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан зээлийн эх үүсвэр

Банк нь Монгол Улсын Засгийн Газрын байгууллагууд (Монгол Улсын Хөгжлийн Банк, Монголбанк г.м), төрийн өмчит байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас урт хугацаат санхүүжилтийг хэвийн зээлийн хүүтэй ижил хүүгээр авдаг бөгөөд тус зээлийн хүү нь Банкны бусад

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

зээлдүүлэгчдээс авдаг зээлийн хүүгээс доогуур байж болзошгүй. Ийм санхүүжилтийн үр дүнд Банк эдгээр эх үүсвэрүүдийг зээлдэгчийн тодорхойлсон зорилтот харилцагчдад хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр зээлүүлэх боломжтой. Удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг авч үзсэн. Уг ажил гүйлгээнүүд нь холбоогүй талуудтай хийгддэг тул удирдлагын үнэлэлтээр эдгээр эх үүсвэрүүд болон холбогдох зээл олголтууд нь зах зээлийн үнээр хийгдсэн бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед нь олз, гарз үүсэхгүй гэж дүгнэсэн. Уг үнэлэлтийг хийхдээ удирдлага эдгээр хэрэглүүрүүд нь тусгай зах зээл (тусгай сегмент г.м) дээр хийгддэг гэж үзэж байгаа. Мөн дээрх удирдлагын үнэлэмжид Засгийн газрын санаачлагаар Монголбанкны Үнэ Тогтворжуулах Хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлж буй 1%, 2%, 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэртэй, харилцагчдад 5%, 6%, 8%-ийн олгогдож буй Ипотекийн орон сууцны зээлийн хөтөлбөр хамрагдаж байна.

Засгийн Газар, Монголбанк, төрийн байгууллага болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлээр авсан эх үүсвэрүүд нь 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 214,326,409 мянган төгрөг (2019 оны 12 сарын 31: 229,153,061 мянган төгрөг)-ийн дүнтэй байсан (Тодруулга 22-оос харна уу).

3.3.12 Монголын ипотекийн корпорац (МИК)-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаас (ипотекийн зээлийн багцыг үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээ)

2020 онд Банк нь 3 удаагийн МИК-ийн орон сууцны зээлээр баталгаажсан үнэт цаасны хэлцэлд оролцсон. Банк нь 5% болон 8%-ийн хүүтэй зээлийн багцыг Монголын Ипотекийн Корпорацийн 100%-ийн эзэмшлийн компани болох МИК ТЗК22, МИК ТЗК23 болон МИК ТЗК24 тусгай зориулалтын компанид зарж, 1.0%, 4.5%, 13.0%-ийн хүүтэй, давуу эрхтэй ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд мөн 10.5%-ийн хүүтэй, энгийн ипотекийн зээлээр баталгаажсан бонд хүлээн авсан. Дээрх МИК, тусгай зориулалтын компанийн худалдан авсан зээлийн багц нь буцаах нөхцөлгүй. Давуу эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөр хийгдсэн тохиолдолд энгийн үнэт цаасны үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй үнэт цаас эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй.

Банк нь зарагдсан зээл тус бүрийн хувьд Үйлчилгээ үзүүлэгчээр томилогдож, энэхүү үүргийг гүйцэтгэх ба үйлчилгээний шимтгэлд цуглуулсан төлбөрөөс 2.5 хувийн шимтгэл авна. МИК ТЗК-уудад үлдсэн цэвэр хөрөнгө нь (хэрэв байгаа бол) МИК-ийн хувьцаа эзэмшигчдэд хуваарилагдана.

Түүнчлэн, МИК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутсан тохиолдолд үүнийг давуу болон энгийн үнэт цаас эзэмшигчид МИК-д буцаах нөхцөлгүйгээр хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр). Энэхүү гэрээний дагуу Банкны эзэмшиж буй давуу эрхтэй үнэт цаас нь Монголбанкнаас анх 5%, 6%, 8%-ийн хүүтэй орон сууцны зээлийг санхүүжүүлэх зорилгоор авсан 1%, 2%, 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг буцаан төлөхөд ашиглагдана.

Удирдлага нь эдгээр зээлүүдийг СТОУС-д заасан данснаас хасах шаардлагыг хангасан эсэхийг үнэлж үзсэн. Банк агент шиг зээлийн багцнаас мөнгө хүлээн авсан боловч эдгээр 5% болон 8%-ийн Орон сууцны зээлийн хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ шилжүүлснээр бүх эрсдэл өгөөжийг давхар шилжүүлсэн гэж Удирдлага үзсэн.

Тус шийдвэрийг гаргахдаа удирдлага банк бүрийн бүлгийн буюу ерөнхий эрсдэлийн багц нь өөр өөр зээлдэгч, үүрэг хүлээгч, ипотекийн хөрөнгийн байршил зэргээс хамаараад зарсан зээлийн эрсдэлийн багцаас эрс ялгаатай гэж үзсэн. Мөн эдгээр хэрэглүүрийн хувьд анх хүлээн зөвшөөрөлтийн үед олз, гарз үүсэх эсэхийг тооцсон.

Эдгээр хэлцлийг зах зээлийн оролцогч талууд сайн дураараа хийсэн ба уг хэрэглүүрүүд нь зах зээлийн хүүгээр хийгдсэн тул олз, гарзыг анхны хүлээн зөвшөөрөлтөнд бүртгэх шаардлагагүй гэж Удирдлага үзсэн. Энэхүү үнэлгээг хийснээр удирдлага мөн эдгээр хэрэглүүрүүд нь үндсэн зах зээлийг төлөөлнө гэж үзэж байна.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

3.3.13 Хөрөнгө оруулалтын сан (ХОС)-д оруулсан хөрөнгө оруулалт

Тодруулга 14-д заасны дагуу 2014 оны 12 сарын сүүлээр Банк нь Монгол Улсад байгуулагдсан анхны хөрөнгө оруулалтын санд хөрөнгө оруулалт хийсэн. Ингэснээр 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар нийт бүртгэгдсэн тухайн хөрөнгө оруулалтын сангийн нэгжийн 4.17%-ийг (2019: 9.6%) Банк эзэмшиж, үлдсэн нэгжийн 95.83% нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн батлагдсан өдрийн байдлаар бусдад худалдагдаагүй байсан. Удирдлагын зүгээс Банк нь тус хөрөнгө оруулалтын санг удирдах эрхгүй ба өдөр тутмын үйл ажиллагаа болон санхүүгийн шийдвэр гаргалтад нь нөлөөлж чадахгүй гэж үзсэн. Энэхүү дүгнэлтэнд хүрэхийн тулд удирдлага нь доорх зүйлсийг авч үзсэн:

- ХОС нь Банкны хувьцаа эзэмшигч эсвэл удирдлагатай ямар ч холбоогүй бие даасан компаниар удирдуулан явагддаг ба Банк нь Сангийн үйл ажиллагааны явцад аливаа ногдол ашиг авах эрхгүй;
- Түүнчлэн холбогдох хуулийн болон гэрээний дагуу удирдаж буй компани нь хараат бус байж, шийдвэр гаргалтандаа ХОС-ийн ашиг тусыг бодолцох ёстой;
- Банк нь хамгийн ихдээ өөрийн оруулсан хөрөнгө оруулалтыг алдаж болох ба бусад хөрөнгө оруулагчдын алдагдлыг үүрэх ямар нэгэн үүрэг, баталгаа байхгүй. Ашиг өгөөжийн хувьд Банк нь зөвхөн өөрийн оруулсан хөрөнгө оруулалтад хамаарах хэсгийг хүртэх ба бусад хөрөнгө оруулагчдын хийсэн хөрөнгө оруулалттай холбоотой аливаа урамшууллаас хүртэх эрхгүй;
- Банк нь тухайн ХОС-ийн хөрөнгө оруулалтын шийдвэрт оролцохгүй бөгөөд удирдлагын компани бие даан бусад төрлийн хөрөнгөнд хөрөнгө оруулалт хийх шийдвэр гаргах ба Банкны зүгээс энэхүү шийдвэртэй холбоотой ямар нэгэн зөвшөөрөл шаардахгүй.

Банк нь төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хуралд гишүүнээр оролцсоноор хөрөнгө оруулалтын санд ихээхэн нөлөө үзүүлдэг. Тиймээс хөрөнгө оруулалтыг НББОУС 28-ын дагуу өмчийн аргаар бүртгэдэг.

3.3.14 Ханшийн тэгшитгэлийн зөрүү болон үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хойшлогдсон татвар

Одоо мөрдөгдөж буй татварын хууль тогтоомж болон холбогдох татварын нэмэлт хууль тогтоомжид үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүсэх олз, гарзад хойшлогдсон татвар хүлээн зөвшөөрөх талаар тусгагдаагүй байдаг. Холбогдох татварын хууль нь зөвхөн ханшийн тэгшитгэлийн олз, гарзын татварыг хэрхэн тооцох талаар тусгасан бөгөөд байгууллагын орлогын албан татварын хуульд зөвхөн хэрэгжсэн ханшийн тэгшитгэлийн олзонд татвар ногдуулах, хэрэгжсэн гарзыг татвар ногдуулах орлогоос хасах, хэрэгжээгүй олз, гарзыг хэрэгжих хугацаа хүртэл хойшлуулж бүртгэх хэмээн заасан. Тиймээс үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (урт хугацаат свопийг оруулсан)-ийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз гарз болон олон улсын санхүүгийн байгууллагаас авсан урт хугацааны эх үүсвэрээс үүсэх хэрэгжээгүй ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүг хүлээн зөвшөөрөх хүртэл (зээлийн дуусгавар болох хугацаа хүртэл) татвар ногдохгүй орлого эсвэл татвараас хасагдахгүй зардал гэж үздэг ба дээрх хэрэгжээгүй олз, гарз нь татварын түр зөрүү үүсгэдэг. 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хүлээн зөвшөөрсөн цэвэр хойшлогдсон татварын өр төлбөр нь 38,933,666 мянган төгрөг (2019 оны 12 сарын 31: 28,541,465 мянган төгрөг) байна. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 31-ээс харна уу.

Дээрх шийдвэрийг гаргахдаа Банкны Удирдлага СТОУС-ын үндсэн зарчмууд, тухайн гүйлгээний шинж чанар, дээрх ажил гүйлгээтэй ижил төрлийн гүйлгээг татварын хуулиар зохицуулсан байдал (жишээ нь: гадаад валютын ажил гүйлгээний болон гадаад валютаарх санхүүгийн хөрөнгийн ханшийн тэгшитгэлийн зөрүүтэй холбоотой татварын хууль гэх мэт) мөн татварын байгууллагын сүүлийн үеийн практик, өмнөх татварын шалгалтын дүгнэлт, банкны салбарт хэрэглэдэг татварын практикууд болон хэрэгжсэн, хэрэгжээгүй олз болон гарзын хоорондын зөрүүг хэрхэн авч үзэх байдал зэрэг хүчин зүйлсийг тооцож үзсэн.

3 Тайлан бэлтгэх үндэслэл (үргэлжлэл)

3.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд ашигласан гол тооцоолол ба үнэлэмж (үргэлжлэл)

Татварын хууль тогтоомжид санхүүгийн деривативын хувьд үүссэн хэрэгжээгүй болон хэрэгжсэн олз, гарзыг татварын зорилгоор хэрхэн авч үзэх талаар тусгайлан заагаагүй бөгөөд зөвхөн бүх санхүүгийн хөрөнгө, ер төлбөрийн хувьд гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн олз, гарзыг хэрэгжсэн, хэрэгжээгүйгээр нь ялгахыг шаарддаг. Энэхүү шаардлагыг харгалзан үзсэний үндсэнд удирдлага нь татварын байгууллагын өөр байр суурьтай байж болох нөхцөл, нээлттэй дериватив поцизийн хэрэгжээгүй олзыг татвар ногдох орлого гэж бүртгэн нэмэлт татвар ногдуулах эсвэл татварыг бүртгэх эсвэл Банкийг Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо (Тодруулга 4) эргэн хянах шаардлага тавих эрсдэлийг үнэлж дүгнэсэн.

Гадаад валютын деривативын үнэ цэнэд гарсан зарим өөрчлөлт нь хэрэгжээгүй олз, гарзыг илэрхийлэх бөгөөд өмнөх тайлант үеүдэд татвар ногдох орлого болон хасагдах зардал гэж бүртгэгдсэн байсан холбогдох олз, гарзаас бусад төрлийн хэрэгжээгүй олз, гарз нь түр зөрүү үүсгэдэг (Тодруулга 3 болон 31). Төв Банктай хийсэн урт хугацаат своп хэлцэл нь олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан ам.долларын урт хугацаат зээлийг төгрөг рүү хөрвүүлэхэд ашигладаг.

Мөн удирдлага нь санхүүгийн тайлан гарах өдрөөрх боломжит бүх мэдээлэлд үндэслэн уг эрсдэлийг бага гэж дүгнэсэн. Орлогын татварын талаар дэлгэрэнгүйг Тодруулга 31-ээс, Монгол улсад мөрдөгдөж буй татварын хуулийн тодорхойгүй байдлыг Тодруулга 31-ээс үзнэ үү.

3.3.15 Урт хугацаат дериватив хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ

Банк нь 2018 оноос эхлэн 2020 оны хооронд Монголбанкттай валютын ханшийн хувь хэмжээтэй урт хугацаат своп хэлцэл хийж эхэлсэн. Эдгээр дериватив хэрэглүүр нь ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигддэг. Энэхүү хэлцэл нь 1-8 жилийн дуусгавар болох хугацааг хүүний түвшинтэй харьцуулан тооцсон томьёонд үндэслэсэн бөгөөд төгрөг, ам.долларын хооронд солилцох хэлцэл юм. Банк нь ийм төрлийн своп хэлцлийн бодит үнэ цэнийг үнэлэх үнэлгээний аргачлал боловсруулсан. Энэхүү аргачлал нь бүхэлдээ зах зээлийн ашиглагдахуйц мэдээлэлд үндэслэгддэг. Банк нь 2-р түвшний чанарын үнэлгээний загварт үндэслэгдсэн свопийн бодит үнэ цэнийг үнэлдэг ба дериватив хэрэглүүрийн эхний өдрийн олзыг орлого, үр дүнгийн тайланд хүлээн зөвшөөрдөг.

Уг хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн үнэлгээнд ашиглагдсан дэлгэрэнгүй мэдээлэл болон таамаглалуудыг Тодруулга 39-өөс харна уу.

3.3.16 Зах зээлийн хүүний түвшингээс доогуур олгосон бусад санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлт

СТОУС 9-д санхүүгийн хэрэглүүрийг анх хүлээн зөвшөөрөх дүн нь түүний бодит үнэ цэнэ байна гэж заасан. Санхүүгийн хэрэглүүр нь идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагддаггүй үед зах зээлийн эсвэл зах зээлийн бус хүүгээр үнэлэгдсэн эсэхийг тодорхойлоход холбогдох үнэлгээг ашигладаг. Тус үнэлэмжийг хийхдээ холбоогүй талуудын хооронд хийгдсэн ижил төстэй ажил гүйлгээ болон үр ашигт хүүгийн хувь хэмжээний шинжилгээг ашиглана.

Зах зээлийн хүүний түвшингээс доогуур олгогдсон санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз, гарзыг тодорхойлохдоо удирдлага бэлэн байгаа мэдээлэлд тулгуурлан тооцдог. Үүнд Монголын арилжааны банкуудын зээлийн жинлэсэн дундаж хүү нь төгрөгөөр санхүүжүүлж байгаа зээлийн хувьд зах зээлийн хүүний түвшинтэй ойролцоо, үндэслэлтэй хүүг илэрхийлдэг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд

Банкны эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхэд ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогуудыг дор толилуулав. Өөрөөр заагаагүй бол тус бодлогуудыг толилуулж буй бүх тайлант үе бүрд тууштай хэрэгжүүлсэн болно (Тодруулга 5-аас үзнэ үү).

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө

Банк нь санхүүгийн хөрөнгүүдээ дараах байдлаар ангилна:

- Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (Тодруулга 4.3 болон 4.4)
- Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 4.5);
- Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (Тодруулга 4.6);
- Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (Тодруулга 4.7);
- Зээл ба урьдчилгаа (Тодруулга 4.9).

Санхүүгийн хөрөнгийн хэмжилтийн ангиллын талаар Тодруулга 40-өөс үзнэ үү.

Банк санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангиллыг анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөр тодорхойлдог. Анхдагч хүлээн зөвшөөрөлтөөрх санхүүгийн хөрөнгүүдийн ангилал нь тэдгээрийг олж эзэмших болсон зорилго болон тэдгээрийн шинж чанараас хамаарна. Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн ангиллаас хамааран тэдгээрийг дор тайлбарласны дагуу бодит үнэ цэнэ эсвэл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэлд тусгадаг.

(i) Хэмжилтийн үндсэн нэр томьёо

Бодит үнэ цэнэ нь зах зээлд оролцогчдын хооронд хөрөнгө худалдах эсвэл өр төлбөр барагдуулах гүйлгээг хэмжилтийн өдөр зохион байгуулалттай явуулахад хүлээн авах эсвэл төлөх үнэ юм. Бодит үнэ цэнийн хамгийн тод жишээ бол идэвхтэй зах зээл дээрх үнэ юм. Идэвхтэй зах зээл гэдэг нь хөрөнгө болон өр төлбөрийн хэлцлүүд нь үнийн мэдээллээр тогтмол хангахуйц түвшинд явагддаг зах зээлийг хэлнэ. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагдаж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ тухайн хөрөнгө болон өр төлбөрийн заасан үнэ болон тухайн байгууллагын эзэмшиж буй хэмжээгээр тооцдог. Зах зээлийн ердийн өдөр тутмын арилжааны хэмжээ нь эзэмшиж буй дүнгийн түвшинд хүрэхгүй бөгөөд позицийг нэг арилжаагаар худалдан борлуулах захиалга өгснөөр заасан үнэнд нөлөөлж болох юм.

Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаггүй санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр болон бусад санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн багцыг хэмжихдээ бүлэг санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг ашиглана. Ингэхдээ тодорхойлох өдрийн байдлаар зах зээлд оролцогч нарын хооронд хийсэн захиалгын хэлцлээр тухайлсан эрсдэлийн дүнгийн хувьд цэвэр урт позицийг (өөрөөр хэлбэл хөрөнгө) зарахад хүлээн авах үнэ эсвэл цэвэр богино позицийг (өөрөөр хэлбэл хөрөнгө) шилжүүлэхэд төлөх үнэнд суурилна. Энэ нь давтагдах байдлаар бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн хөрөнгийн хувьд хамааралтай ба Банк (а) Санхүүгийн хөрөнгө эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг зах зээлийн тодорхой эрсдэлийн хувьд эсвэл байгууллагын баримтжуулсан эрсдэлийн удирдлага болон хөрөнгө оруулалтын стратегийн дагуу тухайн харилцагч талын зээлийн эрсдэлийн хувьд удирддаг бол (б) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн мэдээллийг эрх бүхий албан тушаалтнуудад мэдээлдэг бол (в) Зах зээлийн эрсдэл, тухайлбал, санхүүгийн хөрөнгө ба санхүүгийн өр төлбөрөөс үүсэх тухайн зах зээлийн эрсдэлд (эсвэл эрсдэлүүд) өртөх хугацаа нь үндсэндээ ижил байдаг.

Удирдлагын зүгээс үнэлгээний арга нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг илүү нарийвчлалтай тооцно гэж үздэг. Уг үнэлгээний аргачлалын үндсэн өгөгдөлд форвард ханш, төгрөг болон ам.долларын ханшийн тооцоолол, 28 долоо хоногтой төв банкны үнэт цаасны жинлэсэн дундаж хүүний түвшин, US 6M LIBOR Spread муруй ба Z тархалт зэрэг үзүүлэлтүүдийг ашигладаг.

Гадаад зах зээлийн мэдээлэл авах боломжгүй тохиолдолд санхүүгийн тодорхой хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцохдоо хорогдуулсан мөнгөн гүйлгээний загвар, сүүлийн үеийн сунгасан гарын зарчмын дагуу хийгдсэн хэлцэлд ашигласан загвар болон санхүүжигч талын санхүүгийн тайлан мэдээ зэрэг үнэлгээний аргачлалыг ашиглана. Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангилал тус бүрд үнэлэх ба эдгээр түвшин нь (i) Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

(ii) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох үнэлгээний аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ (iii) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлно.

Бодит үнэ цэнийн ангилал дахь түвшингүүдийн хоорондын шилжүүлгийг тайлант хугацааны эцэст хийгдсэн гэж үзнэ. Тодруулга 39-өөс үзнэ үү.

Гүйлгээний зардлууд нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг худалдан авах, худалдах, шинээр гаргах эсвэл борлуулахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлууд юм. Нэмэлт зардал нь гүйлгээг хийгээгүй тохиолдолд үүсэхгүй байх зардал юм. Гүйлгээний зардалд агент (борлуулагч агентын үүрэг гүйцэтгэж буй ажиллагсад), зөвлөх, брокер, дилерүүдэд төлсөн хураамж шимтгэл, зохицуулах байгууллага болон хөрөнгийн зах зээлийн байгууллагуудад төлсөн төлбөрүүд, мөн шилжүүлгийн татвар хураамжууд хамаарна. Гүйлгээний зардалд өрийн шимтгэл буюу хөнгөлөлт, санхүүжилтийн зардлууд, захиргааны дотоод буюу хадгалалтын зардлууд орохгүй.

Хорогдуулсан өртөг нь санхүүгийн хэрэглүүрүүдийг анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс аливаа үндсэн дүнгийн эргэн төлөлтийг хасаж, хуримтлагдсан хүүг нэмж, санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үнэ цэнийн бууралттай холбоотой аливаа хасагдуулгыг хассан дүн юм. Хуримтлагдсан хүүд анх хүлээн зөвшөөрөх үед хойшлогдсон гүйлгээний зардлын хорогдуулалт, мөн үнийн аливаа нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийн дүнгийн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хорогдуулалт орно. Хуримтлагдсан хүүгийн орлого, хуримтлагдсан хүүгийн зардал, мөн хуримтлагдсан купон болон үнийн дискаунтчласан нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг (мөн аливаа хойшлогдсон шимтгэлийн хамт) тусад нь толилуулаагүй ба тэдгээрийг санхүүгийн байдлын тайлан дахь тэнцэлд хамаарах хэсэгт дансны үнээр тусгасан болно.

Үр ашигт хүүгийн арга нь хүүгийн орлого эсвэл хүүгийн зардлыг хамаарах хугацааны туршид дансны үнээс тооцогдох хүүгийн хувийг тогтмол байлгахгаар (үр ашигт хүүгийн хувь) хуваарилах арга юм. Үр ашигт хүүгийн хувь нь ирээдүйд орж ирэхээр тооцоолсон мөнгөн орлого, гарах зарлагыг (ирээдүйн зээлийн алдагдлыг үл харгалзан) санхүүгийн хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй хугацааны эсвэл зохистой бол түүнээс богино хугацааны туршид хямдруулж санхүүгийн хэрэглүүрийн нийт дансны үнийг гаргаж авах хүүгийн хувь болно. Үр ашигт хүүгийн хувь нь хувьсах хүүтэй хэрэглүүрийн мөнгөн урсгалыг хүүг өөрчлөх дараагийн мөч хүртэл дискаунтчлах боловч хэрэглүүрт тусгагдсан хөвөх хүү дээр нэмэгдэх зээлийн хүүгийн зөрүүг илэрхийлсэн урамшуулал буюу хөнгөлөлтийг, мөн зах зээлийн түвшинд тохируулагддаггүй бусад хувьсах хүчин зүйлсэд үл хамаарна. Эдгээр урамшуулал, хөнгөлөлтийг хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй нийт хугацаагаар хорогдуулна. Өнөөгийн үнэ цэнийн тооцооллод гэрээний талуудын хооронд өгч авалцах бүх хураамжийг оруулах бөгөөд тэдгээр нь үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болно. Худалдаж авахад эсвэл шинээр олгоход үнэ цэнийн бууралт хийгдсэн зээл ("POC") -ийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед үр ашигт хүүний түвшинг зээлийн эрсдэлд тохируулахыг хэлнэ. Үүнд: анх хүлээн зөвшөөрөхдөө гэрээний төлбөрийн оронд хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд үндэслэн тооцоолно.

(ii) Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хэрэглүүрийг анх бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрүүд нь анх гүйлгээний зардлыг тохируулсан бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг. Гүйлгээний үнэ нь анх хүлээн зөвшөөрөх үеийн бодит үнэ цэнийн хамгийн сайн нотолгоо болдог. Анх бүртгэх үед үүсэх олз эсвэл гарз нь бодит үнэ цэнэ болон гүйлгээний үнийн хооронд зөрүү гарсан тохиолдолд л бүртгэгдэх бөгөөд үүнийг зөвхөн ижил төрлийн хэрэглүүрийг сүүлийн үед арилжсан талаарх зах зээлийн нээлттэй мэдээллээр баталгаажуулсан эсвэл зөвхөн нээлттэй зах зээлээс авсан мэдээлэл дээр үндэслэж хийсэн үнэлгээний аргачлалаар тооцсон тохиолдлуудад бүртгэнэ.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараа хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүд болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хувьд зээлийн алдагдлын хасагдуулгийг хүлээн зөвшөөрнө.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

Зохицуулалт эсвэл зах зээлийн жишгээр тогтоогдсон ("хэвийн" худалдаа болон худалдан авалт) тодорхой хугацаанд багтаан нийлүүлэх шаардлагатай санхүүгийн хөрөнгийн бүхий л худалдаа болон худалдан авалтыг арилжаа хийсэн өдөр буюу Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгийг нийлүүлэх үүрэг хүлээсэн үед бүртгэнэ. Бусад бүх худалдан авалтыг Банк тухайн хэрэглүүрийн гэрээний тал болсон үед хүлээн зөвшөөрнө. Банк идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагдаагүй урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл болон гадаад валютын СВОП хэлцлийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлохдоо хямдруулсан мөнгөн урсгалын үнэлгээний аргачлалыг ашигладаг. Анхны хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнэ болон дараа үед тодорхойлсон дүнгийн хооронд зөрүү үүсч болно. Хэрэв үнэлгээний зөвхөн 1 эсвэл 2-р түвшний өгөгдлийг ашигладаг бол зөрүүг шууд ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

(iii) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – хэмжилтийн ангилал

Банк дараах хэмжилтийн ангиллаар санхүүгийн хөрөнгүүдийг ангилдаг: бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх, бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх болон хорогдуулсан өртгөөр. Санхүүгийн өрийн хэрэглүүрийн ангилал ба дараа үеийн хэмжилт нь дараах зүйлсээс хамаарна: (i) холбогдох хөрөнгүүдийн багцыг удирдах Банкны бизнес загвар ба (ii) хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээний шинж чанар.

(iv) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – бизнес загвар

Банк мөнгөн урсгалыг бий болгохын тулд хөрөнгийг хэрхэн удирддаг болохыг бизнесийн загвар харуулдаг - Банкны зорилго нь: (i) зөвхөн хөрөнгийн гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах ("гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмших"), эсвэл (ii) хөрөнгийг борлуулснаас үүсэх мөнгөн гүйлгээ ба гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах ("гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон борлуулах зорилгоор эзэмших") эсвэл хэрэв (i) ба (ii) алинд ч хамаарахгүй бол санхүүгийн хөрөнгийг "бусад" бизнесийн загварт ангилж, ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх бодит үнэ цэнээр хэмжинэ.

Бизнесийн загварыг үнэлгээний өдөр боломжит багцад зориулан тогтоосон зорилтондоо хүрэхийн тулд Банкны хийж буй үйл ажиллагааны талаарх бүх нотолгоонд үндэслэн Банкны хөрөнгийг (багцын түвшинд) тодорхойлно. Бизнесийн загварыг тодорхойлоход Банкны авч үздэг хүчин зүйлс нь багцын зорилго ба бүрэлдэхүүн, тухайн хөрөнгийн мөнгөн гүйлгээг хэрхэн цуглуулсан, эрсдэлийг хэрхэн үнэлж, удирдаж байсан, хөрөнгийн гүйцэтгэлийг яаж үнэлсэн, менежерүүд хэрхэн цалин авдаг байсан талаар өнгөрсөн туршлага дээр үндэслэдэг. Санхүүгийн хөрөнгийн бизнес загварыг тодорхойлоход Банкны гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 3-аас харна уу.

(v) Ангилал болон дараа үеийн хэмжилт – мөнгөн урсгалын онцлог

Бизнес загвар нь хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор эзэмших авах эсвэл хөрөнгийн гэрээний мөнгөн урсгалыг цуглуулах болон хөрөнгийг худалдсанаас олох мөнгөн урсгалыг авах зорилготой үед мөнгөн урсгал нь зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтөөс бүрдэж буй (ЗХҮТ) эсэхэд үнэлгээ өгнө. Гэрээний мөнгөн урсгал нь ЗХҮТ-ийн онцлогтой нийцсэн эсэхийг тодорхойлоход нуугдмал деривативыг агуулсан санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь авч үзнэ. Энэ үнэлгээг хийхдээ гэрээний мөнгөн урсгал нь зээлийн гэрээний үндсэн тохиролцоонд нийцтэй эсэх, ялангуяа хүү нь зээлийн эрсдэл, мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ болон зээлийн бусад эрсдэл, ашгийн түвшинг багтаасан эсэхийг авч үздэг. Гэрээний нөхцөлүүд нь эрсдэлтэй эсвэл зээлийн үндсэн нөхцөлтэй үл нийцэх өөрчлөлтийг харуулж байвал санхүүгийн хөрөнгө нь ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдэж ангилагдана. ЗХҮТ-ийн үнэлгээ нь хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед хийгдэх бөгөөд дараа үед дахин хийгдэхгүй. Санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ЗХҮТ-ийн тестийг хийхэд Банкны гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 3-аас харна уу.

(vi) Дахин ангилал

Тухайн багцыг удирдах бизнес загвар нь бүхэлдээ өөрчлөгдсөн тохиолдолд санхүүгийн хэрэглүүрийн дахин ангиллыг хийдэг. Дахин ангилал нь тухайн бизнес загвар өөрчлөгдсөнөөс хойш эхний санхүүгийн тайлангийн жилээс эхлэн хэрэгжинэ. Банк нь СТОУС 9-ийн шилжилтийн нэг хэсэг болох санхүүгийн хөрөнгө болох өр төлбөрийн дахин ангиллаас хойш ямар нэг бизнэс загвараа өөрчлөөгүй болно.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

(vii) ХБЗА-ын зээлжих эрсдэлийн сан

Банк нь хорогдуулсан өртөг болон бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэх санхүүгийн өрийн хэрэглүүр болон зээл, санхүүгийн баталгаатай холбоотой хүлээгдэж буй алдагдлыг ирээдүйн таамаглалын нөхцөл байдалд суурилан үнэлдэг. Банк нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг ("ХБЗА") хэмжиж, зээлжих эрсдэлийн хасагдуулыг тайлант хугацаа бүрд хүлээн зөвшөөрдөг. Хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжилт нь (i) олон янзын боломжит үр дүнг үнэлсний үр дүнд тодорхойлсон зохистой, магадлалаар жинлэсэн дүнг; (ii) Мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ; болон (iii) өнгөрсөн үйл явдлууд, одоогийн нөхцөл байдал болон ирээдүйн эдийн засгийн нөхцөл байдлын талаарх хэт их өртөг, хүчин чармайлтгүйгээр олдох боломжтой үндэслэл бүхий бэлэн мэдээллүүд дээр үндэслэнэ.

Хорогдуулсан өртгөөрх өрийн хэрэглүүрийг санхүүгийн байдлын тайланд ХБЗА-ын хасагдуулгыг хассан цэвэр дүнгээр тайлагнана. Зээл болон санхүүгийн баталгааны хувьд ХБЗА-ын санг санхүүгийн байдлын тайланд өр төлбөр гэж тусад нь хүлээн зөвшөөрдөг. БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн хувьд ХЭА-ын хасагдуулгыг хассан хорогдуулсан өртгийн өөрчлөлтийн дүнг нь ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөх бөгөөд дансны үнийн бусад өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод БДОБҮЦ-ээрх өрийн хэрэглүүрийн гарзыг хассан дүнгээр олз гэж тайлагнагдана.

Банк нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах зээлийн чанарын өөрчлөлтөд үндэслэсэн үнэ цэнийн бууралтын "3 шатлал" бүхий дараах загварыг ашигладаг. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед ямар нэг үнэ цэнийн бууралтгүй зээлүүд нь "1-р шатлал"-д ангилагдана. 1-р шатлалын зээлүүдийн ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдлын тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор эсвэл хэрэв үүнээс богино бол гэрээний хугацаа дуусах хүртэл хэрэв үүнээс богино бол гэрээний хугацаа дуусах хүртэл (12 сарын ХБЗА) үүсч болох санхүүгийн хэрэглүүрийн дефолтоос үүдэн гарах хүлээгдэж буй алдагдлын хэсгийн хэмжээтэй ижил дүнгээр хэмжигдэнэ. Хэрэв Банк анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс хойш зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн гэдгийг тогтоовол хөрөнгийг "2-р шатлал"-д шилжүүлэн ангилах бөгөөд ХБЗА нь ашиглалтын хугацаанд хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэх ба энэ нь гэрээ дуусах хүртэл боловч хэрэв байгаа бол хүлээгдэж буй эргэн төлөлтүүдийг авч үзнэ (Ашиглалтын хугацааны ХБЗА). Тодруулга 35-аас Банк зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлтийг хэрхэн тодорхойлсныг харна уу. Хэрэв Банк санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн үнэ цэнэ буурсан гэж тодорхойлсон бол хөрөнгийг "3-р шатлал" руу шилжүүлэн ангилах ба ХБЗА нь ашиглалтын хугацааны турш дахь хүлээгдэж буй алдагдалд үндэслэн хэмжигдэнэ. Худалдан авсан, шинээр гаргасан зээлийн – зээлжих чадамжаас үүдэлтэй үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд ХБЗА нь үргэлж хөрөнгийн ашиглалтын хугацааны турш дахь ХБЗА-тай ижил хэмжигдэнэ. ХБЗА-ын загварыг хэмжихэд ашиглагдсан мэдээллүүд, таамаглал, тооцооллын аргууд болон ирээдүйг харсан мэдээллийг ХБЗА-д Банк хэрхэн ашигласан байдлыг Тодруулга 35-аас үзнэ үү.

Үүнээс гадна стандартын дагуу зээл болон ашиглаагүй байгаа зээлийн шугамыг хоёуланг нь багтаасан зээлийн карт гэх мэт санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн хувьд Банк нь зээлийн эрсдэлд өртсөн хугацааны туршид хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тухайн хугацаа нь хамгийн ихдээ гэрээний хугацаатай адилхан болсон ч гэсэн зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлснээр уг алдагдлыг багасгах хүртэл тооцоолдог. Эргэн төлөлтийг шаардах болон ашиглаагүй байгаа шугамыг цуцлах эрх нь гэрээний дагуу шаардах хугацаанд зээлийн алдагдлын эрсдэлийг хязгаарладаггүй.

(viii) Актлах

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийн нөхөн төлөгдөх үйл ажиллагаа дуусгавар болсон, дахин нөхөн сэргээх үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл зарим хэсгийг нь акталдаг. Актлах нь данснаас хасалтыг илэрхийлнэ. Банк нь гэрээний дагуу төлөгдөх дүнг шаардан авах эрхтэй боловч буцаан төлөгдөх магадлал байхгүй үед хууль сахиулах үйл ажиллагаа дуусаагүй зарим санхүүгийн хөрөнгүүдийг акталдаг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.1 Санхүүгийн хөрөнгө (үргэлжлэл)

(viii) Санхүүгийн хөрөнгийг бүртгэлээс хасах

Банк санхүүгийн хөрөнгийг дараах тохиолдолд бүртгэлээс хасдаг: (а) хөрөнгийн төлбөрийг авсан эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрх дуусгавар болсон, (б) хөрөнгөтэй холбоотой мөнгөн урсгалыг хүлээн авах эрхээ бусдад шилжүүлэн өгсөн эсвэл хүлээн зөвшөөрөгдсөн дамжуулан өгөх хэлцэлд оролцож (1) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлсэн, эсвэл (2) хөрөнгийг эзэмшихтэй холбоотой бүхий л эрсдэл болон өгөөжийг бүхэлд нь бусдад шилжүүлээгүй ч, өөртөө авч үлдээгүй буюу хяналтын эрхийг хадгалж үлдээгүй. Холбогдох тал хөрөнгийн борлуулалтад нэмэлт хязгаарлалт хийхгүйгээр холбоогүй гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах боломжгүй тохиолдолд хяналтын эрхийг хадгалж үлдсэн гэж үзнэ.

(ix) Өөрчлөлт

Банк нь зарим тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөлийг өөрчлөх буюу дахин тохиролцох тохиолдол гардаг. Банк нь гэрээний мөнгөн урсгалын өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц эсэхийг дараах зүйлсийг харгалзан үзэж үнэлнэ; хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээнд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхээр гэрээний шинэ зүйл заалт байгаа эсэх, (ялангуяа ашгийн хуваарилалт эсвэл өмчийн өгөөж), хүүгийн түвшний мэдэгдэхүйц өөрчлөлт, нэрлэсэн валютын өөрчлөлт, шинэ барьцаа эсвэл хөрөнгөтэй холбоотой зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц нөлөөлөх зээлийн өсөлт, мөн зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлд ороогүй байх үе дэх зээлийн сунгалт гэх мэт.

Хэрэв өөрчлөгдсөн нөхцөлүүд нь анхны нөхцөлөөс мэдэгдэхүйц зөрүүтэй бол анхны хөрөнгийн мөнгөн урсгалыг хүчингүй болгож Банк нь анхны санхүүгийн хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрч бодит үнэ цэнээр нь шинэ хөрөнгөнд хүлээн зөвшөөрнө. Дахин тохиролцоо хийсэн өдөр нь дараах үеийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоолох зорилгоор анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн өдөр болно. Мөн зээлийн эрсдэлд мэдэгдэхүйц өсөлт байгаа эсэхийг харгалзан үзнэ. Мөн Банк нь шинэ зээл буюу өрийн хэрэглүүр нь үндсэн төлбөр болон зээлийн хүүгийн шалгуурт нийцэж байгаа эсэхийг үнэлж үзнэ. Үл хүлээн зөвшөөрөгдсөн анхны хөрөнгийн дансны үнэ болон мэдэгдэхүйц өөрчлөлт орсон шинэ хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн зөрүү нь өмчлөгчидтэй хийсэн капитал хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотойгоос бусад тохиолдолд ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Дахин тохиролцоо нь холблгдох нөгөө талын хүндрэлтэй байдал болон анхны тохиролцсон төлбөрөө төлөх боломжгүй болсон үед хийгдэж байгаа нөхцөлд Банк нь хөрөнгийн одоогийн шинэчлэгдсэн мөнгөн гүйлгээ болон анхны мөнгөн гүйлгээг харьцуулж гэрээний өөрчлөлтөөс үүдэлтэй мэдэгдэхүйц өөрчлөгдсөн хөрөнгөнд эрсдэл болон өгөөж байгаа эсэхийг үнэлнэ. Хэрэв эрсдэл болон өгөөж өөрчлөгдөөгүй бол өөрчилсөн хөрөнгө нь анхны хөрөнгөөс мэдэгдэхүйц өөрчлөлтгүй гэх ба өөрчлөлтөөс үүдэн үл хүлээн зөвшөөрөлт гарахгүй. Банк нь анхны үр ашигт хүүгийн түвшин (эсвэл худалдан авсан, шинээр гаргасан зээлийн–зээлжих чадамжаас үүдэлтэй үнэ цэнийн бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшин)-г ашиглан өөрчлөгдсөн гэрээний мөнгөн урсгалыг хорогдуулах замаар нийт дансны үнийг дахин тооцоолж, өөрчлөлтийн олз, гарзыг ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

4.2 Гадаад валютын хөрвүүлэлт

Мөнгөн хөрөнгө ба ер төлбөрүүдийг тайлант хугацааны эцсийн өдрийн Монголбанкны албан ханшаар бүртгэлийн мөнгөн тэмдэгтэд хөрвүүлж бүртгэнэ. Гадаад валютаар хийгдсэн ажил гүйлгээ болон гадаад валютаар бүртгэгдсэн мөнгөн хөрөнгө ба ер төлбөрүүдийг тайлант хугацааны эцсийн өдрийн Монголбанкны албан ханшаар бүртгэлийн мөнгөн тэмдэгтэд хөрвүүлснээс үүсэх ханшийн олз, гарзыг тайлант жилийн орлого үр дүнгийн тайланд хүлээн зөвшөөрдөг (гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн олз хасах гарз). Түүхэн өртгөөр бүртгэдэг мөнгөн бус зүйлсийг тайлант жилийн хаалтын ханшаар хөрвүүлж бүртгэхгүй.

Бодит үнэ цэнэ нь гадаад валютаар илэрхийлэгддэг мөнгөн бус зүйлсүүдийг (үүнд өмчөөрх хөрөнгө оруулалт орно) бодит үнэ цэнэ тооцогдсон өдрийн ханшийг ашиглан хөрвүүлнэ. Гадаад валютын ханшийн зөрүүгээс гарсан өөрчлөлт нь бодит үнэ цэнийн олз, гарзад бүртгэгддэг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.2 Гадаад валютын хөрвүүлэлт (үргэлжлэл)

Эдгээр санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд ашиглагдсан валютын ханшийг доорх хүснэгтэд үзүүлэв:

	2020	2019
Монгол улсын төгрөг /Ам.доллар	2,849.51	2,733.52
Монгол улсын төгрөг /Евро	3,495.78	3,061.00
Монгол улсын төгрөг / Фунт Стерлинг	3,856.24	3,582.96
Монгол улсын төгрөг / Юань	436.13	391.12
Монгол улсын төгрөг /Рубль	38.50	44.22

4.3 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд тодорхой хэмжээний мөнгө рүү түргэн хөрвөх боломжтой, үнэ цэнээ алдах эрсдэл багатай зүйлс хамаарна. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд Төв Банкинд (Монголбанкинд) байршуулсан, зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад хадгаламжууд, Монголбанк ба Засгийн газрын үнэт цаас, мөн бусад Банкуудад 3-аас доош сарын анхны хугацаатай байршуулсан бүх мөнгөн хөрөнгө орно. Ашиглалтад нь анх гурван сараас дээш хугацаагаар хязгаарлалт хийсэн эх үүсвэрийг мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулахгүй. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг ба энэ нь: (i) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба (ii) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэнэ. Зарим улсын батлан даалтын хууль тогтоомж гэх мэт зөвхөн хуулиар баталгаажуулсан онцлог шинжүүд нь хууль тогтоомж өөрчлөгдсөн ч гэсэн уг онцлог шинж чанарыг хэрэглэж болох тул гэрээний нөхцөлд оруулахаас гадна ЗХҮТ-ийн тестэд нөлөөлөхгүй.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдсан мөнгөн орлого болон төлбөрт Банкны шилжүүлсэн мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгө орох ба үүнд Банкны харилцагч талуудын байршуулсан харилцаа дансанд оруулсан болон гаргасан үндсэн зээл болон хүүгийн орлого, зарлага зэргийг багтаасан. Учир нь харилцагчдад олгосон зээл нь харилцагчийн хувьд бэлэн мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгийг төлөөлөх учир ийнхүү оруулсан.

4.4 Төв банкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц

Монгол Улсын Төв Банкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл гэж Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх боломжгүй, Төв Банкинд байршуулсан нөөцийн дансыг хэлнэ. Энэхүү нөөцийн үлдэгдлийг мөнгөн гүйлгээний тайлангийн зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд оруулахгүй.

4.5 Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгийг Банк харилцагч банк руу арилжааны бус зорилгоор мөнгө шилжүүлснээр хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй, дериватив бус, тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлага үүсэх үед хүлээн зөвшөөрнө. Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгийг дараах тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ: (i) гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба (ii) ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь хүлээн зөвшөөрөхгүй үед бүртгэнэ.

4.6 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Бизнес загвар болон мөнгөн гүйлгээний шинж чанарт үндэслэн, Банк нь өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг хорогдуулсан өртгөөр, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх гэж ангилна. Өрийн үнэт цаасыг гэрээнд заасан ЗХҮТ-н мөнгөн урсгалыг цуглуулах зорилгоор болон нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулахын тулд ашиг, алдагдалд бодит үнэ цэнийг нь сайн дураар хүлээн зөвшөөрөөгүй үед хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Өрийн үнэт цаасыг гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон зарах зорилгоор эзэмшдэг бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй бол бусад орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх бодит үнэ цэнээр бүртгэнэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.6 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Тухайн хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглаж ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварыг ашиглан тооцоолсон үнэ цэнийн бууралтын санг тухайн жилийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Дансны үнэ дэх бусад бүх өөрчлөлтүүдийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Өрийн үнэт цаасыг бүртгэлээс хасах үед бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрсөн хуримтлагдсан олз, гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогоос ашиг алдагдал руу дахин ангилдаг.

Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын ашиг, алдагдлаар бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэнэ. Банк нь нягтлан бодох бүртгэлийн олон янзын сууриар хүлээн зөвшөөрсөн буюу хэмжсэн санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн хооронд нягтлан бодох бүртгэлийн зөрүүг мэдэгдэхүйц хэмжээгээр бууруулахад анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр Банкны ААБҮЦ-ээрх өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтыг дахин тодорхойлж болно.

4.7 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

Үнэт цаас гаргагчийн хэтийн төлөвт өмчийн тодорхойлолтыг хангасан санхүүгийн хөрөнгө (жишээ нь, мөнгөөр төлөх гэрээний үүргийг агуулаагүй санхүүгийн хэрэглүүр ба гаргагчийн цэвэр хөрөнгөнд үлдэх хувь оролцоог нотлох баримт) нь Банкны өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг илтгэнэ. Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөхөөс бусад тохиолдолд бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хэмжинэ. Банкны бодлого нь хөрөнгө оруулалтын өгөөж бий болгохоос бусад стратегийн зорилгоор хөрөнгө оруулалтыг эзэмшдэг бол өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтыг бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөгдөх гэж тодорхойлох юм. Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор бодит үнэ цэнийг хүлээн зөвшөөрөх сонголтын үед, бодит үнэ цэнийн олз ба гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, түүнийг борлуулахтай холбоотой ашиг, алдагдалд дахин ангилж болохгүй. Хэрэв үнэ цэнийн бууралтын гарз ба тэдгээрийн буцаалт байгаа тохиолдолд бодит үнэ цэнийн бусад өөрчлөлтөөс тусад нь хэмжихгүй. Банкны төлбөр хүлээн авах эрх нь ийм хөрөнгө оруулалтын өгөөж гэхээсээ илүү хөрөнгө оруулалтын нөхөн төлбөрийг илэрхийлэхээс бусад тохиолдолд ногдол ашгийг ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

4.8 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрүүд нь бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн форвард ханшийн хэлцэл, валютын СВОП болон гадаад валютын хүүгийн СВОП хэлцэл зэрэг гадаад валютын арилжаануудыг багтаасан байдаг.

Бүх үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнэ нь эерэг байхад хөрөнгөөр, бодит үнэ цэнэ нь сөрөг гарсан үед өр төлбөрөөр бүртгэгддэг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тайлант жилийн ашиг, алдагдалд тусгадаг (үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрээс үүссэн олзноос гарзыг хассан дүнгээр). Банк нь хейджийн бүртгэл хөтөлдөггүй.

4.9 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг Банк нь харилцагчдаасаа хөрөнгийн зах зээл дээр бүртгэгдээгүй, дериватив бус, тодорхой буюу тодорхойлох боломжтой хугацаанд эргүүлэн төлөгдөх авлагыг худалдан авах буюу олгох зорилгоор мөнгө шилжүүлсэн үед мөн уг авлагаа арилжих зорилгогүй тохиолдолд хүлээн зөвшөөрнө. Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ.

Банк харилцагчаас авах өрийг худалдан авах буюу олгох зорилгоор мөнгө шилжүүлсэн тохиолдолд харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг бүртгэдэг. Бизнес загвар болон мөнгөн гүйлгээний шинэ чанарт үндэслэн Банк харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааг дараах хэмжилтийн ангиллын аль нэгээр нь ангилна : (i) Хорогдуулсан өртгөөр: гэрээнд заасан мөнгөн гүйлгээг цуглуулах зорилгоор олгосон зээл бөгөөд эдгээр мөнгөн гүйлгээ нь ЗХҮТ байх ба сайн дураар бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй болон (ii) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх: ЗХҮТ-ийн тест болон хорогдуулсан өртөг, бодит үнэ цэнэ нь бусад

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.10 Худалдан авсан өрийн бичиг

дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх шалгуурыг хангаагүй тохиолдолд бодит үнэ цэнийг нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Үнэ цэнийн бууралтын санг ирээдүй рүү чиглэсэн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт үндэслэн тодорхойлдог. Тодруулга 35-д хүлээгдэж буй зээлжих эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк зээлжих эрсдэлийн алдагдлын загварт ирээдүй рүү чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн харуулсан талаар тайлбарыг тусгасан.

Худалдан авсан өрийн бичигт тэдгээрийн эдийн засгийн мөн чанараас хамааран өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт, бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө эсвэл харилцагчдад олгосон зээл багтах ба эдгээр хөрөнгүүдийг нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу бүртгэх болон дахин хэмжинэ.

4.11 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй гэж ангилагдсан эргэлтийн бус хөрөнгө

Эргэлтийн бус хөрөнгө эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгөнд эргэлтийн болон эргэлтийн бус хөрөнгүүд багтах ба хэрэв тайлант хугацаанаас хойш 12 сарын дотор дансны үнэ нь борлуулалтын ажил гүйлгээний үр дүнд нөхөгдөх, эсвэл тухайн хөрөнгө бүртгэлтэй байгаа охин компанийн хяналтыг алдахаар байх үед эдгээр хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө” гэж ангилсан. Дараах нөхцөлүүд хангагдсан үед хөрөнгийг дахин ангилна. Үүнд: (а) хөрөнгө нь одоогийн нөхцөл байдалд нэн даруй борлогдох боломжтой; (б) Банкны удирдлага худалдан авагчийг олох төлөвлөгөөг батлан, үйл ажиллагааг эхлүүлсэн; (в) хөрөнгийг зах зээлийн үнэтэй ойролцоо үнээр худалдахаар идэвхтэй ажиллаж буй; (г) хөрөнгийг нэг жилийн хугацаанд худалдан борлуулах магадлалтай; (д) хөрөнгийг худалдах төлөвлөгөөнд өөрчлөлт орох эсвэл төлөвлөгөөг цуцлах магадлал тун бага. Тайлант хугацааны санхүүгийн байдлын тайланд борлуулах зорилшоор эзэмшиж байгаа хөрөнгөөр тусгагдсан эргэлтийн бус хөрөнгө эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө нь харьцуулсан санхүүгийн байдлын тайланд дахин ангилагдаагүй, мөн дахин толилуулагдаагүй ба тайлант хугацааны эцэст ангилагдсаныг илэрхийлсэн болно. Борлуулахад бэлэн үндсэн хөрөнгийг элэгдүүлдэггүй. Санхүүгийн бус хэрэглүүрийг дахин ангилсан нь тэдгээрийн дансны үнэ болон борлуулах зардлыг хассан бодит үнэ цэнийн аль бага дүн хүртэл нь бүртгэгддэггүй.

4.12 Хөрөнгө, өр төлбөрийг хооронд нь хаах

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хооронд нь хааж санхүүгийн байдлын тайланд цэвэр дүнгээр бүртгэх нь хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийн хаалт хийх эрх зүйн үндэслэл байгаа бөгөөд төлбөрийг цэвэр дүнгээр хийх эсвэл хөрөнгийг худалдаж, нэгэн зэрэг өр төлбөрийг барагдуулах төлөвлөгөө байгаа тохиолдолд л зөвшөөрөгдөнө. Эдгээр хооронд нь хаах эрх нь (а) ирээдүйд болох ямар нэгэн үйл явдлаас хамааралгүй байх, мөн (б) доорх нөхцөл байдалд хуулийн хүрээнд шийдвэрлэх боломжтой байх ёстой. Үүнд: (i) бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед, (ii) төлбөр төлөгдөхгүй болох үед, (iii) дампуурах эсвэл төлбөрийн чадваргүй болсон үед.

4.13 Санхүүгийн өр төлбөр

Дараа үед санхүүгийн өр төлбөрийг дараах нөхцөлөөс бусад тохиолдолд хорогдуулсан өртгөөр ангилна. (i) бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр: Энэ ангилал нь дериватив, арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр (жишээ нь. үнэт цаасны богино позиц), бизнесийн нэгдлийн үед худалдан авагчийн хүлээн зөвшөөрсөн болзошгүй төлбөр болон анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр тодорхойлсон бусад санхүүгийн өр төлбөрүүд болон (ii) санхүүгийн баталгааны гэрээ ба зээлд хамаарах үүрэг багтана.

Санхүүгийн өр төлбөрийг бүртгэлээс хасах: Санхүүгийн өр төлбөрийг хүчингүй болсон үед (жишээ нь гэрээнд заасан үүргээс чөлөөлөх, цуцалсан эсвэл хугацаа нь дууссан үед) бүртгэлээс хасна. Банк болон анхдагч зээлдүүлэгчийн хооронд хийсэн өрийн хэрэглүүрийг одоогийн санхүүгийн өр төлбөрийн нөхцөл, заалтыг их хэмжээгээр өөрчлөх үед анхны өр төлбөрийг хүчингүй болгож, шинэ санхүүгийн өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Хэрэв шинэ нөхцөлийн дагуу анхны үр ашигт хүүгийн түвшнийг ашиглан төлсөн төлбөр болон хүлээн авсан төлбөрийг хассан дүнгээр хямдруулсан өнөөгийн үнэ цэнэ нь анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үлдэх мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн үнэ цэнээс 10%-иас багагүй байвал заалтыг их хэмжээгээр өөрчилсөн гэж үзнэ.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.13 Санхүүгийн өр төлбөр (үргэлжлэл)

Хэрэв өрийн хэрэглүүрийг солих буюу заалтын өөрчлөлтийг хүчингүй болсон гэж тооцвол гарсан аливаа зардал эсвэл төлбөрийг хүчингүй болгохтой холбоотой олз, гарзны нэг хэсэг байдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Харин өрийн хэрэглүүрийг солих буюу заалтын өөрчлөлтийг хүчингүй болсон гэж бүртгээгүй бол гарсан аливаа төлбөр, хураамжаар өр төлбөрийн дансны үнийг тохируулах ба өөрчлөгдсөн өр төлбөрийн үлдсэн хугацааны туршид хорогдуулна.

Бүртгэлийн хасалтад нөлөөлөхгүй өр төлбөрийн өөрчлөлтийг дансны үнийн зөрүүгийн эдийн засгийн шинж чанар нь эзэмшигчийн хөрөнгийн гүйлгээг агуулдаггүй бол ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн олз, гарзыг хуримтлагдсан нөлөөллийн аргыг ашиглан тооцооллын өөрчлөлтөөр бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр. Банк нь тодорхой өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг анх ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрч болно. Ийм өр төлбөрийн олз ба гарзыг өр төлбөрийн зээлийн эрсдэлийн (зах зээлийн эрсдэлийг бий болгодог зах зээлийн нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлтөд үл хамаарах дүнгээр тодорхойлогддог) өөрчлөлтөд харгалзах бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт буюу энэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдсэн ба дараа нь ашиг, алдагдалд дахин ангилагдахгүй дүнгээс бусад тохиолдолд ашиг, алдагдалд тусгана. Ийм толилуулга нь нягтлан бодох бүртгэлийн уялдааг бий болгодоггүй бөгөөд энэ тохиолдолд зөрүүг зээлийн эрсдэлийн өөрчлөлтөд хамаарах олз ба гарзыг ашиг, алдагдлын хэсэгт толилуулна.

Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө – Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгийг харилцагч банк Банк руу мөнгө буюу бусад төрлийн хөрөнгө шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Дериватив бус өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж - Харилцагчдын харилцах, хадгаламжууд нь хувь хүмүүс, улсын болон хувийн эзэмшлийн аж ахуйн нэгж, байгууллагад төлөх дериватив бус өр төлбөр бөгөөд хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг.

Бусад зээлийн эх үүсвэр – Бусад зээлийн эх үүсвэрт Монгол Улсын Засгийн газар болон гадаадын санхүүгийн байгууллагаас авсан зээлүүд багтана. Эдгээр санхүүгийн өр төлбөрүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Хоёрдогч өглөг - Хоёрдогч өглөгийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр бүртгэдэг.

Бусад өглөг - Бусад өглөгийг нөгөө тал гэрээнд заасан үүргээ биелүүлсэн үед хуримтлуулан тооцож хорогдуулсан өртгөөр тусгана.

4.14 Урвуу РЕПО хэлцэл

Борлуулалт болон буцаан худалдан авах хэлцэл (“репо хэлцэл”)-ийг зээлдэгчийн эргэн төлөлтийг үр дүнтэйгээр хангах баталгаат санхүүгийн гүйлгээ гэж үздэг. Репо хэлцлийн хүрээнд худалдсан үнэт цаасыг бүртгэлээс хасдаггүй. Санхүүгийн байдлын тайлан дахь үнэт цаасны ангиллыг ерөнхийдөө өөрчилдөггүй боловч үнэт цаасаа шилжүүлж буй тал гэрээний дагуу эсвэл тогтсон хэвшлийн дагуу үнэт цаасыг зарах эсвэл барьцаанд өгөх эрхтэй тохиолдолд үнэт цаасыг эргэн худалдан авах авлага гэж ангилна. Холбогдох өглөгийг санхүүгийн байдлын тайланд “репо хэлцлүүд” гэж тусад нь толилуулдаг.

Буцаан худалдах хэлцлийн дагуу худалдан авсан үнэт цаас (“урвуу репо хэлцэл”) нь зээлдэгчээс Банкинд эргэн төлөлтийг үр дүнтэйгээр хангах бөгөөд урвуу репо хэлцэл гэж бүртгэнэ. Борлуулах болон буцаан худалдан авах үнийн зөрүүгээр хүүгийн орлогыг тайлант жилийн ашиг, алдагдал болон бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрөх ба урвуу репо хэлцлийн хугацааны турш үр ашигт хүүгийн аргаар хуримтлуулна. Борлуулах болон буцаан худалдан авах гэрээний дагуу борлуулсан үнэт цаасны ангилалд үндэслэн Банк нь буцаан худалдан авах авлагыг дараах хэмжилтийн ангиллуудын аль нэгэнд ангилдаг: хорогдуулсан өртөг, бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх, болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.15 Байшин барилга болон үндсэн хөрөнгө

Барилгыг дор дурдсанчлан дахин үнэлэгдсэн өртгөөс хуримтлагдсан элэгдлийг мөн шаардлагатай бол үнэ цэнэ бууралтын гарзыг хассан дүнгээр тусгадаг.

Банкны эзэмшиж буй барилгыг анх өртгөөр нь бүртгэнэ. Үл хөдлөх хөрөнгийн дансны үнэ нь бодит үнээс материаллаг зөрүүтэй эсэхийг тайлант хугацаа бүрийн эцэст дахин үнэлнэ. Дахин үнэлгээнээс нэмэгдсэн дансны үнээр бусад дэлгэрэнгүй орлогыг кредитлэн, өөрийн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансыг нэмэгдүүлнэ. Ижил хөрөнгийн өмнө үүссэн нэмэгдлийг хааж буй дахин үнэлгээний бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрч, өөрийн хөрөнгөнд өмнө хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бууруулна; Бусад бүх бууралтыг тухайн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Хөрөнгийг данснаас хасахад гарсан нэмэгдэл буюу хөрөнгийг Банк ашиглаж буй тохиолдолд өөрийн хөрөнгөнд орсон барилга тоног төхөөрөмжийн дахин үнэлгээний нөөцийг хуримтлагдсан алдагдал буюу хуримтлагдсан ашиг руу шууд хаана; сүүлийн тохиолдолд бодит зөрүүгийн хэрэгжсэн өсөлт нь хөрөнгийн дахин үнэлсэн дансны үнээс бодсон элэгдэл болон хөрөнгийн анхны өртгөөс бодсон элэгдлийн зөрүүтэй тэнцэнэ.

Банкны үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээг адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллагаар хийлгэсэн үнэлэлт дээр тулгуурлаж хийнэ. Банк нь дахин үнэлгээний аргыг үнэлгээндээ 2013 оноос ашиглаж эхэлсэн.

Банкны эзэмшиж буй тоног төхөөрөмжийг үнэ цэнэ бууралтын гарз болон элэгдлийг хассан дүнгээр бүртгэнэ. Бага хэмжээний засварын өртгийг гарсан даруйд нь зардалд бүртгэдэг. Барилгын томоохон хэсэг эсвэл бүрэлдэхүүн хэсгийг шинэчлэхтэй холбоотой гарсан зардлыг капиталжуулж, сольсон хэсгийг ашиглалтаас хасна.

Түрээсийн нөхцөлийн сайжруулалт нь Банкнаас түрээсийн зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг бизнесийн тодорхой хэрэгцээ, сонирхолд нийцүүлэн өөрчлөх явдал юм. Банкнаас үл хөдлөх хөрөнгийг зориулалтын дагуу ашиглах чиглэлээр хийх аливаа сайжруулалтыг нягтлан бодох бүртгэлийн зорилгоор өөрийн хөрөнгө гэж бүртгэдэг.

Үндсэн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурсан шинж тэмдэг илэрсэн эсэхийг удирдлага тайлант үе бүрийн эцэст үнэлдэг. Тийм шинж тэмдэг илэрсэн тохиолдолд удирдлага хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс борлуулах өртгийг хассан дүн болон түүний ашиглалтын үнэ цэнийн аль ихээр нь нөхөгдөх өртгийг тооцож, дансны үнийг нөхөгдөх өртөг хүртэл бууруулан гарзыг тухайн жилийн орлого, зардалд бүртгэдэг (байшин барилгын хувьд өөрийн хөрөнгө дэх өмнөх дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансанд бүртгэсэн дүнгээс хэтэрсэн дүнгээр). Хөрөнгийн ашиглалтын үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнээс борлуулахтай холбоотой зардлыг хассан дүнг тооцоолоход өөрчлөлт орсон бол өмнөх жилүүдэд хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг шаардлагатай бол буцаан залруулж бүртгэнэ.

Борлуулсны олз, гарзыг тодорхойлохдоо борлуулалтаас олсон орлогыг бүртгэлийн дүнтэй харьцуулж тооцох бөгөөд олз, гарзыг тухайн жилийн орлого, зарлагад бүртгэнэ (үйл ажиллагааны бусад орлого, зардал хэсэгт). Газар болон дуусаагүй барилгыг элэгдүүлдэггүй. Бусад үндсэн хөрөнгүүдийн элэгдлийг тэдгээрийн өртгийг доорх хүлээгдэж буй ашиглах хугацааны туршид шулуун шугамын аргыг ашиглан үлдэх өртөг хүртэл нь бууруулан хуваарилж тооцно:

- Барилга– 40 жил
- Тээврийн хэрэгсэл – 10 жил
- Тавилга – 10 жил
- Тоног төхөөрөмж ба компьютер болон бусад хөрөнгө – 3-10 жил
- Түрээсийн сайжруулалт – Хөрөнгийн ашиглагдах хугацаа болон түрээсийн хугацааны аль багаар

Банкны тухайн хөрөнгийн хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны эцэст хэрэв уг хөрөнгө аль хэдийн ашиглагдаж дууссан бол хөрөнгийн борлуулах үнээс холбогдох тооцоолсон зардлуудыг хасч тооцсон дүнг хөрөнгийн үлдэх өртөг гэдэг. Тайлант хугацаа бүрийн эцэст хөрөнгийн үлдэх өртөг болон ашиглалтын хугацааг хянаж үзэх ба шаардлагатай бол залруулдаг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.16 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө гэдэг нь удирдлагын зорилгоор эсвэл бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг нийлүүлэх зорилгоор ашигладаг, бизнесийн хэвийн үйл явцад зарагдах бус, түрээсийн орлого ба капиталын өгөөж хүртэх зорилготой эсвэл тус 2 зорилгыг хоёуланг нь хэрэгжүүлэхээр эзэмшиж буй өмч хөрөнгө юм.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг анх бодит өртгөөр нь буюу худалдаж авсан үнэ дээр худалдан авахтай холбоотой шууд зардлыг нэмж бүртгэдэг. Дараа нь хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг тухайн тайлант хугацааны зах зээлийн нөхцөл байдалд үндэслэн бодит үнэ цэнээр хэмждэг. Тухайн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг уг үл хөдлөх хөрөнгийг борлуулснаас олсон үнэ гэж үзнэ. Холбогдох гүйлгээний зардлыг хасахгүй.

Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлттэй холбоотой олз гарзыг тухайн олз гарз нь бүртгэгдсэн жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө. Худалдаж авсны дараах зардлыг зөвхөн тухайн хөрөнгөөс үүдэлтэй Банкны ирээдүйд олох ашиг нь тодорхой болсон болон тухайн зардлыг бодитоор хэмжих боломжтой үед уг хөрөнгийн дансны үнэд нэмж бүртгэнэ. Бусад бүх засвар үйлчилгээтэй холбоотой зардлыг тухайн жилийн ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө нь хөрөнгийг данснаас хасах эсвэл ашиглалтаас бүр мөсөн хасах үед болон хөрөнгийн ашиглалтаас ирээдүйд өгөөж өгөхгүй бол үл хүлээн зөвшөөрнө. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг данснаас хасах, акталснаас үүсэх олз ба гарз нь тухайн жилдээ ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгддөг.

Банкны хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг адил төрлийн үл хөдлөх хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай хараат бус мэргэжлийн хөрөнгийн үнэлгээний байгууллагаар хийлгэсэн үнэлэлтэд тулгуурлаж хийнэ. Банк нь дахин үнэлгээний аргыг үнэлгээндээ 2013 оноос ашиглаж эхэлсэн.

4.17 Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгө нь ашиглах тодорхой хугацаатай бөгөөд үндсэндээ капиталжуулсан компьютерийн программ хангамжийн лицензүүд болон газар ашиглах эрх байна. Худалдан авсан компьютерийн программ хангамжийн лицензүүдийг тэдгээрийг худалдан авах үед үүсэх зардал болон ашиглахад бэлэн болгоход гарсан зардлын үндэслэн бүртгэдэг. Хэрэв Банкны эзэмшлийн бүх төрлийн программ хангамжийн эдийн засгийн өгөөж нь байж болох зардлаас их байх нь тодорхой бол тухайн программ хангамжийг хөгжүүлсэнтэй холбоотой зардлыг биет бус хөрөнгө гэж бүртгэнэ. Капиталжуулах зардалд программыг хөгжүүлсэн ажилчдын зардал болон холбогдох нэмэгдэл зардлуудын хамаарах хэсэг нь багтана. Компьютерийн программ хангамжтай холбоотой бусад бүх зардлуудыг гарсан үед нь зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийг шулуун шугамын аргаар эдийн засгийн ашиглалтын хугацааны турш шулуун шугамын аргаар хорогдуулах ба үнэ цэнэ бууралтын шинэ тэмдэг илэрсэн үед тухайн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтыг үнэлнэ.

Энэхүү хорогдуулалтын хугацаа, аргачлалыг хамгийн багадаа жил бүрийн тайлант хугацааны эцэст хянаж үздэг. Биет бус хөрөнгийн тооцоолсон ашиглалтын хугацааг дараах байдлаар тогтоосон.

- Программ хангамжийн лицензүүд – 3-20 жил
- Газар ашиглах эрх – газар ашиглах эрхийн хугацаа

4.18 Түрээс

Банк түрээслэгчийн хувьд түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Банк нь оффисын байр, АТМ талбай болон агуулах түрээслэдэг. Банк нь түрээсийг ашиглах эрхтэй хөрөнгө болон түүнтэй холбоотой өр төлбөрийг уг түрээсэлж буй хөрөнгийг ашиглах эрх нь бий болсон өдрөөр хүлээн зөвшөөрнө. Түрээсийн төлбөр бүрийг өр төлбөр ба санхүүгийн зардлын хооронд хуваарилдаг. Санхүүгийн зардлыг түрээсийн хугацааны туршид ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрдөг бөгөөд ингэснээр хугацаа тус бүрийн өр төлбөрийн үлдэгдэл дээр хүүгийн хугацааны турш дахь тогтмол хувийг бий болгоно. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг өртгөөр хүлээн зөвшөөрөх ба ашиглалтын хугацаа болон түрээсийн хугацааны аль багаар нь шулуун шугамын аргаар хорогдуулна.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.18 Түрээс (үргэлжлэл)

Түрээсийн өр төлбөрийг өнөөгийн үнэ цэнээр нь анх хэмжинэ. Түрээсийн өр төлбөр нь дараах түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн цэвэр үнэ цэнийг агуулна:

- тогтмол төлбөрүүд (уг чанар нь тогтмол төлбөрүүд мөн орно), хасах нь аливаа түрээсийн урамшууллын авлага;
- индекс эсвэл хувь хэмжээнээс хамааралтай хувьсдаг түрээсийн хувьсах төлбөрүүд;
- баталгаат үлдэх өртгийн дагуу Банкны төлөхөөр тооцоолж буй дүн;
- худалдан авах сонголтын хэрэгжих үнэ (хэрэв Банк тухайн сонголтыг хийх нь тодорхой үндэслэлтэй бол); болон
- түрээсийн гэрээг цуцлахтай холбоотой торгуулийн төлбөрүүд (хэрэв түрээсийн нөхцөлд түрээсийг цуцлах сонголтыг хэрэгжүүлэхээр Банк тусгасан).

Түрээсийн төлбөрүүдийг нуугдмал хүүний түвшнээр хорогдуулах ба хэрвээ тодорхойлох боломжгүй бол зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүний түвшинг ашиглана. Энэ нь Банк эдийн засгийн ижил төстэй нөхцөл байдалд ашиглах эрхтэй хөрөнгөтэй ижил төстэй өөр хөрөнгийг худалдан авахад шаардлагатай санхүүжилтийг ижил төстэй нөхцөлөөр зээлэх үед төлөх зээлийн хүүгийн түвшинг хэлнэ.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг дараах өртгөөр хэмжинэ:

- түрээсийн өр төлбөрийн анхны хэмжилтийн дүн
- түрээсийн гэрээ хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхлэх өдөр болон түүнээс өмнө төлсөн түрээсийн төлбөрүүд (хүлээн авсан аливаа урамшууллыг хассан дүнгээр)
- анхдагч шууд зардал
- нөхөн сэргээгдэх зардал.

Дээр дурдсанаас үл хамааран Банк богино хугацаатай түрээс болон бага үнэ цэнэтэй түрээсийн хөрөнгийн төлбөрийг шулуун шугамын аргаар хуваарилан үйл ажиллагааны зардалд бүртгэдэг.

Банк түрээсийн хугацааг тодорхойлохдоо түрээсийн гэрээ хүчин төгөлдөр хэрэгжиж эхлэх өдрөөс сунгах эсвэл цуцлах өдөр хүртэл өөрчлөгдөхөөр таамаглагдаж байгаа бүх холбогдох баримт болон нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, Банкинд түрээсийн гэрээг сунгах эсвэл цуцлахгүй байх нь өөрт эдийн засгийн ашигтай байх эсэхийг судална. Сунгах болон цуцлах хугацааны сонголтыг зөвхөн тодорхой үндэслэлтэйгээр хэрэгжүүлнэ гэсэн тохиолдолд түрээсийн хугацаанд оруулна.

Түрээслэгчийн хяналтанд байгаа аливаа чухал нөлөө бүхий үйл явдал эсвэл нөхцөл байдалд өөрчлөлт гарсан тохиолдолд дахин үнэлгээ хийнэ. Банк нь 2020 оны 4-р сараас 2020 оны 6-р саруудад хэрэгжих СТОУС 16-д КОВИД-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлтийн нэмэлт өөрчлөлтийг хэрэгжүүлсэн. Уг түрээсийн хөнгөлөлтийг тус хугацаанд түрээсийн өр төлбөр болон хувьсах түрээсийн бууралт гэж бүртгэсэн болно. Банк материаллаг хэмжээний түрээсийн хөнгөлөлт аваагүй.

Банк түрээслүүлэгчийн хувьд үйл ажиллагааны түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Хэрэв хөрөнгийг үйл ажиллагааны түрээсээр түрээслүүлсэн тохиолдолд түрээсийн авлагыг түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хуваарилан түрээсийн орлогоор бүртгэнэ.

Банк түрээслэгчийн хувьд санхүүгийн түрээсийн нягтлан бодох бүртгэл. Банк нь түрээсийн гэрээнд түрээслэгчээр оролцож, өмчлөлийн бүх эрсдэл болон өгөөж нь түрээслүүлэгчээс Банкинд шилжиж ирсэн тохиолдолд түрээслэсэн хөрөнгийг түрээслэх хөрөнгийн бодит үнэ эсвэл түрээсийн төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнэ хоёрын аль багаар нь түрээсийн эхний өдөр үндсэн хөрөнгө болгон капиталжуулна.

Түрээсийн төлбөр бүрийг санхүүгийн өрийн үлдэгдэлд тогтмол хувиар хүргэхийн тулд өр төлбөр болон санхүүгийн зардал хоёрын хооронд хувиарладаг. Түрээсийн холбогдох үүрэг болон ирээдүйн санхүүгийн цэвэр зардлыг бусад зээлийн эх үүсвэрт оруулсан. Хүүгийн зардлыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан түрээсийн хугацааны туршид тайлант жилийн ашиг, алдагдалд хүлээн зөвшөөрсөн. Хэрэв Банк түрээсийн хугацааны эцэст түрээсэлж буй хөрөнгийн өмчлөх эрхийг авахгүй нь тодорхой болсон тохиолдолд санхүүгийн түрээсийн дагуу олж авсан хөрөнгийг ашиглалтын эсвэл түрээсийн хугацаа хоёрын аль багаар нь хорогдуулна.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.19 Хувьцаат капитал болон давуу эрхтэй хувьцаа

Энгийн хувьцаа болон буцаан төлөх, эргэн дуудах нөхцөлгүй давуу эрхтэй хувьцааг эзэмшигчдийн өмч гэж ангилдаг. Шинэ хувьцаа гаргахтай шууд холбоотой нэмэлт зардлыг хувьцаа борлуулсны татварын дараах орлогоос хасах дүнгээр эзэмшигчдийн өмчид тусгадаг. Хувьцаа борлуулснаас орж ирсэн орлогын бодит үнэ цэнэ нь хувьцааны нэрлэсэн үнээс илүү гарсан хэсгийг нэмэгдэж төлөгдсөн капитал гэж эзэмшигчдийн өмчид тусгадаг. Ногдол ашиг зарласны дараагаар хүлээн зөвшөөрнө.

Зайлшгүй купонтой эсвэл тодорхой өдөр эсвэл хувьцаа эзэмшигчийн санал болгосноор буцаан худалдаж авах боломжтой давуу эрхтэй хувьцааг санхүүгийн өр төлбөрөөр ангилж, зээлийн бусад эх үүсвэрт оруулдаг. Эдгээр давуу эрхийн хувьцааны ногдол ашгийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгийн аргаар хүүгийн зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

4.20 Халаасны хувьцаа

Банк эсвэл түүний охин компаниуд Банкны өмчийн хэрэглүүрийг худалдаж авсан тохиолдолд шууд хамааралтай нэмэлт зардлыг оруулж, орлогын албан татварыг хасч, өмчийн хэрэглүүрийг дахин гаргах, худалдах, цуцлах хүртэл банкны эздэд хамаарах өмчөөс суутган тооцно. Ийм хувьцааг дараа нь худалдах эсвэл дахин гаргах тохиолдолд хүлээн авсан аливаа төлбөрийг өөрийн хөрөнгөд бүртгэнэ. Дахин гаргахтай холбоотой гарсан аливаа олз, гарзыг хуримтлагдсан ашиг дансанд бүртгэнэ.

4.21 Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал

Нэмж төлөгдсөн капитал нь гаргасан хувьцааны нэрлэсэн үнээс давуулан оруулсан хөрөнгө оруулалтыг илэрхийлнэ.

4.22 Ногдол ашиг

Ногдол ашгийг зарласан хугацаанд эзэмшигчдийн өмчид бүртгэнэ. Тайлант үеийн эцсээс хойш, гэхдээ санхүүгийн тайлангуудыг нийтлэхийг зөвшөөрөхөөс өмнө зарлагдсан ногдол ашгийг тайлант хугацааны дараах үйл явдлын тодруулгад оруулан толилуулдаг. Ногдол ашгийн хуваарилалтыг хуримтлагдсан ашгаас олгоно.

4.23 Болзошгүй хөрөнгө ба болзошгүй өр төлбөр

Болзошгүй хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй боловч эдийн засгийн өгөөжийн орох урсгал магадлалтай үед санхүүгийн тайланд нэмж тодруулна.

Төлбөрийг барагдуулахтай холбоотой мөнгөн урсгал гарах магадлалтай бол болзошгүй өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөхгүй боловч нэмж тодруулна.

4.24 Зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг

Зээлд хамаарах үүрэг. Банк зээл олгох үүрэг хүлээдэг ба эдгээр үүрэг нь материаллаг сөрөг өөрчлөлтөөс хамааран буцалтгүй болон буцаагдах нөхцөлтэй байна. Зээл олгох үүрэг нь анх бодит үнэ цэнээрээ хүлээн зөвшөөрөгддөг бөгөөд хүлээн авсан хураамжийн дүнгээр нотлогддог. Уг дүнг хүлээсэн үүргийн хүчинтэй байх хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хорогдуулан бүртгэдэг. Энэ арга нь Банк зээл олгох үүрэг хүлээж уг үүргийнхээ дагуу тодорхой зээлийн хэлцэлд оролцох нь магадлалтай бөгөөд уг зээлээ олгосны дараа богино хугацаанд бусад шилжүүлэхээр төлөвлөгөөгүй тохиолдолд үйлчлэхгүй. Энэ тохиолдолд зээлийн үүргийн хураамжийг хойшлуулж, олгосон зээлийн анхны хүлээн зөвшөөрөх дүнд оруулан тооцно. Тайлант үе бүрийн эцэст үүргүүдийг (i) анх хүлээн зөвшөөрсөн тухайн өдрөөрх хорогдуулаагүй дүнгийн үлдэгдэл болон (ii) зах зээлийн хүүний түвшнээс доогуур хүүтэй зээл олгох үүргээс бусад тохиолдолд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварын дагуу тодорхойлогдсон алдагдлын дүнгийн аль ихээр бүртгэнэ. Зээлд хамаарах үүргийн дансны үнэ нь өр төлбөрийг илэрхийлнэ. Зээл болон ашиглаагүй үүргийг багтаасан гэрээний хувьд, Банк нь зээлийн бүрэлдэхүүнээс ашиглаагүй үүргийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тусад нь ялгаж чадахгүй тохиолдолд уг алдагдлыг зээлийн алдагдлын

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.23 Зээлтэй адилтгах хөрөнгөнд хамаарах үүрэг (үргэлжлэл)

хасагдуулгын хамт хүлээн зөвшөөрнө. Нийт хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь зээлийн нийт дансны үнээс илүү гарсан тохиолдолд өр төлбөрөөр хүлээн зөвшөөрнө. Тодруулга 35-д хүлээгдэж буй зээлжих эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк зээлжих эрсдэлийн алдагдлын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн харуулсан талаар тайлбарыг тусгасан.

Санхүүгийн баталгаа. Санхүүгийн баталгаа нь өрийн хэрэглүүрийн анхны эсвэл өөрчлөгдсөн нөхцөлийн дагуу зээлдэгч төлбөр төлөх чадваргүй болсон тохиолдолд баталгаа эзэмшигчид учирсан алдагдлыг барагдуулахын тулд Банкныг тодорхой төлбөрийг хийхийг шаарддаг. Санхүүгийн баталгааг анх бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрдөг ба хүлээн авсан хураамжийн дүнгээр нотлогддог. Уг дүнг баталгааны хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар хорогдуулан бүртгэдэг.

Тайлант үе бүрийн эцэст баталгааг (i) хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт үндэслэн тооцоолсон алдагдлын хэмжээ ба (ii) анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгийн хорогдуулаагүй үлдэгдлийн аль ихээр нь хэмжинэ. Үүнээс гадна, санхүүгийн байдлын тайланд хөрөнгө гэж тооцогдох хураамжийн авлагын хувьд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрдөг. Тодруулга 35-д хүлээгдэж буй зээлжих эрсдэлийн алдагдлын хэмжилтэд ашигласан өгөгдөл, таамаглал, тооцооллын аргачлал болон Банк зээлжих эрсдэлийн алдагдлын загварт ирээдүйд чиглэсэн мэдээллийг хэрхэн харуулсан талаар тайлбарыг тусгасан.

Гүйцэтгэлийн баталгаа. Гүйцэтгэлийн баталгаа нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө талаас нөхөн төлбөр олгодог гэрээ юм. Уг гэрээ нь зээлийн эрсдэлээс гадна санхүүгийн бус гүйцэтгэлийн эрсдэлийг бас шилжүүлдэг юм. Гүйцэтгэлийн баталгаа нь анхны хүлээн зөвшөөрөхдөө хүлээн зөвшөөрсөн шимтгэлийн хураамж буюу бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэнэ. Энэхүү дүнд шулуун шугамын аргаар гэрээний хугацааны турш хорогдуулалт тооцдог. Тайлант үе бүрийн эцэст гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээг дараахын хамгийн ихээр хэмжинэ. Үүнд (i) анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн хорогдуулалт хийгээгүй дүн, (ii) тайлагнал бүрийн эцэст гэрээг барагдуулахад шаардагдах зардлын хамгийн сайн тооцоолол, буюу хямдруулсан ирээдүйн үнээр авах боломжтой. Гүйцэтгэлийн баталгааны гэрээний төлбөрийг төлөхөд төлсөн дүнг нөхөх зорилгоор Банкны харилцагчид эргүүлэн авах гэрээний эрхтэй бол баталгааны хүлээн авагчид алдагдлын нөхөн төлбөрийг шилжүүлснээр хөрөнгөнд хүлээн зөвшөөрнө. Эдгээр хураамжийг орлого үр дүнгийн тайланд хураамж болон шимтгэлийн орлого гэж хүлээн зөвшөөрдөг.

4.25 Нөөц

Өр төлбөр ба зардлын нөөц/сан нь тодорхой бус хугацаатай болон дүн бүхий санхүүгийн бус өр төлбөр бөгөөд Банк нь өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд өнөөгийн эрх зүйн хувьд эсвэл бодит үндэслэлтэй үүрэг хүлээсэн бөгөөд энэхүү үүргээ биелүүлэхэд эдийн засгийн өгөөж бүхий эх үүсвэрийг төлөх магадлалтай, мөн уг үүргийн дүнг баталгаатайгаар тооцоолох боломжтой үед эдгээр нөөц/санг хуримтлуулан бүртгэдэг.

2016 оноос эхлэн Банк үйл ажиллагааны эрсдэлдээ зориулан нөөц санг байгуулсан. Энэ нөөц нь бусад нөөц эх үүсвэрийн нэг хэсэг бөгөөд Банкны удирдлагын гаргасан шийдвэрт үндэслэн хуримтлагдсан ашгийн зохих хэсэг болгон байгуулагдсан.

4.26 Итгэмжлэгдсэн хөрөнгө

Гуравдагч этгээдийн дансанд бүртгэлтэй байгаа Банкны нэр дээрх хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд оруулаагүй. Үүнээс орох шимтгэлийн орлогыг “Хураамж, шимтгэлийн орлого” хэсэгт багтаасан. Эдгээр төлбөрийг харилцагч Банкны үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон үр өгөөжийг нэгэн зэрэг хүлээн авч, ашигладаг учраас үйлчилгээг үзүүлсэн үед нь шулуун шугамын аргаар цаг хугацааны туршид хүлээн зөвшөөрдөг. Итгэмжлэгдсэн хөрөнгийн үйл ажиллагааны хураамжийг “Хураамж, шимтгэлийн орлогод” толилуулдаг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.27 Орлогын албан татвар

Орлогын албан татварыг тайлант үеийн эцэст бүхэлд нь эсвэл ерөнхийд нь батлагдсан хууль тогтоомжийн дагуу санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрнө. Орлогын албан татварын зардал нь тухайн жилийн болон хойшлогдсон татвараас бүрдэх бөгөөд уг зардлуудтай холбоотой ажил гүйлгээ нь тухайн буюу өөр тайлант хугацаанд бусад дэлгэрэнгүй орлогод эсвэл өмчид шууд бүртгэгдсэнээс бусад тохиолдолд тухайн жилийн орлого, зарлагад хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Тайлант хугацааны татвар нь тухайн болон өмнөх хугацаанд үүссэн татвар ногдуулах ашиг, алдагдалтай холбоотой татварын байгууллагад төлөх эсвэл түүнээс нөхөн авах дүн болно. Санхүүгийн тайланг холбогдох татварын албанд тушаахаас өмнө баталж амжаагүй тохиолдолд татвар ногдуулах ашиг, алдагдлыг урьдчилан тооцно. Орлогын албан татвараас бусад татваруудыг үйл ажиллагааны зардалд бүртгэдэг.

Хойшлогдсон татварыг Балансын өглөгийн аргыг ашиглан дараа тайлант хугацаанд шилжүүлэн тооцох татварын алдагдал дээр мөн санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь болон санхүүгийн тайлан дахь бүртгэлийн дүнгийн хооронд үүсэх түр зөрүүн дээр үндэслэж тооцдог.

Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн чөлөөлтийн дагуу татвар ногдуулах ашиг болон бүртгэлийн ашгийн алинд нь ч нөлөөлдөггүй, мөн бизнесийн нэгдлээс бусад ажил гүйлгээнд хөрөнгө ба өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөх үед үүссэн түр зөрүүнд хойшлогдсон татвар бүртгэгддэггүй. Хойшлогдсон татварын үлдэгдлийг тайлант хугацааны эцэст бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан татварын хувь хэмжээгээр тооцож байгаа бөгөөд түр зөрүү гарах хугацаанд буцаах эсвэл татварын алдагдлыг ирээдүйд ашиглагдах үед хэрэглэхээр хүлээгдэж байдаг.

Хасагдах түр зөрүү болон татварын алдагдал шилжүүлснээс үүссэн хойшлогдсон татварын хөрөнгийг ирээдүйд түр зөрүү буцах магадлалтай үед бүртгэх бөгөөд эдгээр түр зөрүүг ирээдүйд олох татварын ашгаас хасч ашиглаж болохуйц хэмжээгээр л хүлээн зөвшөөрнө.

Гадаад валютын арилжааны үүсмэл хэрэглүүрийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хүлээн зөвшөөрөөгүй олз гарз гэж үздэг ба түр зөрүү гэж бүртгэдэг (Тодруулга 3.3.14). Бусад санхүүгийн хөрөнгө болон бусад өр төлбөрийн гадаад валютын ханшийн тэгшитгэлийн зөрүү нь гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн олзоос хасах гарз гэж үздэг ба энэ нь түр зөрүү үүсгэдэггүй.

Банкны татварын тодорхой бус байр суурийг удирдлага тайлант үеийн эцэс бүрд дахин үнэлдэг. Банкны орлогын татварын байр суурийг татварын байгууллага хүлээн зөвшөөрөхгүй байж болохоос үүдэн нэмэлт татвар ногдуулах нь ногдуулахгүй байхаас илүү магадлалтай гэж удирдлага үзсэн тохиолдолд өглөг хүлээн зөвшөөрнө. Санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаар бүхэлдээ буюу үндсэндээ батлагдсан байсан хууль тогтоомжийн тайлбар, мөн ижил асуудлыг шүүх байгууллагын шийдвэрлэсэн байдалд үндэслэн үнэлгээ хийгддэг. Торгууль, алданги болон орлогын бус татвартай холбоотой өглөгийн хувьд тайлант хугацааны эцэс дэх өр төлбөрийг барагдуулахад шаардагдах зардлыг удирдлага хамгийн боломжит аргаар тодорхойлсноор хүлээн зөвшөөрнө.

4.28 Ажилчдын тэтгэмж ба нийгмийн халамж

(i) Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин хөлс бусад цалин хөлстэй холбоотой зардлууд нь Банкны ажилтан холбогдох ажил үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд зардлаар хүлээн зөвшөөрөгддөг. Цалинтай ээлжийн амралт зэрэг нөхөн олговортой бусад богино хугацаат хуримтлагдах ажлын чөлөөг ажиллагсад ирээдүйд нөхөн олговортой чөлөө авах эрхийг үүсгэх үйлчилгээг үзүүлсэн үед, нөхөн олговортой богино хугацаат хуримтлагдахгүй ажлын чөлөөг (жишээ нь, өвчний улмаас чөлөө авах) тухайн үед нь хүлээн зөвшөөрдөг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.28 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)

(ii) Тогтоосон тэтгэмжийн төлөвлөгөө

Монгол Улсад үйл ажиллагаа явуулж буй компаниуд хуулийн дагуу улсын тэтгэврийн болоод нийгэм, эрүүл мэндийн даатгалын сангуудад шимтгэл төлдөг. Эдгээр шимтгэлүүдийг үүссэн үед нь ашиг, алдагдалд зардлаар бүртгэдэг. Банк өөрсдийн байгуулсан тэтгэврийн санд шимтгэл төлдөг. Төлсөн шимтгэлийг ажилтны Банкинд ажилласан хугацаанд нь хувь тэнцүүлэн "Тэтгэврийн сангийн зардал" дансанд бүртгэнэ.

4.29 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт

Хүүгийн орлого, зардлыг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөхөөс бусад тохиолдолд бүх өрийн хэрэглүүр бүрийн хувьд аккруэль суурьт үндэслэн үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолон бүртгэнэ. Энэ аргын дагуу гэрээний талуудын хооронд төлөгдсөн эсвэл хүлээн авсан бүх хураамж, гүйлгээний зардал болон бүх үнийн нэмэгдэл буюу хөнгөлөлтийг үр ашигт хүүнд оруулан тооцож, цаг хугацааны хувьд хойшлуулан хүүгийн орлого эсвэл зардалд бүртгэдэг. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэрэглүүрийн хүүгийн орлогыг нэрлэсэн хүүгээр тооцож орлого үр дүнгийн тайлангийн "Бусад ижил төстэй орлого" мөрөнд толилуулсан.

Үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болох хураамжид санхүүгийн хөрөнгийг худалдан авах эсвэл санхүүгийн өр төлбөрийг үүсгэхэд шууд холбоотойгоор нэмэгдэн гардаг, жишээлбэл төлбөрийн чадварыг үнэлэх, зээлийн баталгаа эсвэл барьцааг үнэлэх болон бүртгэх, хэрэглүүрийн нөхцөлүүдийг хэлэлцэх болон холбогдох баримт бичиг боловсруулах зэрэг гэрээ байгуулахтай холбоотой аливаа хураамжууд орно. Банк нь харилцагчид зээл олгосны дараах богино хугацаанд тухайн зээлийн худалдах магадлалтай тохиолдолд тухайн зээлийг зах зээлийн хүүгээр олгохтой холбоотой хураамж, шимтгэлийг үр ашигт хүүгийн бүрэлдэхүүн хэсэг болгон тооцно. Зээл олгохоор хүлээсэн үүргийг Банк ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдсэн санхүүгийн өр төлбөр гэж ангилдаггүй.

Үүссэн болон худалдан авсан үнэ цэнэ бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд үр ашигт хүүгийн түвшин нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээг (үүнд анхны хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал орно) анх бодит үнэ цэнээр нь (худалдан авах үнээр нь илэрхийлэгддэг) хүлээн зөвшөөрөхдөө хямдруулах хүү юм. Үүний үр дүнд үр ашигт хүүгийн түвшин нь зээлийн тохируулгатай байдаг.

Дараах нөхцөлөөс бусад тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнэд үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хүүгийн орлогыг тооцоолно. (i) зээлийн үнэ цэнийн бууралтанд орсон санхүүгийн хөрөнгүүд (3-р үе шат), хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүний түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь тооцож, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын санг хассан дүнгээр, (ii) үүссэн болон худалдан авсан үнэ цэнэ бууралттай санхүүгийн хөрөнгийн хувьд анхны зээлийн тохируулгатай үр ашигт хүүгийн түвшинг ашиглан хорогдуулсан өртгийг тооцох үед.

Хэрэв 3-р үе шатанд ангилсан санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл дараа нь сайжирч, хөрөнгө нь цаашид зээлийн үнэ цэнийн бууралтгүй болсон мөн энэ сайжирсан байдал нь хөрөнгийг зээлийн үнэ цэнийн бууралттай гэж тогтоосны дараа үүсэх үйл явдалтай бодитойгоор холбоотой байгаа тохиолдолд хөрөнгийг 3-р үе шатнаас гаргаж, хүүгийн орлогыг дансны нийт дүнгээс үр ашигт хүүгийн аргаар тооцож бүртгэнэ. Өмнө нь хөрөнгө 3-р шатанд байсны улмаас ашиг алдагдалд хүлээн зөвшөөрөгдөөгүй байсан нэмэлт хүүгийн орлого нь ангилал сайжирснаар үнэ цэнэ бууралтын буцаалт гэж хүлээн зөвшөөрөгдөнө.

Хураамж, шимтгэлийн орлогыг харилцагч Банкны үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон үр өгөөжийг нэгэн зэрэг хүлээн авч, ашигладаг учраас үйлчилгээг үзүүлсэн үед нь шулуун шугамын аргаар хугацааны туршид хүлээн зөвшөөрдөг. Ийм орлогод засвар үйлчилгээний данс, үйлчилгээний хураамжийн данс, захиалгын төлбөрийн данс, шимтгэл үйлчилгээний багцын төлбөр эсвэл гуравдагч этгээдийн нэрийн өмнөөс үйлчилгээний төлбөрийн шимтгэлийн хураамж зэрэг багтана. Хувьсах төлбөр хураамжийг томоохон хэмжээний буцаалт байхгүй гэдгийг өндөр магадлалтайгаар удирдлага тодорхойлсон үед л хүлээн зөвшөөрдөг.

4 Нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн бодлогууд (үргэлжлэл)

4.29 Орлого, зардлын хүлээн зөвшөөрөлт (үргэлжлэл)

Бусад хураамж, шимтгэлийн орлого нь ихэвчлэн үндсэн ажил гүйлгээ гарсны дараа тодорхой хугацаанд буюу Банк гүйцэтгэлийн үүргээ хангасан үед хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээн авсан хураамж, шимтгэл болон авлагын дүн нь гүйцэтгэлийн ялгаатай үүргүүд гэж тодорхойлсон үйлчилгээний хувьд гүйлгээний үнийг илэрхийлнэ. Ийм орлогод харилцагчийн нэрийн өмнөөс гадаад валют худалдах, худалдан авахад зориулсан хураамж, төлбөрийн гүйлгээ боловсруулах хураамж, бэлэн мөнгөний төлбөр тооцоо, цуглуулах, зарцуулах хураамж зэрэг багтана.

4.30 Өмчлөх бусад хөрөнгө

Өмчлөх бусад хөрөнгө гэдэг нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн үүргийг хангуулахаар хураан авсан санхүүгийн болон санхүүгийн бус хөрөнгө (барилга зэрэг үл хөдлөх хөрөнгө, машин тоног төхөөрөмж, бараа материал зэрэг хөдлөх хөрөнгө, үнэт цаас зэрэг санхүүгийн хөрөнгө)-ийг хэлнэ. Хөрөнгийг анхлан бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд санхүүгийн байдлын тайлангийн өмчлөх бусад хөрөнгөнд бүртгэх ба тухайн хөрөнгийн шинж чанар, Банкны сонирхол зэргээс шалтгаалж холбогдох хөрөнгийн бүлэгт хамаарах нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын дагуу дахин хэмжиж бүртгэнэ.

Санхүүгийн бус хөрөнгийн хувьд хэрэв Банк нь өмчлөх бусад хөрөнгийг (үл хөдлөх хөрөнгийг) өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглах бол уг хөрөнгийг “Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгө” гэж дахин ангилан, Байшин барилга ба үндсэн хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн журмын дагуу бүртгэнэ (Тодруулга 4.15).

Хэрэв Банк нь хураан авсан барьцаа хөрөнгийг түрээслүүлэн орлого олох болон капиталын өгөөжийг хүртэх зорилгоор, эсвэл энэ 2 тохиолдлын хоёулангийнх нь зорилгоор өөрөө ашиглахгүйгээр хадгалж үлдсэн бол Банк нь уг хөрөнгийг “Өмчлөх бусад хөрөнгө”- өөс “Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө” хэсэгт дахин ангилан холбогдох нягтлан бодох бүртгэлийн журмын дагуу бүртгэнэ (Тодруулга 4.16).

Хэрэв Банк нь өмчлөх бусад хөрөнгөөр олж авсан хөдлөх болон үл хөдлөх хөрөнгийг худалдах тохиолдолд бараа материалтай холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн журмыг баримтлан зөвхөн СТОУС 5–ын шаардлага биелэн худалдах зорилгоор эзэмшиж байгаа хөрөнгө гэж ангилснаас бусад тохиолдолд уг хөрөнгийг “Өмчлөх бусад хөрөнгө” гэж санхүүгийн байдлын тайланд тусгана. Худалдахаар төлөвлөсөн санхүүгийн бус өмчлөх бусад хөрөнгийн талаар Тодруулга 18-аас үзнэ үү.

Хэрэв өмчлөх бусад хөрөнгө (үнэт цаас гэх мэт)-ийг борлуулснаар анхны үнээ нөхөх бол Банк нь СТОУС-ын хэмжилтийн зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийн шинж чанар ба бизнесийн загвараас хамааран ангилж бодит үнэ цэнээр нь хэмжинэ. Өмчлөх бусад санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тайлант хугацаа бүрд тооцдог бөгөөд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хөрөнгийн ангиллаас хамааран бусад дэлгэрэнгүй орлого болон ашиг алдагдалд “Дахин үнэлгээний нөөц” дансанд хүлээн зөвшөөрнө. Тодруулга 18-аас санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгийн дэлгэрэнгүйг үзнэ үү.

4.31 Бараа материал

Бараа материалыг өртөг ба цэвэр боломжит үнэ цэнийн аль багаар бүртгэнэ. Цэвэр боломжит үнэ цэнэ нь бизнесийн хэвийн нөхцөлд барааг худалдан борлуулахаар тооцоолж буй үнээс барааг гүйцээх болон худалдахтай холбоотойгоор гарах тооцоолсон зардлыг хассан дүн юм.

4.32 Үнэт метал

Банк үнэт металын үнийн зөрүүний богино хугацааны хэлбэлзлээс ашиг олох зорилгоор үнэт металлын хүлээн авснаас хойш богино хугацаанд зарж борлуулдаг практик туршлагатай. Үнэт металлыг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг.

5 Шинэ буюу өөрчлөлт орсон стандартуудын тайлбар, хэрэгжилт

КОВИД-19-тэй холбоотой СТОУС16-д оруулсан түрээсийн хөнгөлөлтийн нэмэлт өөрчлөлт (2020 оны 5-р сарын 28-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2020 оны 6-р сарын 1-ний өдрөөс эхлэх ба түүнээс хойших тайлант хугацаанд дагаж мөрдөнө). Нэмэлт өөрчлөлт нь түрээслэгчдэд КОВИД-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлт нь түрээсийн өөрчлөлт мөн эсэхийг үнэлэхээс чөлөөлөх хэлбэрээр хөнгөлөлт үзүүлдэг. Түрээслэгчид түрээсийн хөнгөлөлтийг түрээсийн өөрчлөлт хийгээгүйтэй адилаар тооцож сонгох боломжтой. Практик хэрэглээ нь зөвхөн КОВИД-19 цар тахлын шууд үр нөлөөгөөр бий болсон түрээсийн хөнгөлөлтөд хамааралтай бөгөөд дараах бүх нөхцөлийг хангасан тохиолдолд хэрэгжүүлнэ: түрээсийн төлбөрийн өөрчлөлт нь түрээсийн өмнөх төлбөртэй бараг ижил хэмжээтэй эсвэл үүнээс бага хэмжээтэй байхаар шинэчилсэн тооцоонд хүргэж байгаа; түрээсийн төлбөрийн аливаа бууралт нь зөвхөн 2021 оны 6-р сарын 30-ны өдөр болон түүнээс өмнө төлөх төлбөрт нөлөөлдөг; түрээсийн бусад нөхцлүүдэд томоохон өөрчлөлт ороогүй тохиолдолд.

Банк нь түрээслүүлэгчтэй үл хөдлөх хөрөнгийн түрээсийн хөнгөлөлтийн талаар хэлэлцэл хийж, зарим нь СТОУС 16-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөд нийцнэ гэж үзсэн. Үүний үр дүнд Банк 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар түрээсийн өр төлбөрийг 80,741 мянган төгрөгөөр бууруулж, орлогын тайланд 85,868 мянган төгрөгийг хүлээн зөвшөөрсөн болно.

2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойш хүчин төгөлдөр болсон дараах стандартын нэмэлт өөрчлөлтийг Банк дагаж мөрдөж эхэлсэн бөгөөд Банкны хувьд материаллаг нөлөө байхгүй байна:

- Санхүүгийн тайлангийн үзэл баримтлалын хүрээний нэмэлт өөрчлөлт (2018 оны 3-р сарын 29-ний өдөр батлагдсан бөгөөд 2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс эхлэх ба түүнээс хойших тайлант жилүүдэд дагаж мөрдөнө).
- СТОУС 3-т оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд – “Бизнесийн тодорхойлолт” (2018 оны 10-р сарын 22-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс эхлэх болон түүнээс хойш эхлэх тайлант хугацааны эхнээс худалдан авалтад дагаж мөрдөнө).
- НББОУС 1 ба НББОУС 8-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд – “Материаллаг байдлын тодорхойлолт” (2018 оны 10-р сарын 31-ний өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс эхлэх ба түүнээс хойших тайлант хугацаанд дагаж мөрдөнө).
- Зах зээлийн жишиг хүүгийн шинэчлэл - СТОУС 9, НББОУС 39 ба СТОУС 7-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд (2019 оны 9-р сарын 26-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс эхлэх ба түүнээс хойших тайлант хугацаанд дагаж мөрдөнө).

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд

2021 оны 01 сарын 01-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд заавал мөрдөх стандартууд ба тайлбарууд шинээр батлагдаж, хэвлэн нийтлэгдсэн ба эдгээрийг Банк хугацаанаас нь өмнө хэрэгжүүлж эхлээгүй.

СТОУС 17 Даатгалын гэрээнүүд (2017 оны 05 сарын 18-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2021 оны 01 сарын 01-ний өдрөөс эхлэх ба түүнээс хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). СТОУС 17 нь СТОУС 4-ыг орлосон бөгөөд практикт хэрэглэгдэж байгаа даатгалын гэрээний нягтлан бодох бүртгэлийг хөтөлж хэрэгжүүлэхийг компаниудад олгосон. Үүний үр дүнд ижил төрлийн даатгалын компаниудаас бусад тохиолдолд санхүүгийн гүйцэтгэлийг зэрэгцүүлэн харьцуулахад хөрөнгө оруулагч нарт хэцүү байсан. СТОУС 17 нь даатгагчийн эзэмшиж байгаа давхар даатгалын гэрээг хамруулсан даатгалын бүх төрлийн гэрээнүүдийг тайлбарлах нэг зарчимд суурилсан стандарт юм. Стандарт нь групп даатгалын гэрээнүүдийн хэмжигдэхүүн, хүлээн зөвшөөрөлтийг шаарддаг: (i) мөнгөн гүйлгээний гүйцэтгэлийн талаарх бэлэн байгаа бүх мэдээллүүдийг зах зээлийн мэдээлэлд нийцэхүйц байдлаар нэгтгэсэн ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний эрсдэлд тохируулагдсан өнөөгийн үнэ цэнэ (гүйцэтгэлийн мөнгөн гүйлгээ): нэмэх (хэрэв энэ үнэ өр төлбөр бол) эсвэл хасах (хэрэв энэ үнэ хөрөнгө бол) (ii) гэрээний хэрэгжээгүй ашгийг харуулсан дүн (гэрээт үйлчилгээний ашиг). Даатгагч нь даатгалын гэрээний хугацаанд даатгалын бүлэг гэрээний ашгийг хүлээн зөвшөөрч, эрсдэлээс чөлөөлөгдөнө. Хэрэв бүлэг гэрээнүүд алдагдалд хүрэх эсвэл алдагдал гарвал аж ахуйн нэгж нь алдагдлыг нэн даруй хүлээн зөвшөөрөх болно. Банкны хувьд одоогийн байдлаар шинэ стандартын санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

СТОУС 17 болон СТОУС 4-т орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд (2020 оны 6-р сарын 25-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2023 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

хугацаанд дагаж мөрдөнө). Нэмэлт өөрчлөлтөнд СТОУС 17-ийн хэрэгжилтийг хөнгөвчлөх, стандартын зарим шаардлагыг хялбаршуулах, стандартын шилжилтэд чиглэсэн хэд хэдэн тодруулга орсон. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь СТОУС 17-ийн холбогдох найман хэсэгт хамаарах бөгөөд эдгээр нь стандартын үндсэн зарчмуудыг өөрчлөх зорилгогүй болно. СТОУС 17-т дараах нэмэлт өөрчлөлтүүд оров:

- Хүчин төгөлдөр огноо: СТОУС 17-г дагаж мөрдөх хугацааг (нэмэлт өөрчлөлтийг оруулаад) 2023 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд болгож хоёр жилээр хойшлуулсан; мөн СТОУС 4-т СТОУС 9-ийг хэрэглэхээс түр хугацаагаар чөлөөлөхөөр тогтоосон хугацааг мөн 2023 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаа хүртэл хойшлуулсан.

- Даатгалаар олж авсан мөнгөн гүйлгээний хүлээгдэж буй нөхөн төлбөр: Байгууллага нь худалдан авалтын зардлын тодорхой хэсгийг холбогдох хүлээгдэж буй гэрээний шинэчлэлд хуваарилах, гэрээний хугацааг сунгах хүртэл уг зардлыг хөрөнгө гэж хүлээн зөвшөөрөх шаардлагатай. Аж ахуйн нэгжүүд тайлант хугацаа бүрд хөрөнгийн нөхөн төлөгдөх байдлыг үнэлж, санхүүгийн тайлангийн тодруулгад тухайн хөрөнгийн талаар тодорхой мэдээлэл өгөх ёстой.

- Хөрөнгө оруулалтын үйлчилгээнд хамаарах гэрээний үйлчилгээний ахуйц ашиг: Даатгалын хамрагдалт нөхөн төлбөр болон хөрөнгө оруулалтын үйлчилгээний ашгийн хэмжээ, хүлээгдэж буй хугацааг харгалзан хувьсах төлбөрийн аргачлалын дагуу гэрээний хувьд болон ерөнхий загварын дагуу 'хөрөнгө оруулалт буцаах үйлчилгээ' -тэй бусад гэрээний хувьд даатгалын төлбөрийн нэгжийг тодорхойлсон байх ёстой. Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаатай холбоотой зардлыг аж ахуйн нэгж даатгуулагчийн даатгалд хамрагдахаас авах үр ашгийг дээшлүүлэх зорилгоор ийм үйл ажиллагаа явуулдаг бол даатгалын гэрээний хүрээнд мөнгөн гүйлгээнд оруулах ёстой.

Байгуулсан давхар даатгалын гэрээ - алдагдлыг нөхөн төлүүлэх: Аж ахуйн нэгж алдагдалтай даатгалын гэрээний бүлгийг анх хүлээн зөвшөөрсөн, эсвэл алдагдалтай гэрээг бүлэгт нэмж тооцсоны улмаас үүссэн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөх үед аж ахуйн нэгж нь холбогдох давхар даатгалын гэрээний үйлчилгээний ахуйц ашгийг тохируулж, байгуулсан давхар даатгалын гэрээний олзыг хүлээн зөвшөөрөх ёстой. Давхар даатгалын гэрээнээс үүссэн хохирлын хэмжээг үндсэн даатгалын гэрээнүүд дээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн алдагдал болон аж ахуйн нэгжийн байгуулсан давхар даатгалын гэрээнээс нөхөн төлүүлэхээр төлөвлөж байгаа даатгалын гэрээний шаардлагын хувийг үржүүлж тооцно. Энэхүү шаардлага нь байгуулсан давхар даатгалын гэрээг үндсэн даатгалын гэрээний дагуу үүссэн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөхөөс өмнө эсвэл үүнтэй нэгэн зэрэг хүлээн зөвшөөрсөн тохиолдолд л хамаарна.

- Бусад нэмэлт өөрчлөлтүүд: Бусад нэмэлт өөрчлөлтүүд нь зарим зээлийн картын (эсвэл үүнтэй төстэй) гэрээнүүд, зарим зээлийн гэрээний хүрээг хассан; даатгалын гэрээний хөрөнгө, өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд бүлгүүдийн оронд багцад тусгах; эзэмшиж буй давхар даатгалын гэрээ ба үүсмэл санхүүгийн бус хэрэглүүрийг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр тооцсон санхүүгийн эрсдэлийг бууруулах үед эрсдэлийг бууруулах хувилбарыг хэрэглэх боломжтой байдал; СТОУС 17-г хэрэглэхдээ өмнөх, явцын санхүүгийн тайланд хийгдэх бүртгэлийн тооцоог өөрчлөх нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын сонголт; даатгалын гэрээний нөхцөлийн дагуу даатгуулагчдаас тусгайлан авах ёстой орлогын албан татварын төлбөр, орлогыг гүйцэтгэлийн мөнгөн гүйлгээнд хамруулах; сонгосон шилжилтийн хөнгөлөлтүүд болон бусад жижиг нэмэлт өөрчлөлтүүд. Банкны хувьд одоогийн байдлаар шинэ стандартын санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

СТОУС 10 болон НББОУС 28-д орсон нэмэлт өөрчлөлтүүд – Хөрөнгө оруулагч, түүний хараат компани болон хамтарсан үйлдвэрийн хооронд хөрөнгө борлуулах болон хөрөнгө оруулах (2014 оны 09 сарын 11-нд батлагдсан ба НББОУС-ын зөвлөлөөс заасан хугацаанаас хойших тайлант хугацаануудад дагаж мөрдөнө). Хөрөнгө оруулагч, түүний хараат компани болон хамтарсан үйлдвэрийн хооронд хөрөнгө борлуулах болон хөрөнгө оруулах ажил гүйлгээг хэрхэн бүртгэх талаар СТОУС 10 болон НББОУС 28-д ялгаатай байдлаар тусгасан байдлыг арилгахад чиглэгдсэн. Өөрчлөлтийн үр дүнд хөрөнгө борлуулах эсвэл хөрөнгө оруулах ажил гүйлгээ нь бизнесийн шинж чанартай бол олз, гарзыг нийт дүнгээр хүлээн зөвшөөрнө гэж заасан. Бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглагддаггүй хөрөнгийг хараат компани эзэмшиж байсан ч хөрөнгө борлуулах болон хөрөнгө оруулах ажил гүйлгээний олз, гарзыг хэсэгчлэн хүлээн зөвшөөрнө. Банкны хувьд одоогийн байдлаар шинэ стандарт, нэмэлт өөрчлөлтүүдийн санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

Өр төлбөрийг урт болон богино хугацаатайгаар нь ангилах - НББОУС 1-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд (2020 оны 1-р сарын 23-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд дагаж мөрдөнө). Энэхүү хязгаарлагдмал хүрээнд хийсэн нэмэлт өөрчлөлтүүд нь өр төлбөрийг тайлант хугацааны эцэст байгаа эрхээс нь хамааруулан богино хугацаатай эсвэл урт хугацаатай гэж ангилдаг. Тайлант хугацааны эцэст аж ахуйн нэгж төлбөр тооцоогоо хамгийн багадаа арван хоёр сараар хойшлуулах бодит эрхтэй бол өр төлбөр нь урт хугацаатай байдаг. Стандарт нь нөхцөл болзолгүй байх ийм эрхийг шаардахгүй. Дараа нь төлбөр тооцоог хойшлуулах эрхээ хэрэгжүүлэх талаарх удирдлагын хүлээлт нь өр төлбөрийн ангилалд нөлөөлөхгүй болно. Хойшлуулах эрх нь аж ахуйн нэгж зөвхөн тайлант хугацааны эцэст холбогдох аливаа нөхцөлийг хангасан л бол үүсдэг. Тайлант хугацаа дууссаны дараа зээлдүүлэгч уг нөхцөлөөс татгалзсан ч гэсэн тайлангийн өдөр болон түүнээс өмнө нөхцөл зөрчигдсөн тохиолдолд өр төлбөрийг богино хугацаатай гэж үзнэ. Харин эсрэгээр, зээлийн гэрээний шалгуурыг зөвхөн тайлант өдрөөс хойш зөрчсөн тохиолдолд зээлийг урт хугацаатай гэж ангилдаг. Мөн нэмэлт өөрчлөлтөнд компанийн өр төлбөрийг өөрийн хөрөнгө болгон хөрвүүлэх замаар барагдуулж болох ангиллын шаардлагыг тодруулж өгсөн. 'Төлбөр тооцоо' гэдэг нь өр төлбөрийг бэлэн мөнгө, эдийн засгийн үр өгөөжийг агуулсан бусад эх үүсвэр эсвэл аж ахуйн нэгжийн өөрийн өмчийн хэрэглүүрээр төлж барагдуулахыг илэрхийлдэг. Өмчийн хэрэглүүрт хөрвүүлж болох хөрвөх хэрэглүүрүүдийн хувьд үл хамаарах тохиолдол байдаг. Тэр тохиолдол нь зөвхөн хөрвүүлэлтийн сонголтыг өөрийн хөрөнгийн хэрэглүүр гэж санхүүгийн нийлмэл хэрэглүүрийн тусдаа бүрэлдэхүүн хэсэг болгон ангилдаг хэрэглүүрүүдийн хувьд л ашиглах юм. Банкны хувьд одоогийн байдлаар нэмэлт өөрчлөлтийн санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Өр төлбөрийг урт болон богино хугацаатайгаар нь ангилах, дагаж мөрдөх хугацааг хойшлуулах - НББОУС 1-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд (2020 оны 7-р сарын 15-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2023 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд дагаж мөрдөнө). НББОУС 1-т өр төлбөрийг урт болон богино хугацаатай гэж ангилах нэмэлт өөрчлөлтийг 2020 оны 1-р сард гаргасан бөгөөд анхны дагаж мөрдөх хүчинтэй хугацааг 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болгон тогтоосон байсан. Гэсэн хэдий ч Ковид-19 цар тахлын улмаас дагаж мөрдөх хугацааг нэг жилээр хойшлуулж, аж ахуй нэгжүүдэд шинэчилсэн стандартаас үүдэн ангиллын өөрчлөлтийг хэрэгжүүлэх цаг хугацааг олгох шийдвэр гаргасан. Банкны хувьд одоогийн байдлаар нэмэлт өөрчлөлтийн санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Зориулалтын ашиглалтын өмнөх орлого, алдагдалтай гэрээ – гэрээ гүйцэтгэлийн өртөг, үзэл баримтлалын хамрах хүрээний мэдээлэл - НББОУС 16, НББОУС 37, СТОУС 3-т оруулсан хязгаарлагдахцар хүрээний нэмэлт өөрчлөлт, СТОУС-д 2018-2020 оны хооронд хийгдсэн жил тутмын сайжруулалт - СТОУС 1, СТОУС 9, СТОУС 16 ба НББОУС 41-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд (2020 оны 5-р сарын 14-ний өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд дагаж мөрдөнө). НББОУС 16-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт нь аж ахуйн нэгжийг хөрөнгөө зориулалтын дагуу ашиглахад бэлтгэж байх хугацаанд үйлдвэрлэсэн эд зүйлийг борлуулснаас олсон орлогыг үндсэн хөрөнгийн өртгөөс хасахыг хориглодог. Ийм эд зүйлийг борлуулсны орлогыг, түүнийг үйлдвэрлэх зардлын хамт яг тэр хугацаанд нь ашиг алдагдалд бүртгэнэ. Байгууллага эдгээр эд зүйлийн зардлыг хэмжихдээ НББОУС 2-ыг ашиглана. Зориулалтын дагуу ашиглахад бэлэн биш тул шалгагдаж буй хөрөнгийн элэгдлийг оруулахгүй. НББОУС 16-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр аж ахуйн нэгж хөрөнгийн техникийн болон биет гүйцэтгэлийг үнэлэхдээ 'хөрөнгө хэвийн ажиллаж байгаа эсэхийг шалгаж байгааг' тодруулж өгсөн. Хөрөнгийн санхүүгийн гүйцэтгэл нь энэхүү үнэлгээнд хамааралгүй болно. Тиймээс хөрөнгө нь удирдлагаас хүлээгдэж буй үйл ажиллагааны гүйцэтгэлийн түвшинд хүрэхээс өмнө менежментийн төлөвлөсний дагуу үйл ажиллагаа явуулж, элэгдэл тооцогдох боломжтой байж болно.

НББОУС 37-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр 'гэрээг биелүүлэхэд шаардагдах өртөг зардал' гэсэн ойлголтыг тодруулж өгсөн. Нэмэлт өөрчлөлтөөр гэрээг хэрэгжүүлэх шууд зардал нь уг гэрээний биелэлтийн нэмэгдэл зардал, гүйцэтгэлтэй шууд холбоотой бусад зардлын хуваарилалт зэргийг багтаасан болохыг тайлбарлав. Нэмэлт өөрчлөлтөөр, алдагдалтай гэрээний талаар тусдаа нөөц байгуулахаас өмнө тухайн гэрээнд зориулагдсан хөрөнгөөс илүүтэйгээр гэрээний үүргийг гүйцэтгэхэд ашиглагдсан хөрөнгийн аливаа үнэ цэнийн бууралтын гарзыг аж ахуйн нэгж хүлээн зөвшөөрч байгааг тодруулсан болно.

Бизнесийн нэгдэлд хөрөнгө, өр төлбөрийг юу бүрдүүлэх талаарх ойлголтыг тодорхойлох зорилгоор СТОУС 3-т 2018 оны санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын хүрээг үндэслэн нэмэлт өөрчлөлт

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлт хийхээс өмнө СТОУС 3 нь 2001 оны санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын хүрээг үндэслэж байсан. Мөн өр төлбөр ба болзошгүй өр төлбөрийн талаар СТОУС 3-т шинэ үл хамаарах тохиолдол нэмж оруулсан. Энэхүү үл хамаарах тохиолдол нь зарим төрлийн өр төлбөр ба болзошгүй өр төлбөрийн хувьд СТОУС 3-ыг хэрэглэж буй аж ахуйн нэгж нь 2018 оны үзэл баримтлалын хүрээг биш харин НББОУС 37 эсвэл СТОУС 21-ийг дагаж мөрдөх ёстойг зааж өгсөн болно. Энэхүү шинэ үл хамаарах тохиолдолгүйгээр аж ахуйн нэгж НББОУС 37-д заасны дагуу хүлээн зөвшөөрөхгүй байсан бизнесийн нэгдлийн зарим өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөх байсан. Тиймээс шууд худалдан авалтын дараа тухайн байгууллага ийм өр төлбөрийг үл хүлээн зөвшөөрөх бөгөөд эдийн засгийн ашгийг харуулаагүй олзыг хүлээн зөвшөөрөх ёстой. Түүнчлэн худалдан авагч нь НББОУС 37-д тодорхойлсон болзошгүй хөрөнгийг худалдан авах өдөр хүлээн зөвшөөрөх ёсгүй гэдгийг тодруулсан.

СТОУС 9-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр санхүүгийн өр төлбөрийг үл хүлээн зөвшөөрөх 10% -ийн тестэнд аль төлбөрийг оруулах ёстойг тайлбарласан. Зардал эсвэл төлбөрийг гуравдагч этгээд эсвэл зээлдүүлэгчид төлж болно. Нэмэлт өөрчлөлтийн дагуу гуравдагч этгээдэд төлсөн зардал, төлбөрийг 10% -ийн тестэнд хамруулахгүй болно.

СТОУС 16-тай холбогдох дагалдах жишээ 13-т түрээслүүлэгчээс түрээсийн нөхцөлийг сайжруулахтай холбоотой төлбөрийн тайлбарыг хасч нэмэлт өөрчлөлт оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлт оруулсан шалтгаан нь түрээсийн урамшууллын бүртгэлийн талаарх ойлгомжгүй байдал үүсэхээс сэргийлэх явдал юм.

СТОУС 1 нь охин компани нь толгой компаниасаа арай сүүлд СТОУС-ыг нэвтрүүлдэг бол чөлөөлөлтийг зөвшөөрдөг. Нэгтгэх процедур болон толгой компани нь охин компани худалдаж авсан бизнесийн нэгдлийн үр нөлөөний талаар тохируулга хийгдээгүй бол охин компани нь хөрөнгө, өр төлбөрөө толгой компанийн СТОУС-д шилжсэн огноог үндэслэн толгой компанийнхаа нэгтгэсэн санхүүгийн тайланд тусгах байсантай адил дансны үнээр хэмжих боломжтой. Энэхүү СТОУС 1-ээс чөлөөлөгдсөн байгууллагууд толгой компанийн СТОУС-д шилжсэн огноог үндэслэн толгой компанийн тайлагнасан дүнг ашиглан хөрвүүлэлтийн хуримтлагдсан зөрүүг хэмжих боломжийг олгох үүднээс СТОУС 1-т нэмэлт өөрчлөлт оруулсан. СТОУС 1-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт нь анх удаа стандартыг хэрэглэгчдэд зардлыг бууруулах зорилгоор хөрвүүлэлтийн хуримтлагдсан зөрүүтэй холбоотой дээрх чөлөөлөлтийн талаар өргөжүүлж өгсөн. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь СТОУС 1-ийн чөлөөлөлттэй адил чөлөөлөгдсөн хараат компаниуд болон хамтарсан компаниудад хамаарна.

НББОУС 41-ийн дагуу бодит үнэ цэнийг хэмжихдээ аж ахуйн нэгжүүд татвар ногдуулах зорилгоор мөнгөн гүйлгээг хасах шаардлагыг хассан болно. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь татварын дараах байдлаарх хорогдуулсан мөнгөн гүйлгээг стандартын шаардлагад нийцүүлэх зорилготой юм. Банкны хувьд одоогийн байдлаар нэмэлт өөрчлөлтийн санхүүгийн тайланд үзүүлэх нөлөөллийг судалж байгаа.

Зах зээлийн жишиг хүүгийн шинэчлэл (IBOR) - СТОУС 9, НББОУС 39, СТОУС 7, СТОУС 4 ба СТОУС 16-д оруулсан 2-р үе шатны нэмэлт өөрчлөлтүүд (2020 оны 8-р сарын 27-ны өдөр батлагдан гарсан бөгөөд 2021 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант хугацаанд дагаж мөрдөнө). 2-р үе шатны нэмэлт өөрчлөлтөөр шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх явцад гарч буй асуудлууд, тэр дундаа нэг жишиг хувилбарыг өөр жишиг хувилбараар орлуулах асуудлыг оруулсан болно. Нэмэлт өөрчлөлт нь дараах чиглэлийг хамарна:

- IBOR-ийн шинэчлэлийн үр дүнд гэрээний дагуу бий болсон мөнгөн гүйлгээг тодорхойлох суурьт гарсан өөрчлөлтийн нягтлан бодох бүртгэл: Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэж буй хэрэглүүрийн хувьд нэмэлт өөрчлөлтүүд нь практик үндэслэлээр аж ахуйн нэгжүүдээс зах зээлийн жишиг хүүгийн шинэчлэлийн үр дүнд гэрээний дагуу бий болсон мөнгөн гүйлгээг тодорхойлох суурьт гарсан өөрчлөлтийг тооцоолох СТОУС 9-ийн В5.4.5 дахь хэсгийн удирдамжийг ашиглан үр ашигт хүүгийн хэмжээг шинэчлэн тогтоохыг шаарддаг. Үүний үр дүнд шууд ашиг, алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөхгүй. Энэхүү практик аргачлал нь зөвхөн дээрх өөрчлөлтөд хамааралтай бөгөөд зөвхөн IBOR-ийн шинэчлэлийн шууд үр дагаварт хамааралтай байх нөхцөлд л хэрэгжих бөгөөд шинэ суурь нь эдийн засгийн хувьд өмнөх суурьтай адил тэнцүү байх ёстой. СТОУС 9-ээс түр чөлөөлөх журмыг хэрэгжүүлж буй даатгагчид мөн ижил практик аргачлалыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Зах зээлийн жишиг хүүгийн шинэчлэл хийсний үр дүнд түрээсийн төлбөрийг тодорхойлох суурийг өөрчилсөн түрээсийн өөрчлөлтийг нягтлан бодох бүртгэлд хамруулахдаа түрээслэгчдээс үүнтэй ижил практик аргачлалыг ашиглахыг шаардах гэж СТОУС 16-д нэмэлт өөрчлөлт оруулсан.

6 Нягтлан бодох бүртгэлийн шинээр батлагдсан мэдэгдлүүд (үргэлжлэл)

- Хеджийн харилцаанд гэрээний дагуу тогтоогдоогүй эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд үзүүлэх 1-р үе шатны хөнгөлөлтийн дуусах огноо: 2-р шатны нэмэлт өөрчлөлт нь аж ахуйн нэгжээс гэрээний дагуу тогтоогдоогүй эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсэгт өөрчлөлт оруулах эсвэл хеджийн харилцаа цуцлагдахын аль эрт тохиолдсон үед нь 1-р шатны хөнгөлөлтийг гэрээний дагуу тогтоогдоогүй эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсэгт хэрэглэхийг гүйцээх горимын дагуу зогсоохыг шаарддаг.
- Хеджийн нягтлан бодох бүртгэлийн тодорхой шаардлагыг хэрэгжүүлэхээс түр хугацаанд үл хамаарах тохиолдлууд: 2-р үе шатны нэмэлт өөрчлөлт нь IBOR-ийн шинэчлэлээс шууд хамааралтай хеджийн харилцаанд НББОУС 39 ба СТОУС 9-ийн хеджийн нягтлан бодох бүртгэлийн тодорхой шаардлагуудыг хэрэглэх түр зуурын нэмэлт хөнгөлөлт үзүүлдэг.
- Зах зээлийн жишиг хүүгийн шинэчлэлтэй холбоотой СТОУС 7-ын нэмэлт тодруулга: Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь дараах зүйлсийг тодруулахыг шаарддаг: (i) аж ахуйн нэгж жишиг хүүгийн өөр хувилбарт шилжих шилжилтийг хэрхэн удирдаж байгаа, түүний явц, шилжилтээс үүсэх эрсдэл; (ii) жишиг хүүгийн томоохон үзүүлэлтээр салган задалсан, гүйлгээ хийгдээгүй үүсмэл болон үүсмэл бус хөрөнгийн талаарх тоон мэдээлэл; (iii) IBOR-ийн шинэчлэлийн үр дүнд эрсдэлийн удирдлагын стратегид гарсан аливаа өөрчлөлтийн тайлбар.

Дээр дурдсанаас бусад тохиолдолд шинэ стандартууд болон өөрчлөлтүүд нь Банкны санхүүгийн тайлангуудад томоохон нөлөө үзүүлэхгүй болно.

7 Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө	126,009,968	104,767,167
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	435,249,989	1,005,485,340
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө	561,259,957	1,110,252,507

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгөн (заавал байлгах нөөцөөс бусад) хөрөнгө нь барьцаа хөрөнгөөр баталгаажуулаагүй. 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тулгуурлан Монголбанкн дахь харилцах дансны зээлжих чанар нь “Хангалттай” бөгөөд Монголбанк нь Мүүди’с-ийн В3 үнэлгээтэй байсан.

Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгөн (заавал байлгах нөөцөөс бусад) хөрөнгийн валют, хүү болон дуусах хугацааны шилжилгээг Тодруулга 35-аас үзнэ үү.

Мөнгөн гүйлгээний тайланд тусгагдсан мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 7)	561,259,957	1,110,252,507
Гурван сараас бага хугацаатай Монголбанкны үнэт цаас (Тодруулга 10)	1,096,937,280	168,951,043
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө (Тодруулга 9)	288,589,932	186,176,505
Нийт мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	1,946,787,169	1,465,380,055

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн үлдэгдэл нь 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар “1-р үе шат”-д байна. Эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөнд ямар нэгэн зээлжих зэрэглэлийн санг хүлээн зөвшөөрөөгүй. ХБЗА-ын тооцоололд ашиглагдсан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 35-аас үзнэ үү.

8 Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	243,458,197	291,911,405
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	243,458,197	291,911,405

Банк нь Төв Банк буюу Монголбанкн дахь харилцах дансандаа Монголбанкнаас тавьдаг шаардлагын дагуу зайлшгүй байлгах нөөцийг байршуулдаг. Төв Банкн дахь байршуулдаг хөрөнгийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн төгрөгийн хувьд 8.5%-аас багагүй, бусад валютын хувьд 15.0%-аас багагүй (2019: төгрөгийн хувьд 10.5%, валютын хувьд 15%) байдаг.

8 Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц (үргэлжлэл)

Монголбанкны 2018 оны 3-р сарын 29-ний өдрийн тогтоолын дагуу Банк тайлант хугацаанд заавал байлгах нөөцийн 50 хувийг хангадаг. 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлд тулгуурлан Монголбанкн дахь харилцах дансны зээлжих чанар нь “Хангалттай” бөгөөд 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хугацаа хэтрээгүй ба үнэ цэнэ нь буураагүй. Ирээдүйд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор заавал байлгах нөөц нь 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар “1-р үе шат”-д байна. Эдгээр үлдэгдлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь бага хэмжээтэй тул Банк ямар нэгэн зээлийн эрсдэлийн санг хүлээн зөвшөөрөөгүй. ХБЗА–ын тооцоололд ашигласан өгөгдөл, таамаглал болон тооцооллын аргачлалыг Тодруулга 35-аас үзнэ үү.

9 Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Бусад банкууд дахь харилцах данс		
Гадаад	272,238,403	175,105,319
Дотоод	2,686,086	10,776,841
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө		
Дотоод	3,653,594	294,345
Гадаад	10,011,849	-
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаатай байршуулсан хөрөнгө	984,554,529	720,388,204
Нийт бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	1,273,144,461	906,564,709

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар бусад банкуудад байршуулсан 3 сараас их хугацаатай хөрөнгөнд 1 жилээс 5 жилийн хугацаатай харилцах дансууд багтсан. 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хөрөнгийн томоохон өсөлт нь гадаадын санхүүгийн байгууллагад 136,000 доллар шинээр байршуулсантай холбоотой бөгөөд үүнийг тухайн байгууллагаас авсан зээлтэй холбоотой барьцаанд байршуулсан болно. (Тодруулга 22-ыг үзнэ үү).

2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар эрсдэлийн зэрэглэлд үндэслэн хийсэн бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлийн чанарын шинжилгээ болон хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийн алдагдлыг хэмжих зорилгоор бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийг 3 үе шаттайгаар үнэлсэн үнэлгээг дараах хүснэгтэд харуулав. Банкны хэрэглэсэн зээлийн эрсдэлийг зэрэглэх системийн тодорхойлолт, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн аргачлал, төлбөрийн чадваргүй болох үеийн болон SICR гэх зэргийн тодорхойлолтыг Тодруулга 35-аас харна уу.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2019 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
- Маш сайн	1,111,583,041	713,235,350
- Сайн	17,051,805	5,587,220
- Хангалттай	16,406,584	12,889,393
- Тусгай хяналттай	128,347,814	175,692,148
Нийт дансны үнэ	1,273,389,244	907,404,111
Зээлжих эрсдэлийн сан	(244,783)	(839,402)
Дансны үнэ	1,273,144,461	906,564,709

Бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийн валют, хүү болон дуусах хугацааны шинжилгээг Тодруулга 35-аас үзнэ үү.

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	1,242,830,827	169,387,815
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зайлшгүй хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	116,890,897	106,342,392
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	4,741,411	11,315,389
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(62,515)	(109,874)
Нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	1,364,400,620	286,935,722

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны томоохон өсөлт нь Монголбанкны үнэт цаасанд оруулсан нэмэлт хөрөнгө оруулалттай холбоотой юм.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зайлшгүй хэмжигдэх өрийн үнэт цаас</i>	<i>Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас</i>	Нийт
Монголбанкны үнэт цаас (a)	1,096,937,280	-	-	1,096,937,280
МИК бонд – давуу эрхтэй (b)	-	5,394,927	-	5,394,927
МИК бонд – энгийн эрхтэй (b)	-	111,495,970	-	111,495,970
Засгийн Газрын бонд (d)	145,893,547	-	4,741,411	150,634,958
2020 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (бодит үнэ цэнэ ба нийт дансны үнэ)	1,242,830,827	116,890,897	4,741,411	1,364,463,135
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	(62,515)	(62,515)
2020 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (дансны үнэ)	1,242,830,827	116,890,897	4,678,896	1,364,400,620

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зайлшгүй хэмжигдэх өрийн үнэт цаас	Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	Нийт
Монголбанкны үнэт цаас (a)	168,832,512	-	-	168,832,512
МИК бонд – энгийн эрхтэй (b)	-	106,342,392	-	106,342,392
Засгийн Газрын бонд (d)	555,303	-	11,315,389	11,870,692
2019 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (бодит үнэ цэнэ ба нийт дансны үнэ)	169,387,815	106,342,392	11,315,389	287,045,596
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	(109,874)	(109,874)
2019 оны 12 сарын 31-ээрх нийт өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (дансны үнэ)	169,387,815	106,342,392	11,205,515	286,935,722

(a) Монголбанкны үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас нь хөрвөх чадвартай болон “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” гэсэн бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

(b) МИК бонд

МИК бонд нь Банкнаас харилцагчдад олгосон ипотекийн зээлээр баталгааждаг ба ипотекийн зээлтэй ижил бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны ангилалд багтдаг. Банк нь ипотекийн зээлийг худалдах зорилгоор анх хүлээн зөвшөөрсөн. (Тодруулга 3.3.13-аас харна уу). Энэхүү бонд нь Тодруулга 3-т тодруулсны дагуу МИК-ОССК-ийн үнэт цаасжуулах ажил гүйлгээтэй холбоотой ипотекийн зээлээр баталгаажсан “Энгийн” болон “Давуу” эрхтэй үнэт цаас (ОСЗБҮЦ) юм.

Тодруулга 3-т тайлбарласны дагуу зөвхөн давуу эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөр бүрэн төлөгдсөн тохиолдолд энгийн эрхтэй үнэт цаасны үндсэн төлбөрийг авах боломжтой ба давуу эрхтэй үнэт цаас эзэмшигчид нь төлбөрийн хувьд давуу эрхтэй. МИК-ОССК-ийн цэвэр хөрөнгө нь дутагдсан тохиолдолд үүнийг давуу болон энгийн үнэт цаас эзэмшигчид хариуцна (төлбөр болон давуу эрхийн хувьтай тэнцүү хэмжээгээр).

(c) Засгийн Газрын бонд

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварыг хангах зорилгоор эзэмшиж буй “цуглуулах болон худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас юм.

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Зайлшгүй шаардлагаар бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Банк арилжааны ашиг олох зорилгоор эзэмшиж буй “хөрөнгийг худалдан борлуулах зорилгоор эзэмших” бизнес загвартай үнэт цаас юм. Анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед Банк Засгийн газрын бондыг ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнээр хүлээн зөвшөөрсөн. Энэхүү Засгийн газрын бонд нь бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэг бөгөөд зээлийн эрсдэлийн үнэ цэнийн бууралтыг мөн агуулна. Засгийн газрын бонд нь барьцаа хөрөнгөөр баталгааждаагүй.

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаасны дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2019 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Монголбанкны үнэт цаас		
- Хангалттай	1,097,569,862	168,951,043
Хасах нь: Бодит үнэ цэнийн бууралт	(632,582)	(118,531)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	1,096,937,280	168,832,512

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 3 сараас бага хугацаатай Монголбанкны үнэт цаас 1,097,569,862 мянган төгрөг (2019: 168,951,043 мянган төгрөг) байсан ба мөнгөн гүйлгээний тайлан (Тодруулга 7)-д тусгах зорилгоор мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгийн тодруулгад орсон.

Монголбанкны 28 хоногийн хугацаатай, 20,193,000 мянган төгрөгийн нэрлэсэн үнэ бүхий үнэт цаасыг Монголбанкт хийсэн Репо хэлцэлээр баталгаажуулсан болно. Тодруулга 23-ыг үзнэ үү.

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бондыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2019 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Засгийн Газрын бонд		
- Хангалттай	147,966,810	561,586
Хасах нь: Бодит үнэ цэнийн бууралт	(2,073,263)	(6,283)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	145,893,547	555,303

Дээрх хүснэгтэнд ашигласан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 35-аас харна уу.

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлийн эрсдэлийн сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас 2020 оны 01 сарын 01-нээрх	118,531	168,951,043
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөны өөрчлөлт:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	632,582	5,793,478,851
Данснаас хасагдсан	(118,531)	(4,864,860,032)
2020 оны 12 сарын 31-нээрх	632,582	1,097,569,862
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд 2020 оны 01 сарын 01-нээрх	6,283	561,586
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөны өөрчлөлт:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	2,066,980	349,703,413
Данснаас хасагдсан	-	(202,098,094)
Нийт дансны үнэ	2,073,263	148,166,905
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	-	(200,096)
2020 оны 12 сарын 31-нээрх	2,073,263	147,966,809

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлжих эрсдэлийн сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

	Зээлжих эрсдэлийн сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
<i>Мянган төгрөгөөр</i>		
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Монголбанкны үнэт цаас		
2019 оны 01 сарын 01-нээрх	1,110,022	366,256,329
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөны өөрчлөлт:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	118,531	4,055,601,043
Данснаас хасагдсан	(1,110,022)	(4,252,906,329)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх	118,531	168,951,043
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2019 оны 01 сарын 01-нээрх	5,029	542,973
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөны өөрчлөлт:</i>		
Шинээр үүссэн ба худалдан авсан	1,254	-
Нийт дансны үнэ	6,283	542,973
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлийн эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй өөрчлөлт:</i>		
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	-	18,613
2019 оны 12 сарын 31-нээрх	6,283	561,586

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)**Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас**

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	2019 оны 12 сарын 31 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Засгийн Газрын бонд		
- Хангалттай	4,741,411	11,315,389
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(62,515)	(109,874)
Дансны үнэ (бодит үнэ цэнэ)	4,678,896	11,205,515
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас (нийт дансны үнэ)	4,741,411	11,315,389
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(62,515)	(109,874)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас (дансны үнэ)	4,678,896	11,205,515

Дээрх хүснэгтэнд ашигласан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг Тодруулга 35-аас харна уу.

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлийн эрсдэлийн сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Зээлжих эрдэлийн сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2020 оны 01 сарын 01-нээрх	109,874	11,315,389
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөны өөрчлөлт:</i>		
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	20,589	-
Данснаас хасагдсан	(67,948)	(6,573,242)
Хуримтлагдсан хүү	-	(736)
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	(47,359)	(6,573,978)
2020 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өөрчлөлт	62,515	4,741,411

10 Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаасны зээлийн эрсдэлийн сан болон нийт дансны үнийн тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)	Дансны үнэ 1-р үе шат (12 сарын ХБЗА)
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Засгийн Газрын бонд		
2019 оны 01 сарын 01-нээрх	102,223	11,286,467
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөны өөрчлөлт:</i>		
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	7,651	-
Хуримтлагдсан хүү	-	28,922
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	109,874	11,315,389
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх Байгууллагын бонд		
2019 оны 01 сарын 01-нээрх	737,943	23,385,734
<i>Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөны өөрчлөлт:</i>		
Данснаас хасагдсан	(705,177)	(21,781,922)
Хуримтлагдсан хүү	(32,766)	(1,603,812)
Бусад хөдөлгөөн	-	-
Нийт тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан өөрчлөлт	-	-
2019 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өөрчлөлт	109,874	11,315,389

11 Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	12,283,858	6,977,881
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас	17,211,464	17,719,353
Нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	29,495,322	24,697,234

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас</i>	Нийт
Компанийн хувьцаа	17,211,464	12,283,858	29,495,322
2020 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	17,211,464	12,283,858	29,495,322

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалтын хэмжилт болон ангиллуудыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас</i>	<i>Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаас</i>	Нийт
Компанийн хувьцаа	17,719,353	6,977,881	24,697,234
2019 оны 12 сарын 31-нээрх нийт өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	17,719,353	6,977,881	24,697,234

(а) Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх компанийн хувьцаа нь Банк арилжаалах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй хувьцаа бөгөөд анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үед бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх ангиллын сонголтыг хийгээгүй.

Компанийн хувьцаа буюу хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй үнэт цаасны дийлэнх нь Монголын Хөрөнгийн Биржид бүртгэгдсэн “АПУ ХК” (“APU JSC”) болон Монголын Ипотекийн Корпорацид оруулсан хөрөнгө оруулалтын хувьцаануудаас бүрдэнэ. Эдгээр нь 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар тус бүр 15,304,300 мянган төгрөг, 1,270,304 мянган төгрөг (2019: 15,355,485 мянган төгрөг, 1,333,341 мянган төгрөг) байсан.

11 Өмчийн хэлбэрээр хөрөнгө оруулалт (үргэлжлэл)

(b) Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасны 12,283,858 мянган төгрөгийн хөрөнгө оруулалтыг хийсэн. Энэ ангиллын хөрөнгийг арилжаалж ашиг олох зорилгоор бус стратегийн ач холбогдол бүхий хөрөнгө оруулалт хэлбэрээр хийсэн. Богино болон дунд хугацаанд энэхүү хөрөнгө оруулалтыг худалдах төлөвлөгөө байхгүй.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	3,001,716,158 (160,124,524)	3,293,326,300 (121,193,516)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны дансны үнэ	2,841,591,634	3,172,132,784
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа /Орон сууцны зээл/ Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа /Байгууллагын зээл/	165,418,490 24,335,791	110,816,093 23,745,435
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,031,345,915	3,306,694,312

Банк Монголын ипотекийн корпорацид худалдах зээлийн багцтай ба уг багц нь СТОУС 9–ийн зээлийн хүү болон үндсэн төлбөр (ЗХҮТ)-ийн дагуу хорогдуулсан өртгөөр ангилах шаардлагыг хангаагүй. Иймд уг багцыг анхны хүлээн зөвшөөрсөн үнэлгээгээр “бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зөвшөөрөгдөх” ангилалд ангилсан. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх байгууллагын зээл нь өмнө нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр ангилалтай байсан. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар зөвшөөрөгдөх зээл ба урьдчилгааны эрсдэлийг тооцож хэмжилт хийсэн. Санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан дүн нь Банкны тооцооллоорх хүлээж болзошгүй хамгийн их зээлийн эрсдэл болно.

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэл болон зээлжих эрсдэлийн санг 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31–ний өдрөөр ангиллаар нь задлан доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31			2019 оны 12 сарын 31		
	Нийт дансны үнэ	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ	Нийт дансны үнэ	Зээлжих эрсдэлийн сан	Дансны үнэ
Байгууллагад олгосон зээл						
Бизнесийн зээл	1,264,717,264	(21,067,845)	1,243,649,419	1,412,247,654	(42,888,585)	1,369,359,069
Жижиг дунд бизнесийн зээл	690,021,507	(36,122,576)	653,898,931	703,654,824	(20,064,585)	683,590,239
Хувь хүнд олгосон зээл						
Хэрэглээний зээл	734,739,072	(94,985,139)	639,753,933	887,861,057	(55,036,115)	832,824,942
Орон сууцны зээл	312,238,315	(7,948,964)	304,289,351	289,562,765	(3,204,231)	286,358,534
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,001,716,158	(160,124,524)	2,841,591,634	3,293,326,300	(121,193,516)	3,172,132,784

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хуулийн этгээдэд олгосон зээлийн ангиллыг доор тайлбарлав:

- Бизнесийн зээл – Том аж ахуйн нэгжид стандарт нөхцөлийн дагуу олгосон зээл;
- Жижиг дунд бизнесийн зээл – Жижиг болон дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээл;
- Хэрэглээний зээл;
- Орон сууцны зээл.

2020 онд зах зээлийн хүүгээс багаар олгогдсон зээлүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөгдөх 922,974 мянган төгрөгийн (2019: 5,348,937 мянган төгрөг) алдагдлыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэл болон зээлжих эрсдэлийн санг тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд зээлээс ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Бизнесийн зээл								
2020 оны 01 сарын 01	4,853,248	2,261,756	35,773,581	42,888,585	838,752,587	321,364,372	252,130,695	1,412,247,654
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(284,134)	284,134	-	-	(35,930,304)	35,930,304	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(462,891)	(795)	463,686	-	(52,549,884)	(110,384,373)	162,934,257	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	2,615,190	3,186	61,454	2,679,830	305,315,502	38,354,716	133,350,395	477,020,613
Данснаас хасагдсан	(1,891,876)	(2,260,961)	(785,829)	(4,938,665)	(349,299,141)	(56,748,845)	(15,282,684)	(421,330,670)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтэд орсон өөрчлөлт	-	(283,616)	772,273	488,657	-	(1,933,277)	(63,440,040)	(65,373,317)
Хямдруулалт	-	270,395	638,653	909,048	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	-	19,279	2,756,712	2,775,991	-	2,335,286	6,375,618	8,710,905
Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	59,073,116	59,073,116	-	-	-	-
Бусад өөрчлөлт	583,066	469,266	4,951,207	6,003,539	(83,199,194)	(43,721,853)	18,202,993	(108,718,054)
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	559,355	(1,499,112)	67,931,272	66,991,515	(215,663,021)	(136,168,042)	242,140,540	(109,690,524)
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	-	-	(83,259,960)	(83,259,960)	-	-	(83,259,960)	(83,259,960)
Өмчлөх бусад хөрөнгө рүү шилжсэн	-	-	(6,267,340)	(6,267,340)	-	-	(13,900,000)	(13,900,000)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	83,292	6,166	625,587	715,045	37,159,938	12,957,680	9,202,476	59,320,094
2020 оны 12 сарын 31	5,495,895	768,810	14,803,140	21,067,845	660,249,504	198,154,010	406,313,750	1,264,717,264

2020 онд зах зээлийн хүүгээс багаар олгосон зээлүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөгдөх 922,974 мянган төгрөгийн алдагдлыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан ба энэ нь дээрх хүснэгтийн шинээр олгосон ба худалдан авсан хэсэгт багтсан. Удирдлагын дүгнэлтийг Тодруулга 3-аас харна уу.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт үлдэгдэл болон зээлжих эрсдэлийн санг тайлант хугацааны эхэн болон эцсийн үлдэгдлийн дэлгэрэнгүйг доорх хүснэгтэнд үзүүлэв:

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны үнэ			
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд зээлээс ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Бизнесийн зээл								
2019 оны 01 сарын 01	21,500,948	8,807,706	46,451,834	76,760,488	1,011,649,613	55,820,064	350,654,181	1,418,123,858
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	-	-	-	-	(23,081,929)	23,081,929	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	-	(14,071)	14,071	-	-	(737,627)	737,627	-
-12 сарын хугацаанд ХБЗА (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	-	-	-	-	-	-	-	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	-	-	-	-	26,000,776	(26,000,776)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	3,088,243	318,777	16,677,535	20,084,555	521,335,313	166,885,197	114,757,365	802,977,875
Данснаас хасагдсан	(8,845,814)	(587,475)	(1,260,406)	(10,693,695)	(424,470,206)	(20,358,465)	(109,476,030)	(554,304,701)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтэд орсон өөрчлөлт	(6,147,874)	1,936,586	16,389,165	12,177,877	(230,836,898)	104,846,594	92,167,048	(33,823,256)
Хямдруулалт	660,046	-	832,620	1,492,666	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	(2,369)	-	5,500	3,131	1,473,239	-	(2,718,059)	(1,244,820)
Зээлжих эрсдэлийн сан	-	25,513,022	69,927,094	95,440,116	-	-	-	-
Бусад өөрчлөлт	(5,213,046)	8,035	2,780,425	(2,424,584)	(12,703,131)	2,080,662	(43,445,597)	(54,068,066)
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	(16,460,814)	27,174,874	105,366,004	116,080,066	(168,283,612)	301,799,066	26,021,578	159,537,032
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	-	(33,719,182)	(115,675,648)	(149,394,830)	-	(33,719,182)	(115,675,648)	(149,394,830)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	(186,886)	(1,642)	(368,609)	(557,139)	(4,613,414)	(2,535,576)	(8,869,415)	(16,018,405)
2019 оны 12 сарын 31	4,853,248	2,261,756	35,773,581	42,888,585	838,752,584	321,364,372	252,130,698	1,412,247,654

2019 онд зах зээлийн хүүгээс багаар олгосон зээлүүдийн анхны хүлээн зөвшөөрөгдөх 5,348,937 мянган төгрөгийн алдагдлыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан ба энэ нь дээрх хүснэгтийн шинээр олгосон ба худалдан авсан хэсэгт багтсан. Удирдлагын дүгнэлтийг Тодруулга 3-аас харна уу.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт	Нийт дансны үнэ			Нийт
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)		1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Жижиг дунд бизнесийн зээл 2020 оны 01 сарын 01	2,340,345	778,844	16,945,396	20,064,585	492,018,337	43,602,419	168,034,068	703,654,824
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
Шилжилт:	(215,439)	215,439	-	-	(39,421,316)	39,421,316	-	-
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(588,376)	(601,895)	1,190,271	-	(74,371,370)	(27,992,370)	102,363,740	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	47,657	(47,657)	-	-	6,462,290	(4,385,626)	(2,076,664)	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)		265,996.53	(265,997)	-		4,674,234	(4,674,234)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	1,606,187	521,520	1,273,034	3,400,741	274,801,753	40,924,229	48,259,504	363,985,486
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	(722,729)	(109,951)	(2,804,108)	(3,636,788)	(210,133,302)	(7,141,327)	(23,392,570)	(240,667,199)
Данснаас хасагдсан	(11,984)	108,040	9,696,788	9,792,844	(1,062,252)	(8,543,403)	(12,521,361)	(22,127,016)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	-	131,498	2,358,438	2,489,936	-	-	-	-
Хямдруулалт	-	(562)	2,805,228	2,804,666	-	(48,526)	9,557,029	9,508,503
Хуримтлагдсан хүү	-	-	-	-	-	-	-	-
Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	38,057	38,057	-	-	-	-
Бусад өөрчлөлт	(322,562)	(118,670)	1,747,729	1,306,497	(59,290,737)	(1,410,796)	(71,195,943)	(131,897,476)
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	(207,246)	363,759	16,039,443	16,195,956	(103,014,934)	35,497,731	46,319,501	(21,197,702)
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	-	-	(273,409)	(273,409)	-	-	(273,409)	(273,409)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	19,597	-	115,847	135,444	2,953,905	251,128	4,632,761	7,837,794
2020 оны 12 сарын 31	2,152,696	1,142,603	32,827,277	36,122,576	391,957,308	79,351,278	218,712,921	690,021,507

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан				Нийт дансны үнэ			
--	-----------------------	--	--	--	-----------------	--	--	--

Голомт Банк ХХК

Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд – 2020 оны 12 дугаар сарын 31

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Жижиг дунд бизнесийн зээл								
2019 оны 01 сарын 01	4,053,895	280,435	51,963,818	56,298,148	510,808,326	12,980,965	151,061,939	674,851,230
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(93,683)	93,683	-	-	(12,581,081)	12,581,081	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(170,692)	(14,071)	184,763	-	(15,116,673)	(9,517,195)	24,633,868	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	200,856	(57)	(200,799)	-	614,772	(102,455)	(512,317)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	7,790	(7,790)	-	-	25,646	(25,646)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	1,935,074	622,249	1,182,258	3,739,581	375,659,580	28,421,557	30,296,242	434,377,379
Данснаас хасагдсан	(1,616,769)	(46,792)	(11,114,123)	(12,777,684)	(258,864,770)	(3,337,550)	(40,604,986)	(302,807,306)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	(1,182,433)	61,580	(589,522)	(1,710,375)	(65,282,217)	2,624,720	43,686,181	(18,971,816)
Хямдруулалт	247,703	648	2,585,206	2,833,557	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	(6,865)	(110)	128,300	121,325	(284,944)	(935)	5,291,155	5,005,276
Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	5,063,907	5,063,907	-	-	-	-
Бусад өөрчлөлт	(805,560)	(185,985)	(8,355,648)	(9,347,193)	(42,537,939)	(46,924)	(17,020,771)	(59,605,634)
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	(1,693,225)	498,756	(11,015,751)	(12,210,220)	(18,393,772)	30,647,945	45,743,726	57,997,899
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	-	-	(23,541,192)	(23,541,192)	-	-	(23,541,192)	(23,541,192)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	(20,323)	(347)	(461,481)	(482,151)	(396,220)	(26,489)	(5,230,404)	(5,653,113)
2019 оны 12 сарын 31	2,340,347	778,844	16,945,394	20,064,585	492,018,334	43,602,421	168,034,069	703,654,824

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт	Нийт дансны үнэ			Нийт
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн)		1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн)	

Голомт Банк ХХК

Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд – 2020 оны 12 дугаар сарын 31

		зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)			зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)		
Хэрэглээний зээл									
2020 оны 01 сарын 01	7,955,628	5,746,710	41,333,777	55,036,115	806,979,991	31,547,121	49,333,945	887,861,057	
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>									
Шилжилт:									
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(268,807)	268,807	-	-	(15,568,885)	15,568,885	-	-	
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(674,461)	(2,980,290)	3,654,751	-	(56,985,442)	(14,292,877)	71,278,319	-	
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	1,947,245	(1,444,848)	(502,397)	-	9,036,478	(8,457,884)	(578,594)	-	
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	29,920	(29,920)	-	-	56,747	(56,747)	-	
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	2,826,533	285,119	2,274,465	5,386,117	219,993,617	1,324,695	3,730,097	225,048,409	
Данснаас хасагдсан	(993,913)	(269,926)	(2,706,390)	(3,970,229)	(216,867,250)	(3,619,395)	(4,373,972)	(224,860,617)	
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	(1,782,210)	1,936,889	27,069,039	27,223,718	(2,152,652)	(3,209,680)	(13,336,956)	(18,699,288)	
Хямдруулалт	-	907,016	5,855,545	6,762,561	-	-	-	-	
Хуримтлагдсан хүү	-	80,494	6,264,077	6,344,571	-	3,423,903	7,089,241	10,513,144	
Тайлант жилд төлөгдсөн	28,314	11,919	(40,202)	31	-	-	-	-	
Зээлжих эрсдэлийн сан	1,290,939	(1,335,130)	(1,405,775)	(1,479,966)	(141,680,255)	(4,107,028)	(2,170,453)	(147,957,736)	
Бусад өөрчлөлт									
Тайлант хугацаанд дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	2,343,640	(2,510,031)	40,433,194	40,266,803	(204,224,389)	(13,312,634)	61,580,935	(155,956,088)	
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>									
Данснаас хасагдсан	(28,855)	(16,833)	(276,668)	(322,357)	(28,856)	(16,833)	(276,668)	(322,357)	
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	1,816	1,661	1,101	4,578	3,105,192	47,453	3,815	3,156,460	
2020 оны 12 сарын 31	10,272,229	3,221,507	81,491,403	94,985,139	605,831,938	18,265,107	110,642,027	734,739,072	

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт	Нийт дансны үнэ			Нийт
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)		1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Хэрэглээний зээл								
2019 оны 01 сарын 01	8,751,589	2,034,879	25,659,564	36,446,032	833,435,959	11,945,356	48,189,151	893,570,466
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(636,248)	636,248	-	-	(26,735,083)	26,735,083	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(914,144)	(918,332)	1,832,476	-	(22,744,138)	(5,020,437)	27,764,575	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	435,634	(299,481)	(136,153)	-	2,087,204	(1,867,264)	(219,940)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	11,526	(11,526)	-	-	18,832	(18,832)	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	1,930,878	686,015	1,427,199	4,044,092	326,148,211	6,027,333	1,764,176	333,939,720
Данснаас хасагдсан	(721,129)	(132,507)	(2,338,702)	(3,192,338)	(208,331,753)	(1,173,868)	(18,790,680)	(228,296,301)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	(415,706)	3,656,148	16,006,673	19,247,115	(565,724)	(4,590,347)	(4,698,166)	(9,854,237)
Хямдруулалт	1,029,950	28,488	2,125,892	3,184,330	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	(2,178)	(462)	1,627,750	1,625,110	(1,758,030)	(812)	1,404,396	(354,446)
Тайлант жилд төлөгдсөн	207,022	-	6,952,292	7,159,314	-	-	-	-
Зээлжих эрсдэлийн сан	(1,403,026)	94,467	1,006,906	(301,653)	(93,979,326)	(483,063)	6,777,658	(87,684,731)
Бусад өөрчлөлт								
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	(488,947)	3,762,110	28,492,806	31,765,969	(25,878,638)	19,645,458	13,983,187	7,750,005
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	(212,331)	(43,355)	(12,687,481)	(12,943,167)	(212,331)	(43,355)	(12,687,481)	(12,943,167)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	(7,698)	(6,924)	(218,098)	(232,720)	(365,001)	(338)	(150,908)	(516,247)
2019 оны 12 сарын 31	8,042,613	5,746,710	41,246,792	55,036,115	806,979,988	31,547,120	49,333,949	887,861,057

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт	Нийт дансны үнэ			Нийт
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн н дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)		1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Орон сууцны зээл 2020 оны 01 сарын 01	356,992	237,425	2,609,815	3,204,232	255,419,581	7,844,416	26,298,768	289,562,765
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(14,806)	14,806		-	(7,529,577)	7,529,577		-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(37,371)	(117,644)	155,015	-	(17,373,341)	(3,583,709)	20,957,050	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	95,793	(95,793)	-	-	3,356,160	(2,876,409)	(479,751)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу		-	-	-		-	-	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	683,676	39,769	8,086	731,531	86,859,750	1,339,810	1,292,942	89,492,502
Данснаас хасагдсан	(18,215)	(20,485)	(229,783)	(268,483)	(26,041,906)	(859,648)	(1,985,526)	(28,887,080)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	(114,267)	412,187	2,751,142	3,049,062	(468,791)	(235,264)	138,152	(565,903)
Хямдруулалт	-	39,219	276,672	315,891	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	-	13,136	271,417	284,553	-	1,059,943	611,152	1,671,095
Зээлжих эрсдэлийн сан	-	-	506	506	-	-	-	-
Бусад өөрчлөлт	538,762	(53,687)	175,943	661,018	(33,533,740)	(849,705)	(4,622,273)	(39,005,718)
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	1,133,572	231,508	3,408,998	4,774,078	5,268,555	1,524,595	15,911,746	22,704,896
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Данснаас хасагдсан	-	-	(29,345)	(29,345)	-	-	(29,346)	(29,346)
2020 оны 12 сарын 31	1,490,564	468,933	5,989,467	7,948,964	260,688,136	9,369,011	42,181,168	312,238,315

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

	Зээлжих эрсдэлийн сан			Нийт	Нийт дансны үнэ			Нийт
	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн н дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)		1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	
<i>Мянган төгрөгөөр</i>								
Орон сууцны зээл 2019 оны 01 сарын 01	350,927	120,955	2,923,728	3,395,610	225,292,664	2,651,487	15,677,891	243,622,042
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан хөдөлгөөн:</i>								
<i>Шилжилт:</i>								
- дуусах хугацааны турш (1-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу)	(28,074)	28,074	-	-	(5,079,126)	5,079,126	-	-
- зээлийн үнэ цэнэ буурсан (1 ба 2-р үе шатнаас 3-р үе шат уруу)	(11,941)	(105,221)	117,162	-	(5,957,589)	(1,758,769)	7,716,358	-
- 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (2 ба 3-р үе шатнаас 1-р үе шат уруу)	19,008	(6,830)	(12,178)	-	1,290,809	(734,743)	(556,066)	-
- 3-р үе шатнаас 2-р үе шат уруу	-	-	-	-	-	-	-	-
Шинээр олгосон ба худалдан авсан	233,788	138,042	5,322	377,152	126,152,396	2,490,337	264,608	128,907,341
Данснаас хасагдсан	(69,418)	(1,603)	(178,136)	(249,157)	(40,891,497)	(333,526)	(3,894,808)	(45,119,831)
Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн хэмжилтийн загварын таамаглалд орсон өөрчлөлт	(18,399)	26,578	558,504	566,683	(177,702)	(293,884)	(381,026)	(852,612)
Хямдруулалт	28,920	1,330	358,890	389,140	-	-	-	-
Хуримтлагдсан хүү	(466)	739	32,847	33,120	(879)	2,153	308,035	309,309
Зээлжих эрсдэлийн сан	(16,978)	(655)	13,521	(4,112)	(1,727,940)	105,255	297,594	(1,325,091)
Бусад өөрчлөлт	(130,226)	36,014	(1,209,847)	(1,304,059)	(40,675,694)	(573,807)	5,271,109	(35,978,392)
Тайлант хугацаан дахь зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулсан нийт хөдөлгөөн	6,215	116,469	(313,915)	(191,231)	32,932,777	3,982,142	9,025,804	45,940,723
<i>Тайлант хугацаанд нэмж байгуулсан зээлжих эрсдэлийн сангийн нөлөөг оруулаагүй хөдөлгөөн:</i>								
Гадаад валютын ханшийн зөрүү болон бусад өөрчлөлт	(148)	-	-	(148)	-	-	-	-
2019 оны 12 сарын 31	356,994	237,424	2,609,813	3,204,231	258,225,441	6,633,629	24,703,695	289,562,765

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2020 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
2020 оны 01 сарын 01-нээрх зээлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	42,888,585	20,064,585	55,036,115	3,204,231	121,193,516
Тайланд жилд байгуулсан сан	66,991,515	16,195,956	40,266,803	4,774,078	128,228,352
Өмчлөх бусад хөрөнгө рүү шилжсэн	(6,267,340)	-	-	-	(6,267,340)
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(83,259,960)	(273,409)	(322,357)	(29,345)	(83,885,071)
Ханшийн зөрүү	715,045	135,444	4,578	-	855,067
2020 оны 12 сарын 31-нээрх хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	21,067,845	36,122,576	94,985,139	7,948,964	160,124,524

2020 онд тодорхой зээлдэгчдийн хувьд нөхцөл байдал, ирээдүйн хүлээлт нь эерэгээр өөрчлөгдсөн тул Банк өмнө нь найдваргүй гэж үзэн данснаас хассан байсан 34,392,000 мянган төгрөгийг нөхөн төлүүлсэн.

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сангийн 2019 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
2019 оны 01 сарын 01-нээрх зээлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	76,760,488	56,298,148	36,446,032	3,395,610	172,900,278
Тайлант жилд байгуулсан сан	116,080,066	(12,210,220)	31,765,970	(191,231)	135,444,585
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(149,394,830)	(23,541,192)	(12,943,167)	-	(185,879,189)
Ханшийн зөрүү	(557,139)	(482,151)	(232,720)	(148)	(1,272,158)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын сан	42,888,585	20,064,585	55,036,115	3,204,231	121,193,516

Тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны алдагдлын сан нь олон хүчин зүйлээс хамааралтай байдаг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилтийн тайлбар нь Тодруулга 35 –д бичигдсэн болно. Гол өөрчлөлтүүдийг дор тайлбарлав:

- Зээлийн эрсдэл нь мэдэгдэхүйцээр өссөн (эсвэл буурсан) үе шат 1, 2 болон 3 хоорондын шилжилт эсвэл тайлант хугацаанд үнэ цэнэ буурсан, мөн 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал болон зээлийн нийт хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал хоорондын өсөлт (эсвэл бууралт);
- Тайлант жилд шинээр санхүүгийн хэрэглүүрийг хүлээн зөвшөөрснөөр нэмж байгуулсан сан, мөн тайлант жилд санхүүгийн хэрэглүүр хаагдсанаар буцаасан сан;
- Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын загварт ашиглагдаж эрсдэлийн параметрууд буюу дефолт болох магадлал, алдагдал хүлээх магадлал, дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдлүүд өөрчлөгдсөнөөр нөлөөлж буй хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал;
- Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн байдаг цаг хугацааны нөлөөнөөс үүссэн хорогдуулалтын хөнгөлөлт;
- Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн хөрөнгүүдийн ханшийн өөрчлөлт болон бусад өөрчлөлтүүд;
- Тайлант жилд сангаас хаасан хөрөнгүүдтэй холбоотой сан. Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлийн эрсдэлийн шинжилгээ болон байгуулсан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын санг дараах хүснэгтэнд үзүүлэв. Мөн доорх дансны үнэ нь Банкны хүлээж болзошгүй хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлжилтийн чанар нь 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дараах үзүүлэлттэй байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Бизнесийн зээл				
- Маш сайн	660,249,504	-	-	660,249,504
- Сайн	-	198,154,010	-	198,154,010
- Хангалттай	-	-	342,598,449	342,598,449
- Тусгай хяналттай	-	-	44,867,551	44,867,551
- Дефолт	-	-	18,847,750	18,847,750
Нийт дансны үнэ	660,249,504	198,154,010	406,313,750	1,264,717,264
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(5,495,895)	(768,810)	(14,803,140)	(21,067,845)
Дансны үнэ	654,753,609	197,385,200	391,510,610	1,243,649,419
Жижиг дунд бизнесийн зээл				
- Маш сайн	391,957,308	-	-	391,957,308
- Сайн	-	79,351,278	-	79,351,278
- Хангалттай	-	-	87,017,107	87,017,107
- Тусгай хяналттай	-	-	40,023,399	40,023,399
- Дефолт	-	-	91,672,415	91,672,415
Нийт дансны үнэ	391,957,308	79,351,278	218,712,921	690,021,507
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(2,152,696)	(1,142,603)	(32,827,277)	(36,122,576)
Дансны үнэ	389,804,612	78,208,675	185,885,644	653,898,931
Хэрэглээний зээл				
- Маш сайн	605,831,939	-	-	605,831,939
- Сайн	-	18,265,107	-	18,265,107
- Хангалттай	-	-	27,090,371	27,090,371
- Тусгай хяналттай	-	-	11,657,293	11,657,293
- Дефолт	-	-	71,894,362	71,894,362
Нийт дансны үнэ	605,831,939	18,265,107	110,642,026	734,739,072
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(10,272,229)	(3,221,507)	(81,491,403)	(94,985,139)
Дансны үнэ	595,559,710	15,043,600	29,150,623	639,753,933

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Орон сууцны зээл				
- Маш сайн	260,688,136	-	-	260,688,136
- Сайн	-	9,369,011	-	9,369,011
- Хангалттай	-	-	9,985,627	9,985,627
- Тусгай хяналттай	-	-	11,834,340	11,834,340
- Дефолт	-	-	20,361,201	20,361,201
Нийт дансны үнэ	260,688,136	9,369,011	42,181,168	312,238,315
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(1,490,564)	(468,933)	(5,989,467)	(7,948,964)
Дансны үнэ	259,197,572	8,900,078	36,191,701	304,289,351

Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны чанар нь 2019 оны 12 сарын 31–ний өдрөөр дараах үзүүлэлттэй байна:

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Бизнесийн зээл				
- Маш сайн	838,752,586	-	-	838,752,586
- Сайн	-	321,364,372	-	321,364,372
- Хангалттай	-	-	224,617,591	224,617,591
- Тусгай хяналттай	-	-	5,365,537	5,365,537
- Дефолт	-	-	22,147,568	22,147,568
Нийт дансны үнэ	838,752,586	321,364,372	252,130,696	1,412,247,654
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(4,853,248)	(2,261,756)	(35,773,581)	(42,888,585)
Дансны үнэ	833,899,338	319,102,616	216,357,115	1,369,359,069
Жижиг дунд бизнесийн зээл				
- Маш сайн	492,018,337	-	-	492,018,337
- Сайн	-	43,602,419	-	43,602,419
- Хангалттай	-	-	68,865,525	68,865,525
- Тусгай хяналттай	-	-	27,378,394	27,378,394
- Дефолт	-	-	71,790,149	71,790,149
Нийт дансны үнэ	492,018,337	43,602,419	168,034,068	703,654,824
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(2,340,345)	(778,844)	(16,945,396)	(20,064,585)
Дансны үнэ	489,677,992	42,823,575	151,088,672	683,590,239

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	2-р үе шат (зээлийн эрсдэл нь өссөн зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Хэрэглээний зээл				
- Маш сайн	806,979,991	-	-	806,979,991
- Сайн	-	31,547,121	-	31,547,121
- Хангалттай	-	-	5,399,039	5,399,039
- Тусгай хяналттай	-	-	7,154,440	7,154,440
- Дефолт	-	-	36,780,466	36,780,466
Нийт дансны үнэ	806,979,991	31,547,121	49,333,945	887,861,057
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(7,955,628)	(5,746,710)	(41,333,777)	(55,036,115)
Дансны үнэ	799,024,363	25,800,411	8,000,168	832,824,942
Орон сууцны зээл				
- Маш сайн	255,419,581	-	-	255,419,581
- Сайн	-	7,844,416	-	7,844,416
- Хангалттай	-	-	10,756,667	10,756,667
- Тусгай хяналттай	-	-	5,190,346	5,190,346
- Дефолт	-	-	10,351,755	10,351,755
Нийт дансны үнэ	255,419,581	7,844,416	26,298,768	289,562,765
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(356,992)	(237,425)	(2,609,814)	(3,204,231)
Дансны үнэ	255,062,589	7,606,991	23,688,954	286,358,534

Дээрх хүснэгтэнд ашиглагдсан зээлийн эрсдэлийн зэрэглэлийн тайлбарыг тодруулга 35-аас харна уу.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Зээлийн багцын эдийн засгийн төвлөрлийн эрсдэлийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31		2019 оны 12 сарын 31	
	Дүн	%	Дүн	%
Цалин, хэрэглээ	667,504,857	20.92%	791,226,907	23.08%
Бөөний болон жижиглэн худалдаа	535,026,489	16.76%	545,913,879	15.93%
Орон сууц, байрны засвар	477,656,805	14.97%	400,378,858	11.68%
Уул уурхай, хайгуул	426,436,540	13.36%	274,859,201	8.02%
Барилга	279,347,880	8.75%	422,582,398	12.33%
Боловсруулах үйлдвэр	275,620,815	8.64%	394,394,457	11.51%
Санхүү	169,129,530	5.30%	193,418,394	5.64%
Засвар үйлчилгээ	78,591,940	2.46%	48,673,118	1.42%
Тээвэр ба харилцаа холбоо	68,638,098	2.15%	106,902,945	3.12%
Авто машин	47,885,259	1.50%	66,336,919	1.94%
Зочид буудал, ресторан	35,289,107	1.11%	39,039,653	1.14%
Үл хөдлөх хөрөнгө	32,808,066	1.03%	21,790,854	0.64%
Хөдөө аж ахуй	20,937,472	0.66%	28,433,188	0.83%
Эрүүл мэнд	19,865,872	0.62%	25,476,334	0.74%
Гэр ахуйн цахилгаан бараа	17,374,134	0.54%	26,037,725	0.76%
Эрчим хүч, шатахуун	16,150,641	0.51%	17,297,396	0.50%
Боловсрол	13,070,122	0.41%	13,461,562	0.39%
Аялал жуулчлал	8,714,285	0.27%	8,135,169	0.24%
Нийгмийн халамж	919,383	0.03%	1,160,716	0.03%
Хувиараа эрхлэх аж ахуй	465,679	0.01%	509,752	0.01%
Олон нийтийн үйлчилгээ	37,465	0.00%	1,502,353	0.04%
Дэд бүтэц	-	0.00%	356,050	0.01%
Зээлжих эрсдэлийн сангаас өмнөх хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,191,479,439	100%	3,427,887,828	100%

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Банкны барьцаа хөрөнгө барьцаалах бодлого тайлант хугацаанд өөрчлөгдөөгүй бөгөөд өмнөх тайлант хугацаанаас хойш Банкны барьцаанд байгаа хөрөнгүүдийн чанар мэдэгдэхүйцээр өөрчлөгдөөгүй. Хорогдуулсан өртгөөр ангилагдсан байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээл ба урьдчилгааны барьцаа хөрөнгийн мэдээллийг 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
Зээлийн барьцааны төрөл:					
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	71,249,885	158,907,316	22,947,352	245,173,411	498,277,964
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	599,718,580	310,092,998	8,335,725	14,711,414	932,858,718
- борлуулагдах үнэт цаас	126,004,341	1,882,760	-	-	127,887,101
- мөнгөн хадгаламж	17,921,830	108,736,295	88,284,548	4,111,038	219,053,712
- машин, тоног төхөөрөмж	84,278,287	44,621,898	36,262,639	1,164,847	166,327,671
- бараа материал	86,055,092	9,169,615	468,602	243,360	95,936,669
- авлага	133,654,436	5,778,353	-	-	139,432,788
- баталгаа	26,844,942	11,555,473	703,446	43,618,643	82,722,504
- бусад хөрөнгө	60,409,684	21,192,004	14,056,187	163,022	95,820,897
Нийт	1,206,137,077	671,936,712	171,058,499	309,185,735	2,358,318,022
Барьцаагүй зээл	58,580,187	18,084,795	563,680,573	3,052,580	643,398,136
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжих харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (зээлийн ангилал тус бүрээр хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)	1,264,717,264	690,021,507	734,739,072	312,238,315	3,001,716,158
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх байгууллага болон хувь хүнд олгосон зээлийн барьцааны мэдээлэл:					
Мянган төгрөгөөр	Бизнесийн зээл	Жижиг дунд бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Орон сууцны зээл	Нийт
Зээлийн барьцааны төрөл:					
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	121,294,142	201,463,485	29,609,654	243,763,450	596,130,731
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	682,053,392	316,121,294	16,830,603	10,835,824	1,025,841,113
- борлуулагдах үнэт цаас	114,124,732	-	-	-	114,124,732
- мөнгөн хадгаламж	33,447,223	42,592,228	128,973,886	3,132,481	208,145,818
- машин, тоног төхөөрөмж	119,845,225	43,267,969	48,069,510	988,263	212,170,967
- бараа материал	117,015,893	16,246,445	556,196	534,443	134,352,977
- авлага	26,130,137	-	-	-	26,130,137
- баталгаа	38,384,855	19,087,018	4,711,887	25,062,044	87,245,804
- бусад хөрөнгө	17,259,441	4,621,984	6,411,919	870,636	29,163,980
Нийт	1,269,555,040	643,400,423	235,163,655	285,187,141	2,433,306,259
Барьцаагүй зээл	142,692,615	60,254,401	652,697,402	4,375,624	860,020,042
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжих харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (зээлийн ангилал тус бүрээр хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)	1,412,247,654	703,654,824	887,861,057	289,562,765	3,293,326,300

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Бусад хөрөнгүүд нь ихэвчлэн тоног төхөөрөмж болон авлагуудаас бүрдсэн. Дээрх тодруулгад зээл болон зээлийн барьцаанд авсан хөрөнгийн дүнгийн аль багаар нь тусгасан ба үлдсэн хэсгийг нь барьцаагүй зээл хэсэгт толилуулсан. Зээлийн дансны дүн барьцаа хөрөнгийн хөрвөх чадварт үндэслэн хуваарилагдсан.

Барьцаа хөрөнгийн дүн нь зээлийн нийт дансны дүнгээс мэдэгдэхүйц өндөр тохиолдолд Банк ямар ч зээлжих эрсдэлийн сан байгуулаагүй ба доорх хүснэгтэнд уг зээлүүдийн дансны үнийг үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Байгууллагад олгосон зээл:		
Бизнесийн зээл	607,811,234	449,381,613
Жижиг дунд бизнесийн зээл	347,677,015	265,337,211
Хувь хүнд олгосон зээл:		
Хэрэглээний зээл	111,081,424	144,541,060
Орон сууцны зээл	153,705,991	148,240,290
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжих харилцагчдад олгосон илүү барьцаа хөрөнгөтэй нийт зээл ба урьдчилгаа	1,220,275,664	1,007,500,174

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдсэн болон үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн зээлийн эрсдэлийг бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнэтэй тэнцүү бууу их (“илүү барьцаатай хөрөнгүүд”) мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнээс бага (“дутуу барьцаатай хөрөнгүүд”). Үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүдийн барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ
Үнэ цэнэ нь буурсан хөрөнгүүд:				
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх зээл:</i>				
Бизнесийн зээл	222,081,376	507,198,232	184,232,373	83,543,565
Жижиг дунд бизнесийн зээл	100,522,622	213,828,397	118,190,298	74,753,035
Хэрэглээний зээл	6,033,221	10,814,585	104,608,807	6,578,462
Орон сууцны зээл	20,199,438	36,405,950	21,981,731	15,582,589
Нийт	348,836,657	768,247,164	429,013,209	180,457,651

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Үнэ цэнэ буурсан зээлүүдийн барьцаа хөрөнгийн нөлөөг 2019 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрөөр дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Илүү барьцаа бүхий хөрөнгө		Дутуу барьцаа бүхий хөрөнгө	
	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ	Хөрөнгийн дансны үнэ	Барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ
Үнэ цэнэ нь буурсан хөрөнгүүд:				
<i>Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх зээл:</i>				
Бизнесийн зээл	142,762,443	296,313,786	109,368,253	22,644,863
Жижиг дунд бизнесийн зээл	96,966,368	277,719,491	71,067,700	31,649,676
Хэрэглээний зээл	2,895,502	5,218,118	46,438,443	3,844,137
Орон сууцны зээл	12,642,745	25,630,125	13,656,023	10,783,749
Нийт	255,267,058	604,881,520	240,530,419	68,922,425

Банк зээл олгох үед барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг хийдэг бөгөөд зээлийн ач холбогдлоос хамааран нэгээс хоёр жил тутам барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг шинэчилдэг. Тодруулганд тусгагдсан барьцаа хөрөнгийн дүн нь бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн бөгөөд Банк барьцаа хөрөнгийн чанар болон хөрвөх чадварыг харгалзан 0-100%-ийн хямдруулалтын хувь ашигладаг.

Байгууллага болон хувь хүнд олгогдсон бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдалаар хэмжигдэх зээлийн барьцаа хөрөнгүүдийн мэдээллийг 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Орон сууцны зээл	
	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Зээлийн барьцааны төрөл:		
- оршин суух үл хөдлөх хөрөнгө	164,535,646	110,344,678
- бусад хөрөнгө	33,962	332,223
- бусад үл хөдлөх хөрөнгө	848,882	139,192
Нийт	165,418,490	110,816,093
Барьцаагүй зээл	-	-
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжих харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дансны үнэ (зээлийн ангилал тус бүрээр хамгийн их зээлийн эрсдэл агуулсан дүн болно)	165,418,490	110,816,093

Бусад хөрөнгүүд нь ихэвчлэн газар болно. Дээрх тодруулгад зээл болон зээлийн барьцаанд авсан хөрөнгийн дүнгийн аль бага дүнг тусгасан ба үлдсэн хэсгийн барьцаагаар хангагдаагүй хэсэгт толилуулсан. Зээлийн үлдэгдэл дүн барьцаа хөрөнгийн хөрвөх чадварт үндэслэн хуваарилагдсан. Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн зээлийн эрсдэлийг бууруулж буй барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлсийг дараах байдлаар тусад нь толилуулсан (i) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнэтэй тэнцүү буюу их (“илүү барьцаатай хөрөнгүүд”) мөн (ii) барьцаа хөрөнгө болон зээлийг сайжруулж буй бусад хүчин зүйлс нь хөрөнгийн дансны үнээс бага (“дутуу барьцаатай хөрөнгүүд”). 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар илүү барьцаатай бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хэмжигдэх зээл 141,130,778 мянган төгрөг байсан бол дутуу барьцаатай зээл нь 48,623,503 мянган төгрөг байсан.

12 Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (үргэлжлэл)

Тайлант хугацаанд зээлийн эрсдэлийн сангаас хаасан ба хуулийн дагуу зээлийг төлүүлэхээр хөөн хэлэлцэж байгаа гэрээний дагуух зээлийн үлдэгдэл дүнг 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дор үзүүлэв.

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Байгууллагад олгосон зээл:		
Бизнесийн зээл	124,847,513	110,340,075
Жижиг дунд бизнесийн зээл	30,922,453	20,498,090
Хувь хүнд олгосон зээл:		
Хэрэглээний зээл	9,719,038	12,041,777
Орон сууцны зээл	-	-
Нийт	165,489,003	142,879,942

Банк нь хэдий ямар нэгэн эргэн төлөлт орж ирэхгүй нь тодорхой болж тухайн зээлийг сангаас хаасан ч гэсэн хуулийн дагуу зээлийг төлүүлэхээр хөөн хэлэлцэж байгаа шүүхийн процессыг дуусгах бодлого баримталдаг.

Зээлийн ангилал бүрээрх бодит үнэ цэнийн тооцооллыг Тодруулга 39-өөс харна уу. Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны хүүгийн шинжилгээг Тодруулга 35-д толилуулсан. Холбоотой талын үлдэгдлийн мэдээллийг Тодруулга 41-д толилуулсан.

13 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилд хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгөнд гарсан өөрчлөлт, дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Тодруулга	2020	2019
01 сарын 01-ний өдрөөрх бодит үнэ цэнэ		42,387,502	34,293,822
Худалдан борлуулсан		(7,454,724)	(1,179,756)
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	19	3,690,000	9,055,440
Өмчлөх бусад хөрөнгөөс шилжиж ирсэн		10,125,000	-
Үндсэн хөрөнгө рүү шилжүүлсэн		(3,627,172)	-
Өмчлөх бусад хөрөнгө рүү шилжүүлсэн		(3,670,046)	-
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө рүү шилжүүлсэн	19	-	(3,000,000)
Бодит үнэ цэнийн олз/(гарз)		(1,778,646)	3,217,996
12 сарын 31-ний өдрөөрх бодит үнэ цэнэ		39,671,913	42,387,502

Банк нь хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийг түрээслүүлж түрээсийн орлого олох эсвэл урт хугацааны турш дахь хөрөнгийн үнэ цэнээс өгөөж хүртэхийн тулд эзэмших зорилготой (өөрийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглахгүйгээр). Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн борлуулалтын дийлэнх нь 4,554,447 мянган төгрөгийн худалдаа үйлчилгээний талбай болон 2,450,278 мянган төгрөгийн оффисын зориулалттай талбайг худалдсантай холбоотой байна.

2020 онд 3,627,173 мянган төгрөгийн худалдаа үйлчилгээ болон оффисын зориулалттай талбайг банк өөрөө эзэмших зорилгоор үндсэн хөрөнгө рүү шилжүүлсэн бөгөөд 10,125,000 мянган төгрөгийн худалдаа үйлчилгээ болон оффисын зориулалттай талбайг түрээслүүлж, түрээсийн орлого олох зорилгоор өмчлөх бусад хөрөнгөөс хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө рүү шилжүүлсэн.

Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг Тодруулга 4.16-аас харна уу.

14 Бусад хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө:		
Компаниудаас авах авлага	5,201,377	10,388,560
Хувь хүмүүсээс авах авлага	3,562,387	5,041,448
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага	942,541	2,048,296
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,950,157	1,859,265
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(5,537,260)	(5,724,292)
Нийт хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгө	6,119,202	13,613,277
Хөрөнгө оруулалтын санд оруулсан хөрөнгө оруулалт	24,350,301	58,000,000
Нийт бусад санхүүгийн хөрөнгө	30,469,503	71,613,277

14 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө:		
Үнэт металл	67,896,022	67,091,760
Бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	6,114,524	3,429,878
Ажилтнуудад олгох тэтгэмжийн урьдчилгаа	3,614,343	3,314,750
Түрээсийн урьдчилгаа	500,125	516,992
Барилгын засварын урьдчилгаа	2,679,034	407,112
Ажилтнуудад төлсөн урьдчилгаа	20,164	145,886
Оффисын хангамжийн материал	33,749	38,789
Бусад урьдчилгаа	9,938,961	12,108,554
Нийт бусад санхүүгийн бус хөрөнгө	90,796,922	87,053,721
Нийт бусад хөрөнгө	121,266,425	158,666,998

Өмнөх жилийн авлагын цуглуулалтын үр дүнд аж ахуйн нэгж болон иргэдээс авах авлага 2020 онд буурсан.

2013 онд Монгол Улсын Засгийн газар хөрөнгө оруулалтын санг бүрдүүлэх тухай хуулийг баталсан. Үүний дараагаар анхны хөрөнгө оруулалтын сан байгуулагдсан ("ХОС"). Хөрөнгө оруулалтын сан нь ямар нэг байдлаар банкны эзэд болон удирдлагуудтай холбоогүй Монгол улсад үйл ажиллагаагаа явуулж буй компаниуд болон харилцагч нараасаа татан төвлөрүүлсэн хөрөнгөөрөө хөрөнгө оруулалт хийдэг менежментийн компани байна. ХОС нь Санхүүгийн зохицуулах хорооноос 2015 оны 10-р сард тусгай зөвшөөрлөө хүлээн авснаас хойш үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нь ХОС-ийн хөрөнгө оруулалтын нэгжийн 4.17% -ийг (2019 оны 12-р сарын 31: 9.6%) эзэмшиж байгаа бөгөөд 2015 оны эхээр үл хөдлөх хөрөнгөд хөрөнгөө байршуулсан болно. Банк нь ХОС-ийн үйл ажиллагааны болон санхүүгийн шийдвэр, үйл ажиллагаанд хяналт тавьж удирдахгүй ч гэлээ сангийн ТУЗ-ийн хуралд гишүүний эрхээрээ дамжуулан томоохон нөлөө үзүүлдэг. Удирдлагын чухал шийдвэр, дүгнэлтийг Тодруулга 3-аас харна уу.

Тиймээс ХОС-д оруулсан хөрөнгө оруулалтыг НББОУС 28-ын дагуу хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт гэж үзэж өмчийн аргаар бүртгэдэг. Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалттай холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг Тодруулга 4-өөс харна уу.

Тайлант хугацаанд хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт буурсан нь хууль тогтоомжийн шаардлага өөрчлөгдсөнтэй холбоотойгоор хөрөнгө оруулалтаа буцаан татсантай холбоотой юм.

Банк толилуулгыг нь илүү ил тод, уялдаа холбоотой байлгах үүднээс харьцуулсан мэдээллийг тухайн жилийн хөрөнгө оруулалтын сан дахь хөрөнгө оруулалтын ангиллын дагуу шинэчилсэн болно.

Үнэт метал нь голчлон алтнаас бүрдэнэ. Үнэт металтай холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг Тодруулга 4-өөс харна уу.

14 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн шинжилгээг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Компаниудаас авах авлага			
- Маш сайн	2,472,690	-	2,472,690
- Хангалттай	-	-	-
- Тусгай хяналттай	-	-	-
- Дефолт	-	2,728,687	2,728,687
Нийт дансны үнэ	2,472,690	2,728,687	5,201,377
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(3,538)	(2,728,687)	(2,732,225)
Дансны үнэ	2,469,152	-	2,469,152
Хувь хүмүүсээс авах авлага			
- Маш сайн	802,031	-	802,031
- Сайн	60	-	60
- Хангалттай	-	-	-
- Тусгай хяналттай	2,755	-	2,755
- Дефолт	-	2,757,541	2,757,541
Нийт дансны үнэ	804,846	2,757,541	3,562,387
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(45,834)	(2,758,346)	(2,804,180)
Дансны үнэ	759,012	(805)	758,207
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага			
- Маш сайн	941,686	-	941,686
- Дефолт	-	855	855
Нийт дансны үнэ	941,686	855	942,541
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	-	(855)	(855)
Дансны үнэ	941,686	-	941,686
Бусад санхүүгийн хөрөнгө			
- Маш сайн	1,950,157	-	1,950,157
Нийт дансны үнэ	1,950,157	-	1,950,157
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	-	-	-
Дансны үнэ	1,950,157	-	1,950,157

Голомт Банк ХХК**Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд – 2020 оны 12 дугаар сарын 31****14 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)**

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэлийн шинжилгээг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	1-р үе шат (12 сарын хугацаанд ХБЗА)	3-р үе шат (үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүдийн дуусах хугацааны турш дахь ХБЗА)	Нийт
Компаниудаас авах авлага			
- Маш сайн	7,537,685	-	7,537,685
- Сайн	400	-	400
- Хангалттай	1,226	-	1,226
- Дефолт	-	2,849,249	2,849,249
Нийт дансны үнэ	7,539,311	2,849,249	10,388,560
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(32,641)	(2,849,249)	(2,881,890)
Дансны үнэ	7,506,670	-	7,506,670
Хувь хүмүүсээс авах авлага			
- Маш сайн	2,208,280	-	2,208,280
- Сайн	125	-	125
- Хангалттай	4,773	-	4,773
-Тусгай хяналттай	2,113	-	2,113
- Дефолт	-	2,826,157	2,826,157
Нийт дансны үнэ	2,215,291	2,826,157	5,041,448
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	(15,424)	(2,826,157)	(2,841,581)
Дансны үнэ	2,199,867	-	2,199,867
Мөнгөн хөрөнгө болон гүйлгээний авлага			
- Маш сайн	2,047,476	-	2,047,476
- Дефолт	-	820	820
Нийт дансны үнэ	2,047,476	820	2,048,296
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	-	(820)	(820)
Дансны үнэ	2,047,476	-	2,047,476
Бусад санхүүгийн хөрөнгө			
- Маш сайн	1,859,265	-	1,859,265
Нийт дансны үнэ	1,859,265	-	1,859,265
<i>Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан</i>	-	-	-
Дансны үнэ	1,859,265	-	1,859,265

14 Бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2020 онд бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Компаниудаас авах авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Бусад санхүүгийн хөрөнгө	Нийт
2020 оны 01 сарын 01-нээрх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	2,881,890	2,841,582	820	5,724,292
Тайлант жилд байгуулсан сан	675,270	86,306	-	761,576
Ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	19,150	57,982	35	77,167
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(844,085)	(181,690)	-	(1,025,775)
2020 оны 12 сарын 31-ний өдрөөрх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	2,732,224	2,804,180	855	5,537,260

2020 онд бүрэн төлөгдөх найдваргүй гэж үзсэн авлагыг Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн тогтоолын дагуу данснаас хассан.

2019 онд бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Компаниудаас авах авлага	Хувь хүмүүсээс авах авлага	Бусад санхүүгийн хөрөнгө	Нийт
2019 оны 01 сарын 01-ний өдрөөрх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	5,403,448	2,854,230	-	8,257,678
Тайлант жилд байгуулсан сан	2,492,716	195,697	820	2,689,233
Ханшийн өөрчлөлтийн нөлөө	453,842	7,486	-	461,328
Тайлант жилд найдваргүй хэмээн данснаас хасагдсан	(5,468,116)	(215,831)	-	(5,683,947)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	2,881,890	2,841,582	820	5,724,292

15 Биет бус хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Компьютер программ хангамж, лиценз	Газар эзэмших эрх	Нийт
2019 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан хорогдуулалт	29,330,501 (15,753,488)	673,313 -	30,003,814 (15,753,488)
2019 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	13,577,013	673,313	14,250,326
Нэмэгдсэн	2,980,195	-	2,980,195
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	-	-
Тайлант жилийн хорогдуулалт	(2,860,510)	-	(2,860,510)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	13,696,698	673,313	14,370,011
2020 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан хорогдуулалт	32,310,696 (18,613,998)	673,313 -	32,984,009 (18,613,998)
2020 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	13,696,698	673,313	14,370,011
Нэмэгдсэн	5,311,699	-	5,311,699
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	373,320	-	373,320
Тайлант жилийн хорогдуулалт	(3,300,686)	-	(3,300,686)
2020 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	16,081,031	673,313	16,754,344

Голомт Банк ХХК

Санхүүгийн тайлангуудын тодруулгууд – 2020 оны 12 дугаар сарын 31

16 Үндсэн хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Барилга байшин	Тээврийн хэрэгсэл	Оффисын тоног төхөөрөмж, компьютер	Тавилга	Түрээсийн сайжруулалт	Дуусаагүй барилга	Нийт үндсэн хөрөнгө
2019 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан элэгдэл	102,748,431 (2,160,384)	3,028,891 (1,442,945)	48,666,197 (33,337,813)	7,465,253 (2,837,590)	4,537,864 (1,569,708)	4,992,051 -	171,438,687 (41,348,440)
2019 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	100,588,047	1,585,946	15,328,384	4,627,663	2,968,156	4,992,051	130,090,247
Нэмэгдсэн	3,740,861	731,500	23,781,906	675,861	2,395,262	-	31,325,390
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	(1,115)	4,309,290	33,422	-	(4,341,597)	-
Худалдсан	-	(121,986)	(177,242)	(20,414)	-	-	(319,642)
Данснаас хасагдсан	-	(397,228)	(2,354,793)	(239,793)	-	-	(2,991,814)
Тайлант жилийн элэгдэл	(2,907,744)	(305,640)	(8,145,581)	(470,859)	(2,185,692)	-	(14,015,516)
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	-	93	(4,797)	4,588	116	-	-
Худалдсан	-	80,332	177,242	16,386	-	-	273,960
Данснаас хасагдсан	-	384,600	1,531,472	228,029	-	-	2,144,101
Дахин үнэлгээний цэвэр дүн	1,242,104	-	-	-	-	-	1,242,104
2019 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	102,663,268	1,956,502	34,445,881	4,854,883	3,177,842	650,454	147,748,830
2020 оны 01 сарын 01-нээрх өртөг Хуримтлагдсан элэгдэл	107,731,396 (5,068,128)	3,240,062 (1,283,560)	74,225,358 (39,779,477)	7,914,329 (3,059,446)	6,933,126 (3,755,284)	650,454 -	200,694,726 (52,945,895)
2020 оны 01 сарын 01-нээрх дансны үнэ	102,663,268	1,956,502	34,445,881	4,854,883	3,177,842	650,454	147,748,830
Нэмэгдсэн	4,259,824	65,000	6,832,365	438,605	992,525	-	12,588,319
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	3,096,464	(32,954)	(294,603)	24,677	90	-	2,793,674
Худалдсан	(3,305,473)	-	(214,837)	(6,068)	-	-	(3,526,378)
Данснаас хасагдсан	-	-	(2,565,613)	(149,334)	(1,455,789)	-	(4,170,736)
Тайлант жилийн элэгдэл	(3,031,063)	(316,976)	(10,849,388)	(473,959)	(1,316,560)	-	(15,987,946)
Шилжиж ирсэн/(шилжүүлсэн)	530,707	29,483	(122,798)	(11,306)	-	-	426,086
Худалдсан	79,218	-	207,870	5,757	-	-	292,845
Данснаас хасагдсан	-	-	2,552,945	148,179	1,269,638	-	3,970,762
Дахин үнэлгээний цэвэр дүн	-	-	-	-	-	-	-
2020 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	104,292,945	1,701,055	29,991,822	4,831,434	2,667,746	650,454	144,135,456

16 Үндсэн хөрөнгө (үргэлжлэл)

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар үндсэн хөрөнгийг бодит үнэ цэнээр нь дахин үнэлсэн. Үнэлгээг хараат бус бие даасан үнэлгээний байгууллага болох М.А.Д ХХК (M.A.D LLC) болон Гэрэгэ Эстимэйт ХХК (Gerege Estimate LLC)-ийн мэргэжлийн зэрэгтэй, ижил төрлийн болон ойролцоо байршилтай хөрөнгийг үнэлж байсан туршлагатай байгууллагуудаар үнэлүүлсэн. Үнэлгээний гол суурь нь Улаанбаатар хотод байршилтай ижил төрлийн барилга байгууламжийн зах зээлийн үнэ юм.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар барилга байгууламжийн элэгдлийг хассан өртгийн аргаар бүртгэсэн бол дансны үнэ нь 97,048,529 мянган төгрөг (2019: MNT 110,059,260 мянган төгрөг) байх байсан.

Барилга байгууламжийн дансны үнийн задаргааг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөг</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан барилгын дахин үнэлэгдсэн дүн	104,292,945	102,663,268
Өөрийн хөрөнгөнд тусгагдсан дахин үнэлгээний сан	(7,495,543)	7,746,670
Хуримтлагдсан ашиг руу шилжсэн дахин үнэлгээний сан	251,127	(350,676)
Хуримтлагдсан элэгдлийг хассан барилга байгууламжийн өртөг	97,048,529	110,059,262

Бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан өгөгдөл, тооцооллын аргачлал болон мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг Тодруулга 39-өөс үзнэ үү.

17 Ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Банк нь оффис, АТМ-н талбай, гарааш болон архивын зориулалттай талбайг түрээслэдэг. Түрээсийн гэрээ нь ихэвчлэн 1-5 жилийн тогтмол хугацаатай хийгддэг ба зарим нь дор дурдсаны дагуу сунгах хугацаатай байдаг.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг төрлөөр нь ангилан дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Барилга	Бусад	Нийт
2019 оны 1 сарын 1-нээрх дансны үнэ	7,422,405	1,512	7,423,917
Нэмэгдсэн Элэгдлийн зардал	2,582,021 (3,744,907)	3,123 (1,404)	2,585,144 (3,746,311)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	6,259,519	3,231	6,262,750
Нэмэгдсэн Худалдсан Элэгдлийн зардал	6,211,715 (1,217,928) (4,178,546)	3,532,106 - (727,361)	9,743,821 (1,217,928) (4,905,907)
2020 оны 12 сарын 31-нээрх дансны үнэ	7,074,760	2,807,976	9,882,736

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар түрээсийн өр төлбөрөөс тооцогдсон хүүгийн зардал 1,385,422 мянган төгрөг (2019: 851,077 мянган төгрөг), түрээсийн зардалтай холбоотой НӨАТ-ын зардал 535,954 мянган төгрөг (2019: 312,608 мянган төгрөг) байсан.

17 Ашиглах эрхтэй хөрөнгө (үргэлжлэл)

Удирдлагын болон үйл ажиллагааны зардалд богино хугацаатай түрээсийн зардал багтсан.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Богино хугацаатай түрээсийн зардал	2,039,348	2,689,548

2020 онд түрээст нийт 7,857,624 мянган төгрөг (2019: 7,299,303 мянган төгрөг)-ийг төлсөн.

Түрээсийн гэрээнд түрээслүүлэгчийн эзэмшдэг түрээсийн хөрөнгийн аюулгүй байдлын ашиг сонирхлоос бусад гэрээгээр хүлээх үүрэг байхгүй болно. Түрээсэлсэн хөрөнгийг зээл авахад барьцаа болгон ашиглаж болохгүй.

Банкны хэд хэдэн хөрөнгийн түрээс нь сунгах болон цуцлах хугацааны сонголттой байдаг. Эдгээр нь Банкны үйл ажиллагаанд ашиглагдаж буй хөрөнгийн уян хатан байдлыг нэмэгдүүлэхэд ашиглагддаг. Түрээсийн гэрээг сунгах хугацаа болон цуцлах хугацааны сонголтын дийлэнхийг Банк хэрэгжүүлэх боломжтой.

18 Өмчлөх бусад хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	121,292,776	131,581,132
Өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө	129,006,234	25,814,241
<i>Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан</i>	(39,722,685)	(6,077,773)
Нийт өмчлөх бусад хөрөнгө	210,576,325	151,317,600

Өмчлөх бусад хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн өрөнд хураагдсан барьцаа хөрөнгө болох үл хөдлөх хөрөнгийг илэрхийлнэ. Банкны зүгээс эдгээр хөрөнгийг ойрын хугацаанд зарж борлуулах төлөвлөгөөтэй байгаа. Үнэт цаас зэрэг санхүүгийн хөрөнгө хэлбэрээр түр хугацаагаар авсан барьцаа хөрөнгийг СТОУС-ын хэмжилтийн зорилгоор тэдгээрийг өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт гэж ангилж, бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг. Эдгээр хөрөнгийг олж авах үедээ борлуулах зардлыг хассан бодит үнээр нь анхлан хүлээн зөвшөөрсөн.

2020 онд Банк нь удирдлагын шийдвэрийн дагуу 95,255,910 мянган төгрөгийн (2019: 126,392,250 мянган төгрөг) өмчлөх бусад хөрөнгийг хугацаа хэтэрсэн зээлийн оронд хураан авч, 51,259,434 мянган төгрөгийн (2019: 75,217,941 мянган төгрөг) өмчлөх бусад хөрөнгийг борлуулах зориулалттай эргэлтийн бусад хөрөнгө рүү ангилсан.

Тухайн жилд 55,321,505 мянган төгрөгийн хөрөнгийг борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн ангиллаас өмчлөх бусад хөрөнгө рүү шилжүүлсэн.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө нь Банкны хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах явцад хураан авсан 3 компанийн хувьцаа (өмчийн үнэт цаас)-г илэрхийлнэ. Одоогийн байдлаар Банк нь эдгээр гурван компанийн нэгнийх нь хувьцааг зарахаар хэлэлцээр хийж байна. 2020 онд эдгээр хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн гарз 16,288,356 мянган төгрөг болсон.

Өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн төлбөрийг барагдуулах явцад хураан авсан үндсэн хөрөнгийг илэрхийлнэ. Дээрх үнэ цэнийн бууралтын сан нь зөвхөн санхүүгийн бус хөрөнгөтэй холбоотой. Өмчлөх бусад хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаар Тодруулга 4.30-аас харна уу.

18 Өмчлөх бусад хөрөнгө (үргэлжлэл)

2020 болон 2019 онд өмчлөх бусад хөрөнгөд хураан авсан санхүүгийн бус барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын санд гарсан өөрчлөлтийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
01 сарын 01-ний өдрөөрх өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	6,077,773	8,134,870
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнийн бууралтын сан	21,888,296	13,134,432
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө рүү шилжүүлсэн	(1,978,658)	-
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөөс шилжиж ирсэн	13,735,274	290,376
Тайлант жилд төлөгдөхгүй хэмээн данснаас хасагдсан	-	(15,481,905)
12 сарын 31-нээрх өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан	39,722,685	6,077,773

Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан мэдэгдэхүйц нэмэгдсэн нь барилга, үйлдвэр, орон сууцны хөрөнгөтэй холбоотой байна.

19 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөд өмнө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийн өрөнд хураан авсан өмчлөх бусад хөрөнгөд бүртгэлтэй байсан үл хөдлөх хөрөнгүүд багтана. Удирдлагын зүгээс ангилал шилжүүлэх бүрд борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийг худалдах төлөвлөгөө гаргасан. Банк эдгээр хөрөнгүүдийг борлуулахын тулд худалдан авагчийг идэвхтэй хайж байгаа ба борлуулалтыг 12 сарын дотор хийж дуусгахаар ажиллаж байна. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгөтэй холбоотой нягтлан бодох бүртгэлийн талаар Тодруулга 4.11-ээс харна уу.

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үндсэн ангиллуудыг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Оффис ба худалдааны зориулалттай талбай	14,741,413	16,942,504
Барилга байгууламж	10,991,262	3,000,000
Орон сууц ба байшин	1,047,145	37,137,820
Бусад	204,156	45,000
Нийт борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	26,983,976	57,125,324

2020 онд Банк нь 16,299,755 мянган төгрөгийн дүнтэй орон сууц, оффис болон барилгын худалдааны зориулалттай талбайг худалдан борлуулсан байна.

20 Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Бусад банкнуудын байршуулсан богино хугацаат хөрөнгө	14,638,962	20,070,762
Бусад банкнуудын байршуулсан урт хугацаат хөрөнгө	-	32,857,750
Нийт бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгө	14,638,962	52,928,512

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудын байршуулсан хөрөнгө нь дотоодын болон гадаадын банкуудын Банкинд гадаад болон дотоодын валютаар үүсгэсэн харилцах данс болон хадгаламжуудаас бүрдэнэ. Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн бууралт нь Монгол Улсын Хөгжлийн банк болон Богд банкны урт хугацаатай байршуулсан хөрөнгийн хугацаа дууссантай холбоотой харагдаж байна.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгөд дотоод болон гадаад банкуудын жилийн 2%-ийн (2019: 6.8%-аас 12%) хүүтэй харилцах болон хугацаагүй хадгаламжууд орно.

Бусад банкнуудын байршуулсан хөрөнгийн ангилал бүрийн бодит үнэ цэнийн задаргааг Тодруулга 39-өөс үзнэ үү. Тодруулга 35-д валют, хүү болон дуусах хугацааны шинжилгээг харуулсан.

21 Харилцагчийн харилцах, хадгаламж

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Хувь хүмүүс	3,085,685,582	2,683,544,463
- Харилцах данс	259,533,209	205,586,435
- Хугацаагүй хадгаламж	542,637,015	433,531,162
- Хугацаат хадгаламж	2,283,515,358	2,044,426,866
Аж ахуйн нэгж	1,808,539,526	1,415,945,338
- Харилцах данс	1,072,214,508	1,001,280,367
- Хугацаагүй хадгаламж	319,624,716	59,107,295
- Хугацаат хадгаламж	416,700,302	355,557,676
Төрийн болон хувьцаат компани	325,361,021	749,455,811
- Харилцах данс	70,395,910	598,852,742
- Хугацаагүй хадгаламж	184,537,147	26,940,128
- Хугацаат хадгаламж	70,427,964	123,662,941
Бусад	66,089,048	51,696,010
- Харилцах данс	41,513,031	33,757,181
- Хугацаагүй хадгаламж	696,098	858,825
- Хугацаат хадгаламж	23,879,919	17,080,004
Нийт харилцагчийн харилцах, хадгаламж	5,285,675,177	4,900,641,622

Монгол Улсын Иргэний хуулийн дагуу Банк нь харилцах, хадгаламж эзэмшигчдийн хадгалуулсан мөнгийг шаардсан үед нь эргүүлэн төлөх үүрэг хүлээсэн байдаг. Хэрэв хадгаламж эзэмшигч хугацаатай хадгаламжаа хугацаанаас нь өмнө буцаан татсан тохиолдолд гэрээнд өөрөөр заагаагүй бол Банк хүүг хугацаагүй хадгаламжийн хүүгээр тооцож олгоно.

22 Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (үргэлжлэл)

Одоогийн байдлаар удирдлага харилцагчдын харилцах, хадгаламжийг эдийн засгийн салбарын төвлөрлөөр нь хянадаггүй. Иймээс үүнтэй холбоотой мэдээлэл санхүүгийн тайланд тусгагдаагүй. 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 30 том харилцагчаас татсан хөрөнгийн нийт дүн 1,162,976,433 мянган төгрөг (2019: MNT 1,457,335,939 мянган төгрөг) бөгөөд нийт харилцах хадгаламжийн 22%-ийг (2019: 30%) бүрдүүлж байна.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар буцаах эрхгүй Банкны баталгаа болгон 52,103,068 мянган төгрөгийн (2019: MNT 30,671,623 мянган төгрөг) хадгаламжийг харилцагчдаас байршуулсан.

Харилцагчийн харилцах, хадгаламжийн хүүгийн түвшний шинжилгээг Тодруулга 35-аас үзнэ үү. Холбоотой талын дэлгэрэнгүйг Тодруулга 41-ээс харна уу.

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
(a) Төслийн зээлийн эх үүсвэр		
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Төгрөг/	214,051,054	228,664,832
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Доллар/	275,262	307,940
Төслийн зээлийн эх үүсвэр /Евро/	93	180,286
Нийт төслийн зээлийн эх үүсвэр	214,326,409	229,153,058
(b) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр		
Гадаадын банкнаас авсан эх үүсвэр /Доллар/	931,920,970	538,666,774
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр		
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Доллар/	33,020,956	109,553,747
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Евро/	21,165,174	35,429,480
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Иен/	-	2,110,565
Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан худалдааны эх үүсвэр /Юань/	1,831,140	1,118,538
Нийт гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр	987,938,240	686,879,104
Нийт (a+b)	1,202,264,649	916,032,162

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Засгийн Газрын үнэ тогтворжуулах хөтөлбөр		
Орон сууцжуулах хөтөлбөр	119,388,583	132,474,795
Алт 2 хөтөлбөр	10,067,210	-
КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	1,559,720	851,287
Бусад төслийн эх үүсвэр	937,500	1,320,500
Монгол Улсын Хөгжлийн банкны төсөл		
Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	37,898,469	42,886,928
Газар тариалан 2020 хөтөлбөр	5,944,070	-
ҮХААЯам – арьс, шир боловсруулах төслийн эх үүсвэр	202,196	5,385,350
Мах боловсруулах үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэх төслийн эх үүсвэр	-	2,905,297
Бусад төслийн эх үүсвэр	-	1,425,390
Монгол Улсын Засгийн Газар болон ЖАЙКА-н хамтарсан төсөл		
Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	7,594,175	9,921,098
Засгийн Газрын бусад төсөл		
Хөдөө Аж Ахуй болон Хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	30,418,429	29,963,289
Бусад төслийн эх үүсвэр	275,262	307,940
Оюутны хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	37,511	53,158
Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	3,284	1,652,842
40,000 айлыг орон сууцжуулах хөтөлбөрийн эх үүсвэр	-	5,184
Нийт төслийн зээлийн эх үүсвэр	214,326,409	229,153,058

Тодруулга 3-т тусгасны дагуу эдгээр зээлийн эх үүсвэрийн дийлэнх нь Монгол Улсын Засгийн Газрын эсвэл зээл олгогчийн тодорхойлсон тусгай зориулалттай (хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлийг зорилтод харилцагчдад олгох) зээлүүд байдаг. Иймээс эдгээр эх үүсвэрийн хүүний хувь нь бага буюу Банкны өөр зээлдэгчээс энгийн нөхцөлөөр эх үүсвэр татах хүүнээс доогуур байдаг. Эдгээр бусад зээлийн эх үүсвэрүүдийн ихэнх нь жилийн 1%-аас 10.5%-ийн хүүтэй, харин эдгээр эх үүсвэрээс олгож буй зээлүүдийн ихэнх нь жилийн 3%-аас 13%-ийн хүүтэй. Удирдлагын зүгээс эдгээр зээлсэн эх үүсвэрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олзыг хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг авч үзсэн ба зах зээлийн үндсэн шинжийг хангаж байгаа учраас эдгээр эх үүсвэр болох харилцагчид олгосон зээлээс ямар нэгэн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн олз гарз бүртгэгдэхгүй гэж үзсэн.

Удирдлагын гаргасан шийдвэрийг Тодруулга 3-аас харна уу. Томоохон төсөл хөтөлбөрүүдэд Монгол Улсын Засгийн Газраас Монгол Улсын эдийн засгийн өсөлтөд чухал нөлөө бүхий салбарт (эдийн засгийг тэлэх) зориулсан Монгол Улсын Хөгжлийн банкны санхүүжилтүүд багтана. Эдгээр хөтөлбөрүүдийг дор товчхон дурдвал:

Орон сууцны зээлийг санхүүжүүлэх Засгийн газрын хөтөлбөрийн дагуу Банк 2014, 2015 болон 2016 онд жилийн 4%-ийн хүүтэй эх үүсвэрийг Монголбанкнаас хүлээн авсан. Энэ хөтөлбөрт тусгай шаардлага хангасан (80 квадрат метрээс бага хэмжээтэй байр, худалдан авах үнийн дүнгийн 30% тэнцэх урьдчилгаа, тухайн Банк болон бусад банкын дахь зээлийн түүх сайн гэх мэт) шинэ болон хуучин олгогдсон зээлүүдийг дахин санхүүжүүлэх боломжтой зээлүүд багтана.

2016 онд Банк Азийн хөгжлийн банкнаас жилийн 4.5%-ийн хүүтэй зээл авсан. Төслийн зорилго нь хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжлийн төслийг дэмжихэд оршино. Хөтөлбөрийг 2027 он хүртэл сунгасан бөгөөд Банк 8%-ийн хүүтэй зээл олгох боломжтой. Банк нь зээлийн эргэн төлөлт, дахин санхүүжилтийг бүхэлд нь хэлэлцэж батлах ба зээлийн эрсдэлийг хариуцна. Ийнхүү Банк нь зээлдүүлэгчийн шаардлагыг хангасан зээлдэгч нарт жилийн 8%-ийн хөнгөлөлттэй зээл (2020 оны 10 сарын 1-ний өдрөөс хойш жилийн 6%-ийн хүүтэй зээл)-ийг олгох боломжтой болсон ба энэхүү хүүний түвшинг Монголбанкнаас тогтоож өгсөн тул олгож буй зээлийн хүүг Банк тодорхойлох эрхгүй. Хөтөлбөрийн дагуу олгогдох зээлийн саналыг болон 8% (2020 оны 10 сарын 1-ний өдрөөс хойш жилийн 6%-ийн хүүтэй зээл)-ийн хүүтэй олгосон зээлийн дахин санхүүжилтийг Банкнаас хэлэлцэж батлах ба Банк зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(а) Төслийн зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

2018 онд Банк нь Монгол Улсын Хөгжлийн банкаар дамжуулан түүхий эд материалын үйлдвэрлэлийг бий болгох зорилгоор Засгийн Газрын “Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-т оролцсон. Уг эх үүсвэр нь жилийн 10%-ийн хүүтэй, 2021 оны 12 сарын 27-ний өдөр дуусгавар болно. Банк нь уг төслийн хүрээнд жилийн 12%-аас 13%-ийн хөнгөлөлттэй хүүтэй зээлийг харилцагчдад олгодог.

2014 оны 7 сараас хойш Банк нь Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас хэрэгжүүлж буй “Арьс, ширэн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг дэмжих” зорилготой Засгийн Газрын өөр нэг төсөлд оролцож байна. Энэхүү хөтөлбөрийн нөхцөлийн дагуу Банк нь уг эх үүсвэрийг Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас жилийн 5%-ийн хүүгээр авч, харилцагчдад жилийн 7%-ийн хүүтэй олгодог. Бүх зээлдэгчдийг Хүнс, Хөдөө Аж Ахуйн яамнаас батлах ба Банк энэхүү зээлийн эрсдэлийг үүрдэг.

2020 онд Банк хоёр шинэ хөтөлбөрт оролцсон. Монгол банкнаас санхүүжүүлж буй “Алт-2” хөтөлбөр нь алт олборлож буй компаниудыг санхүүжүүлэх, Монгол банкны валютын нөөцийг нэмэгдүүлэхэд зориулагдсан болно. Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд Банк жилийн 9%-ийн хүүтэй санхүүжилт авсан. Санхүүжилтын хугацаа 2021 оны 9-р сарын 02-ны өдөр хүртэл байгаа бөгөөд уул уурхайн компаниудад жилийн 12% -ийн хүүтэй зээл олгосон.

Түүнчлэн, Банк нь хүнсний бүтээгдэхүүний үнийг тогтворжуулах, хүнсний нөөцийг нэмэгдүүлэх зорилгоор газар тариалангийн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлдэг аж ахуйн нэгж, иргэдэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор Монгол Улсын Хөгжлийн Банкнаас санхүүжүүлж буй "Хөдөө аж ахуй 2020" хөтөлбөрт хамрагдсан. Энэхүү санхүүжилтын хүрээнд Банк жилийн 1%-ийн хүүтэй, нэг жилийн хугацаатай эх үүсвэр авч харилцагчдад жилийн 3% -ийн хөнгөлөлттэй хүүтэй зээл олгосон.

Банк нь иргэдэд орон сууц худалдан авах зээл олгох, орон сууц барьж буй компаниудад санхүүжилт олгох Засгийн газрын хөтөлбөрт хамрагдсан. Энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд Банк жилийн 7% -ийн хүүтэй арван жилийн хугацаатай санхүүжилт авсан бөгөөд жилийн 11% -ийн хүүтэй зээл олгож байсан. 2020-д гэрээний нөхцөлийн дагуу энэхүү хөтөлбөр дууссан ба Банк энэ хөтөлбөртэй холбоотой бүх үлдэгдэл төлбөрийг бүрэн төлсөн.

Цаашилбал, Монгол Улсын Хөгжлийн банкнаас Монгол Улсад мах боловсруулах үйлдвэрлэлийг өргөжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх төслийн хүрээнд Банк Хөгжлийн банктай холбогдох салбарт үйл ажиллагаа эрхэлж буй компаниудыг санхүүжүүлэх талаар тохиролцоо хийсэн. Санхүүжилт нь жилийн 13.2%-ийн хүүтэй, 2020 оны 2-р сарын 28-ны өдөр хүртэлх хугацаатай байсан. Банк нь зорилтот харилцагчдад зээл олгохдоо жилийн 17.2% хүртэлх түвшинд хүүгийн хэмжээг тогтоох эрхтэй. 2020 онд гэрээний нөхцөлийн дагуу хөтөлбөр дууссан бөгөөд Банк дээрх санхүүжилттэй холбоотой бүх үлдэгдэл төлбөрийг бүрэн төлсөн.

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(b) Төслийн зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

Засгийн газрын байгууллагууд, Монголбанк болон олон улсын санхүүгийн байгууллагуудтай байгуулсан зээлийн гэрээний нөхцөлийг дараах хүснэгтэд харууллаа.

Категори	Зээл олгогч	Төслийн нэр	Валют	Олгосон огноо	Дуусах огноо	2020 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /тухайн валютаар/	2020 оны 12 сарын 31-нээрх зээлийн дүн /төгрөгөөр /
Засгийн Газрын үнэ тогтворж уулах	Монголбанк	Орон сууцжуулах хөтөлбөр	Төгрөг	4/21/2016	12/15/2021	119,388,583	119,388,583
	Монголбанк	Алт 2 хөтөлбөр	Төгрөг	8/7/2020	9/2/2022	10,067,211	10,067,211
	Монголбанк	КФВ банкны төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/8/2012	6/25/2025	1,559,627	1,559,720
	Монголбанк	Бусад төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	7/1/2020	7/1/2022	937,500	937,500
Монгол Улсын Хөгжлийн банкны төсөл	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Үндэсний ноолуурын үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/28/2018	12/27/2021	37,898,469	37,898,469
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	Газар тариалан 2020 хөтөлбөр	Төгрөг	9/17/2020	12/17/2021	5,944,070	5,944,070
	Монгол Улсын Хөгжлийн банк	ҮХААЯам – арьс, шир боловсруулах төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	5/9/2014	6/25/2021	202,196	202,196
ЗГ болон Японы ОУ-ын хамтын ажиллагааны агентлагийн хамтарсан төсөл	ЖАЙКА	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	6/12/2009	10/1/2030	7,594,175	7,594,175
Засгийн Газрын бусад төсөл	Засгийн Газар/ Азийн хөгжлийн банк	Хөдөө Аж Ахуй болон Хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	5/5/2016	7/1/2027	30,418,429	30,418,429
	Засгийн Газар	Оюутны хөгжлийг дэмжих төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	11/30/2016	11/30/2026	37,511	37,511
	Засгийн Газар	Жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх төслийн эх үүсвэр	Төгрөг	7/10/2012	1/10/2021	3,284	3,284
	Засгийн Газар	Бусад төслийн эх үүсвэр	Доллар	4/1/2010	5/1/2027	97	275,262

22 Бусад зээлийн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(б) Гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан эх үүсвэр

Гадаадын бусад банкнаас авсан эх үүсвэрт гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагаас тус бүр 2018 оны 09 сарын 27-нд 60 сарын хугацаатай авсан 100,000 мянган ам.доллар, 2019 оны 03 сарын 28-нд 60 сарын хугацаатай авсан 100,000 мянган ам.долларын зээл болон 2017 оны 09 сарын 26-нд 97 сарын хугацаатай авсан 7,500 мянган ам.долларын зээлүүд багтана.

2020 онд хэд хэдэн зээл нэмж авсан бөгөөд үүнд 2020 оны 6-р сарын 17-нд 100,000 мянган долларын 60 сарын хугацаатай, 2020 оны 7-р сарын 28-нд 19,000 мянган долларын 15 сарын хугацаатай, 2020 оны 12-р сарын 14-нд 5,500 мянган долларын 13 сарын хугацаатай, 2020 оны 9-р сарын 4-нд 5000 мянган долларын 36 сарын хугацаатай авсан эх үүсвэрүүд байгаа юм.

Эдгээр зээлийн 305,000 мянган доллар нь Банкны тухайн банкин дахь харилцах дансаар баталгаажсан болно (Тодруулга 9-ийг үзнэ үү).

Банк нь өөрийн харилцагчийн худалдааны зээлийг санхүүжүүлэх зорилгоор гадаадын банк болон санхүүгийн байгууллагаас худалдааны зээлийн шугам авсан. 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар 106,120,996 мянган төгрөгийн (2019: MNT 100,102,203 мянган төгрөг) зээлийн шугамыг ашиглаж мөн тэр хэмжээний зээлийг харилцагчдад олгосон. Ийм төрлийн эх үүсвэрийн хугацаа нь 2 хүртэлх жил байдаг бөгөөд харилцагчаас орж ирэх мөнгөн урсгалын хугацаа болон гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад эргэн төлөх мөнгөн урсгалын хугацаа нь ижил байдаг. Харилцагч зээлээ төлж чадахгүй тохиолдолд Банк зээлийн эрсдэлийг хариуцна.

2020 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар Банк нь Азийн хөгжлийн банкнаас (АХБ) авсан 30,418,429 мянган төгрөгийн үлдэгдэл бүхий хөдөө аж ахуй, хөдөөгийн хөгжлийн төслийн гэрээгээр хүлээсэн үүрэг буюу чанаргүй зээлийн харьцаа үзүүлэлтийг зөрчсөн. Банк, АХБ-ны хооронд байгуулсан гэрээний дагуу АХБ нь гэрээний зөрчлийг томоохон зөрчил гэж үзвэл санхүүжилтын үлдэгдэл төлбөрийг буцаан төлөх үүрэгтэй. АХБ зөрчлийг материаллаг зөрчил гэж үзээгүй тул 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн үлдэгдлийг хугацаагүй өр төлбөрийн ангилалд оруулаагүй болно. Бусад зээлийн эх үүсвэрийн бодит үнэ цэнийг Тодруулга 39-өөс харна уу. Мөн валют, хүү болон дуусах хугацааны шинжилгээг Тодруулга 35-аас харна уу.

23 РЕПО хэлцэл

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар дотоодын банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан Репо хэлцэлд нь жилийн 6.5 хувийн хүүтэй (2019: жилийн 11.0 хувийн хүүтэй), 723 хоногийн (2019: 28 хоног) анхны дуусгавар хугацаатай Репо хэлцлүүд орно. Эдгээр Репо хэлцлүүд нь 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн баталгаажсан. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 10-ээс харна уу.

24 Бусад өр төлбөр

Бусад өр төлбөрийг дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх бусад санхүүгийн өр төлбөр:	89,831,222	102,064,978
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан зээлтэй холбоотой өр төлбөр	53,003,378	71,974,148
Гүйлгээний өр төлбөр	19,134,868	20,171,704
Бусад	13,266,435	6,025,535
Аккредитив, баталгааны эрсдэлийн сан	2,897,006	1,937,760
Дансны өглөг	1,529,535	1,955,831
Бусад санхүүгийн бус өр төлбөр:	10,965,323	4,091,161
Орлогын албан татвараас бусад татварын өглөг	9,236,305	2,521,925
Ажилтнуудад өгөх өглөг	1,642,622	1,430,948
Бусад	86,396	138,288
Нийт бусад өр төлбөр	100,796,545	106,156,139

24 Бусад өр төлбөр (үргэлжлэл)

2020 онд Банк 8%-ийн орон сууцны зээлийг буцаах нөхцөлтэй худалдах МИК-ийн мөнгөжүүлэх ажил гүйлгээнд оролцоогүй болно. 2020 оны 12-р сарын 31-ний байдлаарх бусад өр төлбөрийн үлдэгдэл нь өмнө худалдсан холбогдох зээлийн эргэн төлөлтөөр буурсан байна. Эдгээр МИК-д худалдсан 8%-ийн орон сууцны зээлтэй холбоотой эрсдэл, өгөөжийг Банк хариуцна.

Орлогын албан татвараас бусад татварын өглөг нэмэгдсэн нь 2020 оны 1-р сарын 1-нээс хэрэгжиж эхэлсэн Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй холбоотой юм. Хуулийн шинэ заалтын дагуу 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн орлогын албан татвараас бусад татварын өглөгийн үлдэгдэл нэмэгдсэн нь бүх төрлийн өр төлбөр, харилцах, хадгаламжийн данс, баталгаа, батлан даалт, зээл, бондын хүүгийн орлогоос татвар авах болсонтой холбоотой юм.

Банк нь зөвлөх үйлчилгээнээс 86,396 мянган төгрөгийн урьдчилж орсон орлогыг хүлээн авсан. СТОУС 15-т заасны дагуу Банк нь зөвлөх үйлчилгээний ажил гүйлгээний үнийг гүйцэтгэлийн үүрэг тус бүрд хуваарилна.

Бусад санхүүгийн өр төлбөрийн дийлэнх нь тайлант хугацаанаас хойш 12 сарын дотор хийгддэг ба санхүүгийн бус бүх өр төлбөр нь шинж чанарын хувьд богино хугацаатай байдаг.

25 Хоёрдогч өглөг

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Голомт Файнэншил Группээс авсан хоёрдогч өглөг	-	172,027,616
Нийт	-	172,027,616

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хоёрдогч өглөг дараах байдалтай байсан:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Дуусах огноо	Валют	Хүү /жилийн/	Тухайн валютаарх нэрлэсэн үнэ
Голомт Файнэншил Групп (I)	31/12/2024	Төгрөг	12.6%	80,000,000
Голомт Файнэншил Групп (II)	31/12/2024	Төгрөг	12.6%	80,000,000
Голомт Файнэншил Групп (III)	31/12/2024	Төгрөг	12.6%	12,000,000

Голомт Файнэншил Групп ХХК -аас 2019 оны 12-р сарын 31-ний өдөр 160 тэрбум төгрөгийн дүнтэй, 5 жилийн хугацаатай, жилийн 12,6% -ийн хүүтэй, 2024 оны 12-р сарын 31-ний өдөр хүртэл хугацаатай хоёрдогч өглөг авсан. Мөн 2019 оны 12-р сарын 19-ний өдөр 5 жилийн хугацаатай, 12 тэрбум төгрөгийн дүнтэй, мөн жилийн 12.6%-ийн хүүтэй хоёрдогч өглөгийг Голомт Файнэншил Групп ХХК-аас авсан байна.

Хувьцаа эзэмшигчид 2019 онд өөрийн хөрөнгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор анх эдгээр хоёрдогч өглөгүүдийг санхүүжүүлж байршуулсан. 2020 оны 12-р сард Банк Голомт Файнэншил Групп ХХК-с авсан нийт 172,000,000 мянган төгрөгийн хоёрдогч өглөгийг банкны энгийн хувьцаанд хөрвүүлсэн. (Тодруулга 26-г үзнэ үү). Хоёрдогч өглөгтэй холбоотой хуримтлагдсан хүүг Голомт Файнэншил Групп ХХК-д бүрэн төлж дуусгасан.

2020 оны 12 сарын 31-нийн өдрийн байдлаар эдгээр хоёрдогч өглөгүүдэд гэрээний дагуу заавал биелүүлэх шаардлагатай санхүүгийн болон бусад хүлээсэн үүрэг байхгүй. Холбоотой талуудын ажил гүйлгээний дэлгэрэнгүйг Тодруулга 41-ээс үзнэ үү.

26 Хувьцаат капитал

<i>Хувьцааны тоо ширхэгээс бусад дүн нь Мянган төгрөгөөр</i>	Нийт гаргасан хувьцаа	Энгийн хувьцаа	Халаасны хувьцаа	Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	Давуу эрхтэй хувьцаа	Халаасны хувьцаа/ давуу эрхтэй хувьцаа	Нийт
2019 оны 01 сарын	32,321,857	32,321,857	-	127,629,293	75,778,900	-	235,730,050
Цуцалсан хувьцаа	(5,954,264)	(5,954,264)	-	(81,045,736)	(50,000,000)	-	(137,000,000)
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт	5,646,905	5,646,905	-	88,588,145	-	-	94,235,050
2019 оны 12 сарын 31-нээр	32,014,498	32,014,498	-	135,171,702	25,778,900	-	192,965,100
2020 оны 01 сарын 01-нээр	32,014,498	32,014,498	-	135,171,702	25,778,900	-	192,965,100
Халаасалсан хувьцаа	(80,500)	-	(80,500)	(981,508)	-	(13,511,650)	(14,573,658)
Хоёрдогч өглөгийн хөрвүүлэлт	10,225,539	10,225,539	-	161,774,461	-	-	172,000,000
2020 оны 12 сарын 31-нээр	42,159,537	42,240,037	(80,500)	295,964,655	25,778,900	(13,511,650)	350,391,442

Банкны гаргасан хувьцаат капиталын нэрлэсэн үнээр бүртгэсэн дүн нь 42,159,537 мянган төгрөг (2019: MNT 32,014,498 мянган төгрөг) байсан.

Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал нь шинээр гаргасан хувьцааны нэрлэсэн үнээс илүү төлөгдсөн төлбөр юм.

2020 онд нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй 10,225,539 ширхэг энгийн хувьцаа шинээр гаргасан бөгөөд нэрлэсэн үнийн дүнгээс илүү төлөгдсөн төлбөрийг хувьцааны нэмж төлөгдсөн капиталаар хүлээн зөвшөөрсөн.

Энгийн хувьцаа

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк нийт 42,159,537 ширхэг (2019: MNT 32,014,498 ширхэг) нэг бүр нь 1,000 төгрөгийн нэрлэсэн үнэтэй (2019: 1,000 төгрөг) энгийн хувьцааг гаргасан.

2020 онд гаргасан болон эргүүлэн худалдан авсан хувьцааг дор хүснэгтээр үзүүлэв:

Хувьцаа эзэмшигч	Хувьцааны тоо	Нэрлэсэн үнэ	Нэгж хувьцааны захиалгын үнэ	Огноо
Голомт Файнэншил Групп ХХК	10,225,539	1,000	16,821	12/30/2020
Ажилчдын хувьцаа	(80,500)	1,000	13,193	9/16/2020

2020 оны 12-р сарын 30-ны өдөр Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн 172 тэрбум төгрөгийн хоёрдогч өглөгийг энгийн хувьцаанд шилжүүлж, Банкны 10,225,539 ширхэг хувьцааг Голомт Файнэншил Групп ХХК-д олгосон. Энгийн хувьцаа гаргахтай холбоотойгоор хувьцааны нэмж төлөгдсөн капитал дансанд 161,774,461 мянган төгрөгийг бүртгэсэн. Шинээр гаргасан энгийн хувьцаа нь Банкны одоо байгаа энгийн хувьцаатай ижил түвшинд эрэмбэлэгдэнэ.

2020 онд өөрийн хувьцаагаа эргүүлэн худалдаж авах тухай хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрээр Ажилчдад хувьцаа эзэмшүүлэх хөтөлбөрийн хүрээнд гаргасан 80,500 ширхэг энгийн хувьцааг нэг бүрийг 13,192.65 төгрөгөөр буцаан худалдаж авсан.

26 Хувьцаат капитал (үргэлжлэл)

2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх хувьцаа эзэмшигчдийн хувийг дор харуулав:

Хувьцаа эзэмшигч	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
	Хувиар (%)	Хувиар (%)
Голомт Файнэншил Групп ХХК	90.47%	86.63%
Свисс Мо Инвестмент Ай Жи	6.25%	8.22%
Голомт Инвестмент ХХК	3.08%	4.06%
Ажилчдын хувьцаа	0.20%	1.09%
Нийт	100%	100%

Давуу эрхтэй хувьцаа

2013 оны 12 сарын 19-ний өдөр гаргасан 15,000,000 ам.доллар бүхий 25,778,900 мянган төгрөгийн 25,778,900 давуу эрхтэй хувьцааг Ноён Зоригт (Ноён Баясгалангийн бизнес хамтрагч) эзэмшдэг ба 2013 оны 12 сарын 26-ны өдөр давуу эрхтэй хувьцааны гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон. Давуу эрхтэй хувьцаа эзэмшигчид хөрөнгө оруулалтаас 6 %-ийн ногдол ашгийн орлого авах эрхтэй ба банк татан буугдсан тохиолдолд энгийн хувьцаа эзэмшигчдээс давуу эрх эдэлнэ.

2020 онд өөрийн давуу эрхийн хувьцаагаа эргүүлэн худалдаж авах хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын шийдвэрээр 9,390,800 ширхэг давуу эрхтэй хувьцааг нэгж бүрийг 1,438.82 төгрөгөөр буцаан худалдаж авсан.

Давуу эрхтэй хувьцаа нь хугацаагүй болон ногдол ашиг хуримтлагддаггүй бөгөөд гэрээнд давуу эрхтэй хувьцааг ТУЗ-ийн зөвшөөрөл дээр үндэслэн энгийн хувьцаанд хөрвүүлэх эрхтэй гэж заасан.

27 Хүүгийн орлого ба зардал

Мянган төгрөгөөр	2020	2019
Үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого		
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	477,412,592	470,513,477
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	36,740,081	41,537,995
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	22,218,950	20,652,385
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	13,921,180	18,536,242
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон өрийн үнэт цаас	1,308,470	5,138,380
Хорогдуулсан өртгөөр тооцсон урвуу репо хэлцэл	280,514	579,119
Нийт үр ашигт хүүгийн аргаар тооцсон хүүгийн орлого	551,881,787	556,957,598
Бусад ижил төстэй орлого		
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	6,387,102	10,475,532
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	11,863,497	10,458,601
Нийт бусад ижил төстэй орлого	18,250,599	20,934,133
Нийт хүүгийн орлого	570,132,386	577,891,731
Хүүгийн зардал		
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	(301,275,891)	(309,233,601)
Зээлийн бусад эх үүсвэр	(38,491,510)	(39,129,879)
Хоёрдогч өглөг	(21,612,625)	(6,259,246)
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	(977,854)	(5,593,306)
Репо хэлцэл	(2,036,363)	(4,939,558)
Нийт хүүгийн зардал	(364,394,243)	(365,155,590)
Бусад ижил төстэй зардал		
Түрээсийн зардал	(1,385,422)	(851,077)
Нийт ижил төстэй зардал	(1,385,422)	(851,077)
Нийт хүүгийн болон ижил төстэй зардал	(365,779,665)	(366,006,667)
Цэвэр хүүгийн орлого	204,352,721	211,885,064

Бэлэн мөнгө болон Төв Банкнд байршуулсан хөрөнгийн хүүгийн орлого болох 9,358,409 мянган төгрөг (2019: 14,047,899 мянган төгрөг) нь Монголбанкны журмын дагуу бүх банкнуудад олгосон Монголбанкнд байршуулсан заавал байлгах нөөцийг 2020 онд хангаж байсантай холбоотой урамшуулал юм.

2019 оны 12-р сарын эцсээр нэмэлтээр авсан 160,000,000 мянган төгрөгийн хоёрдогч өглөгтэй холбоотойгоор хоёрдогч өглөгийн хүүгийн зардал эрс өссөн. Харин бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн хүүгийн зардал буурсан нь Хөгжлийн банк болон Богд банкны урт хугацаатай байршуулсан байсан хадгаламжуудын хугацаа дууссантай холбоотой.

27 Хүүгийн орлого ба зардал (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон үнэ цэнэ буурсан зээлээс хүлээн зөвшөөрсөн орлого 15,610,229 мянган төгрөг (2019: 9,429,322 мянган төгрөг) байсан. Удирдлагын зүгээс эдгээр зээлүүд нь бүрэн төлөгдөх ба үнэ цэнэ буурсан зээлүүд нь өндөр үнийн дүнтэй барьцаа хөрөнгөтэй гэж үзсэн. Мөн СТОУС-ын дагуу буцааж төлөгдөхгүй гэж үзсэн зээлийн хүүний орлогыг 2020 болон 2019 оны орлого зардалд хүлээн зөвшөөрөөгүй.

28 Хураамж, шимтгэлийн орлого

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Хураамж, шимтгэлийн орлого		
Карттай холбоотой шимтгэл хураамж	25,937,813	30,182,400
Гуйвуулгын ба бусад үйлчилгээний хураамж	13,432,640	14,782,946
Баталгаа болон бусад баримтны үнэ, шимтгэл, хураамж	5,550,921	5,236,275
Дансны үйлчилгээний шимтгэл хураамж	3,779,078	4,108,079
Брокерийн болон бусад үйлчилгээний хураамж	377,116	788,642
Нийт хураамж, шимтгэлийн орлого	49,077,568	55,098,342
Хураамж, шимтгэлийн зардал		
Картын гүйлгээний зардал	(11,560,522)	(13,044,239)
Банкны үйлчилгээний зардал	(2,879,959)	(2,646,484)
Онлайн гүйлгээний зардал	(1,111,910)	(855,456)
Брокерийн болон бусад үйлчилгээний зардал	(43,333)	(548,149)
Нийт хураамж, шимтгэлийн зардал	(15,595,724)	(17,094,328)
Хураамж, шимтгэлийн цэвэр орлого	33,481,844	38,004,014

29 Бусад үйл ажиллагааны орлого болон зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Данснаас хасагдсан зээлийн эргэн төлөлт	1,846,809	1,753,453
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны олз/(гарз)	(330,660)	(1,536,773)
Бусад	1,401,888	807,504
Нийт бусад үйл ажиллагааны орлого	2,918,037	1,024,184

30 Удирдлага ба үйл ажиллагааны зардал

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	<i>Тодруулга</i>	2020	2019
Ажилчдын зардал		41,298,424	47,180,146
Мэдээлэл, зөвлөх үйлчилгээ болон бусад мэргэжлийн үйлчилгээний зардал		28,214,327	24,467,538
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	16	15,987,946	14,015,516
Зар сурталчилгаа, маркетингийн үйлчилгээ		3,691,587	4,596,148
Харилцаа холбооны зардал		1,511,093	4,214,423
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдлийн зардал	17	4,905,907	3,746,311
Програм болон биет бус хөрөнгийн хорогдол	15	3,300,686	2,860,510
Богино хугацаат түрээсийн зардал		2,039,348	2,689,548
Орлогын албан татвараас бусад татварын зардал		1,996,394	2,049,702
Харуул хамгаалалтын зардал		2,162,967	1,827,825
Зээлийн төлбөр цуглуулалтын зардал		1,710,913	1,728,379
Тээврийн зардал		1,170,044	1,413,818
Ашиглалтын зардал		1,256,955	1,216,332
Томилолтын зардал		426,321	1,124,938
Сайн дурын болон даатгалын зардал		618,156	745,739
Хүлээн авалтын зардал		920,460	689,375
Хандив		11,126	20,771
Бусад		9,791,930	7,418,811
Нийт удирдлага ба үйл ажиллагааны зардал		121,014,584	122,005,830

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Ажилчдын зардал дараахаас бүрдэнэ:		
Цалин хөлс, урамшуулал	38,388,570	40,489,040
Эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын шимтгэл	1,974,054	5,226,212
Ажилчдын тэтгэмж	521,645	643,356
Тэтгэврийн сан	219,093	198,147
Ажилчдын сургалт	195,062	623,391
Нийт ажилчдын зардал	41,298,424	47,180,146

31 Орлогын албан татвар**(а) Орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүн**

Тайлант жилийн орлого, зарлагад бүртгэсэн орлогын албан татварын зардлыг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Тайлант жилийн орлогын албан татвар	624,052	11,756,755
Хойшлогдсон орлогын татвар	11,471,208	(3,166,529)
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал	12,095,260	8,590,226

31 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)**(б) Татварын зардал ба ашиг, алдагдал хоорондын холбогдох татварын хэмжээгээр тооцсон тохируулга**

Банк нь татварын өмнөх ашгийг татвар ногдохгүй орлого болон татвараас хасагдахгүй зардлаар тохируулга хийх замаар орлогын албан татварын зардлыг тодорхойлдог. Банк нь Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу 6 тэрбум төгрөг (2019: 3 тэрбум төгрөг) хүртэлх татвар ногдох орлогоос 10 хувийн, 6 тэрбум төгрөг (2019: 3 тэрбум төгрөг)-өөс давсан дүнгээс 25 хувь (2019: 25 хувь)-ийн орлогын албан татвар төлдөг.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Татварын өмнөх ашиг	22,489,020	24,894,906
Хуулиар заасан хувиар тооцсон татварын зардал (2020: 25%; 2019: 25%)	5,622,255	6,223,727
Татварын зорилгоор татвар ногдохгүй орлого, татвараас хасагдахгүй зардлын татварын нөлөө::		
- Бага хувиар татвар ногдуулах орлогын нөлөө	900,000	(450,000)
- Татвараас чөлөөлөгдөх орлого	(1,247,957)	(565,048)
- Олон төрлийн хувь хэмжээгээр татвар ногдуулсны орлого	649,048	(24,044)
- Хасагдахгүй зардал	4,220,121	3,004,994
- Нөхөн төлөгдөхгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгө	2,572,089	-
- Бусад	1,179,704	400,597
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал	12,095,260	8,590,226

31 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)

(в) Түр зөрүүгийн нөлөөгөөр тодорхойлсон хойшлогдсон татвар

СТОУС болон Монгол Улсын татварын зохицуулалт хоорондын ялгаатай байдал нь хойшлогдсон татварын хөрөнгө, өр төлбөрийн данс хооронд түр зөрүү үүсгэдэг.

2020 оны 25%-аар татвар ногдуулдаг түр зөрүүний хөдөлгөөнөөс үүдэлтэй нөлөөний дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2020 оны 01 сарын 01	Ашиг, алдагдал	Бусад дэлгэрэнгүй орлого	2020 оны 12 сарын 31
Татвараас хасагдах/(татвар ногдох) түр зөрүүгийн татварын нөлөө болон хойшлогдсон татварын алдагдал:				
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа – 90 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлттэй зээлийн хүүгийн орлого	(8,382,130)	(3,440,232)	-	(11,822,362)
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(1,388,575)	47,712	-	(1,340,863)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	5,263,819	-	(976,416)	4,287,403
Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны зээлжих эрсдэлийн сан	58,673	633,418	-	692,091
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлжих эрсдэлийн сан	209,850	(148,655)	-	61,195
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(28,541,465)	(10,392,201)	-	(38,933,666)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	9,612,004	(5,887,986)	-	3,724,018
Урьдчилсан орлого – зээл олголтын шимтгэл	2,363,856	(57,764)	-	2,306,092
Барилга байгууламжийн үнэ цэнийн бууралт	10,728,578	(534,825)	-	10,193,753
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дахин үнэлгээний өөрчлөлт болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	3,431,521	10,138,687	-	13,570,208
Нөхөн төлөгдөхгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгө	2,572,089	(2,572,089)	-	-
Зээл ба урьдчилгаатай холбоотой тохируулгын алдагдал	4,685,154	90,015	-	4,775,169
Ирээдүйд шилжүүлэх татварын алдагдал	-	952,354	-	952,354
Бусад	(522,357)	(299,642)	-	(821,999)
Нийт хойшлогдсон татварын цэвэр хөрөнгө/(өглөг)	91,017	(11,471,208)	(976,416)	(12,356,607)

31 Орлогын албан татвар (үргэлжлэл)**(в) Түр зөрүүгийн нөлөөгөөр тодорхойлсон хойшлогдсон татвар**

2019 оны 25%-аар татвар ногдуулдаг түр зөрүүний хөдөлгөөнөөс үүдэлтэй нөлөөний дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2019 оны 01 сарын 01	Ашиг, алдагдал	Бусад дэлгэрэнгүй орлого	2019 оны 12 сарын 31
Татвараас хасагдах/(татвар ногдох) түр зөрүүгийн татварын нөлөө болон хойшлогдсон татварын алдагдал:				
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа – 90 хоногоос дээш хугацаа хэтрэлттэй зээлийн хүүгийн орлого	(9,850,031)	1,467,901	-	(8,382,130)
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(2,414,557)	1,025,982	-	(1,388,575)
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	3,032,665	-	2,231,154	5,263,819
Хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх үнэт цаасны зээлжих эрсдэлийн сан	488,805	(430,132)	-	58,673
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн зээлжих эрсдэлийн сан	-	209,850	-	209,850
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	(29,145,005)	603,540	-	(28,541,465)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	12,782,841	(3,170,837)	-	9,612,004
Урьдчилсан орлого – зээл олголтын шимтгэл	2,737,249	(373,393)	-	2,363,856
Барилга байгууламжийн үнэ цэнийн бууралт	11,034,541	(305,963)	-	10,728,578
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай хөрөнгийн дахин үнэлгээний өөрчлөлт болон борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт	1,912,404	4,091,206	-	6,003,610
Зээл ба урьдчилгаатай холбоотой тохируулгын алдагдал	4,559,226	125,928	-	4,685,154
Бусад	(444,804)	(77,553)	-	(522,357)
Нийт хойшлогдсон татварын цэвэр хөрөнгө/(өглөг)	(5,306,666)	3,166,529	2,231,154	91,017

32 Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг бүрт хүлээн зөвшөөрсөн бусад дэлгэрэнгүй орлого

Өмчийн бүрэлдэхүүн хэсэг дэх бусад дэлгэрэнгүй орлогын задаргааг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	2020	2019
Өөрчлөлт орсон:		
Ашиг, алдагдалд ангилагдах зүйлс:		
Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөх өрийн үнэт цаасны бодит үнэ цэнэ:		
- Тухайн жилийн олз/(гарз)	2,217,585	(3,761)
- Худалдан борлуулснаас ашиг алдагдалд дахин хуваарилагдсан олз/(гарз)	(2,217,585)	3,761
Ашиг, алдагдалд дахин ангилагдахгүй хэсэг:		
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээр хөрөнгө оруулалтын олз/(гарз)	3,905,911	(8,924,616)
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээ	-	1,242,104
Дэлгэрэнгүй орлогын тайланд шууд бүртгэсэн татварын зардал	(976,478)	2,231,155
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	2,929,433	(5,451,357)

33 Ногдол ашиг

Мянган төгрөгөөр	2020		2019	
	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа	Энгийн хувьцаа	Давуу эрхтэй хувьцаа
1 сарын 1-нээрх төлөх ёстой ногдол ашиг				
Тайлант хугацаанд зарласан ногдол ашиг	-	1,695,909	-	9,009,657
Тайлант хугацаанд төлсөн ногдол ашиг	-	(1,695,909)	-	(9,009,657)
12 сарын 31-нээрх төлөх ёстой ногдол ашиг	-	-	-	-

Нэгж хувьцааны ногдол ашиг 103 төгрөг (2019: 119) байсан.

34 Цэвэр өр төлбөрийн тохируулга

Банкны өр төлбөр болон түүний өөрчлөлтийн хөдөлгөөнийг тайлант хугацааны задаргаагаар үзүүлэв. Мөнгөн гүйлгээний тайланд өрийн зүйлсийг санхүүжилт хэмээн тусгасан:

Мянган төгрөгөөр	Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн өр төлбөр			
	Зээлийн эх үүсвэр	Бусад банкуудаас авсан эх үүсвэр	Хоёрдогч өглөг	Нийт
Цэвэр өр төлбөр 2019 оны 12 дугаар сарын 31	377,365,387	538,666,774	172,027,616	1,088,059,777
Мөнгөн урсгал	(23,120,151)	357,938,206	(27,616)	287,101,346
Мөнгөн бус гүйлгээ	(90,129,284)	7,977,923	(172,000,000)	(206,462,268)
Гадаад валютын ханшийн тохируулга	6,227,727	27,338,066	-	33,565,794
Цэвэр өр төлбөр 2020 оны 12 дугаар сарын 31	270,343,679	931,920,970	-	1,202,264,649

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага

Банкны эрсдэлийн удирдлага нь санхүүгийн эрсдэл, үйл ажиллагааны эрсдэл, комплаенсийн эрсдэл, нөгөө тал буюу гуравдагч талын эрсдэл, хуулийн эрсдэл, нэр хүндийн эрсдэл, технологийн эрсдэл болон бусад цаг үеийн шинж чанартай тулгарах эрсдэлүүдийг хамардаг. Санхүүгийн эрсдэлд зах зээлийн эрсдэл (гадаад валютын ханшийн эрсдэл, хүүгийн эрсдэл болон бусад зах зээлийн үнээс хамаарсан эрсдэл), зээлийн эрсдэл болон төлбөрийн чадварын эрсдэл багтдаг. Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс дэмжигдэж батлагдсан банкны “Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон Эрсдэлийн аппетитын тунхаглал”-ын хүрээнд эрсдэл өгөөжийн тэнцвэрт байдлыг хадгалах явдал юм.

“Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон Эрсдэлийн аппетитын тунхаглал” нь банкны хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хил хязгаарыг тодорхойлдог ба энэхүү хил хязгаарын хүрээнд банк бизнесийн зорилгодоо хүрэх, стратегиа хэрэгжүүлэхээр ажилладаг. Энэ нь банкны үйл ажиллагаанд тулгарах эрсдэлүүдийн хамгийн ерөнхий хязгаарлалтуудыг тодорхойлж өгдөг ба тодорхой эрсдэлүүд дээр баримтлах нарийвчилсан лимит хязгаарлалтууд холбогдох бодлого, журмын хүрээнд ерөнхий хязгаарлалтуудтай нийцтэй байдлаар тогтоогддог. Эрсдэлийн аппетитын тогтолцоо болон тунхаглалын баримт бичгийг жил бүр банкны стратеги төлөвлөгөө, төсөвтэй уялдуулж дүгнэн, шаардлагатай тохиолдолд шинэчилдэг. Банкинд шаардлагатай өөрийн хөрөнгө, стратеги төлөвлөгөөг эрсдэлийн түвшинтэй уялдуулж ажилладаг.

Эрсдэлийн засаглалын үүрэг хариуцлага болон нэгдсэн хяналтыг хэрэгжүүлэх нь Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлийн үндсэн зорилгуудын нэг юм. Энэхүү зорилтыг хэрэгжүүлэхэд эрсдэлийн засаглалын үндсэн бүрдүүлэгчид болох эрсдэлийн соёл, эрсдэлийн аппетитын хязгаар, эдгээрийн эрсдэл даах чадвар болон банкны нэгдсэн хяналт, баланстай үүсгэх уялдаа холбоог нэн тэргүүнд чухалчилдаг. Төлөөлөн Удирдах Зөвлөл нь “Гурван давхар хамгаалалтын шугам” бүхий эрсдэлийн засаглалын бүтцийг банкинд хэрэгжүүлдэг. Ашгийн төлөө ажиллаж буй бизнесийн нэгжүүд нэгдүгээр хамгаалалтын шугам, Эрсдэлийн удирдлагын хороо ба Эрсдэлийн удирдлагын газрын захирал хоёрдугаар хамгаалалтын шугамыг үүсгэж, Дотоод аудитын газар гуравдугаар хамгаалалтын шугам болно.

Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс тогтоосон эрсдэлийн удирдлагын бодлого, хязгаарлалтын дагуу гүйцэтгэх түвшиний удирдлагууд эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж ажилладаг. Дотоод аудитын газар болон Эрсдэлийн удирдлагын газар нь бизнесийн нэгжүүд болон бусад нэгжийн ажилчид хяналтын үүргүүдээ хэрэгжүүлж байгаа эсэхэд хараат бус хяналт тавихаас гадна ТУЗ-ийн Эрсдэлийн хороо, Гүйцэтгэх захирлын шууд удирдлагад харьяалагдах Удирдлагын хороо болон Гүйцэтгэх захиралд шууд тайлагнадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын хяналт, шалгалт нь банкны холбогдох хорооноос баталсан эрсдэлийн лимит хязгаарлалтуудад суурилан хийгддэг. Эдгээр лимит хязгаарлалтууд нь банкны бизнесийн стратеги, зах зээлийн нөхцөл байдал болон бизнесийн үйл ажиллагаандаа хүлээн зөвшөөрөн ажиллаж байгаа эрсдэлийн түвшинд уялдаатай тогтсон байдаг. Хүү, гадаад валютын ханш болон бусад зах зээлийн үнийн хэлбэлзлээс шалтгаалан үүсэх эрсдэлийг бууруулах зорилгоор стресс тест шинжилгээг хийж, банкны нэгдсэн эрсдэлийн удирдлагын нэг хэсэг болгосон.

Зээлийн эрсдэл. Банк нь зээлийн эрсдэлд өртдөг бөгөөд энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрт нэг тал хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс нөгөө тал санхүүгийн алдагдал үүрэх эрсдэл юм.

Банк оролцогч талуудтай зээлийн болон бусад ажил гүйлгээний үр дүнд зээлийн эрсдэлд өртөж, санхүүгийн хөрөнгө ба балансын гадуурх зээлтэй холбоотой үүрэг амлалтыг бий болгодог.

Банкны зээлийн эрсдэлд хамгийн их өртөх хэсэг нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнээр тусгагдсан байдаг. Гаргасан санхүүгийн баталгаа, зээлийн шугам, экспорт импортын аккредитивийн үүрэг амлалтын хувьд зээлийн эрсдэлийн хамгийн их өртөх хэсэг нь нийт үүргийн дүн юм.

Зээлийн эрсдэлийн удирдлага. Зээлийн эрсдэл нь Банкны бизнесийн хамгийн том эрсдэл юм; Тиймээс удирдлага нь зээлийн эрсдэлийг болгоомжтойгоор удирддаг.

Эрсдэлийн удирдлагын зорилгоор зээлийн эрсдэлийн тооцоолол нь нарийн төвөгтэй бөгөөд эрсдэл нь зах зээлийн нөхцөл байдал, хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал, цаг хугацаа зэргээс хамааран өөр өөр байдаг. Зээлийн багцад зориулсан эрсдэлийн үнэлгээ нь дефолт болох магадлал, алдагдлын харьцаа болон холбоотой талуудын хоорондын дефолт болох уялдааг тооцоолох шаардлагатай байдаг.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Хязгаарууд. Банк нь нэг зээлдэгч, холбоотой талууд, эдийн засгийн төвлөрөлтөд хүлээн зөвшөөрсөн эрсдэлийн хэмжээг тогтоох замаар зээлийн эрсдэлийн түвшинг тогтоодог. Бүтээгдэхүүн болон эдийн засгийн салбарын зээлийн эрсдэлийн түвшний хязгаарлалтыг удирдлагын зүгээс байнга баталж байдаг. Эрсдэлийг жил тутам эргэн хянадаг ба шаардлагатай тохиолдолд илүү ойрхон давтамжтайгаар хянадаг.

Харилцааны менежерүүд харилцагчаас ирсэн зээлийн өргөдлийг судалж, зээлийн дүнг батлуулахаар холбогдох зээлийн хороонд шилжүүлдэг. Зээлийн эрсдэлийг удирдах болон бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө, компанийн болон хувийн батлан даалт авдаг. Зээлийн эрсдэлд өртөх магадлалыг хянахын тулд харилцагчийн бизнесийн болон санхүүгийн гүйцэтгэлд чиглэсэн бүтцийн дүн шинжилгээнд үндэслэсэн тайланг зээлийн газрын мэргэжилтнүүд тогтмол гаргадаг. Зээлийн найдвартай байдлыг алдагдуулсан харилцагчдын зээлийг Зээлийн Хороогоор хянаж, тайлагнадаг.

Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх харилцагчдад олгосон зээлийн зэрэглэлийг дараах байдлаар үзүүлэв:

Ангилал	2020		
	1-р үе шат	2-р үе шат	3-р үе шат
Маш сайн	1-р үе шатанд ангилагдсан бүх зээлүүд	2-р үе шатанд ангилагдсан бүх зээлүүд	3-р үе шатанд ангилагдсан хугацаа хэтрээгүй бүх зээлүүд
Сайн			3-р үе шатанд ангилагдсан 1-90 хоногийн хугацаа хэтрэлттэй бүх зээлүүд
Хангалттай			3-р үе шатанд ангилагдсан 90-с дээш хоногийн хугацаа хэтрэлттэй бүх зээлүүд
Тусгай хяналттай			
Дефолт			

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (ECL) аргачлал. ECL нь ирээдүйд хүлээж болзошгүй алдагдлын өнөөгийн үнэ цэнэ (өөрөөр хэлбэл: зээлийн үргэлжлэх хугацаанд зээл дефолт болоход жинлэсэн дундаж алдагдал юм). ECL нь нэг хүчин зүйлээс шууд хамааралтай бус хэд хэдэн боломжит хувилбаруудаас хамаарч тооцоологддог. Банкны ECL-ын тооцоолол дөрвөн бүрэлдэхүүн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд: Дефолт болох магадлал ("PD"), Дефолт болох үеийн үлдэгдэл ("EAD"), Алдагдал хүлээх магадлал ("LGD") болон хорогдуулалтын хувь ("DR")

EAD гэдэг нь зээл дефолт болох үеийн үлдэгдэл бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших зээлийн үлдэгдлийг таамаглахдаа зээлийн эргэн төлөлт буюу үндсэн зээлийн болон хүүгийн төлөлт, нэмж олгож болзошгүй зээлийн дүнг харгалзан авч үздэг. Хүлээж болзошгүй үүргийн дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдлийг тооцоолохдоо зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("CCF") ашигладаг. CCF нь хүлээж болзошгүй үүрэг зээл хөрвүүлэлтийн магадлалын коэффициент юм. Банк хүлээж болзошгүй үүрэг 12 сарын дотор зээлрүү хөрвөх болон дуусах хугацааны турш зээл хөрвүүлэлтийн магадлалуудыг адил гэж үзсэн. PD нь өгөгдсөн хугацааны туршид дефолт болох магадлалын тооцоолол юм. LGD нь зээл дефолт болсон тохиолдолд түүнээс хүлээж болзошгүй алдагдлын тооцоолол юм. LGD нь гэрээний дагуух төлөх ёстой мөнгөн дүн болон зээлдүүлэгч тухайн зээлээс төлүүлж чадах мөнгөн дүн хоёрын зөрүү юм. Харилцагчаас төлүүлж чадах мөнгөн дүнд барьцаа хөрөнгө орно. LGD нь ихэвчлэн EAD –д эзлэх хувиар илэрхийлэгддэг. Хүлээгдэж буй алдагдлыг тайлант хугацааны эцэст өнөөгийн үнэ цэнээр хорогдуулна. Хорогдуулалтын хувь нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үр ашигт хүүгийн түвшин ("EIR") юм.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллыг зээлийн дуусах хугацаа хүртэлхээр загварчилсан. Дуусах хугацаа нь өрийн хэрэглүүрийн гэрээний үлдсэн хугацаа ба гэрээнээсээ өмнө төлөгдөх магадлалыг тохируулдаг. Зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгааны гэрээний хувьд тухайн аж ахуйн нэгж зээлийн хугацааг сунгах гэрээний үүрэгтэй гэрээт хугацаа юм. Дуусах хугацааг гэрээний дагуу хүлээгдэж буй үлдэгдэл хугацаагаар тодорхойлдог бол хувь хүнд олгосон зээлийн картын хувьд дуусах хугацаа нь гэрээний дагуух картын хугацаа бөгөөд энэ нь хамгийн ихдээ 2 хүртэлх жилтэй тэнцүү байна.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусах хугацааны турш дахь ECL загвар боловсруулсан ба энэ нь зээлийн дуусах хугацааны турш болзошгүй бүх дефолт тохиолдлоос үүсэх алдагдал юм. 12 сарын ECL нь зээлийн дуусах хүртэлх хугацааны ECL–н нэг хэсэг нь бөгөөд тайлант хугацаанаас хойших 12 сарын хугацаанд үүсэж болзошгүй алдагдал юм. Хэрэв зээлийн дуусах хугацаа нь 12 сараас бага байвал хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдлыг дуусах хугацаа хүртэл тооцоолно.

Санхүүгийн тайланд толилуулсан ECL тооцоолол нь дотоодын зохицуулагч байгууллагад зориулсан урт хугацааны өгөгдлийг ашиглах бус сүүлийн үеийн өгөгдлийг ашигласан. Тооцоолол нь ирээдүйн таамаглалыг агуулсан буюу зээлийн эрсдэлд нөлөөлдөг гол макро эдийн засгийн хувьсагчуудын ирээдүйд болох таамаглал тусгагдсан.

Өнөөгийн болон ирээдүйн бизнесийн орчинд бий болсон тодорхойгүй байдлыг арилгах, загварчилсан үр дүнд тусгагдаагүй холбогдох эрсдэлийн бүх хүчин зүйлийг тусгахын тулд зээлийн эрсдэл үүссэнээс хойш эрс мэдэгдэхүйц байдал нэмэгдсэн эсэхийг тодорхойлох, хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын жинлэсэн тооцооллыг гаргах зэрэгт шинжээчийн дүгнэлтийг ашигласан болно. Бид КОВИД-19 цар тахлын улмаас урьд өмнө гарч байгаагүй макро эдийн засгийн хувилбаруудын нөлөөлөл, ирээдүйн алдагдлыг бүрэн бууруулж чадахгүй байж магадгүй хэдий ч банк, засгийн газрын зүгээс үзүүлж буй төлбөрийн дэмжлэг үзүүлэх хөтөлбөрийн түр зуурын нөлөө мөн цар тахалд нэрвэгдсэн эмзэг салбаруудад гарч буй нөлөөллийг тусгах зорилгоор шаардлагатай тоон болон чанарын тохируулгуудыг хийсэн.

ECL тооцооллын загвар нь худалдан авсан эсвэл олгосон үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүдийн хувьд адил ба (а) зээлийн үлдэгдэл болон хорогдуулалтын хувь нь анхны гэрээгээрх бус зээлийг анх бүртгэх үеийн мөнгөн урсгал дээр тулгуурладаг; (б) хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь үргэлж дуусах хугацаа хүртэлх алдагдал байна. Худалдан авсан ба олгосон үнэ цэнэ буурсан хөрөнгүүд нь анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөр үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгүүд болно.

Банк дефолт болох магадлалыг тооцоолохдоо доор дурдсан нөхцөлүүдийн аль нэгийг эсвэл хэд хэдэн нөхцөлийг зэрэг хангасан зээлийг дефолт болсон гэж үздэг. Үүнд:

- Зээл төлөгдөхгүй байх: Доорх нөхцөлүүд илэрсэн тохиолдолд зээлийн төлөгдөхгүй байх магадлал ихэсдэг
 - а. зээлдэгч санхүүгийн хүндрэлд орсон;
 - б. гэрээний нөхцөл зөрчигдсэн буюу хүүгийн болон үндсэн зээлийн эргэн төлөлтийн хугацаа хэтэрсэн;
 - в. зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлтэй холбоотой эдийн засаг, эрх зүйн шалтгаанаар зээлдэгч зээлдүүлэгчид концесс олгох;
 - г. зээлдэгч дампуурлаа зарлах буюу санхүүгийн дахин зохион байгуулалт хийх магадлалтай байх;
 - д. санхүүгийн хүндрэлээс болж идэвхтэй зах зээлгүй болох; эсвэл
- Зээлдэгч нь 90 хоногоос дээш хугацаагаар гэрээний төлбөрөө төлөөгүй. Банкны бодлогын түр өөрчлөлтөөс шалтгаалж гэрээний төлбөрөө төлөх хугацаа нь 120 хоногоос дээш хугацаагаар хоцорсон хэрэглээний болон орон сууцны зээл авсан зээлдэгч үүнд хамаарахгүй. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 3-аас харна уу.

Тодруулгын зорилгоор, Банкны дефолтын тодорхойлолт болон зээлийн үнэ цэнэ бууралтын тодорхойлолт хооронд ямар нэгэн зөрүүгүй бөгөөд дээр дурдсан дефолт тодорхойлолт нь Банкны санхүүгийн бүх хөрөнгөнд мөрдөгдөнө.

Санхүүгийн хөрөнгө нь 3 сарын дараалан дефолт тодорхойлолтонд заасан нөхцөлүүдийг хангаагүй тохиолдолд дефолтоос гарч болно. 3 сар гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгө дефолтоос гарсан хөрөнгө буцаж дефолт болсон хугацааны тооцоолол дээр үндэслэн гарсан болно.

Зээл анх олгогдсоноос хойш зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн (SICR) эсэх үнэлгээ нь зээл нэг бүрчлэн хийгддэг. Банкны зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс нь зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн эсэх шалгуур нөхцөлүүдийн тохиромжтой байдлыг тогтмол хугацаатай хянаж байдаг. Зээл анх олгогдсоноос хойш эрсдэл илэрхий өссөн эсэх шалгууруудын нэг болох хугацаа хэтэрсэн хоног нь 30 хоногоос дээш байх нөхцөл өөрчлөгдөөгүй болно.

Харин банкны бодлогын түр өөрчлөлтөөс шалтгаалж гэрээний төлбөрийн төлөгдөх хугацаа нь 60 хоногоос дээш хугацаагаар хоцорсон хэрэглээний болон орон сууцны зээлийн хувьд дээрх нөхцөл хамаарахгүй болно. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 3-аас харна уу.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь нэг эсвэл түүнээс их тоон болон чанарын шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангасан тохиолдолд хөрөнгийг SICR-тэй (Зээлийн эрсдэлийн томоохон өсөлт) гэж үздэг.

Санхүүгийн тайланд тусгагдсан хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоолол нь харилцагчийн зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн эсэх дээр тулгуурладаг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллын загвар нь 3 үе шат (stage) –д хуваагдана. Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй санхүүгийн хөрөнгүүд дээр 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал тооцоолох буюу эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1 –т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2 –т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2 –т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3 –т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолдог. Үе шат 3 –т орсон зээлүүдийн хүүгийн орлогыг зээлийн эрсдэлийн сангаас цэвэршүүлсэн дүнд тооцоолдог.

Банк зээлийн алдагдлын үе шатыг тогтоохдоо КОВИД-19 цар тахлын нөлөөнд автсан эдийн засгийн салбаруудыг нарийн хянаж ирсэн. Банк нь цар тахлын нөлөөлөл нь хувийн бизнесийн шинж чанараас ихээхэн хамаарах эдийн засгийн салбар болох үйлдвэрлэл, жижиглэнгийн худалдаа, үйлчилгээ гэх мэт салбаруудын томоохон зээлүүдийг тусгайлан үнэлсэн. Мөн Банк нь 2020 онд маш бага орлоготой, зээлийн төлөлт хийх боломжгүй гэж үзэж болохоор буюу төлөлт хийхэд ихээхэн санхүүгийн хүндрэлтэй байгаа ковидын нөлөө хүндээр туссан салбарууд болохнийтийн тээвэр, аялал жуулчлал, боловсролын салбарыг 3-р үе шатанд хуваарилав.

Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн эсэхийг үнэлдэг шалгуурууд нь тухайн зээлд дахин илрээгүй бол үе шат 1 –рүү шилжинэ. Банк чанарын үзүүлэлтээр үе шат 2 –руу шилжсэн зээлүүдийг тогтмол хянадаг.

Үнэ цэнэ буурсан зээл олгосон ба худалдан авсан зээлүүдийн хүлээгдэж буй алдагдал нь үргэлж дуусах хугацаа хүртэлхээр тооцоологддог. Иймд Банк эдгээр зээлийн хувьд зөвхөн дуусах хугацаа хүртэлх ХБЗА-ын зөрүүг бүртгэдэг.

ECL-ын тооцоолол нь хоёр үнэлгээний аргаас бүрддэг. Үүнд: (i) тусгай үнэлгээ; (ii) багцын үнэлгээ: зээлийн багцын нэг ижил төрлийн сегментүүдийн хувьд ECL-ын тооцоололд ижил зээлийн эрсдэлийн параметр (жишээ нь, PD, LGD) -ийг хэрэглэнэ; мөн (iii) гадаад үнэлгээнд үндэслэсэн үнэлгээ. Банк дараах төрлийн зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг. Үүнд: өндөр дүнтэй, нөлөө бүхий зээлүүд буюу харилцагчийн нийт зээлийн үлдэгдэл нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш бөгөөд үе шат 2 ба 3 –т орсон зээлүүдийг тусгай үнэлгээний аргаар үнэлдэг. Банк дараах төрлийн зээлүүдэд багцын үнэлгээ хийдэг. Үүнд: (1) харилцагчийн нийт зээлийн үлдэгдэл нь 1,000,000 мянган төгрөгөөс дээш бөгөөд үе шат 1 –т орсон зээлүүд; (ii) иргэдийн хэрэглээний зээл болон жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд олгосон зээлүүд орно. Энэхүү арга нь зээлийн багцыг хугацаа хэтэрсэн хоног, зээлийн түүхэн алдагдал болон бусад мэдээллүүдэд үндэслэн харилцагч бүрийн мэдээллийг харгалзан сегментэд хуваарилдаг. Банк нь хорогдуулсан өртгөөр болон бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдэх бусад дэлгэрэнгүй орлогод ангилагдсан өрийн бичиг болон бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгүүдийн үнэлгээ хийхдээ гуравдагч байгууллагын үнэлгээг ашигладаг.

Тусгай үнэлгээний аргаарх ECL тооцоолол нь боломжит хувилбаруудыг үнэлэх бөгөөд хувилбар бүрийн магадлалыг харгалзан алдагдлыг тооцоолдог. Банк тусгай үнэлгээний аргаар үнэлэгдэж байгаа зээл бүр дээр багадаа 2 боломжит хувилбар гаргадаг ба аль нэг хувилбарын тохиолдох магадлал бага ч гэсэн зээлийн алдагдал тооцоологддог. Тусгай үнэлгээний зээлүүд нь Банкны зээлийн газрын туршлагатай мэргэжилтнүүдээр үнэлэгддэг. Үнэлгээ ба бодит алдагдал хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс үнэлгээг тогтмол хянаж байдаг.

Багцын үнэлгээний аргаар багцын алдагдлын санг тооцоолохдоо зээл бүрийг үе шат бүрт хуваарилдаг. Банк зээлүүдийг ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартайгаар нь ялган бүлэглэж тооцоолдог. Ижил төрлийн эрсдэлийн шинж чанартай зээл гэдэг нь харилцагчийн ангилал (байгууллагын харилцагч, жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгч, хэрэглээний болон орон сууцны зээл), зээлийн валют болон бүтээгдэхүүний төрөл юм. Бүлэг болгон өөр өөр дефолт болох магадлал, алдагдал хүлээх магадлал зэрэг эрсдэлийн параметруудтай байна. Зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хэлтэс зээлүүдийг бүлэглэх нь зохистой байгаа эсэхийг тогтмол хянаж байдаг.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь EAD, PD, LGD зэрэг эрсдэлийн параметруудийн үржвэр бөгөөд тухайн санхүүгийн хөрөнгийн үр ашигт хүүгээр дискаунт хийж өнөөгийн үнэ цэнээр илэрхийлэгдэнэ. Эрсдэлийн параметр (EAD, PD, LGD)–ыг ирэх нэг жилийн таамаглалын тооцооллыг зээл нэг бүрийн эсвэл багцалсан зээлүүдийн хувьд гаргаж тооцоолдог. Эдгээр гурван бүрэлдэхүүн параметруудийг үржүүлэх ба зээл хугацаанаасаа өмнө төлөгдөх эсвэл дефолт болох эсэх гэсэн тохируулгуудыг хийж өгдөг. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал нь зээл бүрийн ирээдүйн алдагдлыг тооцоолол ба тайлант огноо руу дискаунт хийсэн алдагдлуудын нийлбэр юм. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоололд ашиглагдаж буй дискаунт хүү нь үр ашигт хүү эсвэл ойролцоо тооцоолсон хүү байна.

Зээлийн эрсдэлийн параметруудийг тооцоолох үндсэн зарчмууд. EAD-ууд нь хүлээгдэж буй төлбөрийн график дээр тулгуурлан тодорхойлогддог бөгөөд энэ нь бүтээгдэхүүний төрлөөс хамаарна. EAD нь зээлдэгчийн хүлээсэн үүргийнхээ дагуу ирэх 12 сар эсвэл дуусах хугацааны туршид төлөх ёстой зээлийн эргэн төлөлтөнд тулгуурладаг. Мөн хугацааны эцэст нийт зээлийн дүнг төлдөг эргэн төлөлтүүдэд тулгуурлана. Зээлдэгч зээлээ графикаасаа өмнө төлж магадгүй дүнгээр зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарьт тохируулга хийдэг. Эргэн төлөлт, дахин санхүүжилтийн таамаглалыг мөн тооцоололд оруулдаг. Эргэлтийн бүтээгдэхүүнүүдийн хувьд EAD нь одоогийн үлдэгдлийг авч, зээлийн хөрвүүлэлтийн коэффициент ашиглан үлдсэн хугацаан дахь хүлээгдэж буй зээл олголтыг нэмж тооцоолдог. Эдгээр таамаглалууд нь бүтээгдэхүүний төрөл, одоогийн зээлийн эрхийг хэрэглээ болон зээлдэгчийн онцлог зан төлөвөөс хамаарч ялгаатай байж болно.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоход хоёр төрлийн дефолт болох магадлал (PD)–г ашигладаг ба эдгээр нь 12 сар ба дуусах хугацааны турш дахь PD юм. 12 сарын PD–ийн үнэлгээг нь хамгийн сүүлийн үеийн өгөгдөл дээр суурилсан. Дуусах хугацааны турш дахь PD нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдсэн хугацааны туршид дефолт болох магадлал ба энэ нь санхүүгийн хэрэглүүрийн 12 сар болгоны дефолт болох магадлалын нийлбэр байна. Банк шилжих хөдөлгөөнт матрицийн статистик аргазүйг ашиглан дуусах хугацааны турш дефолт болох магадлалыг харилцагчийн ангилал болон хугацаа хэтэрсэн хоногт тулгуурлан тооцоолдог. Тухайлбал, шилжих хөдөлгөөний матрицад суурилсан 12 сарын PD-ийг экстраполяци хийж, түүхэн дефолт өгөгдөлд суурилсан дуусах хугацааны туршийн PD муруйг сайжруулах гэх мэт.

Алдагдал хүлээх магадлал нь Банкны дефолт болсон зээлүүдээс хүлээж болзошгүй алдагдлыг илэрхийлнэ. LGD нь бүтээгдэхүүний төрөл, дефолт болсон хугацаанаас хамаарна. 12 сар ба дуусах хугацааны туршийн алдагдал хүлээх магадлал нь зээл дефолт болсны дараа хүлээгдэж буй эргэн төлөлтөнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг авч үздэг. Алдагдал хүлээх магадлалыг гурван боломжит аргад хувааж болно:

- Зээлийн барьцааны онцлог шинжид үндэслэсэн хэмжилт;
- Багцын түвшинд эргэн төлөлтийн статистикт үндэслэсэн хэмжилт; эсвэл
- Өөр өөр хүчин зүйлс, хувилбаруудаас шалтгаалсан тусгайлан үнэлсэн хэмжилт.

Банк алдагдал хүлээх магадлалыг барьцаа хөрөнгийн шинж чанараас хамааруулан тооцоолдог. Жишээ нь, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ, барьцаа хөрөнгө хямдруулж зарсан түүхэн өгөгдөл, үл хөдлөх хөрөнгийн төрөл, мөнгөн хөрөнгө, бусад хөрвөх баталгаа гэх зэрэг олон шинж чанараас хамаардаг. Алдагдал хүлээх магадлалыг хамгийн сүүлийн үеийн эргэн төлөлтийн статистикт суурилан үе шат 1–т орсон байгууллагын зээлүүд, жижиг дунд бизнес эрхлэгчид олгосон болон хэрэглээний бүх зээлүүд дээр багцын түвшинд тооцоолдог. Хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь алдагдал хүлээх магадлалын тооцоололд ордог. Хэрвээ хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл (EAD) –ээс бага байвал Банк үлдэгдэл болон хямдруулалтын дараах барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ хоёрын зөрүүнээс алдагдал хүлээдэг. (1- эргэн төлөлтийн хувь)

Санхүүгийн баталгаа болон зээлийн үүрэгт тооцох ECL-ын хэмжилт. Эдгээр хэрэглүүрийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын хэмжилт нь дээр дурдсантай ижил тооцоологдох боловч дефолт болох үеийн зээлийн үлдэгдэл (EAD)–ийн тооцооллын хувьд ялгаатай байна. EAD нь зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент ("CCF") болон үүргийн дүн ("ExOff")–ээс хамаарна. Зээл хөрвүүлэлтийн коэффициент нь олгогдоогүй зээлийн үүрэг, зээлийн карт, санхүүгийн баталгааны түүхэн статистик тооцоолол дээр тулгуурладаг.

Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө, Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэлд тооцох ECL-ын хэмжилт. Эдгээр хөрөнгөнд ECL-ын тооцоолол нь бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөтэй адилхан аргачлалаар хийгдэнэ. Гэвч бэлэн мөнгө болон заавал байлгах нөөц нь 14 хоногийн богино хугацаатай тул ач холбогдол багатай.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох ECL-ын хэмжилт. Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох ECL нь бусад активаас (зээл, үнэт цаас гэх мэт) ялгаатай. Харилцах данс нь богино хугацаатай тул хүлээгдэж буй алдагдал материаллаг бус байна. Урт хугацааны байршуулалтад Банк боломжит хамгийн өндөр зээлжих зэрэглэлтэй буюу дефолт болох магадлал багатай банкиг сонгодог. Банкны хувьд бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгийн 70-80 хувь нь дунджаар хөрөнгө оруулалтын зэрэглэлтэй банкуудад байршдаг.

Банк нь бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгийг зээлжих зэрэглэлээр таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэнд ангилал бүрийн зээлжих зэрэглэлийг харуулав.

Ангилал	Зээлийн зэрэглэл
Маш сайн	Aaa – A3
Сайн	Baa1 – Ba3
Хангалттай	B1 – B3
Тусгай хяналттай	Caa1 – Ca, зэрэглэлгүй
Дефолт	C

Банк дараах шалгуур үзүүлэлтүүдийг ашиглаж бусад банкинд байршуулсан хөрөнгийн SICR (Зээлийн эрсдэлийн томоохон өсөлт) нөхцөл байдал үүссэн эсэхийн тодорхойлно. Үүнд:

- 30 өдрийн хугацаа хэтэрсэн хоног;
- Зээлжих зэрэглэл нь сүүлийн жилд хоёр ба түүнээс дээш зэрэглэлээр буурсан эсвэл хөрөнгө оруулалтаас доогуур зэрэглэлтэй болсон тохиолдол;
- Дефолт төлөв;

Үе шатлалыг тогтоох арга нь хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (expected credit loss)-ын хэмжилтийн ерөнхий аргачлалын дагуу хийгддэг:

Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй, үнэ цэнэ буураагүй санхүүгийн хэрэглүүрт 12 сарын хугацаанд хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлыг тооцоолох ба эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1–т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2–т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2–т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3–т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно.

Банкны туршлагад суурилбал Банк нь бусад банкнуудын дефолт эсвэл дампуурлын улмаас алдагдал хүлээж байгаагүй. Гэсэн хэдий ч, ирээдүйд дефолт болох боломжтойг мөн үгүйсгэхгүй. Гэвч Банкны дотоод өгөгдөл ийм магадлалыг тооцоолоход хангалтгүй учир бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөнд тооцох PD, LGD, EAD-д дараах ялгаа гардаг.

Бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөнд ECL тооцох шалгуур үзүүлэлт нь зээлд зориулсан ерөнхий аргатай харьцуулахад нэг үзүүлэлтээс бусдаар ижил байдаг. Энэ нь дефолтын тодорхойлолтод "C" ба түүнээс дооших зэрэглэл хамрах ба энэ нь агентлагуудын дагуу "дефолтод орсон" хэмээх тодорхойлолт юм.

Банк Moody's-ийн тайлан дахь зээлжих зэрэглэлээр ангилсан байгууллагын зээлийн дефолт болох магадлалыг ашиглаж 12 сарын PD-г тодорхойлдог. Мөн илүү нарийвчлалтайгаар ECL-ыг тооцоолохын тулд 12 сарын PD-г 1 өдөр болгон шилжүүлдэг.

Хуримтлагдсан зээлдэгчээр жинлэсэн олон улсын дундаж дефолт болох магадлал зээлжих зэрэглэлээр 1920-2018¹

Зээлжих зэрэглэл	1 жилийн байдал	Зээлжих зэрэглэл	1 жилийн байдал
Aaa	0.000%	Ba1	0.293%
Aa1	0.000%	Ba2	0.672%
Aa2	0.000%	Ba3	0.874%
Aa3	0.050%	B1	1.202%
A1	0.105%	B2	2.679%
A2	0.066%	B3	3.634%
A3	0.066%	Caa1	4.442%
Baa1	0.139%	Caa2	8.569%
Baa2	0.180%	Caa3	19.517%
Baa3	0.238%	Ca-C	32.936%

¹ Эх сурвалж: Annual Default Study: Corporate default rate and recovery rates, 1920-2018

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Дефолт болох үеийн үлдэгдэл (EAD)-ийн хувьд Банк тухайн тооцоолол хийх үеийн дансны үлдэгдлийг авч тооцдог. Алдагдал хүлээх магадлал (LGD)-ын хувьд дотоод учирсан алдагдлын түүхэн өгөгдөл хангалттай бус. Тиймээс Банк Moody-ийн тайлан дахь байгууллагын зээлийн эргэн төлөгдөх түвшинг ашиглаж LGD-г тооцдог.

Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад тооцох ECL-ын хэмжилт (Засгийн газрын үнэт цаас, Төв банкны үнэт цаас болон Компанийн бонд). Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад тооцох ECL нь дээр дурдсантай ижил алхамаар хийгддэг бөгөөд энэ нь бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй ижил дефолтын тодорхойлолт болон SICR-ийн шалгуур үзүүлэлттэй байна гэсэн үг юм. Гэвч өгөгдлийн хангалттай бус байдлаас үүдэн PD, LGD-г ялгаатай аргачлалаар тооцох шаардлагатай бөгөөд доорх ялгаа байна.

Банк нь өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтыг хугацаа хэтрэлтээр нь таван ангилалд хуваадаг. Дараах хүснэгтэнд ангилал бүрийн хугацаа хэтрэлтийг харуулав.

Ангилал	Хугацаа хэтэрсэн хоног
Маш сайн	0
Сайн	1 – 30
Хангалттай	31 – 60
Тусгай хяналттай	61 – 90
Дефолт	>90

Банк өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтад бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй ижил SICR-н шалгуур үзүүлэлтийг ашигладаг:

- 30 хоногийн хугацаа хэтэрсэн;
- Зээлжих зэрэглэл нь сүүлийн жилд хоёр ба түүнээс дээш зэрэглэлээр буурсан эсвэл хөрөнгө оруулалтаас доогуур зэрэглэлтэй болсон тохиолдол;
- Дефолт төлөв;

Үе шатлалын тогтоох арга нь ерөнхий хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал (expected credit loss)-ыг хэмжих аргачлалын дагуу явагдана. Анх олгох үед болон түүнээс хойш зээлийн эрсдэл нь муудаагүй, үнэ цэнэ буураагүй санхүүгийн хэрэглүүр дээр 12 сарын хугацаанд ECL тооцоолох буюу эдгээр хөрөнгүүд нь үе шат 1–т орно. Хэрвээ зээлийн эрсдэл илэрхий өссөн нь тогтоогдсон тохиолдолд үе шат 2–т орж, дуусах хугацаа хүртэлх алдагдлыг тооцоолно. Үе шат 2–т орсон зээлүүд нь үнэ цэнэ буураагүй зээлүүд болно. Санхүүгийн хэрэглүүр нь үнэ цэнэ буурсан тохиолдолд үе шат 3–т хуваарилагдаж, дуусах хугацаа хүртэлх ХБЗА-ыг тооцоолно.

Өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалтанд ECL тооцох шалгуур үзүүлэлт нь зээлд зориулсан банкны ерөнхий аргатай нэг зүйлээс бусдаар ижил байдаг. Үүнд дефолтын тодорхойлолтод "С" ба түүнээс дооших зэрэглэл хамрах ба энэ нь агентлагуудын дагуу "дефолтод орсон" хэмээх тодорхойлолт юм.

Дефолт болох магадлал (PD)-д өрийн үнэт цаасны ихэнх нь Эрх бүхий байгууллагуудаас гарсан байдаг тул Банк Moody-ийн тайлан² дахь Эрх бүхий байгууллагын нэг жилийн дефолт болох магадлалыг авч ашигладаг. Үүнийг мөн бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгөтэй адил 1 өдөр болгон шилжүүлдэг.

Хуримтлагдсан үнэт цаас олгогчоор жинлэсэн эрх бүхий байгууллагын дефолт болох магадлал, 1983-2019²

Зээлжих зэрэглэл	1 жил
Ааа	0.000%
Аа	0.000%
А	0.000%
Ваа	0.000%
Ва	0.483%
В	2.401%
Саа-С	11.325%

² Эх сурвалж: Sovereign Default and Recovery Rates, 1983-2019

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Дотоод, гадаад эх сурвалжийн өгөгдлийн дутагдалтай байдлаас шалтгаалан банк нь компанийн болон санхүүгийн бус бизнесийн салбарын өрийн үнэт цаасны хувьд байгууллагын сегментийн зээлийн багцын түүхэн PD-г ашигладаг.

Алдагдал хүлээх магадлал (LGD)-г тооцохын тулд Банк нь ЗГ-ын секторын LGD-г хэмжихдээ “Moody’s data of Recovery rates for sovereign bond (1983-2016)”-ын эргэн төлөгдөх түвшинг ашигладаг. Мөн өгөгдлийн асуудлаас шалтгаалан банк нь байгууллагын сегментийн зээлийн багцын түүхэн LGD-г компанийн болон санхүүгийн бус бизнесийн салбарын өрийн үнэт цаасанд ашигладаг.

Урвуу репо хэлцэлд тооцох ECL-ын хэмжилт. Урвуу репо хэлцлийн ECL хэмжилт нь өрийн үнэт цаасны хөрөнгө оруулалттай адил аргачлалтай. Энэ тохиолдол нь Монголбанкны үнэт цаасаар бүрэн барьцаалсан буюу дефолтоос бүрэн эргэн төлөгдөх тул урвуу репо хэлцлийн ECL нь материаллаг бус юм.

ECL тооцоололд орсон ирээдүйн мэдээлэл. Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцоолол нь үнэлгээний хуудас ашигладаг бөгөөд үнэлгээний хуудаст орсон мэдээллүүд нь ирээдүйг таамагласан байдаг. Банк зээлийн эрсдэл болон хүлээгдэж буй зээлийн алдагдалтай уялдаа хамааралтай эдийн засгийн хувьсагчуудыг сонгон авч тооцоололд оруулдаг.

СТОУС 9 стандарт нь санхүүгийн бүх байгууллагуудыг нарийн төвөгтэй тооцооллын загвартай байхыг шаардаагүй. Өгөгдлийн чанар болон түүхэн өгөгдлөөс хамааран банк ирээдүйн таамаглалыг аль нэг эрсдэлийн параметрт оруулахгүйгээр нийт алдагдлын үр дүнд оруулахаар шийдвэрлэсэн. Банк түүхэн дефолт өгөгдөл болон макро эдийн засгийн хувьсагч хоорондын хамаарлын шинжилгээ хийсэн бөгөөд эдгээр нь хоорондоо тийм ч их уялдаа хамааралтай байгаагүй.

Банкны хэрэгжүүлээр сонгосон арга зам нь үнэлгээний хуудас юм. Энэхүү арга нь хэд хэдэн макро хувьсагчуудыг сонгон авч ирээдүйн мэдээллийг үнэлгээнд оруулдаг. Хувьсагчуудын талаарх өгөгдлийг Монголбанк, Блүүмбэрг, Trading Economics зэрэг нэр хүндтэй эх сурвалжуудаас авч ашигладаг.

Дээрх эх сурвалжуудаас олж авсан мэдээллүүдийг ашиглан Банк ирээдүйн чиг хандлагын талаар шинжилгээ хийх бөгөөд ирээдүйн таамаглал нь эерэг, сөрөг, тогтвортой чиг хандлагыг илэрхийлж байгаа эсэхийг түүхэн мэдээллийг ирээдүйн таамаглалтай харьцуулж тодорхойлдог. Ирээдүйн чиг хандлага (эерэг, сөрөг, тогтвортой) бүр дараах үржүүлэгчүүдтэй:

- Эерэг – 0.6
- Тогтвортой – 1.1
- Сөрөг – 1.6

Үржүүлэгчид нь эдийн засгийн түүхэн мэдээлэлд тулгуурладаг бөгөөд энэ нь эдийн засаг хэвийн үед буюу эдийн засгийн хямрал эсвэл огцом өсөлтийг оруулахгүйгээр тогтвортой өсөлттэй байх үед санхүүгийн байгууллагуудын алдагдал 40%-аар багасдаг бол сөрөг үед алдагдал 60%-аар ихэсдэг. Иймд эерэг үеийн үржүүлэгч нь 0.6 (1-40%), эдийн засгийн зогсонги үед үржүүлэгч нь 1.6 (1+60%) байна. Энэ хоёр үржүүлэгчийн дундаж нь 1.1 бөгөөд энэ нь эдийн засгийн тогтвортой үеийн үржүүлэгчээр ашиглагдсан.

Макро эдийн засгийн үзүүлэлтүүдийг шинжээчийн дүгнэлтийг ашиглан жинлэх бөгөөд үзүүлэлт бүрийг ирээдүйн чиг хандлагад үндэслэн холбогдох үржүүлэгчээр үржүүлнэ. Банк нь Монгол улсын эдийн засгийн ерөнхий нөхцөл, бизнесийн орчинд тулгуурлан шинжээчийн дүгнэлтийг ашиглан суурь хувилбар, дээд хувилбар, доод хувилбар гаргах ба 3 хувилбарыг тохиолдох магадлалаар нь жинлэдэг. 2020 онд Банк КОВИД-19 цар тахлын төлвийг тусгайлан авч үзсэн хувилбаруудын шинжилгээ хийж, цар тахлын нөлөөнд ихээхэн автсан сегментийн хувьд өөр өөр жинлэсэн таамаглалуудыг боловсруулсан.

Өрийн бичиг, бусад банкнуудад байршуулсан хөрөнгө зэрэг зээлээс бусад хөрөнгүүдэд Moody’s - ийн үнэлгээний тайлан болон дефолт мэдээллүүдийг ашиглаж ирээдүйг таамагладаг. Тайлан болон мэдээлэл нь харилцагчийн ирээдүйд дефолт болох магадлал, үнэлгээ нь өсөх эсвэл буурах гаргагчийн багц, үнэлгээний ангилал, макро эдийн засгийн ирээдүйд чиглэсэн таамаглалууд, гаргагчийн тусгайлсан мэдээллийн нөхцөлүүд зэрэг үнэлгээнүүдийг тохиолдох магадлалыг агуулдаг.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь эрсдэлийн тооцоолол болон бодит алдагдал хоёрын хоорондын зөрүүг бага байлгах үүднээс тооцооллын загвар болон таамаглалыг тогтмол хугацаанд эргэн хянадаг. Загвар болон тооцоолол нь зөв эсэх хяналтыг жилд нэгээс багагүй удаа хийдэг.

Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдлын тооцооллын загварын эргэн хяналтын үр дүнг Банкны удирдлагуудад хүргүүлдэг бөгөөд хэлэлцүүлгээс гарсан үр дүнд үндэслэн загвар болон тооцоололд шаардлагатай шинэчлэлтүүдийг хийдэг.

Зах зээлийн эрсдэл. Банк нь зах зээлийн эрсдэлд өртөх боломжтой хөрөнгүүдийг эзэмшдэг. Зах зээлийн эрсдэлд (а) валютын ханш, (б) хүүний түвшин, (с) өмчийн үнэт цаас, (d) бараа болон (д) бусад санхүүгийн хэрэглүүр (үүнд дериватив орсон) гэх зэрэг эрсдэлүүд ордог бөгөөд эдгээр нь банкны хөрөнгийн нээлттэй позиц болон тухайн хөрөнгөнд нөлөөлөх нийт болон ганцаарчилсан зах зээлийн хөдөлгөөнөөс үүсдэг. Банкны удирдлага зах зээлийн эрсдэлийн гол хэмжигдэхүүнүүдийн хязгаарыг тогтоож, түүнийг өдөр бүр хянах байдлаар зах зээлийн эрсдэлийг удирддаг. Гэсэн хэдий ч, энэ нь зах зээлийн томоохон ач холбогдол бүхий үйл явдлуудын үед хязгаарлалтаас гадуурх алдагдлаас сэргийлэх боломжгүй юм. Иймээс Банк жил бүр хүндрэлийн үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөгөө шинэчилдэг.

Банк санхүүгийн зах зээлд явуулах үйл ажиллагаанаас үүсэх эрсдэлийг дундаж хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөх ба энэ нь холбогдох бодлого, журмуудад тусгагддаг. ТУЗ-ийн дэргэдэх Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь банкны эрсдэлийн удирдлагын стратегийг жил бүр тодорхойлж, зах зээлийн эрсдэлийн лимит хязгаарлалтуудыг санхүүгийн хэрэглүүр бүрийн хувьд тогтоодог. Банкны Актив, пассивын удирдлагын хороо нь хүү, гадаад валютын ханшийн эрсдэлд хяналт тавьж, үнэлгээ дүгнэлт өгөх замаар Эрсдэлийн удирдлагын хорооноос баталсан эрсдэлийн лимит, хязгаарлалтуудын биелэлтийг хянадаг ба банкны үйл ажиллагаа болон санхүүгийн нөхцөл байдалд ирээдүйд учрах магадлалтай нөхцөл байдлууд хэрхэн нөлөөлөхийг мөн тодорхойлдог.

Нөөцийн удирдлагын газрын захирал нь банкны активын бүтцийг хянах, хөрөнгө оруулалтын хэрэглүүрүүд болон түүний ангиллыг Эрсдэлийн удирдлагын хороо, Төлөөлөн удирдах зөвлөл болон Актив пассивын удирдлагын хорооноос баталсан бодлого журамд заасны дагуу, зөвшөөрөгдсөн лимит хязгаарлалтын хүрээнд ашиглах замаар зах зээлийн эрсдэлийг өдөр тутамд удирддаг. Эрсдэлийн удирдлагын газар нь зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагыг бодлого, хяналтын түвшинд удирдаж Гүйцэтгэх захирал болон Актив пассивын удирдлагын хороонд шууд тайлагнаж ажилладаг.

Гадаад валютын ханшийн эрсдэл. Зах зээл дээрх гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан банкны эзэмшиж буй гадаад валютын актив, пассивын үнэ цэнэ өөрчлөгдөж, банкны ашигт ажиллагаа болон өөрийн хөрөнгийн хэмжээнд нөлөөлж байвал гадаад валютын ханшийн эрсдэл гэнэ. Банкны санхүүгийн байдал болон мөнгөн гүйлгээ нь гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан эрсдэлд өртөмтгий байдаг. Аливаа валютын хувьд ханшийн эрсдэлээс хамгаалаагүй нээлттэй позиц нь банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг ихэсгэж байдаг. Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн тухайд удирдлага нь валютын өртөлтийн түвшинг хязгаарлаж, өдрийн болон шөнийн аль алинд нь нийт дүнгээр нь тогтоодог.

Төлөөлөн удирдах зөвлөл нь гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн аппетитыг тодорхойлж, нийт валютын хувьд нээлттэй позицын дээд хэмжээ болон гадаад валютын багцын “Хамгийн их эрсдэл”-ийн лимитийг тогтоодог. Банкны Актив пассивын удирдлагын хороо нь ТУЗ-өөс баталсан гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн аппетиттай нийцтэй байдлаар валютын арилжааны лимитүүдийг салбар тус бүрийн хувьд тогтоодог.

Банк гадаад валютын нээлттэй позицоос үүсэх ханшийн эрсдэлийг “Хамгийн их эрсдэл”-ийн аргыг ашиглан тооцоолж ажилладаг. Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан, тодорхой хугацааны турш үүсэж болзошгүй хамгийн их эрсдэлийг өгөгдсөн итгэх магадлалын түвшинд вариаци-ковариаци, түүхэн үүсгэвэр болон Монте-карло симуляци гэсэн гурван төрлийн аргачлалыг ашиглан тооцдог. Хамгийн их эрсдэлийн үнэлгээг нэг болон арван өдрийн хугацааны интервалуудын хувьд тооцож, үнэлгээний үр дүнг бодит эрсдэлтэй харьцуулан өдөр тутамд буцаан шалгаж, баталгаажуулж ажилладаг. Монголбанкны дүрэм, журмын дагуу банк хамгийн их эрсдэлийн үнэлгээг 10 өдрөөр, 99 хувийн итгэх магадлалын түвшинд тооцоолж байна. Хамгийн их эрсдэлийн аргачлалаас гадна зах зээлийн онцгой нөхцөл байдалд үүсэж болзошгүй хүлээгдээгүй эрсдэлийг илрүүлэх зорилгоор стресс тестийг тогтмол хийж гүйцэтгэдэг.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг удирдахдаа банк дараах стратегиудыг баримталдаг. Үүнд:

- Гадаад валютын актив, пассивын зөрүүг тохируулах;
- Гадаад валютын своп, форвард хэлцэлүүд зэрэг санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдийг ашиглан хеджинг хийх;
- Ахиуц болон нийлмэл “Хамгийн их эрсдэл”-ийг ашиглан гадаад валютын багцад диверсификаци хийх;

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлээс шалтгаалан валютын зээлүүд чанаргүйдэх шууд бус эрсдэл нь зээлдэгчийн орлогын эх үүсвэр ямар валютаар илэрхийлэгдэхээс шалтгаалдаг. Зээл олгогдсон валют нь харилцагчийн орлогын эх үүсвэрийн валютаас ялгаатай байх тохиолдолд зах зээл дээрх валютын ханшийн хэлбэлзэл зээлдэгчийн зээлээ эргэн төлөх чадварт сөргөөр нөлөөлж, улмаар зээл чанаргүйдэхэд хүргэх магадлалтай. Зээлийн багцад эзлэх гадаад валютын ханшийн эрсдэлтэй зээлийн хувь хэмжээ нь тодорхой эрсдэлийн лимиттэй ба уг лимитийг зах зээлийн нөхцөл байдал болон банкны бизнес төлөвлөгөөнөөс хамаарч тогтмол шинэчилдэг.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Төгрөг	Ам.Доллар	Евро	Бусад	Нийт дүн
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	157,829,481	226,484,356	65,556,095	111,390,025	561,259,957
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	89,408,122	154,050,075	-	-	243,458,197
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	10,540,222	1,208,401,460	10,994,348	43,208,431	1,273,144,461
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	1,216,433,810	147,966,810	-	-	1,364,400,620
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	(3,928,594)	25,212,343	69,217	8,142,356	29,495,322
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,859,754,605	148,161,451	19,448,966	3,980,893	3,031,345,915
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	121,292,776	-	-	-	121,292,776
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	29,786,265	657,760	9,831	15,647	30,469,503
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	4,481,116,687	1,910,934,255	96,078,457	166,737,352	6,654,866,751
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	1,361,283	3,304,142	62,813	9,910,723	14,638,962
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж					
- Харилцах	748,134,147	566,031,676	22,284,407	107,206,428	1,443,656,658
- Хугацаагүй хадгаламж	617,478,076	427,941,208	35,841,831	18,336,929	1,099,598,044
- Хугацаатай хадгаламж	1,950,793,986	760,576,442	16,104,547	14,945,500	2,742,420,475
Зээлийн бусад эх үүсвэр	189,851,021	989,417,220	21,165,268	1,831,140	1,202,264,649
Репо хэлцэл	20,088,596	-	-	-	20,088,596
Хоёрдогч өглөг	-	-	-	-	-
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	85,614,943	3,613,923	79,823	522,533	89,831,222
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	3,613,322,052	2,750,884,611	95,538,689	152,753,253	6,612,498,606
Үүсмэл хэрэглүүр	(1,140,116,888)	970,938,712	-	(36,436,627)	(205,614,803)
Балансын цэвэр позиц	(272,322,253)	130,988,356	539,768	(22,452,528)	(163,246,658)

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн Банкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийг доорх хүснэгтээр харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Төгрөг	Ам.доллар	Евро	Бусад	Нийт дүн
Санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	314,494,602	691,423,723	30,081,460	74,252,722	1,110,252,507
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	175,850,072	102,490,477	13,570,856	-	291,911,405
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	32,332,381	813,965,944	12,697,402	47,568,982	906,564,709
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	286,374,135	561,587	-	-	286,935,722
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	50,380,059	24,468,266	60,608	7,788,301	82,697,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,044,480,592	225,700,543	32,949,503	3,563,674	3,306,694,312
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	131,581,132	-	-	-	131,581,132
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	12,561,293	927,999	86,744	37,241	13,613,277
Нийт санхүүгийн мөнгөн хөрөнгө	4,048,054,266	1,859,538,539	89,446,573	133,210,920	6,130,250,298
Санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр					
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	40,160,162	8,157,226	1,086,571	3,524,553	52,928,512
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж					
- Харилцах	963,495,187	772,464,076	25,830,096	77,687,368	1,839,476,727
- Хугацаагүй хадгаламж	326,261,805	159,462,324	11,240,552	23,472,729	520,437,410
- Хугацаатай хадгаламж	1,780,877,711	731,282,437	15,348,016	13,219,323	2,540,727,487
Зээлийн бусад эх үүсвэр	203,684,496	673,508,809	35,609,767	3,229,090	916,032,162
Репо хэлцэл	24,876,114	-	-	-	24,876,114
Хоёрдогч өглөг	172,027,616	-	-	-	172,027,616
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	92,851,228	6,997,384	36,161	242,445	100,127,218
Нийт санхүүгийн мөнгөн өр төлбөр	3,604,234,319	2,351,872,256	89,151,163	121,375,508	6,166,633,246
Үүсмэл хэрэглүүр	(704,954,571)	566,600,973	-	243,210	(138,110,388)
Балансын цэвэр позиц	(261,134,624)	74,267,256	295,410	12,078,622	(174,493,336)

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Бусад бүх хувьсах хүчин зүйлс тогтмол үед Банкны бүртгэлийн валюттай холбоотой тайлант хугацааны эцсийн ханшийн харьцангуй боломжит өөрчлөлтийн Банкны ашиг, алдагдал болон өөрийн хөрөнгөнд үзүүлэх мэдрэмтгий байдлыг доорх хүснэгтэнд тусгав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Ам.доллар 15%-аар чангарахад (2019: 15%-аар чангарахад)	19,648,253	(75,281,602)
Ам.доллар 15%-аар сулрахад (2019: 15%-аар сулрахад)	(19,648,253)	75,281,602
Евро 15%-аар чангарахад (2019: 15%-аар чангарахад)	80,965	44,312
Евро 15%-аар сулрахад (2019: 15%-аар сулрахад)	(80,965)	(44,312)
Бусад валют 15%-аар чангарахад (2019: 15%-аар чангарахад)	(3,367,879)	1,775,101
Бусад валют 15%-аар сулрахад (2019: 15%-аар сулрахад)	3,367,879	(1,775,101)

Энэхүү хүснэгт нь Банкны бүртгэлийн валютаас өөр валютаар илэрхийлэгдсэн мөнгөн үлдэгдэлд тооцоолсон болно.

Хүүний түвшний эрсдэл. Банкны санхүүгийн байдал, мөнгөн гүйлгээ нь зах зээлийн хүүний түвшний хэлбэлзлийн нөлөөнд өртдөг. Ийм хэлбэлзлийн үр дүнд хүүгийн ахиуц ашгийн хэмжээ нэмэгдэх магадлалтай боловч гэнэтийн өөрчлөлт үүсэх тохиолдолд алдагдал буурах эсвэл эсрэгээрээ нэмэгдэх ч боломжтой. Банкны хүүний эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь хүүний түвшний эрсдэлийн нөлөөллийг хязгаарлаж, хүүний түвшний эрсдэлийг удирдах замаар хүүгийн цэвэр орлого цаашлаад ашигт байдлыг нэмэгдүүлэх юм.

Банк хүүгийн эрсдэлд өртөж болзошгүй үндсэн шалтгаан нь татсан эх үүсвэрээс өөр ялгаатай дүн ба хугацаагаар, тогтмол хүүтэйгээр зээл олгох үйл ажиллагаатай холбоотой. Практик дээр богино хугацаанд хүү тогтмол байдаг. Мөн зах зээлийн өнөөгийн нөхцөл байдлыг бодитой тусгахын тулд хөрөнгө болон өр төлбөрийн гэрээгээр тохиролцсон тогтмол хүүг дахин тохиролцох, өөрчлөх шаардлага үүсдэг. Банк боломжит хүүгийн эрсдэлийг тооцон хяналт тавьж, хүүгийн эрсдэлийг удирдах, бууруулахын тулд лимит тогтоох замаар хүүгийн эрсдэлийг удирддаг. Зөрүүгийн анализ (удирдлагын дүнтэй таарахгүй байх), хугацааны анализ (жинлэсэн дундаж дуусгавар болох хугацааны анализ) ба хүүгийн орлогын симуляци зэрэг аргыг хүүгийн эрсдэлийн түвшнийг тодорхойлоход ашигладаг. Үүнээс гадна банк нь хүүгийн зөрүүний менежмент, хүүгийн эрсдэлийн хэджинг, тогтоогдсон лимитийг дагаж мөрдөх замаар эрсдэлийг удирдаж бууруулдаг. Хүүгийн лимитийн процесс нь дараах зүйлсийг багтаадаг, үүнд (i) алдагдлын дээд лимит, (ii) хүүгийн зөрүүний лимит (iii) эх үүсвэрийг байршуулах хүүгийн хамгийн бага түвшин.

Банкны Актив Пассивын Удирдлагын Хороо хүүгийн түвшний зөрүүний өөрчлөлтийн зөвшөөрөгдөх хэмжээнд лимит тогтоодог ба тогтмол хяналт тавьдаг. Хэджинг хийх боломжтой хэрэглүүр байхгүй тохиолдолд Банк нь өөрийн хүүгийн позицийг зөрүүгүй байлгахыг эрмэлздэг.

Бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хүүгийн түвшин 10%-аар их/(бага) байсан тохиолдолд тухайн жилийн ашиг алдагдал, өөрийн хөрөнгө нь 14,523,025 мянган төгрөгөөр (2019: 17,449,334 мянган төгрөгөөр) их/(бага) байх байсан. Үүний үндсэн шалтгаан нь 2019 оны өндөр түвшний хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү ба хүүгийн хувь хэмжээний өөрчлөлт байсан юм.

Тайлант хугацааны эцэс дэх Банкны болзошгүй хүүгийн эрсдэл нь тухайн жилийн эрсдэлийн илэрхийлэл болохгүй. 2020 оны дундаж үлдэгдлийн хувьд бусад бүх хувьсагчийг тогтмол байна гэж үзвэл хүүгийн түвшин 10%-аар их/(бага) байсан тохиолдолд 2020 оны санхүүгийн үр дүн 15,986,180 мянган төгрөгөөр их/(бага) (2019: 18,243,103 мянган төгрөгөөр их (бага)) байх байсан.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтэнд Банкны хүүгийн түвшний эрсдэлийн өртөх байдлыг хураангуйлан үзүүлэв. Энэхүү хүснэгтэнд банкны хөрөнгө ба өр төлбөрийн дансны үнийн нийлбэр дүнг хүүнд өөрчлөлт орох хугацаа эсвэл дуусгавар болох хугацааны аль өмнөх хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
2020 оны 12 сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,582,607,933	389,926,201	613,343,339	2,480,007,358	794,596,723	6,860,481,554
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,990,673,935	1,326,933,571	1,258,935,487	997,329,399	38,626,214	6,612,498,606
2020 оны 12 сарын 31-нээрх хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү						
	(408,066,002)	(937,007,370)	(645,592,148)	1,482,677,959	755,970,509	247,982,948
2019 оны 12 сарын 31						
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,413,132,874	765,773,534	898,836,518	1,867,316,475	323,301,285	6,268,360,686
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,762,156,157	1,388,976,543	1,014,311,652	938,356,548	62,832,346	6,166,633,246
2019 оны 12 сарын 31-нээрх хүүгийн мэдрэмтгий байдлын цэвэр зөрүү						
	(349,023,283)	(623,203,009)	(115,475,134)	928,959,927	260,468,939	101,727,440

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь өөрийн санхүүгийн хэрэглүүрийн хүүгийн түвшинд тогтмол хяналт тавьдаг. Доорх хүснэгтэнд эрх бүхий албан ажилтнуудын хянасан тайлангуудад үндэслэн холбогдох тайлант хугацааны хүүгийн түвшнийг хураангуйлан үзүүлэв. Үнэт цаасны хувьд хүү нь тайлант хугацааны зах зээлийн үнэлгээнд үндэслэн гаргасан дуусгавар болох хугацаа хүртэлх өгөөжийн хувийг хэлнэ:

Хувиар	2020				2019			
	Төгрөг	Ам.дол	Евро	Бусад	Төгрөг	Ам.дол	Евро	Бусад
Хөрөнгө								
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	2.5%	0.0%	0.0%	0.0%	4.5%	0.0%	0.0%	0.0%
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	8.3%	1.6%	0.0%	0.0%	9.8%	2.3%	0.0%	0.0%
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	15.6%	10.9%	6.4%	8.0%	15.8%	10.2%	7.1%	7.9%
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	6.5%	5.0%	0.0%	0.0%	10.8%	8.6%	0.0%	0.0%
Урвуу репо хэлцэл	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Өр төлбөр								
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	2.0%	0.0%	0.0%	0.0%	1.8%	0.0%	0.0%	0.0%
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж								
- Харилцах	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	3.1%	1.2%	0.8%	0.0%
- Хугацаагүй хадгаламж	5.1%	0.9%	1.2%	1.2%	6.9%	2.0%	1.1%	1.1%
- Хугацаатай хадгаламж	10.7%	3.91%	0.8%	2.7%	11.4%	5.0%	2.6%	2.6%
Репо хэлцэл	6.5%	0.0%	0.0%	0.0%	11.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Зээлийн бусад эх үүсвэр	6.8%	2.3%	2.4%	6.5%	7.0%	2.5%	3.0%	4.9%
Хоёрдогч өглөг	12.6%	0.0%	0.0%	0.0%	12.6%	0.0%	0.0%	0.0%

Дээрх хүснэгтийн “-” тэмдэг нь Банкинд холбогдох валютаар илэрхийлэгдсэн хөрөнгө эсвэл өр төлбөр байхгүйг илтгэнэ.

Бусад үнийн эрсдэл. Банк нь хувьцааны үнийн эрсдэлд өртөх магадлалыг хязгаарладаг. Өөрийн хөрөнгийн бүтээгдэхүүнд хийгдэх арилжааг Банкны нөөцийн удирдлага хянаж, зөвшөөрдөг. Бусад бүх хувьсагчийг тогтмол гэж үзэхэд 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хэрэв тухайн үеийн өөрийн хөрөнгийн үнэ 15% (2019: 15%)-аар их (бага) байсан тохиолдолд жилийн ашиг болон өөрийн хөрөнгө нь 2,581,719 мянган төгрөг (2019: 2,657,902 мянган төгрөг)-өөр их (бага) байх байсан.

Банк зээлдэгчдэд зээлийн эргэн төлөлтийг урьдчилан төлөх эрх олгосон орон сууцны зээл гэх мэт тогтмол, хувьсах хүүтэй зээлийг олгодог учир урьдчилсан төлөлтийн эрсдэлд өртдөг. Банкны тайлант үеийн ашиг, алдагдал ба жилийн эцсийн өөрийн хөрөнгийн дүнд урьдчилсан төлөлтийн өөрчлөлт нь мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэхгүй. Учир нь эдгээр зээл хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгддэг ба урьдчилсан төлөлтийн нөлөө нь зээл ба урьдчилгааны хорогдуулсан өртөгтэй ижил эсвэл ойролцоо дүнгээр тооцогддог. (2019: материаллаг нөлөөлөл байхгүй).

Бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэл. Банкны бараг бүх санхүүгийн хөрөнгө буюу зээлтэй холбоотой үүрэг бүхий хөрөнгүүд 2020 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монгол Улсад байршсан тул Банк бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэлд өртөх магадлалтай. 2020 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны санхүүгийн өр төлбөрийн ихэнхи нь Монгол улстай хамааралтай байсан. Банкны бүс нутгийн төвлөрлийн эрсдэлийг харилцагчдын болон салбарын төрөлжүүлэлтээр бууруулж байгаа гэж удирдлага үзэж байгаа болно.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Бусад төвлөрлийн эрсдэл. Хэд хэдэн гэрээлэгч тал нь ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаанд оролцдог эсвэл нэг газарзүйн байршилд үйл ажиллагаа явуулдаг эсвэл эдийн засаг, улс төр ба бусад нөхцөл байдалд гарсан өөрчлөлт гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх чадварт нь ижил төстэй нөлөө үзүүлэх бизнесийн ижил төстэй шинж чанартай үед төвлөрөл үүсдэг.

Төвлөрлийн түвшин нь аль нэг салбар эсвэл газарзүйн байршлын нөхцөл байдалд нөлөө үзүүлэгч хүчин зүйлүүд нь Банкны үйл ажиллагаанд ямар нөлөө үзүүлж болохыг хэмждэг.

Хэт өндөр төвлөрлийн эрсдэлээс зайлсхийхийн тулд диверсификаци өндөртэй хөрөнгийн багцтай байх талаар нарийн, тодорхой бодлого журмыг Банкнаас тодорхойлж өгсөн байдаг. Зээлийн эрсдэлийн төвлөрлийг тодорхойлж, тохирох эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлдэг. Монголбанкнаас дараах лимитийг тогтоож өгдөг:

i. Банкнаас аливаа этгээд, түүнтэй холбогдох этгээдэд олгосон зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын нийлбэр дүн нь тухайн банкны өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас хэтэрч болохгүй;

ii. Банкнаас холбогдох этгээдэд олгох зээл, зээлтэй адилтган тооцох актив хөрөнгө, баталгаа, батлан даалтын дээд хэмжээ нь банкны өөрийн хөрөнгийн таван хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дүн нь өөрийн хөрөнгийн 20 хувиас тус тус хэтэрч болохгүй;

Олгогдсон зээлийн эрсдэлийн тайлангуудаар дамжуулан удирдлагын зүгээс эрсдэлд хяналт тавьдаг ба мэдээлдэг. Салбарын төвлөрлийн эрсдэл зэрэг төвлөрлийн эрсдэлийн талаарх мэдээллийг Тодруулга 12-т тусгасан.

Төлбөрийн чадварын эрсдэл. Төлбөрийн чадварын эрсдэл гэдэг нь байгууллагын хувьд санхүүгийн өр төлбөртэй холбоотой үүргээ биелүүлэхэд нь хүндрэл гарах үед үүсэх эрсдэлийг хэлдэг. Хоногийн хугацаатай хадгаламж, харилцах данс, хугацаа нь дуусгавар болж буй хадгаламжууд, зээлийн ашиглалт, баталгаа батлан даалт болон бэлэн мөнгөөр тооцоо хийдэг санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүрүүдтэй холбоотойгоор бэлэн мөнгөний гарах урсгалын хэрэгцээ Банкны хувьд өдөр бүр гарч байдаг. Хугацаа нь дуусгавар болж буй эх үүсвэрийн тодорхой хувь нь гадагшлахгүй, хугацаа нь сунгагдах магадлал маш өндөр болохыг туршлагаас тогтоосон тул мөнгөний гарч болзошгүй гадагшаа урсгалын нийт дүнд хүрэлцэхүйц бэлэн мөнгөний нөөцийг Банкинд байнга хадгалдаггүй.

Банкны төлбөрийн чадварын эрсдэлийн удирдлага нь төлбөрийн чадварын эрсдэлийг хугацаагаар нь ангилан нэгтгэдэг бөгөөд хэвийн болон стресстэй нөхцөл байдалд богино ба дунд хугацааны төлбөрийн үүргээ биелүүлэх чадвартай байхаар хөрвөх чадварыг удирддаг. Хөрвөх чадварын удирдлагыг банкны дотоод хязгаар лимит ба прогноз дээр үндэслэн бүх газар нэгж болон салбаруудаар дамжуулан Нөөцийн удирдлагын газраас бодит цаг хугацаанд авч хэрэгжүүлдэг. Томоохон хэмжээний зээл бүртэй холбоотой шийдвэр, түүний хөрвөх чадварт үзүүлэх нөлөөг НУГ-ын захиралтай хэлэлцэж зөвлөлддөг. ТУЗ-ын Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь зохицуулагч байгууллагуудын тавьсан шаардлага болон олон улсын стандартын дагуу хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын стандартыг тогтоосноор банкны хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын иж бүрэн тогтолцоог бүрдүүлдэг. Хөрвөх чадварын эрсдэлийн иж бүрэн үнэлгээний нэг хэсэг болгож Актив пассивын удирдлагын хороо нь дараах хүчин зүйлсийн үзүүлэх нийт нөлөөг тооцоолж, хяналт тавьдаг, үүнд: (i) богино ба дунд хугацааны бэлэн мөнгөний менежмент; (ii) санхүүгийн чадавх сайтай тайлан тэнцэл, баланстай байх; (iii) гадаад валютын хөрвөх чадварын менежмент; (iv) санхүүжилтийн эх үүсвэрийн диверсификаци өндөр байх; (v) хөрвөх чадварын стресс тест тогтмол хийх; ба (vi) хөрвөх чадварын эрсдэл учирсан тохиолдолд хэрэгжүүлэх үр дүнтэй төлөвлөгөөтэй байх.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Монголбанкны шаардлагын дагуу хөрвөх чадварын харьцааг Банк өдөр бүр тооцоолж гаргадаг. Жилийн туршид хөрвөх чадварын харьцаа доор үзүүлсний дагуу байсан:

	2020	2019
12 сарын 31		
Тайлант жилийн дундаж	40.25%	32.60%
Хамгийн их	33.21%	34.50%
Хамгийн бага	40.85%	42.47%
	28.10%	28.51%

Банк хөрвөх чадварын стресс тест хийдэг. Ковид-19 цар тахалтай холбоотой хадгаламжийн гадагшлах урсгалыг тодорхойлох, эдийн засгийн цочролын дараа ч хангалттай хөрвөх чадварыг хангах зорилгоор Эрсдэлийн аппетитийн тунхаглалд хөрвөх чадварын үзүүлэлтэд нэмэх хөрвөх чадварын хэмжээг мөн тодорхой эрсдэлийн босгыг тогтоох эрсдэлийн хязгаарыг тодорхойлдог.

Доорх хүснэгтэнд 2020 оны 12 сарын 31 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар хөрөнгө ба өр төлбөрийн дүнг гэрээгээр дуусгавар болоход үлдсэн хугацаагаар нь ангилан үзүүлэв.

Эргэн төлөгдөх хугацааны хүснэгтэнд тайлагнагдсан өр төлбөрийн дүн нь гэрээний дагуух дискаунтчилаагүй мөнгөн гүйлгээ юм, үүнд санхүүгийн нийт түрээсийн үүргийг (ирээдүйн санхүүгийн төлбөрийг хасахаас өмнө), нийт зээл олгохоор хүлээсэн үүрэг, санхүүгийн баталгаа зэргийг хэлнэ. Ийм дискаунтлагдаагүй мөнгөн гүйлгээ нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь дүнгээс ялгаатай байдаг учир нь санхүүгийн байдлын тайлангийн дүн нь дискаунтчилсан мөнгөн гүйлгээнд үндэслэсэн байдаг. Санхүүгийн дериватив нь дуусгавар болох өдрөөс өмнө позицыг хаахаар төлөвлөөгүй тохиолдолд гэрээний дагуу хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалд үндэслэх ба хэрэв урьдчилж хаахаар төлөвлөсөн бол деривативууд нь хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээнд суурилж тооцоологдоно. Эргэн төлөгдөх хугацааны шинжилгээний зорилгоор нуугдмал деривативыг холимог (нийлмэл) санхүүгийн хэрэглүүрээс салгахгүй.

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хорогдуулаагүй дүн дээр суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь дараах байдалтай байна:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	561,259,957	-	-	-	-	561,259,957
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	243,458,197	-	-	-	-	243,458,197
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	295,477,679	14,305,227	108,125,464	902,450,233	-	1,320,358,603
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	1,099,685,714	-	-	7,181,987	505,314,697	1,612,182,398
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	54,495,322	-	-	-	-	54,495,322
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	331,022,566	523,229,708	653,828,358	1,787,660,155	840,850,002	4,136,590,789
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	387,270	-	2,502,459	217,298,369	-	220,188,098
- Гарах урсгал	(665,067)	-	(1,986,354)	(11,921,875)	-	(14,573,296)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	121,292,776					121,292,776
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	27,766,089	501,742	2,201,572	100	-	30,469,503
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,734,180,503	538,036,677	764,671,499	2,902,668,969	1,346,164,699	8,285,722,347
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	14,638,962	-	-	-	-	14,638,962
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж	2,894,709,248	1,338,746,745	1,068,903,998	99,931,406	-	
- Харилцах	1,445,822,546	-	-	-	-	1,445,822,546
- Хугацаагүй хадгаламж	1,099,484,995	103	1,058	135,232	-	1,099,621,388
- Хугацаатай хадгаламж	349,401,707	1,338,746,642	1,068,902,940	99,796,174	-	2,856,847,463
Зээлийн бусад эх үүсвэр	392,718	18,983,432	276,084,984	949,004,301	48,265,914	1,292,731,349
Репо хэлцэл	-	-	-	19,999,557	-	19,999,557
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	84,244,115	1,598,033	2,100,114	1,588,122	300,838	89,831,222
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,993,985,043	1,359,328,210	1,347,089,096	1,070,523,386	48,566,752	6,819,492,487
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	76,739,346	145,256,922	181,867,762	207,819,649	57,794,792	669,478,471
Батлан даалт, импортын аккредетив	68,827,336	71,415,211	141,408,490	180,380,424	55,855,848	517,887,309
Зээлийн шугам	7,912,010	73,841,711	40,459,272	27,439,225	1,938,944	151,591,162
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(336,543,886)	(966,548,455)	(764,285,359)	1,624,325,934	1,239,803,155	796,751,389
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(336,543,886)	(1,303,092,340)	(2,067,377,699)	(443,051,765)	796,751,390	

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар гэрээгээр хүлээсэн үүргийн хорогдуулаагүй дүн дээр суурилсан санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээ нь дараах байдалтай байна:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	1,110,252,507	-	-	-	-	1,110,252,507
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	291,911,405	-	-	-	-	291,911,405
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	225,333,373	-	138,534,799	594,442,945	-	958,311,117
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	169,941,553	-	7,205,853	9,544,303	286,827,564	473,519,273
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	71,997,234	-	-	-	-	71,997,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	419,213,458	920,791,149	932,003,642	1,562,324,153	411,894,543	4,246,226,945
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	81,571	-	-	153,124,204	-	153,205,775
- Гарах урсгал	(276,920)	-	-	(14,818,467)	-	(15,095,387)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	131,581,132	-	-	-	-	131,581,132
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	5,794,928	3,777,743	1,807,521	2,233,083	-	13,613,275
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,425,830,241	924,568,892	1,079,551,815	2,306,850,221	698,722,107	7,435,523,276
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	52,617,967	310,545	-	-	-	52,928,512
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	1,839,476,727	-	-	-	-	1,839,476,727
- Хугацаагүй хадгаламж	520,437,370	-	40	-	-	520,437,410
- Хугацаатай хадгаламж	317,779,569	1,237,067,363	1,028,895,224	71,852,246	-	2,655,594,402
Зээлийн бусад эх үүсвэр	50,770,834	102,909,220	53,419,367	710,462,302	75,279,264	992,840,987
Репо хэлцэл	25,000,000	-	-	-	-	25,000,000
Хоёрдогч өглөг	-	-	-	280,506,367	-	280,506,367
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	24,436,884	74,882,006	221,840	586,487	-	100,127,217
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,830,519,351	1,415,169,134	1,082,536,471	1,063,407,402	75,279,264	6,466,911,622
Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	112,904,258	85,613,775	138,545,835	134,261,821	45,286,561	516,612,250
Батлан даалт, импортын аккредитив	76,744,545	65,520,864	127,917,314	120,240,204	45,286,561	435,709,488
Зээлийн шугам	36,159,713	20,092,911	10,628,521	14,021,617	-	80,902,762
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(517,593,368)	(576,214,017)	(141,530,491)	1,109,180,998	578,156,282	451,999,404
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(517,593,368)	(1,093,807,385)	(1,235,337,876)	(126,156,878)	451,999,404	

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь дээр үзүүлсэн өр төлбөрийн гэрээгээр дуусах хугацааны хорогдуулаагүй дүнгийн хугацааны шинжилгээг хөрвөх чадварыг удирдахдаа ашигладаггүй. Үүний оронд Банк нь хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хэрэгцээний зөрүүнд хяналт тавьдаг. 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	561,259,957	-	-	-	-	561,259,957
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	243,458,197	-	-	-	-	243,458,197
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	295,853,333	14,282,219	104,454,475	858,554,434	-	1,273,144,461
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	1,096,937,280	-	-	5,256,341	262,206,999	1,364,400,620
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	29,495,322	-	-	-	-	29,495,322
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	206,822,777	375,142,240	506,171,184	1,410,819,989	532,389,725	3,031,345,915
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	387,270	-	2,502,460	217,298,369	-	220,188,099
- Гаргах урсгал	(665,067)	-	(1,986,354)	(11,921,875)	-	(14,573,296)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	121,292,776					121,292,776
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	27,766,089	501,742	2,201,572	100	-	30,469,503
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,582,607,934	389,926,201	613,343,337	2,480,007,358	794,596,724	6,860,481,554
Өр төлбөр						
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	14,638,962	-	-	-	-	14,638,962
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	1,443,656,658	-	-	-	-	1,443,656,658
- Хугацаагүй хадгаламж	1,099,484,995	102	963	111,984	-	1,099,598,044
- Хугацаатай хадгаламж	348,258,227	1,306,513,524	1,000,039,326	87,609,398	-	2,742,420,475
Зээлийн бусад эх үүсвэр	390,978	18,821,912	256,795,085	887,931,299	38,325,376	1,202,264,649
Репо хэлцэл	-	-	-	20,088,596	-	20,088,596
Хоёрдогч өглөг	-	-	-	-	-	-
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	84,244,115	1,598,033	2,100,114	1,588,122	300,838	89,831,222
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,990,673,935	1,326,933,571	1,258,935,486	997,329,399	38,626,214	6,612,498,606
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(408,066,002)	(937,007,370)	(645,592,150)	1,482,677,959	755,970,509	247,982,947
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(408,066,002)	(1,345,073,371)	(1,990,665,521)	(507,987,562)	247,982,947	

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Банк нь дээр үзүүлсэн өр төлбөрийн гэрээгээр дуусах хугацааны хорогдуулаагүй дүнгийн хугацааны шинжилгээг хөрвөх чадварыг удирдахдаа ашигладаггүй. Үүний оронд Банк нь хүлээгдэж буй дуусгавар болох хугацаа болон хүлээгдэж буй бэлэн мөнгөний хэрэгцээний зөрүүнд хяналт тавьдаг. 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн дуусгавар болох хугацааны шинжилгээг доор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Хугацаагүй болон 1-ээс бага сар	1 – 6 сар	6 – 12 сар	1 – 5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба Төв Банкинд байршуулсан мөнгө (заавал байлгах нөөцөөс бусад)	1,110,252,507	-	-	-	-	1,110,252,507
Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөц	291,911,405	-	-	-	-	291,911,405
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	225,241,039	-	132,081,293	549,242,377	-	906,564,709
Өрийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	168,832,512	-	6,515,388	5,245,430	106,342,392	286,935,722
Өмчийн үнэт цаасанд оруулсан хөрөнгө оруулалт	82,697,234	-	-	-	-	82,697,234
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	397,017,466	761,995,791	758,432,316	1,172,289,846	216,958,893	3,306,694,312
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (хөрөнгө)						
- Орох урсгал	81,571	-	-	153,124,204	-	153,205,775
- Гарах урсгал	(276,920)	-	-	(14,818,467)	-	(15,095,387)
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	131,581,132	-	-	-	-	131,581,132
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	5,794,928	3,777,743	1,807,521	2,233,085	-	13,613,277
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,413,132,874	765,773,534	898,836,518	1,867,316,475	323,301,285	6,268,360,686
Өр төлбөр						
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	52,928,512	-	-	-	-	52,928,512
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж						
- Харилцах	1,839,476,727	-	-	-	-	1,839,476,727
- Хугацаагүй хадгаламж	520,437,370	-	40	-	-	520,437,410
- Хугацаатай хадгаламж	292,446,523	1,212,551,963	963,481,070	66,329,985	5,917,946	2,540,727,487
Зээлийн бусад эх үүсвэр	7,554,027	101,542,574	50,608,701	699,412,460	56,914,400	916,032,162
Репоз хэлцэл	24,876,114	-	-	-	-	24,876,114
Хоёрдогч өглөг	-	-	-	172,027,616	-	172,027,616
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	24,436,884	74,882,006	221,841	586,487	-	100,127,218
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	2,762,156,157	1,388,976,543	1,014,311,652	938,356,548	62,832,346	6,166,633,246
Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн цэвэр зөрүү	(349,023,283)	(623,203,009)	(115,475,134)	928,959,927	260,468,939	101,727,440
Хуримтлагдсан цэвэр зөрүү	(349,023,283)	(972,226,292)	(1,087,701,426)	(158,741,499)	101,727,440	

35 Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлага (үргэлжлэл)

Борлуулахад бэлэн санхүүгийн хөрөнгө ангилалд багтсан нийт хөрөнгийн багц нь удирдлагаас гаргасан багцын хөрвөх чадварын үнэлгээний дагуу “Хугацаагүй болон 1 сараас бага” хугацааны интервалд орсон.

Банкны үйл ажиллагааг амжилттай удирдах суурь зарчим нь хөрөнгө ба өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа ба хүүгийн тэнцвэртэй байдал ба/эсвэл хяналттай тэнцвэргүй байдал юм. Банкнуудын хувьд гүйлгээ тодорхойгүй хугацаагаар, олон төрлөөр хийгддэг тул хугацаа ба хүүгийн ямар ч зөрүүгүй байна гэдэг ихэнхдээ маш ховор тохиолдол байдаг. Зөрүүтэй позиц нь үр ашгийг нэмэгдүүлэх боломжтой боловч алдагдал хүлээх эрсдэлийг мөн ихэсгэх магадлалтай. Банкны хөрвөх чадвар болон хүү ба валютын ханшинд өртөж болзошгүй эрсдэлийг үнэлэхэд хөрөнгө ба өр төлбөрийн дуусгавар болох хугацаа, хэт өндөр биш өртгөөр эх үүсвэрийг орлуулах чадвар нь чухал хүчин зүйлүүд болдог.

Харилцагчдын ихэнх данс нь харилцах данс байдаг хэдий ч хадгаламж эзэмшигчдийн тоо ба төрөл, диверсификацийн түвшин ба Банкны туршлага нь эдгээр данснууд Банкны хувьд урт хугацааны тогтвортой санхүүжилтийн эх үүсвэр болдог гэж удирдлагын зүгээс үзэж байна.

Баталгаа ба аккредитивын хувьд хөрвөх чадварын шаардлага нь холбогдох төлбөрийн үүргээс хамаагүй бага байдаг. Учир нь ихэнх тохиолдолд гуравдагч талын этгээд нь гэрээнд тусгагдсан эх үүсвэрээ эргүүлэн татахгүй гэж Банкны зүгээс үздэг. Гэрээгээр хүлээсэн санхүүжилт олгох үүргийн нийт хэмжээ нь ирээдүйд шаардагдах бэлэн мөнгөний дүнг заавал илтгэдэггүй. Учир нь эдгээр санхүүжилт олгох үүргүүдийн зарим хэсэг нь олгогдохгүйгээр дуусгавар болдог эсвэл цуцлагддаг.

36 Капиталын удирдлага

Банк нь өөрийн хөрөнгийг удирдахдаа дараах зорилгуудыг баримталдаг. Үүнд: Монголбанкнаас тавьсан өөрийн хөрөнгийн шаардлагуудыг чанд мөрдөх, харилцагчийн харилцах хадгаламжийн даатгалын системийн дурдсан шаардлагууд, Банкны үйл ажиллагааг тасралтгүй үргэлжлүүлэхэд чиглүүлэх мөн Монголбанкны шаардлагын дагуу нийт өөрийн хөрөнгө болон нийт активыг эрсдэлийн шинж чанараар тохируулсан дүнд суурилсан эрсдэлээр жинлэсэн хөрөнгийн харьцааг хамгийн багадаа 12% (2019: 12%) болон нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө, эрсдэлээр жинлэсэн активын харьцааг хамгийн багадаа 9% (2019: 9%) байлгах шалгуурыг ханган ажиллах. Монголбанкнаас тавьдаг өөрийн хөрөнгийн харьцааны шаардлага хангасан эсэхийг өдөр бүрийн бодит мэдээлэл болон сар бүр өөрсдийн хийсэн тооцоололд үндэслэн Банкны ерөнхий нягтлан бодогч болон Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн даргаар хянуулдаг.

Банк нь Банкны ирээдүйн үйл ажиллагааг өргөжүүлэн хөгжүүлэх зах зээлд болоод хөрөнгө оруулагчид, зээлдэгчдийн итгэлийг хадгалан ажиллахын тулд өөрийн хөрөнгийн шаардлагатай түвшинг ханган ажиллах сонирхолтой байна. Монголбанкны тодорхойлсон өөрийн хөрөнгийн шаардлагын дагуу эрсдэлээр жинлэсэн хөрөнгийн харьцаа нь (өөрийн хөрөнгийн харьцаа) заасан хамгийн бага түвшнээс дээгүүр байх ёстой.

36 Капиталын удирдлага (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгт нь Банкны СТОУС-ийн дагуу бэлтгэгдсэн санхүүгийн тайланд үндэслэсэн, Монгол Улсын хууль (Монголбанкны шаардлагын) тогтоомжийн дагуу бэлтгэгдсэн Банкны өөрийн хөрөнгийн бүтцийг харуулав:

	2020	2019
1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний үзүүлэлт	15.07%	10.06%
Эрсдэлээр жинлэсэн активын харьцаа	15.47%	14.88%
<u>1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө</u>		
Энгийн хувьцаа	42,240,037	32,014,498
Нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	295,964,655	135,171,702
Хуримтлагдсан ашиг	210,853,485	197,396,268
Өөрийн хөрөнгийн бусад хэсэг	62,817,996	64,396,803
Халаасны хувьцаа	(80,500)	-
Нийт 1-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	611,795,673	428,979,271
<u>2-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө</u>		
Хоёрдогч өглөг	-	172,000,000
Давуу эрхтэй хувьцаа	25,778,900	25,778,900
Дахин үнэлгээний нөөц	3,747,772	7,746,670
Халаасны хувьцаа/давуу эрхийн хувьцаа	(13,511,650)	-
Халаасны хувьцааны нэмэгдэж төлөгдсөн капитал	-	-
Нийт 2-р зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө	16,015,022	205,525,570
Нийт өөрийн хөрөнгө / капиталын суурь	627,810,695	634,504,841

2020 оны 12 дугаар сарын 31–ний өдрийн байдлаар Банкны өөрийн хөрөнгө нь 631,558,466 мянган төгрөг (2019 оны 12 дугаар сарын 31-нд: 462,504,841 мянган төгрөг) байсан.

2020 болон 2019 онуудад Банк нь өөрийн хөрөнгийн тавигдах бүх шаардлагуудыг биелүүлсэн.

37 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг

Шүүн таслах ажиллагаа. Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны явцад Банк өөрийнх нь эсрэг мэдүүлсэн нэхэмжлэл хүлээн авах тохиолдлууд байдаг. Банк нь шүүхийн маргааны явцад баримтлах албан ёсны хяналт, бодлоготой. Хэрэв удирдлага өөрийн тооцоолол, дотоод мэргэжлийн зөвлөгөөг үндэслэн Банкинд материаллаг нөлөө үзүүлэхээр маргаан, зарга байна гэж үзвэл тэдгээрийн санхүүгийн тайланд нөлөөлж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг тооцох зорилгоор залруулга хийдэг. 2020 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар шүүхийн зарга, маргаантай холбоотой 8.1 сая төгрөгийн сан байгуулж бүртгэсэн.

Татварын хууль тогтоомж. Монгол Улсын татварын, валютын болон гаалийн зохицуулалттай холбоотой хууль тогтоомжууд нь өөр хоорондоо зөрүүтэйгээр тайлбарлагдах, мөн үе үе өөрчлөгдөх магадлалтай. Эдгээр хууль тогтоомжуудыг Банкны ажил гүйлгээ болон үйл ажиллагаанд удирдлагын тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдал нь татварын байгууллагынхаас зөрөх магадлалтай.

Монгол Улсын татварын байгууллагууд хууль тогтоомжийг тайлбарлан үнэлэхдээ илүү хатуу байр суурь баримтлаж болох бөгөөд өмнө нь маргалдаж байгаагүй үйл ажиллагаа, ажил гүйлгээг татварын байгууллага үгүйсгэх боломжтой билээ. Үүний үр дүнд мэдэгдэхүйц хэмжээний нэмэлт татвар, торгууль болон алданги ногдуулах магадлалтай. Татварын байгууллагууд шалгагдаж буй жилийн өмнөх таван жилийн татварыг эргэн сөхөж шалгах эрхтэй байдаг. Зарим тодорхой нөхцөл байдалд түүнээс өмнөх хугацааг хамран шалгах боломжтой.

Монгол улсын татварын хууль тогтоомжуудын ялангуяа нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, суутгагчийн албан татвар, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар, хувь хүний орлогын албан татвар, үнэ шилжүүлэх болон бусад татварын хуулиудын зарим нэгэн заалтууд нь тодорхой тайлбар зааварчилгаагүй байдаг. Ийм зарим нэг тохиолдолд удирдлага нь эдгээр тайлбар нь тодорхой бус байх боломжтой хууль тогтоомжуудыг Банкинд ногдох татварын хувь хэмжээг бууруулах байдлаар тайлбарлан үнэлдэг. Дээр дурдсаны дагуу сүүлийн үед бий болсон захиргааны болон шүүхийн практик байдалд гарч буй шинэчлэлийн үр дүнд дээрх тодорхой бус байдлын талаарх байр суурь улам хатуу хяналт шалгалтанд өртөж болзошгүй. Хэдийгээр байгууллагын санхүүгийн байдал хийгээд нийт үйл ажиллагаанд томоохон нөлөө үзүүлэх боломжтой боловч татварын байгууллагын байр суурийг урьдчилан баттайгаар таамаглах боломжгүй болно.

Банкны удирдлага нь холбогдох хууль тогтоомжийг тайлбарлан хэрэгжүүлсэн байдлаа зохистой бөгөөд Банкны татварын болон бусад хууль тогтоомжийн талаарх байр суурь тогтвортой гэж үзэж байгаа. Удирдлага нь татвар болон бусад хууль тогтоомжоос үүсэх эрсдэл бага гэж үзэж байна. Удирдлага татвараас үүсэх эрсдэлүүдээ тогтмол эргэн хянаж байдаг ба өнөө үед баттайгаар урьдчилан харах боломжгүй нөхцөл байдлын өөрчлөлтийн улмаас ирээдүйд Банкны байр суурь өөрчлөгдөж болно.

Гэрээгээр хүлээсэн үүргийн биелэлт. Банк нь төслийн зээлээр авсан эх үүсвэрийн гэрээний заалтаар тодорхой харьцаануудыг хангасан байх үүрэгтэй. Тодруулга 22-т заасны дагуу 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банк хэдий эх үүсвэртэй холбоотой харьцаа үзүүлэлтийг зөрчсөн ч авсан эх үүсвэрийг нэн даруй буцаан төлөх нөхцөл байдал үүсээгүй. Дэлгэрэнгүйг Тодруулга 22-оос үзнэ үү.

Зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг. Банк нь харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

Эдгээр хэрэглүүрүүдийн үндсэн зорилго бол харилцагчдад шаардлагатай үед нь санхүүжилтийн эх үүсвэрийг бэлэн байлгахад оршино. Баталгаа нь хэрэв харилцагч гуравдагч этгээдийн өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлж чадаагүй тохиолдолд Банк өмнөөс нь төлбөрийг барагдуулах гэсэн цуцлагдах боломжгүй баталгаанууд бөгөөд эдгээр нь зээлтэй ижил төрлийн зээлийн эрсдэл агуулдаг. Бичиг баримтын болон арилжааны аккредитив нь Банкнаас тодотгон заасан нөхцөлд гуравдагч этгээд тохиролцсон дүн хүртэлх хөрөнгийг татан авахыг харилцагчийн өмнөөс бичгээр зөвшөөрсөн үүрэг хүлээлт бөгөөд холбогдох бараа таваар буюу мөнгөн хадгаламжуудаар баталгаажсан байдаг тул шууд зээлээс арай бага эрсдэлтэй байдаг.

37 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Зээл олгохоор хүлээсэн үүргүүд нь зээл, баталгаа эсвэл аккредитивын хэлбэрээр үүсгэсэн зээлийн шугамын ашиглагдаагүй хэсгийг илэрхийлж байгаа. Зээл олгох үүргийн зээлийн эрсдэлийн хувьд Банк нь ашиглагдаагүй зээлийг харилцагч авсан тохиолдолд ингэж авсан зээлийн нийт хэмжээгээр алдагдал хүлээх эрсдэлд өртөнө.

Гэвч харилцагч тодорхой зээлийн нөхцөл биелүүлж байж зээл авах эрх олж авдаг тул Банкны хүлээж болох алдагдлын дүн ашиглагдаагүй байгаа зээлийн шугамаас бага юм.

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Олгосон санхүүгийн баталгаа	37,529,034	159,699,373
Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	303,843,740	276,010,115
Аккредитив	176,514,535	46,200,188
Ашиглаагүй зээлийн шугам	151,591,162	139,672,774
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	669,478,471	621,582,450
Хасах нь: зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал	(2,897,006)	(1,937,760)
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	666,581,465	619,644,690

ХБЗА (ECL)-ыг хэмжих зорилгоор зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийг 1-р үе шатанд оруулсан.

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй зээлжих эрсдэлийн сангийн 2020 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Олгосон санхүүгийн баталгаа	Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	Аккредитив	Нийт дүн
2020 оны 01 сарын 01-нээрх зээлжих эрсдэлийн сан	247,607	1,669,722	20,431	1,937,760
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын сан/(буцаалт)	233,082	554,758	171,407	959,246
2020 оны 12 сарын 31-нээрх зээлжих эрсдэлийн сан	480,689	2,224,480	191,838	2,897,006

Хуулийн этгээд болон хувь хүнд олгосон зээлийн үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй зээлжих эрсдэлийн сангийн 2019 оны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Олгосон санхүүгийн баталгаа	Олгосон гүйцэтгэлийн баталгаа	Аккредитив	Нийт дүн
2019 оны 01 сарын 01-нээрх зээлжих эрсдэлийн сан	547,871	2,760,839	90,514	3,399,224
Тайлант жилд байгуулсан үнэ цэнэ бууралтын сан/(буцаалт)	(300,264)	(1,091,117)	(70,083)	(1,461,464)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх зээлжих эрсдэлийн сан	247,607	1,669,722	20,431	1,937,760

37 Болзошгүй өр төлбөр ба үүрэг (үргэлжлэл)

Аккредитив, баталгаа (нээлттэй аккредитив хамаарагдана) нь тусгайлсан ажил гүйлгээнд ихэнхдээ бараа бүтээгдэхүүний импорт болон экспорттой холбоотойгоор харилцагчийн өмнөөс төлбөр хийх үүргийг Банкинд ногдуулдаг байна. Баталгаа, нээлттэй аккредитив нь хэдийгээр болзошгүй шинж чанартай боловч зээлтэй ижил төрлийн эрсдэлийг агуулдаг. Эдгээр ажил гүйлгээний үр дүнд нөөц санг байгуулснаас бусад тохиолдолд материаллаг алдагдал байхгүй гэж таамаглаж байна.

Гүйцэтгэлийн баталгаа нь гэрээний үүргээ биелүүлээгүй тохиолдолд нөгөө талаас нөхөн олговор олгодог гэрээ юм. Гүйцэтгэлийн баталгааны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын талаар Тодруулга 4.23-аас харна уу.

Удирдлагын зүгээс 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлтэй адилтгах хөрөнгөтэй холбоотой 2,897,006 мянган төгрөг (2019 оны 12 сарын 31: 1,937,760 мянган төгрөг)-ийн эрсдэлийн санг тухайн харилцагчийн санхүүгийн нөхцөл байдалд шинжилгээ хийсний дараах учирч болзошгүй алдагдлын хэмжээг нээлттэй байгаа мэдээлэл болон давтагдах магадлал дээр үндэслэн тодорхойлсны дагуу байгуулах шаардлагатай гэж үзсэн.

Барьцаалсан болон хязгаарласан хөрөнгө. 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкинд байршуулсан 243,458,197 мянган төгрөг (2019 оны 12 дугаар сарын 31: 291,911,405 мянган төгрөг)-ийн заавал байлгах үлдэгдэл нь Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй заавал байлгах нөөц хөрөнгө юм. (Тодруулга 8).

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Монголбанкны үнэт цаас 20,193,000 мянган төгрөг (2019 оны 12 дугаар сарын 31: 25,000,000 мянган төгрөг) байсан. (Тодруулга 10).

Бусад гадаадын банкууд дахь харилцах дансад байршуулсан 305,000 мянган ам.долларын (2019 оны 12 дугаар сарын 31: 200,000 мянган ам.доллар) үлдэгдэлтэй харилцах данс нь тухайн банкнаас авсан зээлийн барьцаа юм (Тодруулга 9 болон 22-аас харна уу).

Банк нь харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээнд зориулж төрөл бүрийн буцаах нөхцөлгүй болзошгүй өр төлбөр болон үүргийг хүлээдэг. Хэдийгээр эдгээр үүргүүдийг санхүүгийн байдлын тайланд тусгадаггүй ч эдгээр нь тодорхой хэмжээний зээлийн эрсдэлийг агуулж байдаг тул Банкны нийт эрсдэлийн нэгээхэн хэсэг гэж үздэг.

38 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Банкны тайлант хугацааны эцсээрх гадаад валютын форвард болон своп хэлцлээс үүссэн гадаад валютын авлага болон өглөгийн бодит үнэ цэнийг дор үзүүлэв. Доорх хүснэгтэнд цэвэршүүлээгүй нийт позицыг үзүүлсэн бөгөөд хэлцлийн огноо нь тухайн тайлант хугацааны дараах хэлцлүүдийг мөн харуулсан болно.

Зах зээл дэх хүүний түвшний өөрчлөлт, гадаад валютын арилжааны ханшийн хөдөлгөөн болон бусад гэрээний нөхцөл дэх өөрчлөлтөөс хамаарч үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь ашигтай (хөрөнгө) ашиггүй (өр төлбөр) байж болно. Үүсмэл санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн нийт бодит үнэ цэнэ нь цаг үргэлж өөрчлөгдөж байдаг.

Цэвэршүүлээгүй болон цэвэршүүлсэн үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг дор харуулав:

Мянган төгрөгөөр	2020	2019
Гадаад валютын форвард болон своп: тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ		
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгө	220,188,099	153,205,775
- Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн өр төлбөр	(14,573,296)	(15,095,387)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэршүүлсэн бодит үнэ цэнэ	205,614,803	138,110,388

38 Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	2020	2019
Гадаад валютын форвард болон своп: тайлант хугацааны эцсээрх бодит үнэ цэнэ		
- Ам.долларын авлага (+)	147,052,939	160,434,241
- Ам.долларын өглөг (-)	(37,450,625)	(243,669)
- Төгрөгийн авлага (+)	269,688,551	181,791,674
- Төгрөгийн өглөг (-)	(176,728,972)	(203,952,033)
- Бусад валютын авлага (+)	11,792,360	243,669
- Бусад валютын өглөг (-)	(8,739,450)	(163,494)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэршүүлсэн бодит үнэ цэнэ	205,614,803	138,110,388

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн 14,504,028 мянган төгрөг нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг алдагдалд тусгадаг санхүүгийн хөрөнгөөр ангилагдсан урт хугацаат СВОП хэлцлийн хэрэгжээгүй олзтой холботой.

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 205,892,600 мянган төгрөг (2019 оны 12 дугаар сарын 31: 138,305,737 мянган төгрөг)-ийн санхүүгийн хөрөнгө нь 2023 оны 09 дүгээр сарын 28–нд хугацаа нь дуусах, 2018 оны 09 дүгээр сарын 28–нд авсан 100 сая ам доллар болон 2025 оны 09 дүгээр сарын 15–нд хугацаа нь дуусах, 2017 оны 10 дугаар сарын 23–нд авсан 7.5 сая ам доллар болон 2024 оны 03 дугаар сарын 27–нд хугацаа нь дуусах, 2019 оны 04 дүгээр сарын 01–нд авсан 100 сая ам долларын Монголбанктай хийсэн урт хугацаат гадаад валютын хүүгийн солилцооны гэрээтэй холбоотой.

Түүнчлэн, 2020 онд Монголбанктай дахин хэд хэдэн гадаад валютын хүү солилцох нөхцөлтэй гэрээ байгуулсан бөгөөд үүнд 2025 оны 6-р сарын 15-ны өдөр дуусах 2020 оны 6-р сарын 22-ны өдрийн 100,000 мянган доллар, 2023 оны 9-р сарын 04-ны өдөр дуусах 2020 оны 9-р сарын 22-ны өдрийн 5,000 мянган доллар, 2022 оны 1-р сарын 13-ны өдөр дуусах 2020 оны 12-р сарын 21-ны өдрийн 5,500 мянган доллар, 2021 оны 10-р сарын 21-ны өдөр дуусах 2020 оны 8-р сарын 07-ны өдрийн 19,000 мянган долларын гэрээнүүд шинээр байгуулагдсан болно.

2020 онд Банк Монголбанктай урт хугацаатай гадаад валютын хүүгийн солилцох нөхцөлтэй своп хэлцэл хийж, санхүүгийн дериватив дээр 67,284,205 мянган төгрөгийн ашиг (2019: 69,196,810 мянган төгрөг), гадаад валютын алдагдал 26,192,000 мянган төгрөг (2019: 19,261,000 мянган төгрөг), хүүгийн цэвэр зардал 24,003,193 мянган төгрөг (2019: 13,861,797 мянган төгрөг) болсон байна. Үлдсэн хэрэгжээгүй олз нь богино хугацаат СВОП хэлцэлтэй холбоотой.

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга

Татан буугдалт эсвэл албадан борлуулалтаас бусад тохиолдолд тухайн хэрэглүүрийг сонирхож буй талуудын хоорондох сунгасан гарын зарчмын нөхцөлийн талаарх мэдлэгтэй байдал, идэвхтэй зах зээл дээр арилжаалагдах дүнгээр бодит үнэ цэнийг тодорхойлдог. Идэвхтэй зах зээлд арилжаалагддаг санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнийн хамгийн тодорхой нотолгоо юм. Хэрвээ Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийн голлох хэсэгт идэвхтэй зах зээл байхгүй бол бодит үнэ цэнэ нь тухайн эдийн засгийн нөхцөл байдал болон хэрэглүүртэй шууд хамааралтай тусгай эрсдэлд суурилагддаг. Доорх үзүүлсэн тооцоолол нь Банкны тодорхой хэрэглүүрийг зах зээл дээр бүхэлд нь арилжихад хэрэгжих мөнгөн дүнг илэрхийлэх шаардлагагүй болно.

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангилал тус бүрт үнэлэх ба эдгээр түвшин нь (i) Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнийг ашиглан 1-р түвшинд тодорхойлно (ii) Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнээс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлалыг 2-р түвшинд хэрэгжүүлнэ (iii) 3-р түвшинд зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөлд тулгуурлахгүйгээр (ашиглагдахгүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлно. Удирдлага нь санхүүгийн хэрэглүүрийг ангилахдаа бодит үнэ цэнийн түвшинг ашигладаг. Хэрэв бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход шууд ашиглаж болох өгөгдөлд ихээхэн тохируулга хийгдсэний дараа ашиглаж байгаа бол тухайн хэмжилт нь 3-р түвшинд хийгдэж байна гэсэн үг. Үнэлгээний өгөгдлийн ач холбогдлыг бодит үнэ цэнийн тодорхойлолттой бүхлээр нь уялдуулан авч үзэн үнэлдэг.

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд

Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилт гэдэг нь нягтлан бодох бүртгэлийн стандартаар тайлагнах хугацаа бүрийн эцэст санхүүгийн байдлын тайланд тусгахыг шаарддаг эсвэл зөвшөөрдөг хэмжилтийг хэлнэ. Бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинг доорх байдлаар авч үзнэ:

Мянган төгрөгөөр	2020				2019			
	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Нийт
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн хөрөнгө								
Санхүүгийн хөрөнгө								
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	-	116,890,897	116,890,897	-	-	106,342,392	106,342,392
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	145,893,547	-	1,096,937,280	1,242,830,827	555,303	-	168,832,512	169,387,815
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	17,211,464	-	-	17,211,464	17,719,353	-	-	17,719,353
Бодит үнэ цэнэ нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	11,819,070	-	464,787	12,283,857	6,521,702	-	456,179	6,977,881
Бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх зээл ба урьдчилгаа	-	-	189,754,281	189,754,281	-	-	134,561,528	134,561,528
Санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө	-	-	121,292,776	121,292,776	-	-	131,581,132	131,581,132
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр-хөрөнгө	-	205,614,803	-	205,614,803	-	138,110,388	-	138,110,388
Санхүүгийн бус хөрөнгө								
Үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	104,292,945	104,292,945	-	-	102,663,268	102,663,268
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	-	-	39,671,913	39,671,913	-	-	42,387,502	42,387,502
Үнэт металл	67,896,022	-	-	67,896,022	67,019,542	-	-	67,019,542
Хөрөнгийн давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт хэмжилтийн дүн	242,820,103	205,614,803	1,669,304,879	2,117,739,785	91,815,900	138,110,388	686,824,513	916,750,801

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)

2-р түвшин дэх үнэлгээний аргачлал болон бодит үнэ цэнийг хэмжихэд ашигласан өгөгдлийн тайлбар 2020 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээр:

Мянган төгрөгөөр	2020	2019	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл
	Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ		
Бусад санхүүгийн хөрөнгө				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	205,614,803	138,110,388	Хүүгийн харьцааны онол	Репо хүүд үндэслэсэн төгрөгийн хөнгөлөлттэй өгөөжийн муруй, 28 долоо хоногийн хугацаатай Төв банкны үнэт цаасны жинлэсэн дундаж хүү, АНУ-засгийн газрын үнэт цаасны өгөөж, АНУ-ын LIBOR 6М, АНУ-ын 6 сарын Libor тархалтын муруй, Монгол болон АНУ-ын ХҮИ-н таамаглал, Z тархалт
2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	205,614,803	138,110,388		

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар 2-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн үнэлгээний аргачлал нь дотоод судлаачдын хувьсах 12 сарын LIBOR түвшин болон бодлогын хүүгийн таамаглалд үндэслэдэг байсан. Харин 2020 онд төгрөгийн болон ам долларын мөнгөний урсгалыг тооцоолохын тулд 12 сарын АНУ-ын LIBOR, АНУ-ын хувьсагч үзүүлэлттэй 6 сарын LIBOR тархалтын муруй, 28 долоо хоногийн хугацаатай Төв банкны үнэт цаасны жинлэсэн дундаж хүү зэргийг бодитой, тогтмол өгөгдлөөр солисон. Түүнчлэн бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн өдрөөрх төгрөгийн мөнгөн урсгалыг хямдруулахад 2024 онд хугацаа нь дуусах Монголын засгийн газрын ам долларын Евробондын өгөөжийг, ам долларын мөнгөн урсгалыг хямдруулахад АНУ-ын үнэт цаасны өгөөжийг тус тус ашигласан.

Санхүүгийн хөрөнгө

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 1-р түвшинд ангилагдсан өмчийн үнэт цаас нь Монгол улсад байгуулагдсан хувь нийлүүлсэн компанид оруулсан 17,211,464 мянган төгрөг бүхий (2019 оны 12 дугаар сарын 31: бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх хөрөнгө оруулалтын үнэт цаас 17,719,353 мянган төгрөг) Банкны хөрөнгө оруулалттай холбоотой (Тодруулга 11-ыг үзнэ үү). Эдгээр компаниуд нь Монголын Хөрөнгийн Бирж болон гадаадын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй.

205,614,803 мянган төгрөг (2019 оны 12 дугаар сарын 31: 138,110,388 мянган төгрөг) бүхий бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 2-р түвшинд ангилагдсан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнэ нь ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх санхүүгийн хөрөнгөнд ангилагдсан урт хугацаат болон богино хугацаат СВОП хэлцлийн хэрэгжээгүй олзтой холбоотой.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан 1,213,828,177 мянган төгрөг (2019 оны 12 дугаар сарын 31: 3-р түвшинд ангилагдсан 275,174,904 мянган төгрөг)-ийн өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь Монгол банкны үнэ цаас болон МИК-ийн бондоос бүрдэнэ.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан 12,283,857 мянган төгрөг (2019 оны 12 дугаар сарын 31: 3-р түвшинд ангилагдсан 6,977,881 мянган төгрөг)-ийн өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт нь хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй байгууллагын санхүүгийн хөрөнгө оруулалт болон хөрөнгө оруулалтын санд оруулсан хөрөнгө оруулалттай холбоотой. Удирдлагын зүгээс Монголын Хөрөнгийн Биржид бүртгэлтэй ижил төстэй компанийн цэвэр хөрөнгийн үнэд үндэслэн жилийн эцэс дэх бодит үнэ цэнийг тодорхойлох үнэлгээний аргачлалыг хэрэглэсэн.

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(а) Давамгайлсан бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)**

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан өрийн болон өмчийн үнэт цаасны зах зээлийн үнэ 10 хувиар өсөх/буурахад уг хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ нь 29,030,534 мянган төгрөг болон 2,546,478 мянган төгрөгөөр (2019: 24,241,055 мянган төгрөг болон 5,845,617 мянган төгрөг) тус тус өсч/буурч өөрчлөгдөнө.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшингийн зорилгоор ангилагдсан санхүүгийн өмчлөх бусад хөрөнгө нь хугацаа хэтэрсэн зээлийг төлүүлэх явцад олж эзэмшсэн компанийн хувьцаатай холбоотой. (Тодруулга 18-ыг үзнэ үү). Уг хувьцааны бодит үнэ цэнийг зах зээлийн харьцуулалтын арга болон ирээдүйн хорогдуулсан мөнгөн гүйлгээний аргыг ашиглан байгууллагын хөрөнгө болон өр төлбөрийн бодит үнэ цэнээр тодорхойлсон.

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн 3-р түвшинд ангилагдсан өмчлөх санхүүгийн хөрөнгийн зах зээлийн үнэ нь 10 хувиар өсөх/буурахад уг хөрөнгө оруулалтын бодит үнэ цэнэ 12,129,277 мянган төгрөг (2019: 24,698,301 мянган төгрөг)- өөр өсч/буурч өөрчлөгдөнө.

Үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан арга болон мэдэгдэхүйц хэмжээний таамаглал нь орлогын арга болон үнэлгээ байсан. Ижил төстэй хөрөнгөөс хүлээгдэж буй зах зээлийн түрээсийн орлогын ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний бодит тооцоололд суурилсан хорогдуулсан мөнгөн гүйлгээний тооцоололд үндэслэн үнэлгээг ашигласан. Энэ аргад харьцуулж болохуйц хөрөнгийн цэвэр орлогыг авч үздэг.

2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Санхүүгийн бус хөрөнгө:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Боломжит өөрчлөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө						
Үл хөдлөх хөрөнгө	104,292,945	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	3,073-11,800	10%	10,429,295
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	39,671,913	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	563.8-3,412.6	10%	3,952,785
Үнэт металл	67,896,022	Зах зээлийн харьцуулалтын арга				
3-р түвшин дэх давтамгайлсан бодит үнэ цэнийн нийт дүн	211,716,822					14,382,080

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)

2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх Санхүүгийн бус хөрөнгө:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Боломжит өөрчлөлт	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
Бодит үнэ цэнээр илэрхийлэгдсэн санхүүгийн бус хөрөнгө						
Үл хөдлөх хөрөнгө	102,663,268	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,007 - 11,700	10%	10,266,327
Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө	42,387,502	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	531.9 - 6,500	10%	4,238,750
Үнэт металл	67,019,542	Зах зээлийн харьцуулалтын арга				
3-р түвшин дэх давтагдах бодит үнэ цэнийн нийт дүн	212,070,312					14,505,077

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(а) Давтагдах бодит үнэ цэнийн хэмжилтүүд (үргэлжлэл)**

Банк борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа эргэлтийн бус хөрөнгийг бодит үнэ цэнээс нь борлуулах зардлыг хассан дүнгээр бууруулан бүртгэсэн. Уг бодит үнэ цэнэ нь бодит үнэ цэнийн ангиллын 3-р түвшин дэх хэмжилтэнд хамаарна.

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд ашигласан өгөгдөл болон үнэлгээний аргачлал:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	26,983,976	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Борлуулалт/түрээсийн зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,043 – 2,708	2,712,803

2019 оны 12 дугаар сарын 31- ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнийн хэмжилтэнд ашигласан өгөгдөл болон үнэлгээний аргачлал:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан өгөгдөл	Ашигласан өгөгдлийн хүрээ (1 м2-т ногдох үнэ)	Бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн мэдрэмтгий байдал
Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө	57,125,324	Зах зээлийн харьцуулалтын арга	Борлуулалт/ түрээсийн зах зээлийн үнэтэй тохируулсан залруулга (хөнгөлөлт/үнэ бууралт)	1,300 – 5,400	5,712,532

(а) 3-р түвшний давтагдах болон давтагдахгүй бодит үнэ цэнийн хэмжилтийн үнэлгээний процесс

3-р түвшний үнэлгээг Банкны Хөрөнгийн удирдлагын газар нь хөндлөнгийн үнэлгээчний тусламжтайгаар жил бүр хянаж үздэг. Удирдлагын зүгээс үнэлгээний загварын өгөгдөл болон үл хөдлөх хөрөнгийн зах зээлд стандарт гэж ерөнхийдөө хүлээн зөвшөөрөгдсөн хэд хэдэн үнэлгээний арга, аргачлалыг ашиглаж хийсэн үнэлгээний дүгнэлтийн зохистой байдлыг авч үздэг.

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(б) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийн дансны дүнг доор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	126,009,968	435,249,989	-	561,259,957
Бэлэн мөнгө	126,009,968	-	-	126,009,968
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө		435,249,989	-	435,249,989
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	-	243,458,197	-	243,458,197
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	1,273,144,461	-	1,273,144,461
Бусад банкууд дахь харилцах данс				
Гадаад	-	272,238,403	-	272,238,403
Дотоод	-	2,686,086	-	2,686,086
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө				
Дотоод	-	10,011,849	-	10,011,849
Гадаад	-	3,653,594	-	3,653,594
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	-	984,554,529	-	984,554,529
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	3,004,781,127	2,841,591,634
Бизнесийн зээл	-	-	1,314,589,399	1,243,649,419
Жижиг дунд бизнесийн зээл	-	-	705,533,429	653,898,931
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	-	-	683,522,229	639,753,933
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	-	-	301,136,070	304,289,351
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	-	4,678,897	-	4,741,411
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	6,119,202	-	6,119,202
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт хөрөнгө	126,009,968	1,962,650,746	3,004,781,127	4,930,314,862

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(б) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй хөрөнгийн дансны дүнг доор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	104,767,167	1,005,485,340	-	1,110,252,507
Бэлэн мөнгө	104,767,167	-	-	104,767,167
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө		1,005,485,340	-	1,005,485,340
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	-	291,911,405	-	291,911,405
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	906,564,709	-	906,564,709
Бусад банкууд дахь харилцах данс				
Гадаад	-	175,105,319	-	175,105,319
Дотоод	-	10,776,841	-	10,776,841
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө				
Дотоод		-		-
Гадаад		294,345		294,345
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	-	720,388,204	-	720,388,204
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	-	-	3,172,132,784	3,172,132,784
Бизнесийн зээл	-	-	1,369,359,069	1,369,359,069
Жижиг дунд бизнесийн зээл	-	-	683,590,239	683,590,239
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	-	-	832,824,942	832,824,942
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	-	-	286,358,534	286,358,534
Хорогдуулсан өртгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх өрийн үнэт цаас	-	11,205,515	-	11,205,515
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	-	13,613,277	-	13,613,277
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт хөрөнгө	104,767,167	2,228,780,246	3,391,184,384	5,505,680,197

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)**(б) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр**

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийн дансны дүнг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	14,638,962	-	14,638,962
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацат хөрөнгө	-	14,638,962	-	14,638,962
Бусад банкуудын байршуулсан урт хугацат хөрөнгө	-	-	-	-
РЕПО хэлцэл	-	20,088,596	-	20,088,596
Бусад банктай хийсэн репо хэлцэл	-	20,088,596	-	20,088,596
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж Төрийн болон хувьцаат компани	-	325,164,468	-	325,361,021
- Харилцах данс	-	70,395,910	-	70,395,910
- Хугацаагүй хадгаламж	-	184,537,147	-	184,537,147
- Хугацаат хадгаламж	-	70,182,121	-	70,427,964
Аж ахуйн нэгж	-	1,766,584,199	-	1,808,539,526
- Харилцах данс	-	1,072,214,508	-	1,072,214,508
- Хугацаагүй хадгаламж	-	319,624,716	-	319,624,716
- Хугацаат хадгаламж	-	374,744,974	-	416,700,302
Хувь хүмүүс	-	3,025,585,733	-	3,085,685,582
- Харилцах данс	-	259,533,209	-	259,533,209
- Хугацаагүй хадгаламж	-	542,637,015	-	542,637,015
- Хугацаат хадгаламж	-	2,223,415,510	-	2,283,515,358
Бусад	-	65,316,313	-	66,089,048
- Харилцах данс	-	41,513,031	-	41,513,031
- Хугацаагүй хадгаламж	-	696,098	-	696,098
- Хугацаат хадгаламж	-	23,107,184	-	23,879,919
Зээлийн бусад эх үүсвэр	-	1,202,264,649	-	1,202,264,649
Зээлтэй адилтгах хөрөнгийн эрсдэлийн сан	-	2,897,006	-	2,897,006
Хоёрдогч өглөг	-	-	-	-
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	83,831,222	-	83,831,222
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт өр төлбөр	-	6,506,321,859	-	6,609,395,612

39 Бодит үнэ цэнийн тодруулга (үргэлжлэл)

(б) Бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй боловч бодит үнэ цэнэ нь тайлагнагдсан хөрөнгө ба өр төлбөр

Бодит үнэ цэнийг бодит үнэ цэнийн ангиллын түвшинд нь үнэлэх ба 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх бодит үнэ цэнээр хэмжигдээгүй өр төлбөрийн дансны дүнг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Түвшин 1	Түвшин 2	Түвшин 3	Дансны үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Бусад банкуудын байршуулсан хөрөнгө	-	52,928,512	-	52,928,512
Бусад банкуудын байршуулсан богино хугацат хөрөнгө	-	20,070,762	-	20,070,762
Бусад банкуудын байршуулсан урт хугацат хөрөнгө	-	32,857,750	-	32,857,750
РЕПО хэлцэл	-	24,876,114	-	24,876,114
Бусад банктай хийсэн репо хэлцэл	-	24,876,114	-	24,876,114
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж				
Төрийн болон хувьцаат компани	-	749,455,811	-	749,455,811
- Харилцах данс	-	598,852,742	-	598,852,742
- Хугацаагүй хадгаламж	-	26,940,128	-	26,940,128
- Хугацаат хадгаламж	-	123,662,941	-	123,662,941
Аж ахуйн нэгж	-	1,415,945,338	-	1,415,945,338
- Харилцах данс	-	1,001,280,367	-	1,001,280,367
- Хугацаагүй хадгаламж	-	59,107,295	-	59,107,295
- Хугацаат хадгаламж	-	355,557,676	-	355,557,676
Хувь хүмүүс	-	2,683,544,463	-	2,683,544,463
- Харилцах данс	-	205,586,435	-	205,586,435
- Хугацаагүй хадгаламж	-	433,531,162	-	433,531,162
- Хугацаат хадгаламж	-	2,044,426,866	-	2,044,426,866
Бусад	-	51,696,010	-	51,696,010
- Харилцах данс	-	33,757,181	-	33,757,181
- Хугацаагүй хадгаламж	-	858,825	-	858,825
- Хугацаат хадгаламж	-	17,080,004	-	17,080,004
Зээлийн бусад эх үүсвэр	-	916,032,162	-	916,032,162
Хоёрдогч өглөг	-	172,027,616	-	172,027,616
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	-	100,127,218	-	100,127,218
Хорогдуулсан өртгөөр хэмжигдэх санхүүгийн нийт өр төлбөр	-	6,166,633,244	-	6,166,633,244

40 Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга

Доорх хүснэгтэнд 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгийг хэмжилтийн ангиллаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Хорогдуулсан өртөг	ААБҮЦ	БДОБҮЦ (дахин ангилах)	БДОБҮЦ (дахин ангилах боломжгүй)	Нийт дүн
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	561,259,957	-	-	-	561,259,957
Бэлэн мөнгө	126,009,968	-	-	-	126,009,968
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	435,249,989	-	-	-	435,249,989
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	243,458,197	-	-	-	243,458,197
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	4,678,897	116,890,897	1,242,830,826	-	1,364,400,620
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	17,211,465	-	12,283,857	29,495,322
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	1,273,144,461	-	-	-	1,273,144,461
Бусад банкууд дахь харилцах данс					
Гадаад	272,238,403	-	-	-	272,238,403
Дотоод	2,686,086	-	-	-	2,686,086
Богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө					
Дотоод	10,011,849	-	-	-	10,011,849
Гадаад	3,653,594	-	-	-	3,653,594
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	984,554,529	-	-	-	984,554,529
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,841,591,634	189,754,281	-	-	3,031,345,915
Бизнесийн зээл	1,243,649,419	-	-	-	1,243,649,419
Жижиг дунд бизнесийн зээл	653,898,931	-	-	-	653,898,931
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	639,753,933	-	-	-	639,753,933
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	304,289,351	-	-	-	304,289,351
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан орон сууцны зээл	-	166,753,553	-	-	166,753,553
Ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөх бизнесийн зээл	-	24,335,791	-	-	24,335,791
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	-	205,614,803	-	-	205,614,803
Өмчлөх бусад хөрөнгө	-	-	-	121,292,776	121,292,776
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	6,119,202	-	-	-	6,119,202
Компаниудаас авах авлага	5,201,377	-	-	-	5,201,377
Хувь хүмүүсээс авах авлага	3,562,387	-	-	-	3,562,387
Гуйвуулгын авлага	942,541	-	-	-	942,541
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,950,157	-	-	-	1,950,157
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(5,537,260)	-	-	-	(5,537,260)
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	4,930,252,348	529,471,446	1,242,830,826	133,576,633	6,836,131,253

40 Санхүүгийн хэрэглүүрийн хэмжилтийн ангиллаарх тодруулга (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтэд 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгийг хэмжилтийн ангиллаар харуулав:

Мянган төгрөгөөр	Хорогдуулсан өртөг	ААБҮЦ	БДОБҮЦ (дахин ангилах)	БДОБҮЦ (дахин ангилах боломжгүй)	Нийт дүн
Санхүүгийн хөрөнгө					
Бэлэн мөнгө ба Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	1,110,252,507	-	-	-	1,110,252,507
Бэлэн мөнгө	104,767,167	-	-	-	104,767,167
Монголбанкинд байршуулсан мөнгө (зайлшгүй байлгах нөөцөөс бусад)	1,005,485,340	-	-	-	1,005,485,340
Монголбанкинд байршуулсан заавал байлгах нөөц	291,911,405	-	-	-	291,911,405
Өрийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	11,205,515	106,342,392	169,387,815	-	286,935,722
Өмчийн хэлбэрээрх хөрөнгө оруулалт	-	17,719,353	-	64,977,881	82,697,234
Бусад Банкуудад байршуулсан хөрөнгө	906,564,709	-	-	-	906,564,709
Бусад банкууд дахь харилцах данс					
Гадаад	175,105,319	-	-	-	175,105,319
Дотоод	10,776,841	-	-	-	10,776,841
Бусад банкнуудад богино хугацаатай байршуулсан хөрөнгө					
Дотоод	-	-	-	-	-
Гадаад	294,345	-	-	-	294,345
Бусад банкуудад анх 3 сараас их хугацаагаар байршуулсан хөрөнгө	720,388,204	-	-	-	720,388,204
Харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгаа	3,172,132,784	134,561,528	-	-	3,306,694,312
Бизнесийн зээл	1,369,359,069	-	-	-	1,369,359,069
Жижиг дунд бизнесийн зээл	683,590,239	-	-	-	683,590,239
Хувь хүнд олгосон хэрэглээний зээл	832,824,942	-	-	-	832,824,942
Хувь хүнд олгосон орон сууцны зээл	286,358,534	-	-	-	286,358,534
Буцаах нөхцөлтэй МИК-д худалдсан орон сууцны зээл	-	134,561,528	-	-	134,561,528
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр-хөрөнгө	-	138,110,388	-	-	138,110,388
Өмчлөх бусад хөрөнгө	-	-	-	131,581,132	131,581,132
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	13,613,277	-	-	-	13,613,277
Компаниудаас авах авлага	10,388,560	-	-	-	10,388,560
Хувь хүмүүсээс авах авлага	5,041,448	-	-	-	5,041,448
Гуйвуулгын авлага	2,048,296	-	-	-	2,048,296
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	1,859,265	-	-	-	1,859,265
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(5,724,292)	-	-	-	(5,724,292)
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	5,505,680,197	396,733,661	169,387,815	196,559,013	6,268,360,686

41 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Эдгээр санхүүгийн тайлангийн зорилгоор талууд нь НББОУС 24 буюу “Холбоотой Талын Тодруулга”-д тодорхойлсноор хэрвээ тухайн компани нь нөгөө этгээдийн санхүүгийн болон бусад үйл ажиллагаатай холбоотой шийдвэр гаргалтанд нөлөө үзүүлэх буюу хянах чадвартай бол холбоотой талууд гэж тодорхойлно. Холбоотой талуудын магадлалт хамаарлыг авч үзэхдээ хуулийн хэлбэрээс илүү эдийн засгийн холбоо хамаарлыг авч үздэг.

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны явцад Банк нь хувь нийлүүлэгчид, захирлууд болон бусад холбоотой талуудтай ажил гүйлгээ явуулдаг. Эдгээр ажил гүйлгээнүүдэд төлбөр тооцоо, зээл олгох, хадгаламж татан төвлөрүүлэх, баталгаа гаргах, арилжаа, гадаад валютын гүйлгээ зэрэг багтана. Банкны бодлогын дагуу холбоотой талуудын ажил гүйлгээнүүд гэдэгт тухайн ажил гүйлгээнд зонхилон гарч ирдэг ижил нөхцөлөөр хийгдсэн холбоотой талуудын ажил гүйлгээг хамруулна.

Холбоотой талуудыг доорх байдлаар ангилна:

Толгой компани	Голомт Файнэншил Групп ХХК нь Голомт банкны гол хувьцаа эзэмшигч компани юм. Тодруулга 1-ээс үзнэ үү.
Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийтлэг эрх бүхий байгууллагууд гэдэг нь Голомт Файнэншил Групп ХХК-ийн дотор байдаг компаниуд болон бусад компаниуд бөгөөд эцсийн шатны эзэмшигч нь хяналт тавьдаг эсвэл мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлдэг аж ахуй нэгжүүд юм.
Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	ТУЗ болон Банкны гүйцэтгэх удирдлагын баг.

2020 оны 12 дугаар сарын 31 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны шууд болон эцсийн шатны толгой компани болон шууд хянадаг, эцсийн шатны эзэмшигчийн талаар Тодруулга 1-ээс үзнэ үү.

41 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын үлдэгдлүүдийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт дүн
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дүн (үр ашигт хүүний хувь 0% - 18.9%)	1,676,747	24,335,791	33,397,548	59,410,086
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүүний хувь 0% - 24%)	3,004,981	11,427,654	177,247,265	191,679,900

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудын үлдэгдлүүдийг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт дүн
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны нийт дүн (үр ашигт хүүний хувь 0% - 23.4%)	1,570,991	24,964,912	74,153,022	100,688,925
Харилцагчийн харилцах, хадгаламж (гэрээний хүүний хувь 0% - 15%)	1,454,575	445,220	202,985,720	204,885,515
Хоёрдогч өглөг (гэрээний хүүний хувь 12.6%)	-	172,027,616	-	172,027,616

Банк нь удирдах гол ажилтнууддаа хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр зээл олгодог ба зээлийн нөхцөлийн хувьд ажилчдад олгосон бусад зээлтэй ойролцоо нөхцөлтэй. Дэлгэрэнгүйг тодруулга 12-аас үзнэ үү.

41 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгаа дансны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт дүн
Гэрээний хүүний хувь	6% - 24%	3%	0% - 18.9%	
Харилцагчдад олгосон зээл				
2020 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдад олгосон зээл	4,571,073	24,964,912	71,153,022	100,689,007
Тайлант хугацаанд харилцагчдад олгосон зээл	1,650,707	-	885,478	2,536,185
Тайлант хугацаанд төлөгдсөн зээл	(4,554,467)	221,038	(46,277,767)	(50,611,196)
2020 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	16,325	945,612	8,709,389	9,671,326
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(6,892)	-	-	(6,891)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз	-	(1,795,771)	(1,072,574)	(2,868,345)
Ханшийн зөрүү	-	-	-	-
2020 оны 12 сарын 31-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	1,676,747	24,335,791	33,397,548	59,410,086

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгаа дансны хөдөлгөөнийг дор үзүүлэв:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт дүн
Гэрээний хүүний хувь	3% - 23.4%	0% - 3%	0% - 22.8%	
Харилцагчдад олгосон зээл				
2019 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдад олгосон зээл	2,927,204	22,930,114	76,115,330	101,972,648
2019 оны 01 сарын 01-нээрх хуримтлагдсан хүү	16,164	-	1,093,575	1,109,739
2019 оны 01 сарын 01-ний байдлаарх нийт харилцагчдад олгосон зээлийн дахин илэрхийлэгдсэн дүн	2,943,368	22,930,114	77,208,905	103,082,387
Тайлант хугацаанд харилцагчдад олгосон зээл	4,192,948	30,305,427	26,845,620	61,343,995
Тайлант хугацаанд төлөгдсөн зээл	(2,584,184)	(25,330,114)	(38,598,113)	(66,512,411)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	19,768	-	9,335,738	9,355,506
Хасах нь: Зээлжих эрсдэлийн сан	(827)	-	(1,951,098)	(1,951,925)
Зах зээлийн хүүгээс бага хүүтэй олгосон санхүүгийн хөрөнгийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн гарз	-	(2,940,515)	(1,836,069)	(4,776,584)
Ханшийн зөрүү	-	-	148,039	148,039
2019 оны 12 сарын 31-ний байдлаарх харилцагчдад олгосон зээл	4,571,073	24,964,912	71,153,022	100,689,007

41 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2020 оны холбоотой талуудын харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл болон тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт дүн
Гэрээний хүүний хувь	0% - 14.5%	0%	0% - 13.5%	
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж 2020 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,454,576	445,220	202,985,719	204,885,515
Тайлант жилд хүлээн авсан	17,574,355	97,952,344	2,437,710,307	2,553,237,006
Тайлант жил буцаан төлсөн	(16,124,558)	(86,971,978)	(2,467,378,106)	(2,570,474,642)
2020 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	50,875	-	248,856	299,731
Ханшийн зөрүү	49,733	2,068	3,680,489	3,732,290
2020 оны 12 сарын 31-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	3,004,981	11,427,654	177,247,265	191,679,900

2019 оны холбоотой талуудын харилцах, хадгаламжийн үлдэгдэл болон тайлант хугацаанд хийгдсэн гүйлгээг дор үзүүлэв:

Мянган төгрөгөөр	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт дүн
Гэрээний хүүний хувь	0% - 15%	0% - 1.2%	0% - 13.5%	
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж 2019 оны 01 сарын 01-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,843,336	477,468	2,049,646	4,370,450
2019 оны 01 сарын 01-нээрх хуримтлагдсан хүү	100,987	42,887	10,057	153,931
2019 оны 01 сарын 01-ний байдлаарх нийт харилцагчдын харилцах, хадгаламжийн дахин илэрхийлэгдсэн дүн	1,944,323	520,355	2,059,703	4,524,381
Тайлант жилд хүлээн авсан	12,597,816	492,472,401	1,115,244,973	1,620,315,190
Тайлант жил буцаан төлсөн	(13,130,858)	(492,563,599)	(914,385,742)	(1,420,080,199)
2019 оны 12 сарын 31-нээрх хуримтлагдсан хүү	12,455	-	50,599	63,054
Ханшийн зөрүү	30,840	16,063	16,186	63,089
2019 оны 12 сарын 31-нээрх харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,454,576	445,220	202,985,719	204,885,515

41 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн холбоотой талуудтай хийсэн орлого болон зардлыг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт дүн
Хүүгийн орлого	170,398	945,612	5,484,986	6,600,996
Хүүгийн зардал	110,819	21,628,621	2,445,751	24,185,191
Хураамж, шимтгэлийн орлого	2,795	6,579	66,510	75,884
Төлсөн ногдол ашиг	-	-	1,695,910	1,695,910
Үйлчилгээний хураамж	-	2,913,240	-	2,913,240

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон тайлант жилийн холбоотой талуудтай хийсэн орлого болон зардлыг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнууд	Толгой компани	Нийтлэг эрх бүхий байгууллага	Нийт дүн
Хүүгийн орлого	189,652	-	10,723,561	10,913,213
Хүүгийн зардал	87,719	8,875,435	1,434,404	10,397,558
Хураамж, шимтгэлийн орлого	2,788	7,081	71,654	81,523
Төлсөн ногдол ашиг	-	7,100,000	1,909,657	9,009,657
Өмчийн өртөг	-	3,407,850	6,241,650	9,649,500

Тайлант хугацааны эцэст холбоотой талуудад гаргасан баталгааны үлдэгдэл дүнг дор харуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Баталгаа		
01 сарын 01-ний өдрөөрх Банкны баталгаа	239,270	1,720,434
Гаргасан баталгаа/Ханшийн зөрүүний дахин үнэлгээ	1,956,781	239,270
Хаасан баталгаа	(435,861)	(1,720,434)
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	1,760,190	239,270
Хасах нь: зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүргийн үнэ цэнийн бууралтын сан	-	-
Нийт зээлтэй адилтгах хөрөнгөд хамаарах үүрэг	1,760,190	239,270

Банкны ТУЗ болон эрх бүхий албан тушаалтнуудын цалин болон нөхөн төлбөрийн талаарх мэдээллийг дор толилуулав:

<i>Мянган төгрөгөөр</i>	2020	2019
Цалин хөлс	2,636,874	1,948,961
Урамшуулал	294,290	1,534,734
Нийгмийн даатгалын шимтгэл	189,702	418,719
Нийт дүн	3,120,866	3,902,414

41 Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

Захирлууд болон эрх бүхий албан тушаалтнуудад Банкны ТУЗ болон Гүйцэтгэх удирдлагын багийн гишүүд багтана. Бусад холбоотой талуудад Банк болон Банкны гол хувьцаа эзэмшигчдийн хяналтанд байдаг компаниуд багтана.

42 Тайлант хугацааны дараах үйл явдлууд

Монгол Улсын Банкны тухай хуульд гарсан өөрчлөлт. УИХ-ын 2021 оны 1-р сарын 28-ны өдрийн хуралдаанаар Банкны тухай хуулийг дагалдах бусад хуулиуд, тэр дундаа банкин дахь мөнгөн хадгаламжийн тухай хууль, төв банкны тухай хууль, банкны салбарын тогтвортой байдлын тухай хууль болон холбогдох бусад журмуудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиуд батлагдсан.

Банкны тухай хуульд оруулсан хамгийн сүүлийн үеийн нэмэлт өөрчлөлтийг үр дүнтэй хэрэгжүүлснээр банкны өмчлөлийн төвлөрөл буурч, банкны бүтэц дэх өмч, удирдлага, хяналтын тогтолцооны тэнцвэртэй байдал хангагдана.

Системийн нөлөө бүхий шилдэг таван банкууд (Голомт банк орно) нь манай улсын банкны салбарт чухал ач холбогдолтойд тооцогддог. Хуулийн нэмэлт өөрчлөлтийн дагуу системийн нөлөө бүхий таван банк нь 2022 оны 6-р сарын 30-ны өдрөөс өмнө хөрөнгийн зах зээл дээр олон нийтэд хувьцаагаа санал болгож олон нийтэд нээлттэй хувьцаат компани болох ёстой. Шинэчилсэн хуулиар хувьцаа эзэмшигч, тэдгээрийн хамаарал бүхий этгээд нь арилжааны банкны нийт гаргасан хувьцааны 20 хувиас хэтрэхгүй хувийг эзэмшихийг зөвшөөрсөн. Монгол улсын банкны салбарын бүх банкууд энэ үүргээ 2023 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөс өмнө биелүүлэх ёстой.

КОВИД-19-ийн тархалт. Засгийн газар болзошгүй тархалтын голомтуудыг хяналтандаа авч, цаашид тархахаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр ажиллаж байна. Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авч засгийн газар түр хугацаагаар хөл хорионуудыг тогтоосон. Хамгийн сүүлд 2021 оны 2-р сарын 11-ээс 2-р сарын 23-ны хооронд сар шинийн баярыг тэмдэглэх үеэр тогтоосон хөл хорионоос хойш зочид буудал, аялал жуулчлал болон бусад ижил төстэй салбаруудаас бусад салбарууд халдвар хамгааллын дэглэм барьж ажиллаж байна.

Монгол Улс Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага болон бусад улс орнуудтай хамтран вакцинжуулалтыг 2021 оны 2-р сараас эхлүүлээд байна. НҮБ-ын Хүүхдийн сан нь вакциныг нэвтрүүлэх, вакцинжуулалтын ажлын бэлэн байдлыг хангахын тулд Монгол Улсын Засгийн газарт дэмжлэг үзүүлж байна. НҮБ-ын Хүүхдийн сан нь вакциныг улс орон даяар аюулгүй, найдвартай хадгалах чадавхийг дээшлүүлэх, аливаа ташаа мэдээллийг залруулах, аюулгүй, үр дүнтэй вакцин болон түүнийг дамжуулж буй эрүүл мэндийн системд итгэх итгэлийг нэмэгдүүлэхэд хувь нэмэр оруулж байна.

Удирдлага нь эдгээр санхүүгийн тайлангуудад нөлөө үзүүлэх үйл явдлууд тайлант хугацааны дараа гараагүй гэж үзэж байна.

43 Товчлол

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудад ашиглагдсан товчилсон үгийн жагсаалтыг дор толилуулав.

Товчлол	Бүтэн нэр
ХӨ	Хорогдуулсан өртөг
AFS	Борлуулахад бэлэн
ХӨТЗХ	Хөрөнгө, өр төлбөрийг зохицуулах хороо
МБ	МонголБанк
ХХБ	Худалдаа Хөгжлийн Банк
CCF	Зээл рүү хөрвөх магадлалын коэффициент
EAD	Дефолт болох үеийн үлдэгдэл
ХБЗА	Хүлээгдэж буй зээлийн алдагдал
EIR	Үр ашигт хүүгийн арга
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо
ААБҮЦ	Ашиг, алдагдлаарх бодит үнэ цэнэ
БДОБҮЦ	Бусад дэлгэрэнгүй орлогоорх бодит үнэ цэнэ
FX	Гадаад валют
НТМ	Дуусгавар хугацаа хүртэл эзэмших
СТОУС	Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт
LGD	Дефолт болгох алдагдал
L&R	Зээл болон авлагууд
МИК	Монголын ипотекийн корпораци
MNT	Монгол төгрөг
MNCCI	Арьсан бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл болон боловсруулалт
БДО	Бусад дэлгэрэнгүй орлого
PD	Дефолтын магадлал
RMBS	Орон сууцны ипотекийн баталгаажсан үнэт цаас
SICR	Зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлт
ЖДҮ	Жижиг дунд үйлдвэрлэл
ЗХҮТ	Зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлт
ЗХҮТ тест	Санхүүгийн хэрэглүүрүүдийн мөнгөн гүйлгээгээр зөвхөн хүү болон үндсэн төлөлтийг тайлагнаж буй эсэхийн талаарх үнэлгээ
ХОС	Хөрөнгө оруулалтын сан
VaR	Хамгийн их эрсдэл